

**Strategia pentru cultură și
patrimoniul național
2016-2022**

CUPRINS

ABREVIERI ȘI ACRONIME	4
REZUMAT EXECUTIV	8
ELEMENTE DE VIZIUNE	14
CULTURA – FACTOR DE DEZVOLTARE DURABILĂ	17
Obiectiv general 1 Valorificarea resurselor culturale – elemente de identitate locală și regională - pentru dezvoltare teritorială durabilă și o calitate ridicată a vieții	17
 Direcție de acțiune Promovarea unei abordări integrate a intervențiilor pentru dezvoltare teritorială, cu evidențierea rolului culturii.....	21
 Direcție de acțiune Susținerea unei dezvoltări durabile prin turism cultural.....	23
 Direcție de acțiune Dezvoltarea infrastructurii de servicii și a ofertei culturale pentru producție și consum culturale de proximitate	24
Obiectiv general 2 O mai bună protejare a patrimoniului cultural, bazată pe o cunoaștere a situației și a angajării de parteneriate eficiente (local-central și public-privat)	26
ECONOMIA CREATIVĂ	38
Obiectiv general 1 Dezvoltarea antreprenoriatului în SCC	38
Obiectiv general 2 Valorificarea avantajelor competitive ale SCC pentru dezvoltare	43
Obiectiv general 3 Creșterea activității comerciale externe a operatorilor români din SCC.....	49
ACCES LA CULTURĂ ȘI DIVERSITATEA EXPRESIILOR CULTURALE	54
Obiectiv general 1 Dezvoltarea publicului pentru cultură	54
 Direcție de acțiune Susținerea diversificării categoriilor de public al instituțiilor de cultură	60
 Direcție de acțiune Impulsionarea creșterii consumului cultural.....	60
 Direcție de acțiune O mai bună integrare a obiectivelor comune domeniilor culturii și educației – educație prin și pentru cultură.....	62
Obiectiv general 2 Dezvoltarea creativității contemporane	64
Obiectiv general 3 Creșterea vitalității formelor culturale specifice minorităților naționale și ale noilor grupuri etnice de pe teritoriul României	68
Obiectiv general 4 Amplificarea intervențiilor culturale pentru grupurile vulnerabile.....	72
CULTURA ROMÂNĂ ÎN CIRCUITUL CULTURAL INTERNAȚIONAL.....	76
Obiectiv general Creșterea prezenței operelor, creatorilor și operatorilor culturali români la nivel internațional	76
 Direcție de acțiune Promovarea pe plan internațional a valorilor culturale ale României	83
 Direcție de acțiune Susținerea mobilității practicienilor culturali și a participării operatorilor culturali români la rețele, proiecte și programe internaționale bazate pe cooperare	83
CAPACITATEA SECTOARELOR CULTURALE ȘI CREATIVE	85
Obiectiv general 1 Îmbunătățirea serviciului public în domeniul culturii	85

 Direcție de acțiune Sprijinirea performanței administrației și a instituțiilor publice de cultură	88
 Direcție de acțiune Promovarea integrității în sectorul cultural public	92
 Direcție de acțiune Încurajarea guvernării participative prin informarea și implicarea operatorilor culturali	94
 Obiectiv general 2 Extinderea și modernizarea infrastructurii culturale.....	94
 Obiectiv general 3 Debirocratizarea și actualizarea cadrului de reglementare și a practicilor de finanțare a SCC	103
 Obiectiv general 4 Îmbunătățirea statutului socio-profesional și a condiției creatorului	108
 Obiectiv general 5 Creșterea rolului TIC în cultură	112
 Obiectiv general 6 Dezvoltarea competențelor practicienilor culturali și a atractivității SCC ca arie ocupațională pentru alegerea unei profesii	120
INIȚIATIVE, PROIECTE ȘI PROGRAME CHEIE	125
INSTRUMENTE DE FINANȚARE	131
METODOLOGIE	145
PROCESUL DE COORDONARE A IMPLEMENTĂRII	149
MONITORIZARE ȘI EVALUARE	150
GLOSAR.....	164
REFERINȚE BIBLIOGRAFICE	173

ABREVIERI ȘI ACRONIME

AFCN	Administrația Fondului Cultural Național
ANBPR	Asociația Națională a Bibliotecarilor și Bibliotecilor Publice din România
ANCPI	Agenția Națională de Cadastru și Publicitate Imobiliară
ANF	Arhiva Națională de Filme
ANPD	Autoritatea Națională pentru Persoanele cu Dizabilități
ANT	Autoritatea Națională pentru Turism
ANUC	Alianța Națională a Uniunilor de Creatori
ARACIS	Agenția Română de Asigurare a Calității în Învățământul Superior
ASEM	Reuniunea Asia-Europa (Asia Europe Meeting)
BDCE	Banca de Dezvoltare a Consiliului Europei
BNR	Biblioteca Națională a României
CA	Cifra de Afaceri
CAE	Culture Action Europe
CAEN	Clasificarea Activitatilor din Economia Națională
CNA	Comisia Națională de Arheologie
CCDC	Centrul de Cercetare și Consultanță în Domeniul Culturii
CDI	Cercetare, Dezvoltare și Inovare
CE	Comisia Europeană
CEaC	Capitală Europeană a Culturii
CISAC	Confederația Internațională a Societăților de Autori și Compozitori
CNC	Centrul Național al Cinematografiei
CNCPCT	Centrul Național pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale
CNDB	Centrul Național al Dansului București
CNMI	Comisia Națională a Monumentelor Istorice
COR	Clasificarea Ocupațiilor din România
CPSA	Clasificarea Produselor și Serviciilor adiacente Activităților din Economia Națională a României

CZMI	Comisia Zonală a Monumentelor Istorice
DJC	Direcție Județeană pentru Cultură
DRI	Departamentul pentru Relații Interetnice
EC	Economie Creativă
EENC	European Expert Network on Culture (Rețeaua Europeană a Experților în Domeniul Culturii)
EFP	Educație și formare profesională
EGTC	Gruparea Europeană de Cooperare Teritorială
ENI	European Neighbourhood Instrument (Instrumentul European de Vecinătate)
EUNIC	European National Institutes of Culture (Rețeaua Europeană a Institutelor Culturale Naționale)
FEADR	Fondul European Agricol pentru Dezvoltare Rurală
GAL	Grup de Acțiune Locală
GEI	Global Entrepreneurship Index (Indicele Global al Antreprenoriatului)
HG	Hotărâre a Guvernului
ICR	Institutul Cultural Român
IHRA	International Holocaust Remembrance Alliance (Alianța Internațională pentru Memoria Holocaustului)
IMM	Întreprindere Mică și Mijlocie
INCFC	Institutul Național pentru Cercetare și Formare Culturală
INP	Institutul Național al Patrimoniului
INS	Institutul Național de Statistică
ISCO	International Standard Classification of Occupations (Clasificarea Internațională Standard a Ocupațiilor)
LMI	Lista Monumentelor Istorice
MAE	Ministerul Afacerilor Externe
MAI	Ministerul Afacerilor Interne
MApN	Ministerul Apărării Naționale
MC	Ministerul Culturii
MCPDC	Ministerul pentru Consultare Publică și Dialog Civic

MCSI	Ministerul Comunicațiilor și pentru Societatea Informațională
MDC	Metoda Deschisă de Coordonare
MDRAP	Ministerul Dezvoltării Regionale și Administrației Publice
MECRMA	Ministerul Economiei, Comerțului și Relațiilor cu Mediul de Afaceri
MENCS	Ministerul Educației Naționale și Cercetării Științifice
MMAP	Ministerul Mediului, Apelor și Pădurilor
MPE	Marca Patrimoniului European
OCEMN	Organizația Cooperării Economice a Mării Negre
OCPI	Oficiul de Cadastru și Publicitate Imobiliară
OG	Ordonanță a Guvernului
OMC	Ordin al Ministrului Culturii
OMC	Organizația Mondială a Comerțului
ONG	Organizație neguvernamentală
ONRC	Oficiul Național al Registrului Comerțului
ONU	Organizația Națiunilor Unite
ORDA	Oficiul Român pentru Drepturile de Autor
OS	Obiectiv Strategic
OSIM	Oficiul de Stat pentru Invenții și Mărci
OUG	Ordonanță de Urgență a Guvernului
PaE	Parteneriatul Estic
PEV	Politica Europeană de Vecinătate
PFA	Persoana Fizică Autorizată
PIB	Produs Intern Brut
PISA	Programme for International Student Assessment (Program pentru Evaluarea Internațională a Studenților)
PNDL	Programul Național pentru Dezvoltare Locală
PNDR	Programul Național pentru Dezvoltare Rurală
PNR	Programul Național de Restaurare (a Monumentelor Istorice)
PODCA	Programul Operațional Dezvoltarea Capacității Administrative
POR	Programul Operațional Regional

PUD	Piața Unică Digitală
PUG	Plan Urbanistic General
REMS	Rețeaua Europeană pentru Memorie și Solidaritate
SCC	Sectoare Culturale și Creative
SCPN	Strategia pentru Cultură și Patrimoniu Național
SDTR	Strategia de Dezvoltare Teritorială a României. România policentrică 2035. Coeziune și competitivitate teritorială, dezvoltare și șanse egale pentru oameni
SEE	Spațiul Economic European
SNA	Strategia Națională Anticorupție
SSCPN	Strategia Sectorială pentru Cultură și Patrimoniu Național
TIC	Tehnologii Informatice și de Comunicare
UE	Uniunea Europeană
UMP	Unitatea de Management a Proiectului
UNESCO	Organizația Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură
UNCTAD	United Nations Conference on Trade and Development (Conferința Națiunilor Unite pentru Comerț și Dezvoltare)
VAB	Valoare Adăugată Brută

REZUMAT EXECUTIV

Strategia pentru cultură și patrimoniu național 2016-2022 (SCPN 2016-2022) este un document de politici publice pe termen mediu care definește, în principiu, politica Guvernului României în domeniu, conturând un orizont al activității publice pentru o dezvoltare culturală echilibrată, durabilă, inteligentă, în beneficiul tuturor celor direct implicați în activități culturale și al societății în ansamblul său. Prin stabilirea unor obiective, direcții și măsuri necesare, *SCPN 2016-2022* stă la baza deciziilor în domeniu și reprezintă un text de referință pentru toți cei interesați să dezvolte proiecte și programe culturale.

SCPN 2016-2022 este documentul de planificare culturală la nivel național, fundamentând documentele strategice de nivel regional, județean și local și documentațiile operaționale pentru programe și proiecte cu fonduri publice, precum și celelalte strategii de dezvoltare la nivel național cu relevanță și impact cultural.

SCPN 2016-2022 recunoaște demersurile autorităților publice pentru planificare culturală și apreciază drept pozitivă elaborarea de strategii locale și județene care orientează și fundamentează măsurile luate în ceea ce privește acțiunile culturale, finanțările, investițiile, reglementările și alte decizii care au impact asupra ecosistemului cultural local și regional. În acest sens, se are în vedere stabilirea unui mecanism interinstituțional de cooperare pe verticală pentru corelarea sau preluarea prevederilor *SCPN 2016-2022* la nivel local și dezvoltarea unui mecanism de monitorizare în acord cu țintele și obiectivele de dezvoltare stabilite la nivelul strategiei. De asemenea, se are în vedere, precum prevede și *Strategia de dezvoltare teritorială a României. România policentrică 2035. Coeziune și competitivitate teritorială, dezvoltare și șanse egale pentru oameni 2035 (SDTR)*, dezvoltarea unor ghiduri metodologice de planificare dedicate implementării prevederilor *SCPN 2016-2022*.

Pentru elaborarea sa, MC a revizuit *Strategia Sectorială pentru Cultură și Patrimoniu Național 2014-2020 (SSCPN 2014-2020)*. Echipa formată din angajați ai MC, experți contractați și personal al INCFC a completat și actualizat date statistice, a reorganizat obiectivele și direcțiile de acțiune din documentul inițial și a adus modificări bazate pe consultări interne și cu organizații culturale, concluzii și recomandări ale unor studii și rapoarte și prevederi ale altor strategii naționale. S-a observat cu această ocazie nevoia revizuirii indicatorilor de date statistice despre cultură de către Institutul Național de Statistică și completarea acestora cu o serie de noi indicatori, care ar putea oferi o imagine mai clară asupra ecosistemului cultural. În acest sens, MC remarcă sprijinul pe care l-a oferit INCFC pentru fundamentarea strategiei și pentru informarea sectorului cultural cu privire la practicile de consum ale românilor, în 2016 fiind publicată a zecea ediție a *Barometrului de Consum Cultural*, cel mai important și mai consistent demers de acest gen din România. Pentru monitorizarea și evaluarea rezultatelor acțiunilor și politicilor publice derivate din

prezenta strategie este nevoie de studii și cercetări care să genereze un spectru mai larg de date cantitative și calitative.

Corelarea cu obiectivele și măsurile relevante pentru acțiunea în sectorul cultural prezente în alte documente strategice de la nivel național este o prioritate pentru *SCPN 2016-2022*, cu scopul corelării domeniului cu celelalte acțiuni ale planificării publice și cu obiectivul promovării coordonării și colaborării interministeriale. În acest fel, creșc șansele îmbunătățirii serviciilor publice în domeniul culturii, a accesului la cultură și diversității expresiilor culturale, integrării culturii în proiectele de dezvoltare teritorială durabilă, stimulării economiei creative și prezenței culturii române la nivel internațional.

Cele mai importante documente de politici publice ale căror prevederi au fost integrate în *SCPN 2016-2022* sunt: proiectul strategic de țară *România competitivă* și *SDTR*.

Proiectul strategic de țară *România competitivă*, lansat în 2016, stabilește principalele domenii și măsuri care „să ducă România către o dezvoltare sustenabilă tradusă în limbaj economic prin convergența nivelului PIB/locuitor cu nivelul din țările europene dezvoltate”, iar sectoarele culturale și creative (SCC) sunt apreciate drept unul dintre domeniile prioritare de stimulare a productivității. Intervențiile prioritare pentru aceste sectoare sunt, conform acestui document:

- asigurarea cadrului instituțional necesar susținerii SCC;
- alinierea agendelor diferitelor instituții și organizații publice relevante la inițiativa Guvernului, inclusiv cele referitoare la protejarea proprietății intelectuale, achiziții publice, fiscalitate etc.;
- crearea unui mecanism de consultare și guvernanță în domeniul SCC în parteneriat cu mediul de afaceri și cel cultural;
- dezvoltarea cadrului de politici publice transversal la nivelul Guvernului, de definire și sprijinire a SCC;
- optimizarea și facilitarea accesului la finanțare pentru SCC;
- susținerea SCC prin programe specifice.

SCPN 2016-2022 consideră creativitatea drept esența ecosistemului cultural, pentru care susținerea valorii strict economice a subsectoarelor productive din cadrul SCC trebuie însoțită de măsuri care să contribuie la reducerea eșecului pieței luând în calcul valoarea socială și valoarea culturală.

SDTR este „documentul care stă la baza întregului sistem de planificare spațială (amenajarea teritoriului și urbanism) la nivel național, fundamentând documentele strategice de nivel regional, județean și local (strategii de dezvoltare teritorială, planuri de amenajarea teritoriului, planuri de dezvoltare regională) și documentațiile operaționale (planuri de urbanism), precum și celelalte strategii de dezvoltare de la nivel național cu relevanță și impact teritorial”. *SDTR* a fost aprobată în 2016 și completează măsurile prevăzute în *SCPN 2016-2022* din perspectiva dezvoltării teritoriale cu privire la următoarele aspecte:

- oferă o evaluare a situației patrimoniului național construit prin raportare la anumite areale teritoriale;
- furnizează un set de criterii de prioritizare a alocărilor de investiții în ceea ce privește infrastructura culturală;
- susține și promovează regenerarea urbană ca instrument de revitalizare culturală a centrelor urbane cu o zonă istorică;
- furnizează un cadru metodologic de identificare a peisajelor de la nivel național;
- furnizează o perspectivă asupra zonelor cu potențial de dezvoltare a industriilor creative prin raportare la forța de muncă creativă și la concentrări de patrimoniu cultural construit.

Concomitent cu elaborarea *SCPN 2016-2022*, MC a lucrat la conceperea și redactarea Principiilor, respectiv a Tezelor prealabile ale *Codului Patrimoniului Cultural*. Acestea au fost supuse consultării publice și au fost integrate în documentul de strategie. MC se angajează să redacteze în perioada următoare *Codul Patrimoniului Cultural* în acord cu Principiile și Tezele prealabile și să îl promoveze pentru promulgare.

De asemenea, la nivelul INCFC s-a lucrat în perioada martie-octombrie 2016 la elaborarea *Cărții albe a sectoarelor culturale și creative*, document al cărui scop este să fundamenteze o activare programată a potențialului SCC în sensul elaborării unor politici care răspundă nevoii de valorificare economică a bunurilor și serviciilor culturale păstrând autenticitatea expresiilor culturale, neviciate de mecanismele de piață.

Documentul conține informații despre viziunea strategică, urmată de prezentarea axelor prioritare de acțiune, a obiectivelor aferente, direcțiilor și măsurilor subsecvente. Sunt prezentate o serie de inițiative, programe și proiecte cheie pentru cultura română în perioada 2016-2022, precum și cele mai importante instrumente de finanțare de la bugetul de stat, fonduri europene și Granturile Spațiului Economic European (SEE) și cele norvegiene pentru SCC. Metodologia elaborării *SCPN 2016-2022* este explicată într-un capitol distinct, la fel și cea care privește procesul de monitorizare și evaluare a rezultatelor acțiunilor și politicilor publice care decurg din strategie. Un glosar însoțește documentul, pentru a clarifica sensul în cadrul strategiei al anumitor termeni pentru care există o pluralitate de accepțiuni în literatura de specialitate. Referințele bibliografice folosite sunt precizate în secțiunea finală. Anexa include figuri, grafice și tabele care ilustrează date statistice invocate pe parcursul documentului.

Viziunea *SCPN 2016-2022* se referă la: respectarea drepturilor culturale, care stau la baza intervenției statului în cultură; importanța libertății de exprimare și a condițiilor materiale pentru actul cultural; nevoia recentrării pe public și pe comunitate a culturii ca serviciu public; rolul diplomației culturale în contextul relațiilor internaționale; rolul economiei creative pentru dezvoltare; democrația culturală; rolul patrimoniului pentru

dezvoltarea durabilă; parteneriatul dintre sectorul public și cel privat și dintre administrația centrală și administrația locală în implementarea politicilor culturale; rolul tehnologiilor informatice și de comunicare (TIC) și al digitizării, abordarea integrată a dezvoltării culturale.

Interesul public este fundamentul și miza intervenției statului în domeniul culturii iar formularea **axelor prioritare** reflectă această stare de fapt. Acțiunea culturală este orientată în jurul unor obiective generale, în acord cu *Strategia Europa 2020*, dar și cu respectarea drepturilor fundamentale, inclusiv a drepturilor culturale. *SCPN 2016-2022* devine operațională prin acțiunea operatorilor culturali publici și privați și elaborarea de programe, politici și măsuri ale autorităților publice la nivel național și local.

CULTURA - FACTOR DE DEZVOLTARE DURABILĂ reafirmă importanța identității și a specificității locale și regionale, care implică nevoia de protejare a patrimoniului cultural și de conștientizare a valorii acestuia de către comunitate. Aceste obiective converg spre poziționarea culturii ca un al patrulea pilon al dezvoltării durabile, alături de economie, domeniul social și problematica de mediu. Măsurile susțin contribuția culturii și patrimoniului cultural la vitalitatea teritorială, prin punerea în valoare a elementelor de identitate locală și regională și printr-o mai bună protejare a patrimoniului cultural. Pe de altă parte, introducerea peisajului cultural în cadrul *Codului Patrimoniului Cultural* și dezvoltarea de politici specifice subsecvente va asigura o coordonare a politicilor integrate de mediu și de patrimoniu la nivel național.

ECONOMIA CREATIVĂ creează noi locuri de muncă, atrage investiții, generează valoare adăugată, stimulează dezvoltarea socială și culturală. Valorificarea potențialului economic al SCC depinde de viabilitatea ecosistemului cultural-creativ, prin toate funcțiile sale (creație, producție, editare, diseminare, comerț, prezervare, educație culturală, management, reglementare). Măsurile propuse vizează dezvoltarea antreprenoriatului, valorificarea economică a resurselor culturale și creative și creșterea activității comerciale externe a operatorilor români din SCC.

ACCESUL LA CULTURĂ ȘI DIVERSITATEA EXPRESIILOR CULTURALE depind de existența unui mediu favorabil pentru libertatea de exprimare și de dezvoltarea condițiilor materiale pentru creație. Dezvoltarea publicului, susținerea formelor culturale contemporane, încurajarea expresiilor culturale ale grupurilor minoritare, extinderea ariei intervențiilor culturale pentru grupurile vulnerabile reprezintă patru obiective complementare asumate de MC în scopul consolidării procesului de democratizare culturală.

CULTURA ROMÂNĂ ÎN CIRCUITUL CULTURAL INTERNAȚIONAL recunoaște importanța tot mai mare pe care cultura o are în dialogul internațional, în favorizarea toleranței, a cunoașterii celuilalt și a diversității.

Prin dezvoltarea unei diplomații culturale bazate pe promovarea valorilor și resurselor culturale românești și pe facilitarea dialogului și colaborărilor internaționale între operatori culturali, cultura română poate căpăta o vizibilitate mai mare în afara granițelor, contribuind astfel la dezvoltarea competențelor interculturale, a economiei creative și a schimbului de valori.

Măsurile propuse pentru a susține CAPACITATEA SECTOARELOR CULTURALE ȘI CREATIVE au un rol transversal, de susținere, raportat la restul axelor prioritare, contribuind la realizarea obiectivelor aferente acestora: promovarea rolului culturii în contextul dezvoltării durabile, susținerea economiei creative, creșterea accesului la cultură, diversității expresiilor culturale și integrării culturii române în circuitul cultural internațional. Această axă abordează problematici legate de creșterea calității serviciilor oferite de administrația publică în cultură și a o mai bună funcționare a instituțiilor culturale, dezvoltarea infrastructurii culturale, finanțarea publică a SCC, condiția creatorului, utilizarea noilor tehnologii ale informației și comunicării în cultură și formarea profesională în domeniu.

Instrumentele de finanțare propuse corespund cadrului legal existent în materie de finanțare nerambursabilă în domeniul culturii și patrimoniului național din România și includ și principalele programe europene de finanțare pentru SCC. Ele pot fi completate cu noi programe elaborate pentru a susține o parte dintre obiectivele formulate. Cadrul de reglementare pentru finanțarea artiștilor independenți și a ONG-urilor culturale trebuie, de exemplu, modificat pentru a permite: oferirea de subvenții de funcționare pentru centre culturale independente și pentru alte ONG-uri strategice; încurajarea folosirii taxei de timbru cultural pentru a sprijini financiar producția artistică independentă; acordarea de finanțări destinate artiștilor independenți persoane fizice și grupurilor de inițiativă culturală, neconstituite ca persoane juridice (grupuri informale).

O serie de **inițiative, programe și proiecte cheie**, priorități la nivelul Guvernului României sau al MC, vor fi dezvoltate în perioada 2017-2022: participarea României, ca stat invitat de onoare, la Festivalul Internațional de Artă EUROPALIA (2019), Programul „Centenar” (2017-2020), Sezonul cultural România – Franța (2018-2019), Programul Orașe Europene, programul cultural asociat deținerii de către România a Președinției Consiliului UE (ianuarie-iunie 2019), proiectul e-Cultura, participarea la acțiunea Marca Patrimoniului European și la 2018 - Anul European al Patrimoniului Cultural, organizarea și gestionarea acțiunii „Capitală Europeană a Culturii” (CEaC) pentru anul 2021 în România, organizarea standului național la târgurile internaționale de carte de la Ierusalim, Leipzig, Bologna, Budapesta, Praga, Frankfurt, Belgrad, Istanbul și Sofia și a participării la Bienala de la Veneția (artă/arhitectură). Acestea sunt prezentate distinct în corpul documentului de strategie, întrucât realizarea lor contribuie la atingerea mai multor obiective generale și pentru a marca importanța pe care o au pentru ecosistemul cultural și creativ din România și în relația cu instituțiile europene. Alte inițiative propuse, care susțin

atingerea unor obiective punctuale, sunt prezentate în cadrul axelor prioritare, majoritatea bazându-se pe parteneriate interministeriale și/sau cu autoritățile locale și operatorii culturali publici și privați.

Pentru **monitorizarea progresului și evaluarea impactului** implementării strategiei au fost formulați indicatori de performanță, urmărind recomandările cuprinse în *Ghidul de monitorizare și evaluare* (Guvernul României, Direcția de Politici Publice, 2009). Monitorizarea și evaluarea se vor face prin corelarea resurselor și activităților integrate în sistem (input) cu rezultatele acțiunilor (output) și rezultatele politicilor (outcome). Prin maniera în care au fost proiectate axele prioritare, obiectivele generale și direcțiile de acțiune, măsurile cuprinse în cadrul Axei dedicate capacității SCC contribuie la atingerea rezultatelor preconizate aferente obiectivelor celorlalte axe. Demersul de monitorizare și evaluare va fi proiectat ca demers distinct de către MC pentru 2018, respectiv pentru 2021.

La nivelul **anexei** se regăsesc informații puse la dispoziție de INCFC, INS, INP, AFCN și CNC, majoritatea reprezentând actualizări ale unor date prezente în *SSCPN 2014-2020*, prelucrate sub formă de tabele și grafice de către echipa proiectului.

ELEMENTE DE VIZIUNE

SCPN 2016-2022 consideră cultura un domeniu viu, conectat la societatea contemporană, cu practici deschise și relevante pentru indivizi și comunitate. Cele mai importante preocupări sunt sintetizate cu scopul de a descrie un spațiu al valorilor care stau la baza priorităților, obiectivelor, acțiunilor și măsurile propuse.

Drepturile culturale

Fiecare persoană are dreptul de a participa la viața culturală, de a avea acces la cultură, are dreptul la libertatea de expresie artistică, la respectul identității culturale, dreptul de a se identifica cu o comunitate culturală și cu patrimoniul material sau imaterial al acesteia, dreptul la diversitate culturală, religioasă și lingvistică, la protecția activităților creatoare, dreptul de proprietate intelectuală, dreptul la educație, dreptul de a desfășura în mod liber activități culturale.

Libertatea de exprimare și condițiile materiale pentru actul cultural

Dezvoltarea unui mediu favorabil pentru libertatea de exprimare artistică și a condițiilor materiale pentru practicienii culturali depinde atât de cadrul financiar-fiscal și de protecție socială pentru creatori, cât și de viabilitatea organizațiilor culturale publice și private care administrează, promovează, produc, distribuie și educă publicul pentru cultură. De cele mai multe ori, prin aceste organizații actul de cultură ajunge la public și tot prin aceste organizații artiștii reușesc să lucreze și să se dezvolte profesional. A acționa asupra precarității condiției practicienilor din domeniul cultural înseamnă a conștientiza faptul că vitalitatea acestuia depinde de implicarea acestora, de alegerea acestui domeniu ca opțiune de carieră.

Centrarea culturii ca serviciu public pe nevoile beneficiarilor

Cultura trebuie să fie accesibilă unui număr cât mai mare de oameni, iar publicul real și potențial trebuie să fie principalul destinatar al actului cultural. Centrarea ofertei culturale pe public și orientarea acțiunii operatorilor culturali către acesta este un principiu care permite înlăturarea inegalităților de acces la cultură și democratizarea participării la viața culturală.

Rolul diplomației culturale în contextul relațiilor internaționale

Globalizarea și noile tehnologii aduc transformări profunde lumii contemporane, modificând felul în care sunt organizate producția, difuzarea, consumul, informarea și comunicarea, circulația ideilor și a persoanelor, schimburile comerciale. În contextul acestor noi provocări, diplomația culturală poate crește diversitatea de expresii și conținuturi culturale, poate îmbunătăți dialogul intercultural, poate dezvolta aprecierea pentru patrimoniul național, poate spori vizibilitatea și prestigiul țării, poate dezvolta noi cadre de cooperare la nivel internațional.

Rolul economiei creative pentru dezvoltare

Cultura este din ce în ce mai mult considerată pe plan internațional nu doar un bun care trebuie protejat, ci și o resursă care contribuie la creșterea economică prin crearea de locuri de muncă, prin diversificarea inițiativelor antreprenoriale și a surselor de venituri, prin ponderea tot mai importantă pe care o are în comerțul internațional. Această nouă economie are ca motor SCC, care, prin valorizarea creativității și cunoașterii, prin favorizarea diversității culturale, a circulației ideilor și a cultivării respectului pentru mediu, reprezintă un vector al dezvoltării umane și sociale și al inovării durabile.

Tinerii, grup-țintă prioritar pentru politicile culturale

Tinerii au un mare potențial creativ și constituie un public receptiv față de nou și față de promovarea noilor tendințe, fiind consumatori culturali participativi.

Rolul tehnologiilor informatice și de comunicare (TIC) și digitizarea

TIC reprezintă un factor de stimulare a creativității și inovării, de democratizare a actului de cultură, de internaționalizare a ofertei culturale și de promovare a operatorilor culturali. Digitizarea patrimoniului are beneficii sociale, culturale și economice și poate fi o soluție pentru prezervarea patrimoniului cultural pentru arhive, biblioteci, muzee etc.

Democrația culturală

În România se constată discrepanțe semnificative de dezvoltare teritorială în ceea ce privește infrastructura culturală și o fluctuație semnificativă a ofertei și consumului cultural, în special între mediul rural și cel urban. În condițiile în care o mare parte a populației locuiește în mediul rural, iar democrația culturală presupune nu doar asigurarea accesului egal la cultură, ci și la mijloacele de producție și distribuție culturală, este imperativ ca eforturile de dezvoltare culturală să ia în calcul realitățile dezvoltării teritoriale inegale și intervenția statului să se adreseze acestora cu prioritate, să pornească de la realitățile locale și nevoile comunităților.

Rolul patrimoniului pentru dezvoltarea durabilă

Conștientizarea legăturii dintre patrimoniul natural și cel cultural și a spectrului larg al patrimoniului cultural - natural – de la elemente naturale la situri istorice, atât în mediul rural, cât și în cel urban – presupune ca dezvoltarea teritorială durabilă să includă necesitatea de a prezerva acest patrimoniu ca bun comun al tuturor, valorizarea practicilor și cunoașterii locale, inclusiv în ceea ce privește gestiunea resurselor de mediu, promovarea identității și diversității teritoriilor. De exemplu, introducerea planurilor de peisaj ca instrument integrat de planificare urbană și teritorială este una dintre țintele *Codului Patrimoniului Cultural*.

Parteneriatul public-privat și național-local în implementarea politicilor culturale

Pentru creșterea coerenței și stabilității politicilor culturale este nevoie de o consolidare a colaborării între operatori culturali publici și privați și instituirea unor practici durabile de cooperare între autoritățile de nivel central și local. O astfel de

abordare, care pune accentul pe asocierea unor operatori culturali cât mai diverși la realizarea proiectelor culturale și pe depășirea clivajelor instituționale, permite diversificarea competențelor - științifice, tehnologice, manageriale -, reducerea costurilor, diversificarea resurselor de finanțare, realizarea de investiții comune pentru dezvoltarea de noi produse, servicii și evenimente culturale, transferul de expertiză, difuzarea eficientă a modelelor de bune practici.

Abordarea integrată a dezvoltării culturale

Performanța, competitivitatea, inovarea depind de dezvoltarea unor parteneriate eficiente între sectorul cultural și alte sectoare, de cooperarea între structuri de la nivel local, regional și național și între operatori culturali, de dezvoltarea publicului, a participării cetățenilor și a implicării comunităților, de consolidarea capacității organizaționale, de dezvoltarea resurselor umane, de educația și formarea pe tot parcursul vieții. Cultura însăși este un fenomen transversal și integrator, așadar schimbarea și dezvoltarea culturală nu se pot realiza independent de alte domenii – educațional, economic, social, de mediu.

CADRUL DE ACȚIUNE A POLITICII PUBLICE

AXA PRIORITARĂ 1

CULTURA – FACTOR DE DEZVOLTARE DURABILĂ

CULTURA - FACTOR DE DEZVOLTARE DURABILĂ reafirmă importanța identității și a specificității locale și regionale, care implică nevoia de protejare a patrimoniului cultural și de conștientizare a valorii acestuia de către comunitate. Aceste obiective converg în direcția poziționării culturii ca un al patrulea pilon al dezvoltării durabile, alături de sectorul economiei, sectorul social și cel de mediu. Măsurile susțin contribuția culturii și patrimoniului cultural la dezvoltare durabilă, definitorii pentru vitalitatea teritorială, prin punerea în valoare a elementelor de identitate locală și regională și o mai bună protejare a patrimoniului cultural.

Obiective generale

1. Valorificarea resurselor culturale – elemente de identitate locală și regională - pentru o dezvoltare teritorială durabilă și o calitate ridicată a vieții
2. O mai bună protejare a patrimoniului cultural, bazată pe o cunoaștere a situației și a angajării de parteneriate eficiente (local-central și public-privat)

Obiectiv general 1 Valorificarea resurselor culturale – elemente de identitate locală și regională - pentru dezvoltare teritorială durabilă și o calitate ridicată a vieții

Cultura este un factor de dezvoltare teritorială recunoscut la nivel internațional atât politic, cât și prin investiții dedicate. Politic, cultura a fost recunoscută drept pilon al dezvoltării durabile la nivel local și regional prin *Agenda 21 pentru cultură* (2004), demers al Comitetului pentru Cultură al United Cities and Local Governments (UCLG). Din perspectiva dezvoltării teritoriale, *Agenda 21 pentru cultură* afirmă faptul că „diversitatea culturală este necesară pentru umanitate, așa cum este biodiversitatea în cazul mediului natural; diversitatea expresiilor culturale generează bogăție și este esențială pentru dezvoltarea unui ecosistem cultural larg, cu o diversitate de origini, actori și conținuturi; dialogul, coexistența și interculturalitatea sunt principii de bază pentru dinamica relației cu și între cetățeni; spațiile publice trebuie văzute ca spații culturale”.

La nivelul Uniunii Europene (UE), relevanța politică intersectorială, impactul economic și social pozitiv al patrimoniului cultural, precum și potențialul acestuia de a genera dezvoltare durabilă sunt afirmate de către *Strategia Europa 2020 pentru o creștere inteligentă, durabilă și favorabilă incluziunii* (2010). În acest sens, *Concluziile Consiliului din 21 mai 2014 privind patrimoniul cultural ca resursă strategică pentru o Europă durabilă* subliniază rolul acestuia ca „puternic factor de dezvoltare locală și regională favorabilă incluziunii și [...] creator de externalități semnificative, în special prin dezvoltarea unui turism cultural durabil”, precum și ca sprijin al dezvoltării și regenerării rurale și urbane durabile.

De altfel, 2018 a fost declarat de către Comisia Europeană „Anul European al Patrimoniului Cultural”. Acțiunile dedicate Programului european vizează conștientizarea rolului deținut de patrimoniul cultural în incluziunea socială, creșterea economică și valorificarea patrimoniului în contextul cooperării internaționale cu state din afara UE. Este o ocazie de a crește conștientizarea, atât la nivel european, cât și la nivel național, cu privire la semnificația patrimoniului cultural în promovarea unității în diversitate a UE, în evidențierea conexiunilor culturale și istorice care leagă statele și regiunile Europei. „Anul European al Patrimoniului Cultural” poate contribui și la punerea în valoare a particularităților locale, a specificității patrimoniului cultural național, ca parte a diversității culturale europene.

Organizația Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură (UNESCO) recunoaște de asemenea rolul culturii în dezvoltarea durabilă la nivelul politicilor prin Declarația de la Hangzhou (2013), iar Culture Action Europe, cea mai importantă rețea europeană de advocacy pentru cultură și patrimoniu, vorbește despre faptul că nu mai poate fi pus la îndoială „rolul culturii în atractivitatea teritoriului și impactul pozitiv asupra creării de noi locuri de muncă și contribuția sa la dezvoltarea economică, ce ar reduce disparitățile, ar revitaliza spațiile și ar lupta împotriva sărăciei” (adaptare după declarația *Cultura și dezvoltarea urbană/teritorială* din 2013).

În România, patrimoniul cultural este recunoscut la nivel național ca fiind, alături de creația contemporană, principalul domeniu de interes al acțiunilor și politicilor culturale naționale. De asemenea, din ce în ce mai multe autorități locale recunosc cultura drept un element esențial al dezvoltării și realizează investiții în infrastructura culturală și în serviciile culturale și creative de natură să activeze acest potențial, cu sprijin de la bugetul de stat, din fonduri europene în cadrul programelor de cooperare transnațională și transfrontalieră, din Programul Operațional Regional și din Programul Național pentru Dezvoltare Rurală.

Acesta este însă un fenomen relativ recent, până la începutul anilor 2000 interesul autorităților locale fiind prea puțin centrat pe domeniul culturii, cu unele excepții notabile. Acest fapt, alături de efectele negative pe care le are, este remarcat de autorii Studiului 21 – „Infrastructuri culturale”, elaborat în anul 2014 în vederea fundamentării *SDTR*. Aceștia observau faptul că există o discrepanță importantă în domeniul cultural între zonele urbane și cele rurale, pe care o explicau prin „absența politicilor publice de educare și culturalizare a populației din mediul rural, care a condus la apariția disparităților rural-urbane în domeniul cultural, constând în absența aproape totală a ofertei culturale din mediul rural, ceea ce a condus treptat și la degradarea localurilor infrastructurilor culturale”. Existența unor centre culturale dezvoltate numai în câteva orașe mari ale țării, interesul scăzut pentru restul teritoriilor și pierderea tradițiilor au creat dezechilibre culturale care adâncesc problemele sociale și economice dintre mediul urban și rural. Aceste aspecte se reflectă și în slaba accesibilitate la studii universitare a tinerilor ce provin din mediul rural și în creșterea segregării sociale.

Concentrarea ofertei culturale cu preponderență în unele dintre orașele dezvoltate ale României întreține starea de deteriorare a infrastructurii culturale din mediul rural. În ceea ce privește mediul urban, potrivit studiului „Vitalitatea culturală a orașelor din România” (INCFC, 2010), primele zece orașe din punctul de vedere al infrastructurii culturale, al industriilor creative, al bugetului local pentru cultură, al participării, al resurselor umane specializate și al ONG-urilor de profil, fără a lua în calcul București, erau Cluj-Napoca, Sibiu, Sfântul Gheorghe, Timișoara, Alba-Iulia, Iași, Bistrița, Târgoviște, Miercurea-Ciuc și Târgu Mureș.

În privința fondurilor publice alocate sectorului cultural, trebuie remarcată diferența de repartiție a acestora între nivelul central și cel local. Se poate constata faptul că majoritatea fondurilor publice pentru sectorul cultural sunt alocate la nivel local (81%), conform *Compendium of Cultural Policies and Trends in Europe* (Consiliul Europei, 2010). Totuși, din analiza resurselor culturale alocate instituțiilor de cultură din Municipiul București subvenționate de MC, se poate constata că alocările financiare sunt mult mai consistente decât cele ale unor instituții similare de la nivelul orașelor. În plus, alocările financiare destinate sectorului cultural la nivel local sunt greu de estimat exact, acestea fiind asimilate unui capitol bugetar intitulat generic „cheltuieli pentru cultură, recreere și religie”. O analiză mai detaliată realizată pentru Municipiul București indică o pondere importantă a alocărilor financiare din cadrul acestui capitol pentru susținerea cultelor, la nivelul Primăriei Generale, și întreținerii parcurilor și grădinilor, la nivelul primăriilor de sector (Funky Citizens, 2015). Intervențiile asupra acestora din urmă au avut uneori chiar ca efect distrugerea unor monumente istorice (Herăstrău, Cișmigiu, Kiseleff) datorită lipsei implicării unor specialiști în domeniu precum și a ignorării legislației privind patrimoniul imobil. Ca o consecință, calitatea parcurilor și grădinilor bucureștene se află în declin atât din punct de vedere al valorilor culturale cât și a celor de mediu.

În afara acestor aspecte problematice, trebuie totuși remarcat progresul realizat de mai multe orașe și județe din România în ceea ce privește nu doar creșterea valorii fondurilor pentru cultură, ci și transparența gestionării concursurilor pentru finanțarea nerambursabilă a proiectelor culturale și asumarea planificării strategice, în special în contextul competiției pentru titlul de Capitală Europeană a Culturii 2021.

Din punctul de vedere al planificării strategice, Studiul 21 – „Infrastructuri culturale” (MDRAP, 2014) remarca faptul că „diminuarea potențialului cultural și neimplicarea culturii în politicile de dezvoltare scad șansele consolidării educației cetățenilor, îmbunătățirii coeziunii sociale, a protejării și valorificării patrimoniului cultural și a dezvoltării economiei locale (turism, industrii creative și culturale).” De altfel, în cadrul *SDTR*, cultura și patrimoniul național sunt integrate proceselor de dezvoltare teritorială, atât la nivel urban, cât și la nivel rural. Astfel, se au în vedere o serie de investiții integrate în acord cu specializarea teritorială, respectiv *Reabilitarea patrimoniului urban construit și punerea în valoare a identității arhitecturale* (măsura 4.3.1.3) și *Valorificarea potențialului teritorial local al zonelor rurale, prin dezvoltarea infrastructurii turistice și de agrement și includerea acestora în circuitele turistice*

(măsura 4.3.2.8). Se remarcă, așadar, o corelare a intervențiilor din sfera culturii și a patrimoniului cultural, importante mai ales din perspectiva recunoașterii importanței conservării identității naționale și a întăririi legăturilor identitare, cu obținerea unei mai mari atractivități a spațiilor urbane și rurale.

Strategia națională și Planul de acțiune pentru conservarea biodiversității 2014-2020 identifică o serie de zone problematice în ceea ce privește arhitectura, amenajarea teritoriului, urbanismul și peisajul cultural și natural, printre care lipsa unei coerențe la nivelul politicilor publice, carențe legislative și un cadru instituțional deficitar. O lipsă a corelării prevederilor *Convenției Europene a Peisajului*, ratificată prin Legea nr. 451/2002, cu realizarea și evaluarea proiectelor de amenajare a teritoriului și de dezvoltare a infrastructurii (transport, energetic, producție) este de asemenea semnalată ca o carență pentru atingerea unei planificări urbane durabile și a unui management integrat al amenajării teritoriului. De altfel, Studiul 12 – „Protecția patrimoniului cultural, natural și a peisajului”, elaborat în anul 2014 în vederea fundamentării *SDTR*, menționează că, deși încă din anul 2008 actualul MDRAP a elaborat *Metodologia de identificare și de evaluare a peisajului*, aceasta nu a fost promovată printr-un act normativ. Totuși, după cum indică același studiu, documentațiile referitoare la peisaj au fost incluse în cadrul documentațiilor de urbanism și de amenajare a teritoriului, prin voința unor beneficiari și, mai ales, a unui grup restrâns de specialiști.

Astfel, studiul recunoaște ca prioritară elaborarea unui cadrului legislativ unitar privind sistemul de protecție a patrimoniului natural, construit și a peisajului. În acest sens, *Codul Patrimoniului Cultural* va include un titlu distinct privind Peisajul și Zonele Protejate, care va urmări elaborarea unor instrumente de protecție integrate din punct de vedere al peisajelor culturale și al celor naturale precum și de integrare a acestora în planurile de dezvoltare teritorială a României.

Un alt document programatic la nivel național, *Orientările strategice naționale pentru dezvoltarea durabilă a zonei montane defavorizate 2014-2020*, remarcă cu referire la mediul rural tendința de modernizare a satelor. Pe de o parte, aceasta a generat transformări necesare în ceea ce privește confortul vieții la sat, precum modernizarea locuințelor sau sistemul de epurare/canalizare, însă, pe de altă parte, a condus la preluarea unor valori străine nu numai de specificul unei zone anume, ci chiar de specificul românesc (de exemplu, tipologia și stilul arhitectonic al noilor construcții sau materialele utilizate pentru înlocuirea/modernizarea elementelor de tâmplărie). În egală măsură, sunt identificate o serie de aspecte negative care afectează cu precădere mediul rural: tendința de migrație a populației, lipsa fondurilor pentru restaurarea monumentelor istorice și reabilitarea infrastructurii aferente, lipsa piețelor de desfacere pentru produsele artizanale meșteșugărești, precum și lipsa de interes a tinerilor în ceea ce privește meșteșugurile și metodele tradiționale în diverse arii de activitate.

Astfel, orientările strategice avansează o viziune de dezvoltare a zonei montane și rurale din România care include și componenta culturală, având în

vedere conservarea și valorificarea resurselor culturale (patrimoniul imaterial, creația contemporană și patrimoniul material), cu asigurarea condițiilor necesare dezvoltării de activități economice specifice, precum și o viziune care să integreze componenta culturală la nivelul master planurilor, strategiilor de dezvoltare durabilă, și la nivelul planurilor de amenajare a teritoriului prin intermediul planurilor de peisaj (conform *Codului Patrimoniului Cultural*).

Asigurarea unei dezvoltări teritoriale durabile nu poate avea loc fără a lua în calcul elementele culturale specifice care definesc identitatea locală și regională a teritoriilor avute în vedere. În scopul asigurării acestei abordări, în acord cu prevederile de la nivel internațional, european și național, se va acționa în trei direcții majore: dezvoltare teritorială care integrează componenta culturală (inclusiv în ceea ce privește planurile de peisaj), turism cultural cu beneficii directe pentru comunități și dezvoltarea infrastructurii de servicii și a ofertei culturale pentru producție și consum culturale de proximitate. În privința unui demers fundamental de natură legislativă, MC se angajează să redacteze în perioada următoare *Codul Patrimoniului Cultural* în acord cu Principiile și Tezele prealabile și să îl promoveze pentru promulgare.

Direcție de acțiune Promovarea unei abordări integrate a intervențiilor pentru dezvoltare teritorială, cu evidențierea rolului culturii

Existența unei oferte artistice accesibile cetățenilor, aprecierea și punerea în valoare a patrimoniului sunt indicatori ai vitalității culturale și trebuie integrate în planificările teritoriale pentru creșterea calității vieții și ca resurse pentru antreprenoriat creativ în mediul urban și rural.

Priorități de finanțare și direcții recomandate pentru activitatea operatorilor culturali privați și a instituțiilor publice de cultură

Vor fi susținute prin finanțare dedicată activitatea, proiectele și programele operatorilor culturali publici și privați care urmăresc, în principal:

- conectarea regională a programelor și proiectelor de intervenție culturală;
- regenerarea urbană și reabilitarea centrelor urbane cu valoare istorică;
- activarea centrelor urbane cu valoare istorică reabilite prin proiecte artistice dedicate;
- reabilitarea patrimoniului din mediul rural și activarea sa prin proiecte culturale dedicate;
- implicarea comunităților locale (inclusiv prin acțiuni derulate în regim de voluntariat) în cadrul unor programe locale de protejare a patrimoniului cultural construit și a celui natural-peisagistic;
- organizarea și promovarea evenimentelor dedicate Zilelor Europene ale Patrimoniului, program inițiat de Consiliul Europei și susținut de Comisia Europeană, la care România a aderat în 1991;
- promovarea expresiilor culturale specifice culturii urbane și celei rurale la nivelul unei anumite zone, inclusiv prin formate adaptate pentru persoanele cu dizabilități;

- dezvoltarea și organizarea comunitară, inclusiv prin implicarea școlilor și a ONG-urilor, pentru identificarea resurselor culturale la nivel local și regional;
- elaborarea metodologiilor de identificare și evaluare a peisajelor culturale prin planurile teritoriale de peisaj și prin planurile locale de peisaj (conform *Codului Patrimoniului Cultural*).

Măsurile legislative și alte reglementări

În ceea ce privește reglementarea, se va acționa pentru:

- redactarea și susținerea în vederea adoptării de către Parlamentul României a Codului Patrimoniului, pe baza principiilor enunțate în cadrul Tezelor Codului Patrimoniului, aprobate prin Hotărâre de Guvern;
- introducerea, prin intermediul planurilor de peisaj, a condiției explicite a utilizării sustenabile a patrimoniului cultural și natural în procesul de planificare și de dezvoltare a teritoriului, ținând cont de caracterul său de resursă neregenerabilă, în vederea obținerii avizelor MC anterior aprobării planurilor de urbanism și de amenajare a teritoriului;
- protejarea contextului fizic de manifestare a elementelor patrimoniului imaterial prin instituirea obligativității delimitării topografice a arealelor de manifestare a acestora în planurile de peisaj și în cele de urbanism și amenajarea teritoriului și prevederea de secțiuni speciale în regulamentele lor aferente (conform *Codului Patrimoniului Cultural*);
- elaborarea de planuri teritoriale și locale de peisaj integrate celor de amenajare a teritoriului și de management al monumentelor și al siturilor istorice (conform *Codului Patrimoniului Cultural*);
- obligativitatea de intabulare a tuturor monumentelor istorice și a servituților ce reies din instituirea protecției și a regulamentelor specifice în cartea funciară (conform *Codului Patrimoniului*);
- realizarea unor planuri integrate de dezvoltare urbană, inclusiv prin includerea reconversiei culturale a unor zone în cartiere creative, centre culturale etc.;
- includerea dimensiunii culturale și a problematicii privind calitatea locuirii în programele de regenerare urbană și rurale dezvoltate;
- inițierea unor proiecte-pilot/programe-cadru de dezvoltare locală și regională care:
  - o să includă patrimoniul construit și alte elemente de patrimoniu cultural imaterial național și unele evenimente marcante ale comunității (festivaluri, târguri, bienale);
  - o să integreze dimensiunea conservării și cea a transmiterii către generațiile următoare a patrimoniului cultural imaterial – practicile asociate meșteșugurilor tradiționale și încurajarea antreprenoriatului pentru generarea unei valori economice care poate susține în timp vitalitatea valorii culturale;
  - o să urmărească realizarea de studii privind integrarea politicilor de peisaj cultural și natural care să vizeze recuperarea și regenerarea peisajelor degradate sau aflate în pericol de degradare cu respectul tradițiilor locale și al dezvoltării durabile, care să permită testarea metodologiilor planurilor

locale de peisaj în vederea evaluării acestora (de exemplu, comuna Limanu);

- să încurajeze rolul ONG-urilor pentru vitalitatea culturală și să sprijine proiectele realizate de acestea și parteneriatele cu comunitatea și cu instituțiile publice de cultură.
- includerea necesității conservării meșteșugurilor tradiționale și a altor elemente din patrimoniul cultural imaterial național în programele de dezvoltare locală;
- alocarea unui loc distinct în cadrul strategiilor de producție agricolă și forestieră pentru conservarea, dezvoltarea și protejarea valorilor istorice și culturale specifice peisajelor culturale în acord cu planurile locale de peisaj (conform *Codului Patrimoniului Cultural*);
- inițierea în parteneriat cu MDRAP a unor proceduri de modificare și îmbunătățire a cadrului normativ privind conținutul-cadru al Planurilor Urbanistice Generale (PUG-urilor) în vederea reglementării obligației de a acorda o atenție sporită clădirilor cu valoare arhitecturală și ambientală și peisajelor culturale.

Direcție de acțiune Susținerea unei dezvoltări durabile prin turism cultural

Turismul cultural generează valoare economică și poate reprezenta o soluție de dezvoltare pentru unele comunități. De asemenea, accesul public la obiectivele de patrimoniu cultural aflat în proprietate privată este o formă de recunoaștere a valorii culturale, cu valențe economice și sociale importante la nivelul comunității. Promovarea și conectarea la itinerariile culturale tematice și regionale activează infrastructura de turism și oferta culturală.

Priorități de finanțare și direcții recomandate pentru activitatea operatorilor culturali privați și a instituțiilor publice de cultură

Vor fi susținute prin finanțare dedicată activitatea, proiectele și programele operatorilor culturali publici și privați care urmăresc, în principal:

- realizarea, modernizarea și exploatarea de rețele și trasee cultural-turistice care promovează monumentele sau locurile înscrise în Lista Patrimoniului Mondial UNESCO sau în lista indicativă și conectarea acestora, după caz, cu unele monumente de categoria A sau B din vecinătate sau cu cele care au relevanță în contextul cultural respectiv (situri arheologice, patrimoniu natural etc.);
- conectarea de itinerarii culturale tematice din spațiul românesc la trasee similare la nivel european/internațional;
- includerea monumentelor istorice și a peisajelor cultural-naturale în traseele realizate de operatorii de turism;
- încurajarea dezvoltării unor relații trainice de comunicare și colaborare între proprietarii privați de monumente istorice și comunitățile locale, care să aibă acces la patrimoniul cultural din localitate;
- realizarea unui parteneriat cu Autoritatea Națională de Turism (ANT) în vederea creării unui sistem coerent de acordare a margetelor, sistem bazat pe criterii

care să evite promovarea actuală a kitsch-ului și care să pună în valoare elemente culturale tradiționale;

- realizarea în parteneriat cu ANT și cu MDRAP a unor ghiduri de intervenție și regulamente, ca parte a planurilor locale de peisaj, care să promoveze imaginea și estetica tradițională a peisajului românesc;
- promovarea cunoașterii identității și a patrimoniului cultural local și regional, material și imaterial prin campanii și evenimente dedicate;
- dezvoltarea de servicii și infrastructură de informare despre oferta culturală locală și regională și valorile de patrimoniu care se pot constitui în repere turistice, inclusiv a traseelor culturale accesibile persoanelor cu dizabilități;
- itinerarea unor expoziții care să pună în valoare patrimoniul cultural național mobil, inclusiv cu participarea deținătorilor privați;
- punerea în valoare a patrimoniului cultural comun a mai multe țări din Europa: satele și bisericile fortificate din Transilvania; bisericile post-bizantine din zona Dunării, în colaborare cu instituții din Bulgaria; protecția durabilă a patrimoniului natural al Dunării și zonelor adiacente (Delta Dunării – România; rezervația naturală Srebarna – Bulgaria), conform proiectului pentru *Strategia Dunării*. În acest sens, se va realiza un studiu-pilot despre Turnu-Măgurele.

Direcție de acțiune Dezvoltarea infrastructurii de servicii și a ofertei culturale pentru producție și consum culturale de proximitate

Priorități de finanțare și direcții recomandate pentru activitatea operatorilor culturali privați și a instituțiilor publice de cultură

Vor fi susținute prin finanțare dedicată activitatea, proiectele și programele operatorilor culturali publici și privați care urmăresc:

- încurajarea accesului tinerilor la spații (convenționale și neconvenționale) în care să-și poată exprima potențialul creativ și inovativ;
- constituirea și dezvoltarea unor hub-uri și a unor clustere creativ-inovative locale și/sau sectoriale, luând în considerare din start nevoia dotărilor TIC necesare și principiul accesibilității pentru persoanele cu dizabilități și posibilitatea utilizării dispozitivelor și tehnologiilor asistive;
- diversificarea și sporirea calității ofertei culturale adresate comunităților locale, realizată cu sprijinul unor operatori culturali de proximitate;
- diversificarea ofertei de activități culturale din așezămintele culturale și din biblioteci, pentru a răspunde nevoilor actuale și a celor care pot fi anticipate pentru comunitățile locale, inclusiv prin încurajarea persoanelor cu dizabilități de a-și valorifica potențialul creator, artistic și intelectual;
- încurajarea tinerilor din mediul rural de a descoperi, păstra și colecționa într-o manieră competentă (cu posibilitatea de a solicita asistență de specialitate)

patrimoniul etnografic, ca formă distinctă a identității spirituale la nivel local-regional.

Se vor realiza **investiții** în proiecte complexe - cercetare, documentare, reabilitare, gestiune și utilizare - care pun în valoare clădiri cu valoare arhitecturală și culturală pentru comunitate.

Sunt necesare **investiții** în modernizarea infrastructurii și în dotarea corespunzătoare a instituțiilor de cultură, pentru ca acestea să poată răspunde exigențelor și tendințelor de consum cultural contemporane, în raport cu practicile actuale - de producție culturală, formare profesională, conservare, restaurare, arhivare -, inclusiv din punct de vedere logistic.

Se are în vedere modificarea Programul Național pentru Dezvoltare Locală pentru a se realiza investiții în infrastructura culturală din mediul rural și din orașele mici astfel încât să se asigure o diversificare a spațiilor pentru manifestarea ofertei culturale, prin promovarea unei abordări policentrice sau prin direcționarea predilectă către zonele/cartierele care au o ofertă culturală relativ limitată și către noile zone imobiliare și rezidențiale, respectând principiul accesibilității pentru persoanele cu dizabilități. De asemenea, noile investiții vor fi potențate de programarea unor acțiuni culturale realizate în parteneriat între autoritatea locală și operatori culturali publici sau privați.

Măsuri legislative și alte reglementări

Pentru implicarea sectorului privat în dezvoltarea de resurse culturale care să devină apoi accesibile publicului, vor fi luate o serie de măsuri de ordin legislativ / de reglementare:

- Pentru promovarea și protejarea patrimoniului cultural mobil de importanță locală și regională:
  - înlesnirea condițiilor de acreditare a colecțiilor private în vederea dobândirii statutului de colecții muzeale publice aflate în proprietate privată;
  - modificarea cadrului legislativ pentru acordarea unor finanțări din bugetul de stat muzeelor și colecțiilor publice aflate în proprietate privată;
  - inițierea unui program de acordare a unor titluri viagere de recunoaștere a meritelor în privința păstrării și promovării patrimoniului cultural mobil colecționarilor privați.

- Pentru facilitarea accesului tinerilor la spații (convenționale și neconvenționale) în care să-și poată exprima creativitatea și susținerea ofertei culturale independente (ONG-uri culturale și artiști independenți):

- crearea condițiilor de utilizare de către ONG-uri și grupuri informale de artiști a spațiilor aflate în administrație publică sau a instituțiilor publice de cultură, pentru a îmbogăți oferta culturală de la nivel local. Administrația sau instituțiile publice vor gestiona de o manieră transparentă printr-un apel de proiecte public și criteriile de selecție clare iar în 2017 – 2021 vor fi cu predilecție proiectele și programele destinate tinerilor creatori și publicului tânăr.

Obiectiv general 2 O mai bună protejare a patrimoniului cultural, bazată pe o cunoaștere a situației și a angajării de parteneriate eficiente (local-central și public-privat)

Protejarea patrimoniului cultural reprezintă unul dintre dezideratele și recomandările convențiilor de la nivel internațional, precum și al documentelor strategice de la nivel european. Pentru aceasta este nevoie de parteneriate eficiente între instituțiile responsabile, precum și între sectorul public și cel privat (profit și non-profit), ca formă de asumare comună a importanței sale pentru identitatea națională și coeziunea socială.

La nivel internațional, o serie de convenții UNESCO (*Convenția privind protecția patrimoniului mondial cultural și natural*, 1972; *Convenția pentru salvagardarea patrimoniului cultural imaterial*, 2003) și ale Consiliului Europei (*Convenția pentru protecția patrimoniului arhitectural al Europei*, Granada, 1985; *Carta europeană a patrimoniului arhitectural*, 1975) semnalează caracterul neregenerabil al patrimoniului cultural (supus atât presiunilor antropice, cât și celor de mediu) și necesitatea protejării și transmiterii acestuia către generațiile viitoare prin intermediul unor procese participative. Evoluția abordărilor în ceea ce privește protejarea patrimoniului cultural a fost marcată de conștientizarea interdependențelor cu celelalte domenii de activitate pe care acest proces le presupune. Astfel, pe lângă abordarea ecosistemică a protejării patrimoniului (din perspectiva dezvoltării durabile), s-a conturat tot mai pregnant necesitatea considerării interdependențelor indisolubile dintre protejarea patrimoniului cultural și a celui natural (tendință evidențiată încă de la elaborarea *Convenției UNESCO pentru protejarea patrimoniului mondial, cultural și natural*).

La nivelul Organizației Națiunilor Unite (ONU), încă din anul 1992 au fost puse bazele unei abordări sustenabile în domeniul dezvoltării, cu ocazia Conferinței Națiunilor Unite pentru Mediu și Dezvoltare de la Rio de Janeiro, care a avansat ideea de dezvoltare durabilă, înțeleasă ca un raport echitabil între nevoile de dezvoltare și cele de mediu ale generațiilor prezente și viitoare. Această viziune a fost lărgită de atunci și până în prezent, astfel încât *Agenda 2030 de dezvoltare durabilă a Națiunilor Unite* (2015) marchează un important progres, fiind pentru prima dată când cultura este menționată explicit în cadrul unora dintre cele 17 obiective de dezvoltare durabilă.

Evoluția importanței patrimoniului cultural pentru agenda europeană a urmat evoluțiile de la nivel internațional, prin accentul deosebit pus pe abordarea integrată

a protejării acestuia: de la recunoașterea necesității cooperării și coordonării activităților de cercetare în domeniul patrimoniului cultural (Recomandarea Comisiei privind inițiativa de programare în comun a cercetării „Patrimoniul cultural și schimbările globale: o nouă provocare pentru Europa“ (2010/238/UE)), la guvernarea culturală (Concluziile Consiliului privind guvernarea culturală (2012/C 393/030), recunoașterea acestuia ca resursă strategică pentru o Europă durabilă (Concluziile Consiliului din 21 mai 2014 privind patrimoniul cultural ca resursă strategică pentru o Europă durabilă) și până la o guvernare participativă a patrimoniului (Concluziile Consiliului privind guvernarea participativă a patrimoniului cultural (2014/C 463/01)).

La nivelul UE, în cadrul *Planului de lucru în domeniul culturii pentru perioada 2015-2018*, una dintre prioritățile identificate se referă la patrimoniul cultural, punându-se accentul pe guvernarea participativă a acestuia, pe consolidarea capacităților pentru profesioniștii din domeniul patrimoniului, pe evaluarea și prevenirea riscurilor cu scopul protejării patrimoniului cultural.

Astfel, cu referire la guvernarea participativă, Consiliul invită statele membre „să dezvolte cadre de guvernare pe mai multe niveluri și cu participarea mai multor părți interesate, care recunosc patrimoniul cultural drept o resursă comună prin consolidarea legăturilor dintre nivelurile local, regional, național și european de guvernare a patrimoniului cultural, cu respectarea corespunzătoare a principiului subsidiarității, astfel încât să se prevadă beneficii pentru oameni la toate nivelurile“.

În contextul „Anului European al Patrimoniului Cultural” (2018) este nevoie să se atragă atenția asupra importanței punerii în valoare a particularităților locale, a specificității patrimoniului cultural național - parte a diversității culturale europene - și a digitizării patrimoniului cultural. În acest sens, patrimoniul cultural digitizat este considerat din perspectiva deschiderii și reutilizării datelor publice (acces liber la materialul cultural digitizat - care nu este supus reglementărilor drepturilor de autor și conexe - și posibilitatea distribuirii și a reutilizării acestuia printr-o licență care nu impune limitări de copyright), în acord cu prevederile Directivei din 2013 de modificare a Directivei 2003/98/CE privind reutilizarea informațiilor din sectorul public.

În România, *Strategia națională pentru dezvoltare durabilă a României Orizonturi 2013–2020–2030* preia evoluțiile generale înregistrate la nivel internațional și european cu referire la protejarea patrimoniului, realizând o corelare a acestor obiective cu cele identificate în *Strategia în domeniul Patrimoniului Cultural Național 2008-2013* (în ceea ce privește conservarea și valorificarea patrimoniului cultural național) și cu *Planul Național de Dezvoltare 2007-2013* (pentru domeniul creației contemporane și cel al diversității culturale).

Totuși, deși în cele mai multe cazuri cadrul strategic și legislativ există, implementarea este deficitară, patrimoniul cultural din România confruntându-se în continuare cu o serie de probleme care sunt parțial determinate nu numai de subfinanțare, ci și de lipsa resurselor umane pentru implementarea legislației specifice. În acest sens MC va înființa, în cadrul Institutului Național al Patrimoniului

un centru de coordonare UNESCO ce va avea atribuții privind extinderea listei indicative și a listei UNESCO și a tuturor sarcinilor ce revin din acestea.

Mai mult, după cum se constată și în preambulul Principiilor ce stau la baza *Codului Patrimoniului Cultural*, este necesară o schimbare la nivel de paradigmă, care să permită „trecerea de la mentalitățile vremurilor de început ale protecției patrimoniului cultural, care erau centrate pe «muzeificarea» acestuia, la mentalitățile contemporane, ce pun patrimoniul cultural în centrul proceselor economice, sociale sau educative, prin modernizarea legislației și a practicilor administrative ce decurg din acestea“.

În domeniul patrimoniului imobil, dintr-un total de 30.136 de monumente istorice înscrise în Lista Monumentelor Istorice, în cursul anului 2015 doar 164 de obiective au beneficiat de intervenții (o scădere cu 52% față de anul 2011, când s-a înregistrat un maxim de 313 obiective – vezi Tabel 27 din Anexă). Lipsa unei evidențe cadastrale a monumentelor istorice duce la o ierarhizare deficitară a intervențiilor de conservare și restaurare, agravată de fondurile limitate, ceea ce a condus nu de puține ori la întreruperea lucrărilor. Mai mult, pentru 43% dintre monumentele istorice înscrise în Lista monumentelor istorice nu este cunoscută starea de conservare, în timp ce 38%, adică 11.451 de monumente, se află într-o stare de conservare precară (vezi Figura 3 din Anexă).

Alocările financiare reduse, acordate prin intermediul Programului Național de Restaurare (PNR), au fost concentrate în special în direcția restaurării monumentelor istorice de grupa A (dintr-un total de 245 de monumente recepționate în intervalul 2006-2015, 74% au fost monumente de grupa A – vezi Tabel 31 din Anexă). Din analiza Programului Național de Restaurare a Monumentelor Istorice se poate constata o discrepanță importantă între numărul de obiective intrate în restaurare și numărul obiectivelor recepționate. Această stare de fapt are mai multe cauze: mai întâi, restaurarea unui monument istoric, în funcție de complexitatea lucrărilor, se poate întinde pe o perioadă de câțiva ani; apoi, există situații în care șantierele sunt sistate din cauza unei lipse a continuității în finanțare sau situații în care obiective care sunt incluse în cadrul programului sfârșesc prin a nu mai primi finanțare, fiind reportate pe anii următori sau chiar retrase din cadrul programului.

Alocări financiare mai consistente pentru reabilitarea monumentelor istorice sunt realizate de către Unitatea de Management a Proiectului (UMP), care a fost înființată în martie 2007 în cadrul Ministerului Culturii, ca o consecință obligatorie a parafării Acordului-cadru de împrumut dintre România și Banca de Dezvoltare a Consiliului European (BDCE) pentru finanțarea Proiectului F/P 1562(2006) Reabilitarea monumentelor istorice din România (vezi Tabel 50 din Anexă pentru alocarea totală a programului). În cadrul Proiectului F/P1562 (2006) privind reabilitarea monumentelor istorice din România, alimentat din credite externe acordate de BDCE și bugetul de stat, s-au investit până în prezent 64.967.493 Euro, fără TVA, pentru următoarele obiective culturale (în ordine cronologică a finalizării lucrărilor):

- Palatul Culturii din Iași, 26.120.621 Euro, fără TVA, finalizat în ianuarie 2016;

- Teatrul Național "*Vasile Alecsandri*" – Iași, 9.284.155 Euro, fără TVA, finalizat în aprilie 2012;
- Muzeul Național de Artă al României - Palatul Regal, 15.820.508 Euro, fără TVA, finalizat în 2012;
- Sediul Direcției Județene pentru Cultură și Patrimoniu Național Călărași, 2.326.528 Euro, fără TVA, finalizat în 2011;
- Muzeul Colecțiilor de Artă, 6.553.619 Euro, fără TVA, finalizat în mai 2010;
- Complexul Muzeal Național "*Moldova*" Iași – Palatul "*Al.I. Cuza*" de la Ruginoasa, 2.593.518 Euro, fără TVA, finalizat în septembrie 2010;
- Muzeul Național de Științe Naturale "*Grigore Antipa*", 573.665 Euro, fără TVA, finalizate în septembrie 2010;
- Muzeul Național "*Brukenthal*" – Casa Albastră, 850.744 Euro, fără TVA, finalizat în 2009;
- Centrul de Cultură Tescani – Merăria, 51.211 Euro, fără TVA, finalizat în 2009;
- Sediul Direcției Județene pentru Cultură și Patrimoniu Național Sălaj, 654.671 Euro, fără TVA, finalizat în 2009;
- Sediul Direcției Județene pentru Cultură și Patrimoniu Național Botoșani, 138.253 Euro, fără TVA, finalizat în 2009.

Activitatea de conservare a patrimoniului este o activitate profesională de înaltă calificare, care implică un travaliu prețios și care poate fi descoperit prin studiu și ocrotit. Din acest motiv, sunt necesare acțiuni care să sprijine formarea profesională a celor implicați și care să asigure standarde de calitate ale intervențiilor de conservare a patrimoniului cultural.

În domeniul patrimoniului imobil, principala preocupare a MC și a instituțiilor subordonate – în special a Institutului Național al Patrimoniului (INP) - rămâne restaurarea, conservarea și punerea în valoare a monumentelor istorice prin alocarea, gestionarea și promovarea de fonduri nerambursabile disponibile și prin parteneriate cu proprietarii și cu organizațiile neguvernamentale, încheiate în acest sens. Acolo unde situația o impune, obiectivele de protejare și restaurare a patrimoniului arhitectural trebuieacompaniate de soluții coerente și pertinente de creștere a calității locuirii, în special în rândul persoanelor care se confruntă cu sărăcia și inechitatea socială.

În ceea ce privește **patrimoniul mobil**, la nivel național cel mai important deținător de bunuri mobile clasate sau susceptibile de a fi clasate este sectorul public (muzee, arhive și biblioteci publice), urmat de unitățile de cult și de sectorul privat. Situația bunurilor clasate (vezi Tabel 3 din Anexă) arată numărul redus al obiectelor clasate în categoria Fond, datorit:

- lipsei sau neaplicării sancțiunilor legale specifice direcționate spre persoanele juridice de drept public supuse obligației de clasare din oficiu;

- lipsei competențelor specifice, la nivelul deținătorilor publici, cu privire la identificarea bunurilor culturale susceptibile de a fi clasate, precum și lipsa unor metodologii care să asigure o coerență a evaluărilor din acest domeniu.

Cu referire la protejarea patrimoniului cultural mobil, se impun atât o serie de măsuri pentru creșterea numărului de resurse de patrimoniu mobil digitizate, cât și referitor la încurajarea accesului deținătorilor de drept privat la restaurarea și conservarea patrimoniului mobil, deseori apreciate ca fiind costisitoare. Problematika digitizării a fost abordată la nivel național încă din anul 2009, când România a elaborat și a asumat o politică publică în acest domeniu. Totuși, rezultatele implementării acestor demersuri au întârziat să apară, mai ales din cauza subfinanțării. Conform *Strategiei naționale privind agenda digitală pentru România 2020*, până la finele anului 2015 ar fi trebuit digitizate și publicate în cadrul Bibliotecii Digitale Europene 750.000 de resurse. Până în august 2016 s-a reușit digitizarea a doar 7,6%, motiv pentru care MC a propus spre finanțare din fonduri europene nerambursabile proiectul e-Cultura, care are ca obiectiv digitizarea până în 2020 a unui număr de 750.000 de resurse provenite preponderent din domeniul patrimoniului cultural mobil.

Una dintre problemele cu care se confruntă majoritatea muzeelor din România, rezultat direct al retrocedărilor bunurilor mobile către foștii proprietari, este necesitatea îmbogățirii colecțiilor proprii, respectiv, conceperea unei politici de achiziții muzeale care să fie susținută financiar de autoritatea publică. Alături de elaborarea unor politici de achiziții muzeale coerente, ar trebui încurajate și actele de donație și legatele privind bunurile culturale mobile clasate, neclasate sau nesuscetibile de a fi clasate, efectuate în favoarea statului, unităților administrativ-teritoriale sau cultelor religioase, care, conform legislației în vigoare, sunt scutite de orice taxe.

Un alt aspect extrem de grav și de mare actualitate se referă la spolierea patrimoniului cultural mobil prin furturi, săpături neautorizate în situri arheologice, exporturi ilegale și distrugeri, rezultat al lipsei sau al neadecvării sistemelor de protecție și pază, dar și al unei necorelări între sancțiuni și recompense ale potențialilor descoperitori. În ceea ce privește cadrul normativ specific domeniului, este necesară o revizuire a legislației cu incidență în materie, împreună cu reglementările secundare, precum și asigurarea coerenței cu acquis-ul comunitar cu incidență în materie (exportul ilegal și recuperarea bunurilor culturale furate sau exportate ilegal, acreditarea specialiștilor și autorizarea laboratoarelor în contextul liberei circulații a serviciilor în interiorul UE).

În cadrul categoriilor patrimoniului cultural, se poate aprecia că **patrimoniul imaterial** a deținut în ultimii ani cel mai puțin vizibil loc.

Slaba pregătire profesională a personalului angajat în cadrul centrelor de cultură și al așezămintelor culturale este completată de o slabă motivare financiară a specialiștilor din domeniu, cât și de lipsa punerii în aplicare a unora dintre atribuțiile Centrului Național pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale

(CNCPCT), care, începând cu anul 2013, a fost integrat INP devenind Direcția Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale. Astfel, deși cadrul normativ prevede înființarea unui Registru național al mărcilor tradiționale distinctive, acesta nu a fost înființat *de facto* și, în consecință, nu a fost omologată nicio marcă tradițională distinctivă. De asemenea, Programul național de salvagardare, protejare și punere în valoare a patrimoniului cultural imaterial, elaborat de Comisia națională pentru salvagardarea patrimoniului cultural imaterial, datează din anul 2008 și necesită actualizare.

În ceea ce privește identificarea și inventarierea elementelor de patrimoniu imaterial, dar și a persoanelor cunoscătoare și transmițătoare ale acestor elemente, MC a creat Inventarul național al elementelor vii de patrimoniu cultural imaterial, Repertoriul Național de Patrimoniu Cultural Imaterial și Programul „Tezaure Umane Vii”. În ceea ce privește Programul Tezaure Umane Vii, în intervalul 2010-2015, titlul de Tezaur Uman Viu a fost acordat unui număr de 43 de persoane.

La nivel internațional, România a înscris în Lista Reprezentativă a Patrimoniului Cultural Imaterial al Umanității (UNESCO) șase elemente: (1) Ritualul Călușului (2008), (2) Doina (2009), (3) Tehnici de prelucrare a ceramicii de Horezu (2012), (4) Colindatul de ceată bărbătească în România și Republica Moldova (2013), (5) Jocul fecioresc (2015) și (6) Tehnicile tradiționale de realizare a scoarței în România și Republica Moldova (2016). Raportat la numărul total al elementelor înscrise în listă, 336, dar și la situația înregistrărilor din alte state, se poate aprecia că patrimoniul cultural imaterial din România este insuficient cunoscut și promovat. Mai mult, România nu a înscris niciun element în Registrul de bune practici în domeniul salvagărdării patrimoniului cultural imaterial și nici în Lista patrimoniului cultural imaterial care necesită salvagărdarea urgentă, ambele gestionate de UNESCO. Centrul de coordonare UNESCO ce va fi înființat la nivelul INP va trebui să coordoneze și aspectele legate de extinderea patrimoniului imaterial.

În ceea ce privește **patrimoniul audiovizual**, acesta a reprezentat sporadic un obiectiv de interes pentru statul român, dar va deveni în perioada 2017-2022 un factor strategic esențial în elaborarea politicilor de susținere a operelor audiovizuale în Europa și în România. De altfel, Comisia Europeană a emis încă din 2005 o recomandare privind patrimoniul cinematografic, prin care invită statele membre să colecteze, să catalogheze, să conserve și să restaureze filme de valoare pentru accesul la aceste creații de către generațiile viitoare: Recomandarea 2005/865/CE privind patrimoniul cinematografic și competitivitatea activităților industriale conexe. De asemenea, Comunicarea Comisiei intitulată *Filmul european în era digitală – Crearea unei legături între diversitatea culturală și competitivitate* (2014) și Comunicarea Comisiei, din același an, intitulată *Spre o abordare integrată a patrimoniului cultural european* acordă cinematografiei un loc important, amintind inclusiv rolul crucial al arhivelor naționale de film, al digitizării și importanța accesului public la patrimoniul de film al Europei.

În România, patrimoniul existent în depozitele Arhivei Naționale de Filme (ANF) se compune din: filme de ficțiune de lungmetraj românești – 765 de titluri; filme de scurtmetraj românești – 111.500 de titluri (documentar și animație); jurnale și actualități românești – cca 5.100 de titluri; film străin – cca 10.000 de titluri de ficțiune de lungmetraj și 15.000 de titluri de scurtmetraj (documentar, animație). Biblioteca ANF dispune de o colecție de 25.000 de cărți, 50.000 de periodice și reviste, 8.000 de afișe și peste 1.000 de dosare de producție de film românesc, 100.000 de fotografii și peste 500 de scenarii publicate (conform <http://www.anf-cinemateca.ro/tezaur>). În iulie 2016 a fost descoperită Arhiva Sahia Film, considerată pierdută. Aceasta conține documente legate de producția de filme documentare, relațiile internaționale ale Sahia Film cu studiouri similare din alte țări, scenarii și decupaje, caiete de film, planuri de producție cinematografică, sistemul de finanțare și salarizarea angajaților etc., începând din anii 1950 și până în anii 1990. Reorganizată ca instituție publică de cultură de importanță națională, ANF devine administratorul, și nu doar custodele, tuturor filmelor românești produse înainte de 1997, dar și cel al filmelor produse prin credite rambursabile din Fondul cinematografic după 2005, la încheierea perioadei de rambursare de 10 ani. Arhiva va trebui, de asemenea, să intre într-un amplu proces de revitalizare și re tehnologizare, legat, pe de o parte, de accesibilizarea colecțiilor sale, și, pe de altă parte, de racordarea la schimbările de paradigmă impuse de lumea digitală. Prioritățile MC privesc, astfel, demararea inventarierii și catalogării tuturor colecțiilor ANF, digitizarea, arhivarea digitală, restaurarea și punerea la dispoziția publicului a filmelor și a materialelor non-filmice ale Arhivei.

Măsuri legislative și alte reglementări

Se impun unele clarificări conceptuale prin extinderea manierei de înțelegere a patrimoniului cultural, prin includerea în mod distinct și a patrimoniul natural care are valoare culturală în toate documentele strategice elaborate de către administrația publică și de către instituțiile publice de specialitate.

În ceea ce privește reglementarea, sunt preconizate următoarele măsuri:

- redefinirea principiilor, obiectivelor și condițiilor impuse prin Programul Național de Restaurare;
- stabilirea sau reactualizarea zonei de protecție a monumentelor istorice în coordonate GIS și integrarea acestora în datele Agenției Naționale de Cadastru și Publicitate Imobiliară (ANCPI);
- clarificarea regimului de proprietate și elaborarea cadastrului pentru siturile arheologice;
- ameliorarea cadrului normativ (legislație primară și secundară) și stabilizarea acestuia, inclusiv prin includerea principiilor de dezvoltare durabilă, armonizarea legislației naționale cu acquis-ul comunitar în domeniu, precum și corelarea cu alte domenii legiferate în domeniul național tangente patrimoniului cultural, în general, cum ar fi legislația de mediu;
- elaborarea obligațiilor de folosință pentru monumentele istorice;

- elaborarea normelor de evaluare pentru toate categoriile de patrimoniu cultural mobil;
- stabilirea monumentelor istorice care intră cu prioritate în programul de restaurare pe baza unor criterii clare;
- cooptarea sectorului ONG în realizarea monitorizării și controlului intervențiilor asupra monumentelor istorice, a zonelor de protecție ale acestora și a zonelor construite protejate;
- reglementarea juridică a statutului de co-proprietar al monumentului istoric;
- definirea precisă a noțiunilor de patrimoniu cultural național de importanță locală, de zone construite protejate de interes local, pe baza interesului comunităților de a-și defini și gestiona autonom bunuri și expresii culturale cu caracter identitar (conform *Codului Patrimoniului Cultural*);
- promovarea unui regim de sancțiuni având ca principiu aplicarea de măsuri corelative de recuperare a prejudiciului și, după caz, obligarea la recuperarea integrală a valorilor culturale afectate, la readucerea terenurilor și a construcțiilor ori a artefactelor afectate la situația de integritate stabilită prin expertiză specifică (conform *Codului Patrimoniului Cultural*);
- aplicarea unui sistem de încurajare fiscală și financiară pentru protejarea patrimoniului cultural în mod nediscriminatoriu în raport cu uzul lucrativ sau non-profit al bunurilor culturale (conform *Codului Patrimoniului Cultural*);
- extinderea formelor de sprijin sau compensare din domeniile programelor de finanțare, taxelor și impozitelor asupra tuturor categoriilor de patrimoniu cultural național pentru a crește interesul de a deține bunuri culturale clasate, spre deosebire de situația actuală în care restricțiile necompensate duc frecvent la acțiuni ilicite;
- includerea în legislație a unor prevederi acoperind atât patrimoniul cultural mobil și imobil, cât și patrimoniul aparținând arhivelor (ce țin de MAI), peisajul și zonele protejate (reglementate de MDRAP), monumentele comemorative de război (de care este responsabil MAPN) (conform *Codului Patrimoniului Cultural*);
- asigurarea de condiții și facilități egale pentru toate categoriile de deținători (privat, public, persoane fizice sau juridice) și indiferent de regimul de utilizare (în scop lucrativ sau non-profit) în vederea protejării, întreținerii, conservării și restaurării bunurilor patrimoniului cultural (conform *Codului Patrimoniului Cultural*);
- sprijinirea proprietarilor privați care întreprind pe cheltuiala proprie lucrări de conservare și restaurare a bunurilor din patrimoniul cultural național prin asigurarea, în baza documentelor justificative, a unor deduceri fiscale sau a unor altfel de stimulente (conform *Codului Patrimoniului Cultural*);
- instituirea unui Centru național de coordonare a planurilor de gestionare, protecție, valorificare și intervenție asupra siturilor UNESCO, precum și de coordonare a activității de extindere a listei UNESCO;
- instituirea protecției specifice peisajelor culturale în baza planurilor teritoriale de peisaj și a planurilor locale de peisaj ca instrumente de planificare integrate pentru cultură, mediu, agricultură și dezvoltare rurală (conform *Strategiei*

naționale și planului de acțiune pentru conservarea biodiversității și Codului Patrimoniului Cultural);

- identificarea elementelor de peisaj natural și cultural (patrimoniu cultural social-ecologic) care conferă un surplus identitar României, în parteneriat cu Ministerul Mediului;
- realizarea planurilor locale de peisaj și a regulamentelor pentru gestionarea peisajului cultural și natural (conform *Strategiei naționale și planului de acțiune pentru conservarea biodiversității și Codului Patrimoniului Cultural*);
- actualizarea Programului național de salvagardare, protejare și punere în valoare a patrimoniului cultural imaterial;
- limitarea recompenselor pentru descoperirile întâmplătoare de bunuri culturale arheologice făcute cu distrugerea contextului în care se aflau și promovarea reglementărilor care să asigure consemnarea și înțelegerea informațiilor cultural-istorice ce definesc astfel de descoperiri (conform *Codului Patrimoniului Cultural*);
- introducerea unei clauze de achiziție obligatorie pentru clădirile istorice vacante și neutilizate, prin activarea drepturilor de preempțiune de către statul român prin MC (conform Legii nr. 422/2001 privind protejarea monumentelor istorice). Acest cadru legal trebuie să permită conservarea, regenerarea și, dacă este posibil, schimbarea destinației acestor clădiri (conform *Strategiei naționale a locuirii*);

Studii și cercetări

Pentru îmbunătățirea **cercetării** cu scopul fundamentării de politici publice în domeniu și pentru a susține intervențiile realizate, se vor efectua următoarele:

- includerea indicatorilor utilizați în cercetarea etno-folclorică în indicatorii statistici raportați la nivel național;
- realizarea de studii-pilot, aplicate în teren, de identificare și evaluare a peisajelor culturale în vederea realizării unei metodologii integrate de protecție a patrimoniului cultural și natural, a celui material și imaterial ca expresie a culturii tradiționale în peisaj (Roșia-Montană, Sulina, Sighișoara);
- completarea și actualizarea datelor la nivel național cu privire la starea patrimoniului construit și la cea a patrimoniului imaterial prin cooperarea cu autoritățile locale, organizațiile neguvernamentale și comunitate;
- clarificarea nivelurilor și procedurilor prin care se poate accepta intervenția unei persoane fizice sau juridice asupra patrimoniului cultural, în funcție de valoarea și importanța bunurilor culturale respective (conform *Codului Patrimoniului Cultural*);
- stabilirea unor indici de cost cu grad de generalitate pentru lucrări de întreținere curentă a bunurilor obișnuite și compensarea într-o formă sau alta a diferenței de cost rezultată ca urmare a specificității conservării/restaurării unui bun din patrimoniul cultural național, raportată la respectivul barem. Principiul va trebui evocat în lege ca fiind o chestiune ce va face obiectul unor hotărâri periodice ale guvernului, cu rol de actualizare permanentă a unor astfel de indici (conform *Codului Patrimoniului Cultural*);
- stabilirea priorității criteriilor de competență profesională specializată față de cel al prețului cel mai mic în procesele de selectare a persoanelor fizice sau juridice

căroră li se atribuie lucrări de protejare sau restaurare a patrimoniului cultural național prin proceduri de licitație publică (conform *Codului Patrimoniului Cultural*);

- inventarierea și evaluarea peisajelor culturale, naturale și mixte din România conform metodologiilor menționate anterior în cadrul strategiei (conform *Strategiei naționale și planului de acțiune pentru conservarea biodiversității*).

Priorități de finanțare și direcții recomandate pentru activitatea operatorilor privați și a instituțiilor publice de cultură:

Vor fi susținute prin finanțare dedicată activitatea, proiectele și programele operatorilor culturali publici și privați care urmăresc, în principal:

- realizarea unui cadastru specializat al monumentelor istorice ca parte integrantă a ANCPI;
- elaborarea de norme de evaluare pentru toate categoriile de patrimoniu cultural mobil, inclusiv din punct de vedere al realizării accesului pentru persoanele cu dizabilități;
- realizarea de seturi minime și optime de investigații/analize științifice ale obiectelor de patrimoniu, în funcție de natura materialelor constitutive;
- evaluarea obiectelor de patrimoniu mobil, în special a celor din categoria Tezaur, în conexiune cu digitizarea, conservarea și restaurarea acestora și încărcare a acestora în Biblioteca Digitală a României;
- proiecte de cercetare-dezvoltare pentru identificarea patrimoniului nevalorificat;
- convertirea Listei monumentelor istorice în Registrul on-line al monumentelor istorice, care să cuprindă toate datele relevante ce au determinat instituirea protecției (studii istorice, fișe de clasare, obligații de folosință), precum și date privind toate intervențiile efectuate asupra imobilelor respective cu avizul MC;
- elaborarea unui program de evidență a monumentelor istorice și a zonelor lor de protecție printr-o abordare integrată la nivel local și regional;
- proiecte de evaluare și prevenire a riscurilor pentru protejarea patrimoniului cultural de efectele dezastrelor naturale și de amenințările determinate de acțiunea umană;
- reactivarea și intensificarea unor programe de arheologie precum Programul Național Munții Orăștiei (în care intră Cetățile Dacice, proiect prioritar al Guvernului); Programul Național Alburnus Maior (siturile arheologice din Munții Apuseni, program prioritar al Guvernului, prin Unitatea Governamentală de Asistență Tehnică); Programul Național LIMES (frontierele Imperiului Roman) și Programul Național de Cercetare Arheologică, reluat în 2016;
- crearea și activarea unei rețele naționale de laboratoare de restaurare;
- realizarea Registrului național al mărcilor tradiționale distinctive;
- constituirea unor structuri asociative și parteneriate care să reunească membri ai comunităților purtătoare de elemente de patrimoniu imaterial, pentru protejarea drepturilor lor;
- demararea inventarierii și a catalogării tuturor colecțiilor ANF;

- digitizarea, arhivarea digitală, restaurarea și punerea la dispoziția publicului a filmelor și a materialelor non-filmice ale ANF, inclusive prin încărcare în Biblioteca Digitală a României automat, ca parte a digitizării.

Vor fi realizate investiții și se va asigura dezvoltarea resurselor umane și logistice orientate către:

- patrimoniul construit prin Programe Regionale de Restaurare – se va miza pe responsabilizarea și creșterea capacității de protejare a monumentelor istorice și a zonelor construite protejate la nivel local și județean, prin adoptarea unui cadru unitar la nivelul MC (ghiduri de bune practici, formare specialiști, inovație, tehnici tradiționale etc.);
- achiziționarea de noi bunuri culturale de către statul român, artă contemporană sau bunuri de patrimoniu din categoria Tezaur (vezi Fondul Brâncuși la secțiunea dedicată instrumentelor de finanțare) ;
- dezvoltarea unor sisteme de pază și protecție pentru acele obiective vulnerabile – situri arheologice, lăcașuri de cult aflate în zone mai puțin populate sau circulate etc.;
- activarea instrumentelor de evidență informatizată și crearea de sisteme compatibile și interoperabile între diversele autorități implicate în protejarea patrimoniului mobil, inclusiv în scopul promovării cunoașterii acestuia și dezvoltării accesului;
- crearea unui sistem național de înscriere în cartea funciară a imobilului a servituților impuse de includerea unui imobil într-o zonă protejată;
- realizarea unei platforme on-line (baza de date) prin care să se identifice și monitorizeze intervențiile pe clădirile, ansamblurile sau siturile cuprinse în Registrul Monumentelor Istorice, cu posibilitatea de monitorizare și evidență a avizelor și autorizațiilor de construire, a încărcării proceselor-verbale ale ședințelor Comisiei naționale a monumentelor istorice (CNMI) și Comisiilor zonale ale Monumentelor Istorice (CZMI) și a informării și consultării publicului privind Planul național de restaurare;
- punerea în valoare a patrimoniului mobil care trebuie retrocedat împiedicarea degradării acestuia, printr-un program de asigurare a despăgubirii în bani către proprietar.

Vor fi oferite **oportunități de formare și dezvoltare profesională** care să vizeze persoanele:

- care realizează intervenții de protejare a monumentelor istorice și a patrimoniului mobil – restaurare, conservare etc. În această privință, este importantă transmiterea nonformală de cunoștințe și abilități cu privire la meserii tradiționale din sfera patrimoniului material și imaterial care necesită o abordare specifică. Acestea sunt de natură să asigure perpetuarea unor meșteșuguri și tehnici tradiționale locale, să asigure manoperă calificată pentru intervențiile de restaurare și, implicit, să stimuleze piața muncii (conform *Codului Patrimoniului Cultural*);

- care pot deveni gestionari ai unor monumente istorice, persoane din zone rurale și din orașe mici;
- care activează în cadrul unor instituții cu atribuții speciale legate de protejarea patrimoniului, cum ar fi, de exemplu, Poliția, Vama sau Parchetul, care au un rol deosebit în protejarea patrimoniului cultural național și în menținerea valorilor culturale naționale pe teritoriul României;

MC va promova **guvernanța participativă** a monumentelor istorice, mai exact:

- colaborarea cu grupurile de acțiune locală în privința sprijinirii reabilitării fondului construit tradițional cu valoare arhitecturală estimat a se realiza prin PNDR 2014-2020 prin oferirea de consultanță și suport legislativ sau de procedură;
- colaborarea cu proprietarii privați și cu organizațiile neguvernamentale pentru monitorizarea, restaurarea, valorificarea și promovarea monumentelor istorice, precum și pentru demararea de programe de educație;
- colaborarea cu sectorul bancar pentru demararea unor programe/instrumente de creditare specifice pentru restaurarea și valorificarea patrimoniului cultural imobil.

AXA PRIORITARĂ 2

ECONOMIA CREATIVĂ

ECONOMIA CREATIVĂ creează noi locuri de muncă, atrage investiții, generează valoare adăugată, stimulează dezvoltarea socială și culturală. Valorificarea potențialului economic al SCC este dependentă de viabilitatea ecosistemului cultural-creativ, prin toate funcțiile sale (creație, producție, editare, diseminare, comerț, prezervare, educație culturală, management, reglementare). Măsurile propuse vizează dezvoltarea antreprenoriatului, valorificarea avantajelor competitive ale SCC pentru dezvoltare și creșterea activității comerciale externe a operatorilor români din SCC.

Obiective generale

1. Dezvoltarea antreprenoriatului în SCC
2. Valorificarea avantajelor competitive ale SCC pentru dezvoltare
3. Creșterea activității comerciale externe a operatorilor români din SCC

Obiectiv general 1 Dezvoltarea antreprenoriatului în SCC

Societatea bazată pe cunoaștere și inovare invită la o schimbare de paradigmă prin promovarea economiei creative (EC). John Howkins a definit EC drept acel tip de economie în care „oamenii obțin bani prin valorizarea ideilor și a talentului lor creator” (Howkins, 2001). În raportul “Cultural Times. The First Global Map of Cultural and Creative Industries” se menționează că „talentul este sângele care irigă economia creativă” (EY, 2015). În EC sursa avantajului competitiv e conferită de activele intangibile (capital intelectual, cunoaștere, creativitate și inovare). Aceste generează din ce în ce mai mult valori materiale (CE, Carte Verde, 2010), iar consumatorii sunt în căutarea unui habitus favorabil manifestării diversității expresiilor culturale (UNESCO, 2015). EC se află la confluența dintre creativitate, cultură, economie, inovare și tehnologie (UNESCO, 2013; UNCTAD, 2010). EC reunește trei vectori ai dezvoltării care au o acțiune sinergică concertată: oamenii creativi, comunitățile creative și SCC (Florida, 2005).

Oamenii creativi, numiți de Richard Florida, „clasa creativă”, sunt persoane cu un înalt nivel de pregătire și competențe care se manifestă în spații de creație în cadrul cărora se regăsesc în mod armonic cei trei „T”- talent, tehnologii, toleranță (Florida, 2005).

Comunitățile locale creative de tipul orașelor creativ-inovative inteligente sunt motoarele care susțin dezvoltarea sustenabilă la nivel local (EY, 2015). EC conferă noi oportunități pentru revitalizarea urbană, pentru valorificarea activelor intangibile și pentru protejarea patrimoniului cultural. Cultura sporește atractivitatea comunităților locale, iar turismul cultural și infrastructura culturală sunt catalizatori ai dezvoltării urbane locale.

SCC sunt unele dintre cele mai dinamice sectoare și „constituie o premisă favorabilă pentru un viitor mai bun pentru multe dintre statele lumii” (Irina Bokova, Director General al UNESCO, EY, 2015). Jean-Michel Jarre, Președintele CISAC (International Confederation of Societies of Authors and Composers) și ambasador al UNESCO, a declarat că „SCC ajută dezvoltarea sustenabilă, asigură locuri de muncă la nivel local, generează venituri și impozite și le permit milioanei de oameni de pe planetă, dintre care mulți sunt tineri, să trăiască prin valorizarea și folosirea propriului lor talent” (EY, 2015). SCC contribuie la îmbunătățirea calității vieții, asigurând condiții favorabile pentru constituirea unor huburi și a unor activități diverse prin care cetățenii pot interacționa și dezvolta relații de prietenie, contribuind la consolidarea și dezvoltarea identității culturale locale și la împlinirea personală și dezvoltarea socio-profesională. Fiind la intersecția dintre arte, afaceri și tehnologie, SCC se află într-o poziție strategică și are efecte pozitive propagate în alte sectoare de activitate. SCC contribuie cu 3% la PIB-ul mondial și reunesc 1% din populația activă la nivel mondial (29.5 mil. de persoane ocupate).

Raportând SCC la distribuția polilor de competitivitate, în anul 2013, zona Asia-Pacific deținea poziția de lider (contribuind cu 34% la veniturile globale ale SCC și la crearea a 40% dintre locurile de muncă la nivel mondial), iar Europa deținea poziția a doua (cu 32% din veniturile globale și cu 25% din noile locuri de muncă). Europa atrage 52% dintre turiștii internaționali și constituie un ecosistem bine structurat format din 30 dintre cele 69 de orașe creative din rețeaua UNESCO (UNESCO, 2013).

SCC contribuie cu 2,6% la PIB-ul UE și asigură locuri de muncă pentru circa 5 mil. de persoane din UE. SCC oferă multiple oportunități pentru a răspunde provocărilor lansate de *Strategia Europa 2020* și de inițiativele-pilot ale acesteia, precum: „O Uniune a inovării”, „Agenda digitală”, „Agenda pentru noi competențe și noi locuri de muncă” sau „Politică industrială adaptată erei globalizării”. Potrivit Planului de lucru în domeniul culturii (2015-2018) al UE, se are în vedere, în principal, stimularea interacțiunilor dintre SCC pentru a susține inovarea, asigurând premise favorabile unei dezvoltări inteligente, sustenabile și incluzive, precum și necesitatea identificării unor măsuri de promovare a spiritului antreprenorial și a unor noi modele de afaceri care să fie aplicate în SCC.

În România, **surprinderea impactului economic al SCC în economie** s-a făcut prin două abordări diferite (Pîslaru, 2015). Prima abordare privește **contribuția SCC la valoarea adăugată brută (VAB)**. Datele agregate la nivelul a cinci subdomenii (conform metodologiei Eurostat) au ilustrat că, în perioada 2009-2013, VAB realizată de SCC din România a avut o tendință pozitivă, cu o rată de creștere de 55,5%, de la 4.2% în 2009 la 6,5% în 2013 și 7% în 2014. A doua abordare analizează **impactul SCC în economie** prin evidențierea ponderii SCC în raport cu: numărul de firme, ocuparea și cifra de afaceri. Pe baza datelor ONRC disponibile pentru 2014, au fost defalcate SCC pentru 45 de coduri CAEN considerate a reuni SCC. În funcție de

numărul de firme, s-a constatat că patru sub-sectoare concentrează aproape jumătate (48,67%) dintre toate firmele active în SCC. Dintre acestea, lider este sub-sectorul „Activități ale agențiilor de publicitate”, care înregistrează 5.652 de firme active la nivel național. Prin combinarea codurilor aferente activității TIC (subclasa 62), s-a observat că circa 25% dintre firmele SCC se concentrează în TIC. Însumate, cele 22 de coduri CAEN reprezintă 92,60% din totalul numărului de firme active din SCC și 6,62% din totalul firmelor din România. În raport cu numărul de angajați, pe poziția de lider este subsectorul de „Activități de realizare a soft-ului la comandă”, ce reunește peste un sfert din angajații SCC din România (26,88%). Prin adunarea tuturor codurilor CAEN din subclasa 62, rezultă o pondere de 37,95% dintre angajații SCC. Însumate, cele 19 coduri CAEN reprezintă 91,45% din totalul salariaților din SCC și 3,52 din numărul total al angajaților din România.

În funcție de cifra de afaceri (CA) generată de companiile care activează în SCC, pe poziția de lider se află „Activitățile de realizare a soft-ului la comandă” (peste un sfert din CA generată). Subclasa 62 de activități dedicate serviciilor TIC generează 42% din totalul CA al domeniului SCC. Însumate, cele 15 coduri CAEN reprezintă circa 90% din totalul CA realizată de firmele din SCC și 2,5 din totalul CA a firmelor din România. În dinamică, în perioada 2009-2014, activitatea de realizare a soft-ului la comandă a adus pe piață peste 1000 de noi firme, într-o perioadă în care restructurarea altor sectoare a condus la insolvențe și falimente. Activitățile portalurilor web și cele din învățământul în domeniul cultural au înregistrat de asemenea o creștere semnificativă a numărului de firme active și a ocupării. Cu titlu de exemplu, ritmurile de creștere a ocupării au fost de 229% pentru activitățile portalurilor web și 146% pentru activitățile de editare a jocurilor pe calculator (Pîslaru, 2015).

În ceea ce privește **dinamica antreprenoriatului în SCC**, în perioada 2009-2014, s-au înregistrat reduceri ale activităților în domeniile: arhitectura (SCC afectat de criză - Fanea-Ivanovici, 2016), cu o reducere de 18% a numărului de firme active; de 39% a numărului de angajați și de 36% a cifrei de afaceri; editarea, comerțul și tipărirea ziarelor și revistelor au înregistrat reduceri ale numărului de angajați de peste 40%; difuzarea și producția de programe TV au înregistrat o reducere între 25-30% de personal, ca urmare a crizei care a avut impact la nivelul bugetelor de publicitate/reclamă și implicit a veniturilor TV (Pîslaru, 2015).

De altfel, într-un studiu elaborat recent în România de experți UEFISCDI (2015) se arată că ecosistemul antreprenorial românesc este slab dezvoltat. S-a apelat la un indice de evaluare a ecosistemului antreprenorial românesc pe cinci paliere (P1. Inspirație, P2. Consultanță, P3. Experiența profesională, P4. Mentorat, P5. Investiții), iar apoi s-a realizat un sondaj în rândul antreprenorilor români. A rezultat o valoare a Indicelui Ecosistemului Antreprenorial Românesc de 4,5 - pe o scară de la 0 la 10. În 2015, România a ocupat locul 42 în rândul celor 132 țări care au fost ierarhizate pe baza Indicelui Global al Antreprenoriatului. În anul 2013, în România funcționau 8621 de întreprinderi culturale (5,3% din totalul serviciilor din țara noastră). Întreprinderile culturale din România reprezintă peste 1% din numărul

total al celor de la nivel european și au o contribuție la cifra de afaceri (CA) de 0,46% din totalul acesteia. În perioada 2008-2013, CA în SCC din România a scăzut an de an - de la 2077 mil. euro în 2008, la 1360 mil. euro în 2013 (Culture Statistics, 2016). Rata medie de supraviețuire a start-up-urilor românești este de peste 80% după primul an de funcționare.

Analiza **distribuției teritoriale a SCC în România** a ilustrat gradul mare de concentrare (Pîslaru, 2015): 20 de județe totalizează peste 86% din totalul firmelor active în SCC. Deși capitala are cea mai mare pondere, în ultimii cinci ani decalajele față de celelalte județe s-au atenuat și s-a manifestat o tendință de transfer de pondere între București și Cluj de cca. 4,5%. Unii autori (Cojanu, 2010; Pîslaru, 2015) au arătat că se pot evidenția aglomerări ale SCC sub forma clusterelor inovative (atât în ceea ce privește mărimea, cât și concentrarea și specializarea) în municipiul București și în județul Cluj. Municipiul București se află pe locul trei în UE-27 în ceea ce privește ponderea ocupării din SCC în total salariați - 12,3%, poziție relativ apropiată de cea a unor zone urbane dezvoltate din Europa (Pîslaru, 2015). În raport cu cifra de afaceri (CA), Prahova a trecut pe locul patru, iar Bihor și Argeș au intrat în top zece. Există o concentrare teritorială în raport cu cifra de afaceri (CA) și cu ocuparea în activitatea de realizare a software-ului în primele zece județe care dețin o pondere de 90% (Bucureștiul a reunit peste jumătate din numărul de firme și peste 40% dintre angajați, urmat de Cluj). O relativă concentrare s-a înregistrat și în activitatea de consultanță în TIC, unde, pe primele locuri, sunt: București, Cluj, Brașov, Timiș, Iași. Capitala concentrează și activități din arhitectură (cu peste 30% din activitate), urmat de Cluj și Timiș.

Contextul național, european și internațional atestă necesitatea și oportunitatea promovării în România a EC și a SCC. Piața SCC din România se caracterizează prin: dezvoltare asimetrică și fluctuantă; desincronizări structurale ale exportului și importului produselor culturale și creative; dezechilibre între oferta autohtonă de produse culturale și creative și cerere; deficiențe structurale ale rețelelor de distribuție/difuzare; volatilitate, generată de dependența de factori de natură subiectivă (gusturi, percepții estetice etc.), care au efecte imprevizibile în planul cererii.

Operatorii economici din SCC trebuie sprijiniți să devină mai competitivi pe piața națională și pe cea internațională. Conform *Strategiei guvernamentale pentru dezvoltarea sectorului întreprinderilor mici și mijlocii și îmbunătățirea mediului de afaceri din România - Orizont 2020*, domeniile creative de mare interes pentru stimularea creării și dezvoltării de IMM-uri sunt (coduri CAEN): activitățile de editare, activitățile de producție cinematografică, video și de programe de televiziune; înregistrările audio și activitățile de editare muzicală; activitățile de servicii în tehnologia informației; activitățile de servicii informatice; activitățile de arhitectură și inginerie; activitățile de testări și analiză tehnică; publicitatea și activitățile de studiere a pieței; activitățile de creație și interpretare artistică; activități ale bibliotecilor, arhivelor, muzeelor și alte activități culturale; activitățile sportive, recreative și

distractive. Industriile creative sunt considerate drept un domeniu prioritar de dezvoltare economică a IMM-urilor până în 2020.

Parteneriate strategice

În concordanță cu proiectul strategic de țară *România competitivă*, cu *Strategia guvernamentală pentru dezvoltarea sectorului întreprinderilor mici și mijlocii și îmbunătățirea mediului de afaceri din România - Orizont 2020* și cu prevederile *Cartei albe pentru activarea potențialului economic al sectoarelor culturale și creative*, MC și MECRMA își asumă obiectivele aferente sectoarelor culturale și creative și consideră prioritară aplicarea măsurilor/acțiunilor principale.

Măsuri pentru asigurarea cadrului instituțional necesar susținerii SCC:

- alinierea agendelor diferitelor instituții și organizații publice relevante la inițiativa Guvernului, inclusiv cele referitoare la protejarea proprietății intelectuale, achiziții publice, fiscalitate etc.;
- analiza și armonizarea legislației care protejează drepturile de proprietate intelectuală, astfel încât să nu constituie o barieră nerezonabilă sau discriminatorie pentru accesul persoanelor cu dizabilități la produsele culturale;
- crearea unui mecanism de consultare în domeniul SCC în parteneriat cu operatori culturali și creativi;
- alinierea definirii SCC la nivelul Guvernului, atât în ceea ce privește politicile publice, cât și în cadrul altor măsuri cu rol programatic sau de reglementare și cu relevanță pentru cercetarea publică în domeniu cu privire la lista CAEN, a Clasificării ocupațiilor (lista COR sau ISCO) și a Clasificării produselor și serviciilor (lista CPSA) aferente SCC.

Măsură pentru dezvoltarea cadrului de politici publice transversal la nivelul Guvernului, de definire și sprijinire a SCC: elaborarea unui Plan de Acțiune pentru sprijinirea SCC 2017-2020.

Măsuri pentru facilitarea accesului la finanțare pentru SCC:

- maparea și corelarea diferitelor scheme de finanțare existente;
- includerea SCC în domeniile prioritare și deschiderea unor linii dedicate pentru finanțare;
- acordarea de facilități fiscale pentru sponsorizare, mecenat și investiție în SCC;
- informarea coerentă și unitară cu privire la oportunitățile de finanțare publice și la facilitățile fiscale existente pentru SCC.

Priorități de finanțare și direcții recomandate pentru activitatea administrației publice locale și a instituțiilor publice de cultură

Vor fi susținute prin finanțare dedicată:

- start-up-urile înființate și dezvoltate cu activitatea economică în domeniul SCC, în regiunile mai puțin dezvoltate;

- clusterelor creative sectoriale, locale și regionale, precum și hub-urile, incubatoarele sau acceleratoarele de afaceri, inclusiv pentru utilizarea tehnologiilor de acces;
- revitalizarea și valorificarea economică a patrimoniului cultural aflat în proprietatea statului sau în proprietate privată;
- valorificarea economică a resurselor culturale digitale, cu respectarea legislației referitoare la protecția drepturilor de autor;
- activitatea non-profit a organizațiilor profesionale, altele decât uniunile de creație, care reprezintă interesele breslelor artistice și profesionale și participă la dezvoltarea și reglarea pieței culturale;
- târgurile, festivalurile culturale, bienalele de artă și alte evenimente de anvergură organizate de IMM-uri sau ONG-uri, cu rol important în structurarea și promovarea ofertei culturale către public, sponsori, investitori și potențiali parteneri externi, prin linii de finanțare nerambursabile specifice.

Studii și cercetări

În ceea ce privește cercetarea, este necesar ca aceasta să fie sprijinită în continuare în vederea implementării unor măsuri structurale de suport specific, în special pentru industria cărții, industria muzicii, industria cinematografiei și artele spectacolului: realizarea unor statistici naționale unitare cu privire la producția editorială, muzicală, teatrală, coregrafică și cinematografică, precum și a unor baze de date cu operatorii privați profit și non-profit. De asemenea, este necesară promovarea cercetării aplicative în diverse domenii ale SCC, care poate contribui în mod concret la o mai rapidă dezvoltare a produselor și proceselor creative.

Vor fi susținute oportunități de **formare profesională** care vizează atingerea următoarelor rezultate:

- dezvoltarea competențelor manageriale și de specialitate pentru antreprenorii creativi, pentru susținerea unei prezențe competitive pe piețele interne și internaționale;
- formarea și, după caz, reconversia profesională și ocupațională prin orientarea cu predilecție către activitățile specifice economiei creative;
- aplicarea principiilor învățării derulate de-a lungul întregii vieți prin formarea și dezvoltarea unor competențe specifice necesare SCC, care să faciliteze îmbunătățirea conținutului, a calității și a diversității elementelor incluse în planurile de afaceri care valorifică resurse culturale și creative, inclusiv practici tradiționale asociate meșteșugurilor, luând în considerare valoarea social-culturală și ecologică a acestora.

Obiectiv general 2 Valorificarea avantajelor competitive ale SCC pentru dezvoltare

Economia creativă are o perspectivă integrativă, a unei „ecologii creative”, prin care abilitatea de a dezvolta idei de succes depinde de capacitatea de a apela la rețele și platforme interactive bazate pe dialog și colaborare. Se promovează astfel ideea

dezvoltării unor „ecosisteme antreprenoriale” care reunesc un set de atitudini, resurse și infrastructură specifice.

La nivel sectorial sau local se creează și se dezvoltă clustere creativ-inovative și incubatoare de afaceri, iar conținutul cultural și creativ este un promotor al economiei digitale și susține creșterea cererii pentru servicii de tip 4G și 5G și pentru dezvoltarea unor rețele digitale complexe (EY, 2015). Actorii digitali se alimentează tot mai mult cu conținut specific SCC. În *Cartea verde pentru eliberarea potențialului industriilor culturale și creative* se afirmă că „prosperitatea viitoare depinde în mare măsură de modul în care utilizăm propriile resurse, cunoștințe și talente creative pentru a stimula inovarea” (CE, Cartea Verde, 2010). Astrid Audibert, lider al echipei de asistență tehnică la Programul ACP Cultures+, subliniază că „vor trebui create ecosisteme fertile care să contribuie la dezvoltarea SCC, în mod special prin coordonarea activității actorilor din mediile public și privat” (EY, 2015). SCC pot explora oportunitățile oferite de diversitatea culturală, de globalizare și de digitizare (Cartea Verde, 2010), prin:

- creșterea capacității de a experimenta, inova și de a reuși ca antreprenori, prin facilitarea accesului la finanțare și la dobândirea unor competențe cheie;
- sprijinirea dezvoltării SCC la nivel local și regional. Varietatea întreprinzătorilor și libera circulație a acestora constituie o precondiție a existenței unei oferte culturale diversificate pentru consumatori;
- îmbunătățirea corespondenței dintre oferta de competențe și cererea de pe piața muncii, pentru a stimula potențialul competitiv al SCC. Se prevede crearea și consolidarea unor parteneriate între operatorii culturali și școlile sau universitățile de artă și de design și dezvoltarea unor acțiuni specifice SCC în cadrul inițiativei „Noi competențe pentru noi locuri de muncă”.

În multe state și regiuni ale lumii există strategii și proiecte prioritare dedicate susținerii economiei creative și antreprenoriatului în SCC. Raportul Eurostat publicat în iulie 2016 arată că SCC generează 3% din PIB-ul Uniunii Europene. În 2016, întreprinderile culturale furnizează 6,4% din totalul serviciilor UE. În UE rata de supraviețuire a noilor întreprinderi culturale este, în medie, de: 80% după primul an de funcționare; 60% după al treilea an și, respectiv, de 45% după al cincilea an. Cele mai mari rate de supraviețuire se înregistrează în domeniile film, televiziune și muzică, cu procente de 85%, 65%, respectiv 55%. Cele mai mici rate de supraviețuire sunt în domeniile bibliotecilor și muzeelor (70% rată de supraviețuire după primul an, 45% după al treilea an și 35% după al cincilea an de funcționare).

Creativitatea și inovarea au o dimensiune regională distinctă. Politicile și instrumentele de sprijin trebuie să fie stabilite la nivel local, pe baza valorizării specificului și a resurselor locale și punând în valoare resursele locale (glocalizare versus globalizare). Strategiile de dezvoltare regionale și locale au integrat cu succes SCC în multe domenii: promovarea valorificării comerciale a patrimoniului cultural; dezvoltarea infrastructurii și serviciilor culturale care să sprijine turismul cultural; crearea de clustere care să includă întreprinderi locale și parteneriate între SCC și

sectoarele industriei, cercetării, educației etc.; înființarea unor incubatoare de afaceri și a unor laboratoare de inovare; elaborarea unor strategii transfrontaliere integrate de administrare a resurselor naturale și culturale și de revitalizare a economiilor locale; dezvoltarea urbană durabilă.

Comisia Europeană (CE) recomandă elaborarea unor „politici inteligente de internaționalizare și de promovare a exportului”. Economia creativă contribuie la susținerea „brandului de țară” prin promovarea unor zone care se înscriu în patrimoniul cultural al umanității. De altfel, politica de coeziune a UE a recunoscut contribuția culturii la atingerea obiectivelor sale strategice (convergența, competitivitatea și ocuparea forței de muncă și cooperarea teritorială). Prin Fondul european agricol pentru dezvoltare rurală (FEADR) se acordă sprijin conservării patrimoniului rural, inclusiv pentru reabilitarea satelor, protecția patrimoniului natural și cultural și activitățile recreative. Strategiile de dezvoltare locală elaborate și puse în aplicare de către parteneriatele locale LEADER în zonele rurale pot contribui la dezvoltarea locală în măsura în care cultura induce efecte propagate de diversificare economică și îmbunătățire a calității vieții în zonele rurale.

Conform ultimului raport publicat în februarie 2016, România e inclusă în categoria țărilor cu un nivel modest de inovare (Forumul Mondial de Competitivitate, Raportul Mondial de Competitivitate, 2016). EC și SCC au un rol-cheie în transformarea României într-o țară inovativă și competitivă. Potențialul economic al SCC de a contribui la dezvoltarea inteligentă, sustenabilă și incluzivă a României este recunoscut prin includerea SCC în rândul domeniilor prioritare ale proiectului strategic de țară *România competitivă*, iar *Strategia guvernamentală pentru dezvoltarea sectorului întreprinderilor mici și mijlocii și îmbunătățirea mediului de afaceri din România - Orizont 2020* recunoaște industriile creative drept un domeniu prioritar de dezvoltare economică a IMM-urilor la orizontul anului 2020.

În susținerea cu prioritate a unor domenii de activitate/sectoare culturale și creative, măsurile trebuie să ia în calcul faptul că dincolo de argumentul eficienței și eficacității economice, unele domenii mai puțin viabile furnizează servicii esențiale susținerii competitivității – de exemplu, educația/învățământul, ca exemplu reprezentativ, și activitatea artiștilor independenți, a ONG-urilor și instituțiilor publice de cultură.

De altfel, se consideră că mai mulți factori determină „eșecul de piață” al SCC din România, unii dintre aceștia fiind probleme structurale majore, fără a căror rezolvare ecosistemul cultural și creativ nu poate asigura promisiunile economice și sociale:

- infrastructura culturală insuficientă și într-o stare avansată de degradare, care limitează accesul la bunurile și serviciile culturale;
- nevoia de formare profesională a actorilor din domeniul culturii pentru a genera bunuri și servicii cultural-creative cu valoare economică mare;

- insuficienta conectare internațională a operatorilor activi în SCC, prin bunurile și serviciile pe care le dezvoltă, puțin prezenți pe piețele internaționale și în cooperările internaționale de profil;
- precaritatea în care trăiesc și activează mulți dintre practicienii din SCC, în România lipsind în prezent prevederi specifice adaptate condiției creatorului și activității intermitente în rândul unei largi categorii de lucrători culturali;
- lipsa nu doar a finanțării clasice (creditarea), ci și a unei palete mai diverse de sprijin adecvat și adaptat pentru practicienii culturali și cei creativi și pentru organizațiile culturale: fonduri nerambursabile dedicate, subvenții, facilități fiscale, scheme de garantare financiară, împrumuturi, microcredite, donații, sponsorizări, patronaj etc.

Unele dintre aceste nevoi pot fi adresate prin intervenții directe, altele pot fi facilitate prin intermediul unor reglementări specifice. Activarea potențialului economic al SCC depinde și de **capacitatea de a atrage investiții străine în domenii cu o vitalitate culturală crescută**. Acest fapt este recunoscut și de *Programul de Guvernare 2013-2016 – Politica Macroeconomică*, care a prevăzut ca direcții prioritare de acțiune „reformele structurale, care să favorizeze procesul investițional ca factor determinant al creșterii economice” și „creșterea ocupării prin măsuri active de creare de noi locuri de muncă și de stimulare a dezvoltării mediului de afaceri”. Spre exemplu, prin schema de ajutor de stat, care va debuta în 2017 și care are ca obiectiv investiția străină în domeniul operelor audiovizuale, se urmărește punerea României pe harta investițiilor din producția cinematografică, ținând cont de faptul că România, înaintea altor state din regiune, poate oferi investitorilor infrastructură de film și forță de muncă calificată și recunoscută internațional.

În același timp, pentru activarea și punerea în valoare a resurselor culturale și creative specifice spațiului românesc, e nevoie să fie sprijinită dezvoltarea unor **ecosisteme antreprenoriale sub forma unor poli de competitivitate și a unor centre locale dedicate stimulării economiei creative și inovării** (Stoian, Peptenatu, Pintilii, Schwab, 2014).

Consumul de bunuri culturale românești de către cetățenii altor țări poate spori dacă măsurilor de susținere a comerțului extern al bunurilor SCC li se adaugă acțiuni care urmăresc acțiuni specifice diplomației culturale, prin promovarea valorilor românești și facilitarea circulației operelor, mobilității practicienilor și colaborărilor culturale internaționale.

Planul de lucru în domeniul culturii (2015-2018) al Consiliului Uniunii Europene a stabilit ca prioritate identificarea modalităților de creare a unei oferte turistice europene bazate pe valorizarea patrimoniului cultural și imaterial ca factor de competitivitate și de atragere a unor noi forme de turism, din care România trebuie să facă parte. Planul își propune să exploreze modalitățile prin care digitizarea conținutului cultural și serviciile digitale de tipul Bibliotecii Digitale Europene pot stimula extinderea rețelelor transeuropene de turism și dezvoltarea unor rute care să includă artă contemporană, festivaluri și evenimente culturale.

Analiza potențialului turismului cultural românesc are în vedere și popularitatea de care se bucură obiectivele culturale din țara noastră și recunoașterea internațională a valorilor de patrimoniu și a artei românești contemporane. La nivel internațional, România a înscris în Lista Reprezentativă a Patrimoniului Cultural Imaterial al Umanității (UNESCO) șase elemente: (1) Ritualul Călușului (2008), (2) Doina (2009), (3) Tehnici de prelucrare a ceramicii de Horezu (2012), (4) Colindatul de ceată bărbătească în România și Republica Moldova (2013), (5) Jocul fecioresc (2015) și (6) Tehnicile tradiționale de realizare a scoarței în România și Republica Moldova (2016). Raportat la numărul total al elementelor înscrise în listă, 336, dar și la situația înregistrărilor din alte state, se poate aprecia că patrimoniul cultural imaterial din România este insuficient cunoscut și promovat. Înscrierea pe Lista patrimoniului mondial UNESCO are beneficii multiple: promovarea turismului cultural românesc, a istoriei și tradițiilor românești, sporirea bunăstării comunităților locale etc. În acest sens, se va sprijini creșterea numărului elementelor înscrise pe listele patrimoniului cultural mondial, având în vedere diversitatea și multitudinea elementelor de patrimoniu cultural imaterial și ale siturilor culturale românești.

Priorități de finanțare și direcții recomandate pentru activitatea operatorilor culturali privați și a instituțiilor publice de cultură

Vor fi susținute prin finanțare dedicată activitatea, proiectele și programele operatorilor culturali publici și privați care urmăresc, în principal:

- identificarea unor noi bunuri culturale care să poată fi înscrise în Lista reprezentativă a patrimoniului cultural imaterial al umanității;
- creșterea numărului de certificări de produse tradiționale la nivel național și european;
- extinderea listei UNESCO a patrimoniului cultural mondial prin includerea unor noi monumente istorice și monumente ale naturii, precum și situri mixte de pe teritoriul României, pe baza propunerilor și a documentațiilor elaborate de către specialiști din domeniu;
- valorificarea culturii gastronomice ca element de patrimoniu imaterial și promovarea unor branduri care să contribuie la creșterea atractivității turistice și la dezvoltarea economiilor locale;
- inițierea unor activități prin care să poată fi puse în valoare resursele reprezentate de persoanele declarate Tezaure Umane Vii;
- sporirea ponderii produselor cultural-creative autohtone în totalul exportului de produse românești și a calității acestora;
- dezvoltarea de comunități creative (orașe și/sau cartiere/coridoare inteligente și creativ-inovative), clustere creativ-inovative, configurarea sau, după caz, reconfigurarea vecinătăților, cu includerea muzeelor, colecțiilor publice, a bibliotecilor și a altor elemente de infrastructură culturală disponibilă;
- susținerea activității ONG-urilor și IMM-urilor stabile care pot avea un impact regional semnificativ, fiind capabile să genereze valoare socială și economică la

- nivel regional (și să conducă, astfel, atât la obținerea de valoare adăugată, cât și a unui avantaj competitiv sustenabil pe termen mediu și lung);
- dezvoltarea capacității organizaționale și promovarea activității meșteșugarilor;
  - încurajarea IMM-urilor care activează în SCC să valorifice (din punct de vedere economic, social, cultural și ecologic) elemente ale habitatului rural sau urban, respectiv elemente construite și elemente de factură ecologică/peisagistică ce se pot constitui în repere identitar-culturale ale unei zone sau localități (conform *Strategiei naționale și planului de acțiune pentru conservarea biodiversității*);
  - inițierea și dezvoltarea unor proiecte de dezvoltare inteligentă, sustenabilă și incluzivă, în care să fie incluse meșteșugurile tradiționale, cunoștințele tradiționale ecologice locale, precum și alte elemente ale patrimoniului cultural imaterial;
  - stimularea programelor care vizează digitizarea patrimoniului local care au nu numai o miză economică directă, ci și o importantă contribuție în plan social și cultural pentru întreaga comunitate locală;
  - lansarea unor proiecte de marketing cultural la nivel teritorial centrate pe promovarea resursele culturale, inclusiv prin punerea în valoare a zonelor protejate construite;
  - derularea unor campanii de informare (inclusiv în mediul on-line și prin rețelele de socializare) cu privire la protecția unor obiective culturale plasate în zone greu accesibile sau cu o densitate redusă a populației;
  - prezervarea unor activități meșteșugărești, de artizanat și a altor activități tradiționale non-agricole care reflectă specificul local al unei comunități, prin care se poate obține și menține un avantaj competitiv sustenabil în mediul rural, inclusiv pe baza unor studii și cercetări care să sprijine antreprenoriatul bazat pe meșteșuguri tradiționale, ca alternativă pentru antreprenoriatul rural la nivel local și regional;
  - focalizarea atenției, în cadrul eforturilor dedicate conservării, nu doar asupra clădirilor, ci și asupra comunității și aspectelor ce definesc caracterul specific al unui anumit oraș/sat sau a unei zone istorice (conform *Codului Patrimoniului Cultural*);
  - dezvoltarea de produse digitale care pun în valoare elemente artistice și de patrimoniu cultural;
  - modele de afaceri care să faciliteze comunităților purtătoare ale elementelor de patrimoniu obținerea de beneficii materiale directe și/sau indirecte.

Măsuri legislative și alte reglementări

Vor fi propuse măsuri legislative care să sprijine, în principal:

- aplicarea unor facilități fiscale pentru atragerea investițiilor private în reabilitarea și regenerarea urbană prin intermediul patrimoniului cultural. Această măsură este necesară ca parte a obiectivului de identificare a unor soluții financiare de cofinanțare pentru acțiuni adecvate de reabilitare a clădirilor tradiționale cu valoare arhitecturală aflate în proprietate publică și privată;
- instituirea unei scheme de ajutor de stat având ca obiectiv investiția străină în domeniul operelor audiovizuale;

- aplicarea unor reglementări care să permită ca la selectarea proiectelor de finanțare a investițiilor locale, atunci când valorile de investiție sunt apropiate, să fie selectate prioritar acele proiecte care pun accent pe revitalizarea patrimoniului cultural național (conform *Codului Patrimoniului Cultural*);
- instituirea unei noi categorii de bunuri protejate ale patrimoniului cultural care nu sunt clasate, dar asupra cărora se instituie o protecție ca urmare a constatării relevanței lor pentru identitatea culturală locală (conform *Codului Patrimoniului Cultural*);
- promovarea legislației specifice cu privire la parteneriatele public-private.

Obiectiv general 3 Creșterea activității comerciale externe a operatorilor români din SCC

Comerțul internațional al produselor culturale se bazează pe interacțiuni complexe între cultură, economie și tehnologie și contribuie la întărirea identității unei țări. Piața bunurilor și serviciilor culturale este una dintre cele mai internaționalizate. Comerțul internațional al produselor culturale devine din ce în ce mai complex, pe fondul globalizării și liberalizării comerțului, dar și al evoluțiilor digitale.

Operatori economici activi pe piețele străine sunt promotori ai vitalității și creativității culturale și creative, care are nu doar potențialul de a contribui economic, dar și de a susține dezvoltarea inteligentă a României în context internațional. Conform raportului UNESCO *The Globalisation of Cultural Trade: A Shift in Consumption – International Flows of cultural goods and services 2004-2013* (2016), comerțul mondial cu bunuri culturale s-a dublat în perioada 2004-2013, în ciuda recesiunii globale și a tendinței generalizate de deplasare a preferințelor consumatorilor de bunuri culturale din sfera muzicii, presei și filmului către servicii tip web. Pe plan mondial se semnalează o tendință tot mai evidentă de dematerializare a comerțului în domeniul culturii. Numeroase bunuri culturale sunt disponibile și se pot achiziționa în format electronic și în mediul on-line, fapt care afectează maniera de derulare a comerțului internațional.

Produsele culturale includ o masă eterogenă de bunuri și servicii, anumite particularități care îngreunează schimburile comerciale internaționale. Comparativ cu produsele obișnuite, cele asociate SCC sunt supuse unui număr mult mai mare de reglementări. Pe lângă reglementările Organizației Mondiale a Comerțului (OMC), comerțul produselor culturale și creative este supus Convenției UNESCO privind protecția și promovarea diversității expresiilor culturale (2005), precum și acordurilor existente între state cu privire la domeniul cultural și la drepturile de autor.

Cartea Verde *Eliberarea potențialului industriilor culturale și creative* (2010) evidențiază perspectiva UE asupra comerțului cultural internațional, ce se circumscrie Convenției UNESCO din 2005, cu un accent special pe principiile accesului echitabil, deschiderii și echilibrului. Potrivit acestui document, măsurile care ar putea încuraja creșterea nivelului comercial cu produse culturale, în special cu țările terțe, includ sprijinirea IMM-urilor pentru stabilirea de contacte și promovarea

produselor proprii, încurajarea participării lor la târguri internaționale, susținerea programelor de cooperare și a accesului la rețelele de contacte internaționale.

Raportul de bune practici pe tema exportului în sectoarele culturale și creative și strategiile de sprijinire a internaționalizării (2014) realizat la nivel european în cadrul Grupului de lucru dedicat sectoarelor culturale și creative subliniază importanța internaționalizării de tip inteligent, care ar trebui să permită IMM-urilor să activeze la nivel global și să se adreseze consumatorilor și piețelor de la nivel mondial. Recomandările raportului pentru încurajarea internaționalizării și comerțului exterior de bunuri culturale privesc următoarele măsuri: sprijin și susținere financiară, protejarea și susținerea veniturilor din exploatarea drepturilor de proprietate intelectuală, susținerea cooperării și vizibilității pentru și între sectoarele culturale și creative, promovarea educației și formării profesionale în domeniu.

Conform raportului Culture Statistics (Eurostat, 2016), balanța comercială cu bunuri culturale a UE a înregistrat o trecere de la un deficit de 2068 mil. de euro, în anul 2008, la un surplus de 1857 mil. de euro, în anul 2014. Această evoluție a fost generată de o creștere a exporturilor de la 10.535 mil. de euro la 12.725 mil. euro și, respectiv, de o scădere a importurilor de la 12.603 mil. euro la 10.868 mil. euro. Una dintre provocările de la nivel mondial în ceea ce privește comerțul cu bunuri creativ-culturale este digitizarea acestui sector. Raportul UNESCO din 2013 a indicat în cazul României un sold negativ al balanței comerciale pentru serviciile creative în anul 2012 (-0,2 mil. de dolari americani). Datele UNCTAD arată că valoarea comerțului anual cu bunuri culturale și creative a crescut, în perioada 2002-2011, de la 150.477 la 186.777 mil. de dolari. Conform acestei surse, creșteri semnificative au avut loc în perioada 2008-2012 pentru comerțul de design, arte vizuale și antichități și importul de înregistrări audio.

Comerțul internațional este condus de piață și reprezintă motorul ce stă la baza globalizării bunurilor și serviciilor, inclusiv a celor culturale. Asimetriile dintre diferitele produse culturale au efect direct asupra modului în care acestea concurează pe piețele internaționale. O parte a SCC (industria cinematografică sau cea de publicitate) au avut în centrul obiectivelor promovarea și distribuția produselor pe o piață internațională, în timp ce altele (industria de carte) s-au concentrat în principal pe piețele interne.

În perioada 2004-2006, exporturile de bunuri culturale ale României s-au situat pe un trend ascendent, fiind însă urmate de o scădere drastică în perioada 2007-2008, pentru ca apoi să aibă o evoluție fluctuantă, în perioada 2009-2014. Efectele recesiunii s-au simțit și în ceea ce privește importurile, acestea diminuându-se în anul 2009, după o evoluție ascendentă în perioada 2004-2008. Ulterior, în perioada 2010-2011, importurile s-au înscris din nou pe un trend ascendent, pentru ca, în anii 2011-2013, acestea să se diminueze din nou.

Exporturile de servicii culturale ale României au avut o evoluție similară, acestea diminuându-se în perioada 2008-2009, pentru ca apoi să fluctueze la un nivel similar celui de dinainte de criza economică mondială. Criza economică nu a

afectat importurile de servicii culturale, acestea înscriindu-se pe un trend ascendent pe întreaga perioadă la care face referire raportul UNESCO din 2013. La nivelul anului 2012, exporturile de bunuri culturale ale României se compuneau din: 7,9% patrimoniu cultural și natural; 26,3% spectacole, festivități și arte vizuale; 0,6% cărți și presă; 36,1% audiovizual și medii interactive; 29,1% design și servicii creative. Pentru același an, importurile de bunuri culturale ale României au fost de: 4% pentru patrimoniu cultural și natural; 13,6% pentru spectacole, festivități și arte vizuale; 1,1% pentru cărți și presă; 72% pentru audiovizual și medii interactive; 9,3% pentru design și servicii creative.

În conformitate cu raportul Culture Statistics, în perioada 2008-2014, ponderea exporturilor și importurilor României de bunuri culturale, în totalul exporturilor, au scăzut. Bunurile culturale ale României sunt destinate predilect țărilor membre ale UE (în proporție de peste 70%), în vreme ce peste 80% din importurile de bunuri culturale ale României provin din UE. În privința exportului de carte, România se clasează pe poziția 24, în timp ce la importuri ocupă poziția 16 din topul celor 27 de state analizate, fiind a noua dintre cele 14 țări cu balanță negativă. La exportul de instrumente muzicale, țara noastră se poziționează cel mai bine, ocupând locul 13 în topul exporturilor, în timp ce la importuri se clasează pe poziția 18, ocupând locul patru între țările care au avut o balanță pozitivă. În ceea ce privește ziarele, revistele și periodicele, România se clasează penultima la export și pe locul 22 la import, fiind a șasea țară din cele 15 țări cu balanță negativă.

Din punct de vedere al **analizei comerțului cu bunuri și servicii culturale**, balanța comercială, deși nu este încă pozitivă, a înregistrat scăderi remarcabile în perioada 2010-2014 la principalele bunuri culturale (Cătălin Dărășteanu și Anda Becuț, *Copyright și creativitate*, INCF, în curs de publicare). Un exemplu de remarcă este cazul comerțului de cărți, unde, în anul 2010, se înregistra o balanță de -46.660, pentru ca în anul 2014 să se ajungă la -6340. Comerțul exterior cu tipărituri a cunoscut un adevărat progres în perioada 2010–2014, caracterizat printr-o creștere a exporturilor și o reducere a importurilor, având ca efect o ameliorare semnificativă a balanței comerciale (vezi Tabel 25 din Anexă).

Comerțul exterior cu ziare și alte publicații a cunoscut o evoluție pozitivă din punct de vedere al balanței comerciale. Aceasta a înregistrat valori pozitive începând cu anul 2013. Situația se datorează creșterii exporturilor cu 32,4% și reducerii ușoare a importurilor cu 5,5%. În anul 2014, comerțul exterior cunoaște un reviriment comparativ cu anul 2013, înregistrându-se atât o creștere a exporturilor, cât și a importurilor (vezi Tabel 24 din Anexă).

Comerțul exterior cu instrumente muzicale arată o creștere atât a importurilor, cât și a exporturilor, cu un ritm superior de creștere a importurilor. Balanța comercială este negativă, iar valorile ei sunt în scădere pentru intervalul de timp analizat (vezi Tabel 23 din Anexă).

Comerțul exterior cu suporturi de stocare (CD-uri, DVD-uri și alte produse optice de stocare) a cunoscut o contracție atât în termeni de importuri (- 52,5%), cât

și în termeni de exporturi (-22,6%). Deficitul de balanță comercială s-a ameliorat în această perioadă, respectiv de la -143.136 mii euro la -48.971 mii euro (vezi Tabel 22 din Anexă).

Comerțul exterior cu instrumentele folosite în design și arhitectură a cunoscut o creștere în termeni de exporturi și importuri. Deficitul comercial este negativ pe întreg intervalul de timp analizat, cu o creștere semnificativă în anul 2014 față de anul 2010. Aceasta se datorează în principal creșterii exporturilor cu aproximativ 37% în perioada menționată (vezi Tabel 21 din Anexă).

Politicile publice îndreptate spre stimularea comerțului internațional al produselor culturale trebuie să ia în considerare creșterea veniturilor obținute din schimburile internaționale, dar și promovarea imaginii unei țări creative, ce sprijină diversitatea culturală și talentele artistice. Pachetul de măsuri pentru susținerea exportului bunurilor și serviciilor culturale și creative la nivel internațional trebuie să se concentreze pe integrarea acestora în strategia publică internațională și promovarea acestora prin evenimente de profil, formularea de măsuri legislative stimulative și încurajarea programelor de formare profesională de calitate.

Priorități de finanțare și direcții recomandate pentru activitatea operatorilor culturali privați și a instituțiilor publice de cultură

Vor fi susținute prin finanțare dedicată activitatea, proiectele și programele operatorilor culturali publici și privați care urmăresc:

- promovarea la export și pe plan internațional a produselor culturale și creative cu un înalt potențial economic, social-cultural și ecologic;
- participarea IMM-urilor din SCC la congrese, târguri, festivaluri internaționale unde să poată să fie expuse produse și servicii autohtone cu potențial economic semnificativ;
- formarea profesională inițială și continuă a antreprenorilor din SCC prin punerea accentului pe realizarea de planuri de afaceri viabile la nivel internațional și pe familiarizarea cu reglementările specifice comerțului exterior și cu oportunitățile de finanțare disponibile.

În ceea ce privește **cercetarea**, va fi sprijinită efectuarea de analize ale piețelor externe în vederea fundamentării unor strategii diferențiate de pătrundere a operatorilor economici în SCC pe unele nișe și segmente ale piețelor externe din domeniu.

Se vor organiza diverse **acțiuni, campanii de promovare și evenimente** dedicate promovării bunurilor și serviciilor culturale la export și stimulării investițiilor străine directe.

În cadrul **proceselor de planificare strategică și operațională**, bunurile și serviciile culturale și creative vor fi incluse în strategia de export a României.

Reglementările care privesc schimburile comerciale internaționale vor ținti crearea/menținerea unui cadru de reglementare favorabil dezvoltării capacității de negociere a IMM-urilor din SCC în schimburile comerciale internaționale.

AXA PRIORITARĂ 3

ACCES LA CULTURĂ ȘI DIVERSITATEA EXPRESIILOR CULTURALE

ACCESUL LA CULTURĂ ȘI DIVERSITATEA EXPRESIILOR CULTURALE depind de existența unui mediu favorabil pentru libertatea de exprimare și au la bază intervenția pentru dezvoltarea condițiilor materiale pentru creație. Dezvoltarea publicului, susținerea formelor culturale contemporane, încurajarea expresiilor culturale ale grupurilor minoritare, extinderea ariei intervențiilor culturale pentru grupurile vulnerabile reprezintă patru obiective complementare asumate de MC în scopul consolidării procesului de democratizare culturală. Acestea sunt piloni ai unei politici culturale prin care MC își asumă ca valori participarea și accesul tuturor la cultură, incluziunea și diversitatea.

Obiective generale

1. Dezvoltarea publicului pentru cultură
2. Dezvoltarea creativității contemporane
3. Creșterea vitalității formelor culturale specifice minorităților naționale și ale noilor grupuri etnice de pe teritoriul României
4. Amplificarea intervențiilor culturale pentru grupurile vulnerabile

Obiectiv general 1 Dezvoltarea publicului pentru cultură

Un mediu cultural interactiv și deschis este unul accesibil tuturor și reprezentativ pentru o mare varietate de gusturi și de nevoi culturale. La acesta se poate ajunge prin diversificarea și implicarea cât mai largă a publicului în activități culturale variate, inclusiv prin susținerea practicilor de amatori. Această dezvoltare a publicului are nevoie de susținere strategică, printr-o educație timpurie și permanentă, prin și pentru cultură. Educația este baza care permite facilitarea participării tuturor la cultură, accesul la oferta ocupațională, inovarea în SCC. Existența unui public care conștientizează importanța culturii pentru dezvoltarea potențialului individual și colectiv este decisivă pentru creșterea consumului cultural. Dezvoltarea publicului trebuie să plece de la recunoașterea valorilor democratizării actului de cultură și a importanței educației în spiritul apropierei de valorile democratice, al aprecierii artelor și patrimoniului. Serviciile publice de cultură trebuie să fie calibrate de asemenea la aspirațiile, practicile și nevoile contemporane de consum cultural.

La ora actuală se resimte acut nevoia unei mai bune comunicări între public și instituțiile de cultură din România și a unei mai bune promovări a actului cultural, a dezvoltării participării și interactivității, mai ales pentru copii și tineri. Consumul digital de cultură apropie publicul de creator sau de producător, încurajează implicarea în crearea de conținuturi culturale și reutilizarea resurselor, permite artiștilor amatori să fie se afirme pe piața culturală. Tinerii, un public receptiv la nou, ilustrează cel mai bine această realitate, fiindcă se raportează la cultură tot mai puțin în calitate de consumatori pasivi și tot mai mult în calitate de creatori de conținuturi culturale și de consumatori participativi. Studiul privind *Dezvoltarea creativității și potențialului creativ pe segmentul tinerilor* (INCF, 2015) subliniază ponderea tot mai mare pe

care consumul digital o are în practicile de consum cultural ale tinerilor. Această tendință nu poate fi ignorată de instituțiile culturale în relație cu acest segment de public.

În ceea ce privește situația consumului cultural în România, *Barometrul de Consum Cultural* (INCF, 2014) relevă faptul că în perioada 2009-2011 s-a înregistrat un declin al consumului cultural public, însă, per ansamblu, în perioada 2005-2014, procentul de „non-consumatori” culturali a scăzut. În 2014, 80,6% din populația României declara că nu merge niciodată la filarmonică, procentul fiind similar în privința celor care nu frecventau opera/opereta, 80,9%. În ceea ce privește teatrul, 63,2% dintre cei chestionați nu au mers deloc la teatru în 2014, iar 52,7% nu au mers deloc la festivaluri. Procentul non-consumatorilor de sărbători locale a fost cel mai mic, doar 34,8% declarând că nu au participat la acestea în 2014. Segmentul de non-consumatori ai spectacolelor de divertisment/muzică a fost și el scăzut raportat la anii precedenți, 56,3% declarând că nu au participat deloc în 2014 la astfel de evenimente. Doar 5,7% au mers cel puțin o dată pe lună la cinematograful, iar 62,8% dintre cei chestionați nu au mers deloc. 79,2% dintre respondenți declarau că nu au mers deloc la bibliotecă, iar 56,7% nu au vizitat deloc muzee și expoziții. Activitățile pentru care populația a optat o dată la câteva luni au fost, în ordine: sărbătorile locale, excursiile, festivalurile de muzică/film/teatru, iar spectacolele de filarmonică și consumul de cărți la biblioteci au fost cel mai puțin preferate de către aceștia.

În 2012, procentul non-consumului cultural se prezenta astfel: 74% dintre respondenți au declarat că nu au mers niciodată la cinematograful, 67% nu au mers la spectacole de divertisment, 70% nu au mers la teatru, 90% nu au mers la filarmonică, 87% nu au mers la operă/operetă, 65% nu au mers niciodată la muzee. Tot în 2012, *Barometrul de Consum Cultural* înregistra tendința publicului de a lua parte la evenimente gratuite (de tipul sărbători sau evenimente locale), de retragere din spațiul public în favoarea unui consum domestic și atractivitatea din ce în ce mai scăzută a consumului cultural în instituțiile publice de cultură. De asemenea, se constata dezvoltarea festivalurilor și creșterea atractivității acestora pentru public (32,5% declarau că au participat cel puțin la un festival în 2012). Interesul publicului pentru acestea se menținea ridicat și în 2014, 41% declarând că au participat la asemenea evenimente de câteva ori pe an. Creșterea numărului festivalurilor și încurajarea lor de către autoritățile locale a atras și un public fidel (10%) și ocazional (41%) destul de mare.

Cea mai atractivă formă a artelor spectacolului a fost, în 2014, spectacolul de divertisment/muzică, 43% dintre respondenți participând la un astfel de eveniment; totuși, comparativ cu 2012, procentul celor care participă regulat la astfel de evenimente (de câteva ori pe an sau pe lună), adică a publicului fidel, a fost în scădere. În 2014, publicul cel mai loial a fost cel de teatru, 18% dintre respondenți declarând că au mers la teatru de câteva ori pe lună. De remarcat este faptul că oferta teatrelor este mult mai numeroasă decât cea a altor instituții de spectacole și concerte (în România, conform INS, în 2012 existau 65 de teatre dramatice, 9 opere și 17 filarmonici). În plus, teatrul ia forme interactive și se poate produce și în spații

alternative, ceea ce contribuie la atragerea unui public mai mare și mai divers. În cazul spectacolelor de operă/operetă, ponderea cea mai mare a spectatorilor era constituită în 2014 din cei care mergeau rar la astfel de evenimente (73%), iar numărul spectatorilor fideli era în scădere raportat la anul 2010. Aceeași constatare se poate face și în cazul concertelor de filarmonică. De remarcat este faptul că în cazul spectatorilor de operă sau al concertelor clasice, se observă o corelare a consumului cu un nivel de educație ridicat.

Per ansamblu, în ultimii ani segmentul non-consumatorilor culturali a scăzut, iar numărul respondenților care au participat la cel puțin la un spectacol de teatru, operă sau muzică clasică este în creștere constantă. În perioada 2010-2014, cea mai mare creștere s-a înregistrat în cazul participării la spectacole de divertisment, muzică și teatru.

Una dintre observațiile *Barometrului de Consum Cultural* publicat în 2014 este aceea că nivelul consumului public este determinat de existența infrastructurii culturale, observație întărită de consumul cultural redus în mediul rural, unde aceasta este mai puțin răspândită. Din punctul de vedere al respondenților, non-participarea la diverse activități culturale, cum ar fi teatrul, spectacolul de balet, dans sau operă ori concertele este cauzată mai puțin de lipsa de interes și mai mult de oferta culturală limitată sau a de calitatea slabă a acesteia. Nivelul de educație, venitul, vârsta, timpul liber disponibil și realizarea unor activități creative sunt factori care prezic nivelul de participare la diferite tipuri de activități culturale. Pentru creșterea consumului cultural trebuie ținut cont de acești factori și trebuie urmărită fidelizarea publicului, dar și atragerea unor segmente noi, prin diversificarea strategiilor de marketing și de promovare a evenimentelor culturale.

Scăderea publicului instituțiilor de cultură este o problemă aflată pe agenda mai multor țări, transformându-se într-o preocupare de creștere a audiențelor la nivelul UE. Un studiu al European Expert Network on Culture (*Audience building and the future Creative Europe Programme*, Anne Bamford și Michael Wimmer, EENC Short Report, 2012) a identificat următorii factori care trebuie avuți în vedere de o politică de creștere calitativă a audiențelor: educația, accesibilitatea și intervenția de proximitate, parteneriatele inter-sectoriale (educația, mediul de afaceri), participarea utilizatorilor, segmentarea audienței, politica de prețuri, locația. Acești factori trebuie luați în considerare de către instituțiile publice de cultură în strategiile de dezvoltare a publicului.

Conform *Raportului de cercetare privind consumatorii urbani de artele spectacolului* (D&D Research, 2015, pentru Banca Română pentru Dezvoltare), 50,4% dintre locuitorii României spun că nu sunt interesați de spectacolele de muzică clasică. Mulți români preferă să meargă la teatru (54,2% dintre bucureșteni; 55,2% la nivel național), în timp ce spectacolele de folclor sunt preferate de 14,6% dintre bucureșteni și 22% dintre români la nivel național. Aproximativ două treimi dintre români nu merg niciodată la spectacole de balet, dans contemporan, jazz sau blues și un procent semnificativ preferă să își petreacă timpul liber în mall sau supermarket

(40,5% dintre bucureșteni, 41,1% dintre locuitorii țării). În privința teatrului, considerat cea mai importantă sursă de cultură (de către 36,8% dintre români), față de concerte (de către 18,2%), cinema (de către 18,4%) sau muzee (de către 6,6%), cei mai cunoscuți regizori de teatru sunt Andrei Șerban, Dan Puric și Liviu Ciulei. Într-un procent foarte mare (65%), respondenții nu cunosc artiștii născuți în propriul oraș, constatare care se desprinde și din alte studii, cum ar fi *Barometrul de Consum Cultural*. Arta tânără, artiștii din zona independentă și formele culturale alternative sunt o absență de remarcă în preferințele și informațiile culturale ale românilor. Din acest studiu se desprinde ideea că este nevoie de o mai bună informare a publicului cu privire la importanța diverselor forme culturale, atât a celor clasice, cât și a celor contemporane.

Data fiind situația consumului cultural din România, se resimte nevoia de a acționa pe mai multe paliere pentru **dezvoltarea publicului pentru cultură**. La nivelul instituțiilor de cultură din România se resimte acut nevoia dezvoltării unei comunicări mai bune cu publicul, a unei promovări a actului cultural și a dezvoltării dimensiunilor participative și interactive a programelor și evenimentelor.

Pentru **diversificarea și implicarea publicului în actul de cultură**, MC dorește să susțină proiecte și programe care cresc contactul dintre creatori și public sau care dau publicului posibilitatea de a deveni creator de conținuturi culturale, prin reutilizarea bunurilor culturale sau prin susținerea practicilor de amatori. Oferta culturală instituțională are nevoie să se diversifice, în sensul unei mai bune adecvări la așteptările audienței, și să vizeze și atragerea unui public nou și cât mai divers. Obişnuințele de consum cultural ale diferitelor categorii de public trebuie luate în considerare atunci când se realizează evenimente culturale și proiecte manageriale pentru instituțiile publice de cultură. Astfel de decizii trebuie să fie fundamentate de studii și cercetări. De altfel, *Strategia națională de cercetare, dezvoltare și inovare 2014-2020* afirmă importanța cercetării pentru domeniul public – în primul rând pentru îmbunătățirea calității serviciilor publice. INCFC realizează de zece ani o serie de studii și cercetări care vin în sprijinul construirii unor programe și politici culturale pliate pe realitățile practicilor culturale, dintre care *Barometrul de Consum Cultural* este cel mai longeviv și cunoscut studiu de acest tip.

Pentru **creșterea consumului cultural** este nevoie de centrarea instituțiilor culturale pe destinatarul final, public sau consumator, de dezvoltarea infrastructurii culturale, de utilizarea mass-media și a noilor tehnologii pentru promovare și acces creativ la bunurile culturale și de susținerea cooperării între mediul de afaceri, operatorii culturali și parteneri instituționali. Planificarea creșterii consumului cultural la nivelul instituțiilor de cultură trebuie să aibă în vedere o ritmicitate multianuală, atât la nivel de programare, cât și la nivel de promovare și bugetare. Analize mai fine ale felului în care se consumă și se accesează cultura, dezvoltarea competențelor în marketing, relații publice sau comunicare ar permite o mai bună cunoaștere și corelare cu practicile și gusturile publicului.

În cazul **publicului tânăr**, *Barometrul de Consum Cultural* publicat în 2014 constată că acesta utilizează softuri și aplicații pentru diverse tipuri de consum (rețele de socializare și comunicare, vizionat filme, ascultat muzică, jocuri digitale), față de alte categorii de vârstă, și că manifestă o deschidere mai mare față de cultura străină (muzică, filme, cărți, presă și emisiuni TV în limbi străine).

În condițiile evoluției societății pe coordonate bazate tot mai mult pe cunoaștere și inovare și pe traseul marcat de amplificarea importanței economiei creative (Anne Bamford și Michael Wimmer, *Audience building and the future Creative Europe*, EENC Short Report, January 2012) problematica tinerilor devine semnificativă în fundamentarea politicilor și strategiilor din domeniul culturii și patrimoniului național. Prin interesul pentru noile tehnologii ale informației și comunicării, tinerii sunt actori importanți pentru dezvoltarea economiei creative, în domenii care recurg din ce în ce mai mult la astfel de competențe : muzică, film, web design, video ș.a. De pildă, în anul 2015, 45% dintre persoanele cu vârste cuprinse între 16 și 74 ani care trăiesc în UE au consultat *surse wiki* (de exemplu, *Wikipedia*) pentru a obține cunoștințe și informații (Culture Statistics, 2016). Cea mai mare pondere (66%) s-a înregistrat în cazul tinerilor cu vârste cuprinse între 16 și 24 de ani. Instituțiile culturale trebuie să țină cont de această apetență a tinerilor pentru noile tehnologii ale informației și comunicării și pentru consumul digital și să-și adapteze practicile de comunicare și promovare în direcția atragerii acestei categorii de public.

Tinerii reprezintă un segment de populație care trebuie atras și implicat cu prioritate în cultură și ale cărui nevoi merită analizate cu mai mare atenție, în condițiile în care se constată reducerea participării la artele spectacolului pe măsura înaintării în vârstă, inexistența unor oferte culturale adaptate categoriilor de vârstă (în special segmentului 14-18 ani) și în măsura în care, în prezent, cel mai mare consum se înregistrează pe segmentul de vârstă 35-49 de ani. Barometru de consum cultural (2014) arată că 40% din publicul artelor spectacolului a fost reprezentat de categoria de vârstă 18-34 de ani și că 26% dintre aceștia frecventează cinematografele o dată sau la 2-3 luni. Publicul tânăr este o categorie emergentă de public consumator, unul important din punctul de vedere al consumului cultural. Participarea tinerilor la cultură poate fi stimulată prin adaptarea ofertei culturale a instituțiilor la interesele și practicile de consum ale acestora, dar și prin educație și alte măsuri specifice, cum ar fi încurajarea voluntariatului în instituții culturale.

În privința **potențialului educației prin și pentru cultură** de a dezvolta publicul pentru cultură și de a crea susține arta și patrimoniul ca resurse de creștere personală, în 2009 Parlamentul European a adoptat o rezoluție cu privire la Studiile artistice în Uniunea Europeană, care recomandă introducerea educației artistice la toate nivelurile școlii sau folosirea celor mai noi tehnologii de informare și comunicare în predarea artelor să fie obligatorii. Deja din 2007, rezoluția Consiliului cu privire la *Agenda europeană pentru cultură într-o lume în proces de globalizare* recomanda încurajarea educației artistice și a participării la activități culturale, ca premise ale dezvoltării creativității și inovației. Mai recent, Consiliul Uniunii Europene (EFP 2011-

2020) propune o serie de obiective în materie de educație și formare: susținerea învățării pe tot parcursul vieții, promovarea echității, coeziunii sociale și cetățeniei active, dezvoltarea creativității și inovării, îmbunătățirea calității și eficienței educației și formării. De asemenea, noul cadru strategic *Education and Training 2020 (ET 2020, 2009)* pentru cooperare în educație și formare recunoaște creativitatea ca sursă de inovare, considerată la rândul său drept vector al dezvoltării economice durabile. De altfel, prin Recomandarea 2006/962/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 18 decembrie 2006 privind competențele-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții se preciza faptul că una dintre aceste competențe este *conștiința și expresia culturală*, care implică „aprecierea importanței expresiei culturale a ideilor, a experiențelor și a emoțiilor printr-o serie de canale (muzică, teatru, literatură și arte vizuale)”.

Dezvoltarea educației prin și pentru cultură este o prioritate a MC în virtutea importanței acesteia pentru dezvoltarea creativității și inovării, pentru îmbunătățirea dialogului intercultural și a diversității culturale, pentru sensibilizarea tinerilor în vederea înțelegerii și aprecierii patrimoniului cultural, pentru pregătirea acestora pentru viitoare profesii artistice, pentru creșterea accesului și a participării la cultură, pentru creșterea audiențelor și a consumului cultural. Educația facilitează și schimburile interculturale, prin învățarea limbilor străine, prin mobilitatea cadrelor didactice și a elevilor sau studenților, prin programe și activități care informează asupra patrimoniului cultural european. Programul *Erasmus +* al UE, pentru perioada 2014-2020, oferă oportunități în acest sens, sprijinind acțiuni legate de educație, formare profesională și tineret.

Pentru a fi realizabilă o astfel de viziune care recunoaște importanța educației prin și pentru cultură (atât în învățământul formal preuniversitar, cât și ca opțiune de carieră și ca formare profesională continuă pentru practicienii culturali) **se impune consolidarea cooperării dintre MC și MENCȘ** pentru a susține o prezență mai consistentă și mai vie a culturii în educație. Conținuturile și instrumentele de predare au nevoie să fie racordate la tendințele inovatoare și creative din domeniu pentru a facilita accesul elevilor la conținutul cultural, pentru a le cultiva curiozitatea și creativitatea, pentru a le dezvolta aprecierea patrimoniului cultural. Cadrele didactice care predau materii culturale, cum sunt artele plastice, muzica, teatrul, dansul, arhitectura, au nevoie de formare specifică, iar cei care doresc să introducă metode noi de predare și învățare trebuie încurajați. De asemenea, participarea artiștilor și creatorilor în învățământ, adică tocmai a celor care pot să împărtășească o experiență directă din domeniul artistic și cultural, merită de asemenea sprijinită. Din acest punct de vedere, un exemplu pozitiv îl reprezintă programul național „Școala altfel”, prin care elevi și profesori se implică în activități extra-curriculare, inclusiv în sectoarele culturale și creative, organizate în parteneriat cu organizații publice sau private.

Creșterea calității procesului educativ ține în bună măsură și de instrumentele folosite, iar din acest punct de vedere este importantă încurajarea folosirii noilor tehnologii și a resurselor mass-media în învățământul artistic și în alte forme de

învățământ. Pe termen lung, o astfel de măsură poate contribui la reducerea fracturii digitale, la creșterea informării și inovării. Această măsură este susținută și de Consiliul European, care a adoptat în 2009 o rezoluție pentru cooperare în domeniul dezvoltării tineretului în perioada 2010-2018, prin care li se cere statelor membre să asigure un acces mai mare la cultură și la instrumente creative (noile tehnologii), în special pentru persoanele tinere, cu scopul dezvoltării creativității și capacității de inovare ale acestora, pentru cultivarea interesului pentru artă, pentru crearea de oportunități noi de experimentare a culturii.

Direcție de acțiune Susținerea diversificării categoriilor de public al instituțiilor de cultură

Atragerea unor noi categorii de public este una dintre principalele forme de democratizare a accesului la cultură.

Priorități de finanțare și direcții recomandate pentru activitatea instituțiilor publice de cultură

Instituțiile publice de cultură vor fi încurajate să:

- realizeze studii și analize ale practicilor de consum ale publicului (actual și potențial), care să fundamenteze practici de management și marketing cultural cu scopul diversificării publicului, în special la adresa grupurile vulnerabile;
- dezvolte programe de atragere și fidelizare a diverselor categorii de public, inclusiv prin implicarea mediului de afaceri și a autorităților locale;
- realizeze evenimente dedicate unor categorii de public cât mai diverse;
- creeze cadre conviviale pentru întâlnirea cu publicul, care să combine oferta culturală cu programe de petrecere a timpului liber;
- implice voluntari în activitatea instituției;
- implice mediatori, educatori și facilitatori culturali în comunitate, pentru atragerea de noi categorii de public și facilitarea accesului acestora la actul de cultură;
- creeze oportunități de acces la formare profesională, care să dezvolte capacitatea angajaților din instituțiile publice de cultură de a atrage un public divers, prin includerea grupurilor vulnerabile și prin folosirea unor metode specifice intervenției culturale;
- includă dezvoltarea și diversificarea publicului ca obiective prioritare specifice în cadrul proiectelor de management, indiferent de domeniul de activitate. Aceste activități vor putea fi implementate fie prin personal specializat angajat, parteneriat public-privat sau prin externalizarea serviciilor de educație/pedagogie către mediul privat sau cel al sectorului cultural independent.

Direcție de acțiune Impulsionarea creșterii consumului cultural

Numărul celor care accesează oferta culturală este un indicator important al accesibilității, relevanței și atractivității ofertei culturale pentru un public contemporan.

Priorități de finanțare și direcții recomandate pentru activitatea operatorilor culturali privați și a instituțiilor publice de cultură

Vor fi susținute prin finanțare dedicată activitatea, proiectele și programele operatorilor culturali publici și privați care urmăresc în principal:

- consumul cultural în spații alternative, inclusiv în spații tradiționale culturale;
- dezvoltarea unor canale alternative de difuzare și de distribuție a produselor culturale;
- elaborarea de materiale culturale în formate accesibile persoanelor cu dizabilități sau dotarea cu tehnologii de acces (definite în Strategia națională „O societate fără bariere pentru persoanele cu dizabilități”, 2016-2020);
- apelarea la noi practici de marketing cultural pentru promovare culturală și dialog cu publicul;
- dezvoltarea unor parteneriate public-private pentru facilitarea expunerii și circulației bunurilor culturale aflate în proprietate privată sau a bunurilor culturale clasate;
- creșterea siguranței participanților la evenimente culturale, inclusiv prin elaborarea în consultare cu autoritățile de ordine publică și cu organizațiile reprezentative din industria spectacolului a unui ghid de bune practici;
- încurajarea artiștilor să expună sau să performeze în mediul rural sau în orașe mici (turnee/manifestări artistice itinerante).

Instituțiile publice de cultură sunt încurajate să:

- adapteze programele de lucru ale instituțiilor publice de cultură în raport cu nevoile publicului și cu timpul disponibil al acestuia;
- dezvolte parteneriate public-private în vederea creșterii numărului celor care accesează oferta culturală a instituțiilor publice de cultură / valorifică creativ resursele culturale ale acestora;
- semnaleze administrației publice locale și furnizorilor de transport public necesitatea adaptării traseelor sau orarului de funcționare ținând cont de poziționarea și de programul diverselor obiective culturale;
- asigure un minim sistem de popularizare a valorilor culturale ale acestora prin intermediul paginilor proprii de Internet și social media (conform *Codului Patrimoniului Cultural*);
- asigure accesul persoanelor cu dizabilități prin adaptarea mediului fizic, utilizarea tehnologiilor de acces și a altor tipuri de măsuri necesare;
- dezvolte instrumente digitale în vederea creșterii accesului și reutilizării bunurilor culturale deținute de instituțiile culturale (în special de către muzee, biblioteci, arhive).

Măsuri legislative și alte reglementări

Se are în vedere dezbaterea și aprobarea unor măsuri legislative care să:

- reducă taxarea biletelor de spectacol (valoarea timbrului cultural, valoarea taxelor locale, valoarea taxei de monument, valoare taxei pentru Crucea Roșie);
- introducă reduceri sau scutiri de impozite pentru câștigurile obținute de proprietarii privați ce pun la dispoziția publicului pentru vizitare, în condiții muzeale,

monumentele istorice sau bunurile patrimoniului cultural național mobil deținute (conform *Codului Patrimoniului Cultural*).

Studii și cercetări

Se vor realiza în continuare studii și cercetări care să cartografieze comportamentul de consum cultural al adulților și tinerilor din România.

Parteneriate strategice

MC va realiza parteneriate cu mass-media pentru demararea unor proiecte de preluare și creare de conținut cultural care să promoveze proiectele culturale consolidate și o serie de alte acțiuni culturale semnificative, inclusiv inițiativele-cheie din perioada 2016-2022.

MC va realiza o **campanie națională de susținere a lecturii, în special în rândul copiilor și tinerilor**. În orice analiză a succesului unui sistem educațional, abilitatea de a citi și înțelege un text este considerată esențială. Rezultatele la cel mai recent test PISA (2012) care a verificat abilitățile de lectură ale elevilor români de 15 ani, a reieșit că 37,5% dintre aceștia nu înțeleg un text citit (așa-numitul fenomen al „analfabetismului funcțional”). În România se derulează numeroase inițiative de acest tip, propuse de biblioteci publice sau de ONG-uri cu profil educațional, însă lipsește o acțiune coordonată și incluzivă, care, pe de o parte, să reunifice sub o mare „umbrelă” toate aceste inițiative, iar, pe de altă parte, să transmită în spațiul public ideea că a citi este ceva important și necesar. Derularea unei campanii naționale de încurajare a lecturii ar fi benefică pentru toți factorii interesați: pentru edituri, pentru scriitori, pentru instituțiile educaționale și culturale, dar mai ales pentru copii și pentru familiile lor. Campania se va desfășura inclusiv cu implicarea activă la nivel local a bibliotecilor și altor instituții publice. Partenerul campaniei se va decide prin concurs public de soluții, pe baza unor obiective propuse de MC.

Direcție de acțiune O mai bună integrare a obiectivelor comune domeniilor culturii și educației – educație prin și pentru cultură

Pentru formarea unor cetățeni cu discernământ și atașați valorilor democratice, pentru dezvoltarea creativității, pentru încurajarea alegerii domeniului culturii ca opțiune de carieră și pentru asimilarea unui capital cultural esențial mobilității sociale, este necesară consolidarea relației dintre domeniul cultural și cel educațional.

Priorități de finanțare și direcții recomandate pentru activitatea operatorilor culturali privați și a instituțiilor publice de cultură

Vor fi susținute prin finanțare dedicată activitatea, proiectele și programele operatorilor culturali publici și privați care urmăresc, în principal:

- promovarea patrimoniului ca resursă pentru educație și educație pentru patrimoniu;
- organizarea de programe de formare pe tot parcursul vieții privind educația culturală;

- realizarea de ateliere de creație, de tehnici teatrale, de scriere creativă și alte activități culturale complementare formelor de învățământ artistic existente;
- utilizarea TIC și a altor tehnologii de acces în educația culturală;
- crearea și dezvoltarea de rețele naționale sau regionale înființate special pentru a promova educația artistică și culturală și rolul culturii în educație;
- parteneriate între operatori culturali (publici și privați) și instituțiile de învățământ, astfel încât ariile curriculare să includă mai multe discipline artistice și să contribuie la educația estetică, la cultivarea talentelor și a creativității, la descoperirea și afirmarea vocației artistice. Vor fi sprijinite cu precădere cursuri care urmăresc asimilarea de elemente de istoria artei și culturii, educație pentru patrimoniu cultural și educație artistică contemporană, atât prin dezvoltarea unor cursuri dedicate special unui astfel de scop, cât și prin apelarea la o viziune integratoare care să faciliteze inserția educației cultural-artistice în predarea unor discipline care aparțin altor arii curriculare (în conformitate cu exemplele de bună practică existente atât pe plan național, cât și pe plan internațional);
- promovarea tuturor reglementărilor și practicilor care să favorizeze, dincolo de expunerea și conservarea bunurilor culturale mobile care prezintă un interes major pentru societate, deplina cunoaștere și înțelegere a contextului cultural în care acestea au fost create (conform *Codului Patrimoniului Cultural*);
- sensibilizarea și responsabilizarea cetățenilor pentru a conștientiza importanța patrimoniului cultural și a artelor pentru individ și pentru comunitate;
- organizarea de cursuri de formare continuă a cadrelor didactice în domeniul educației interculturale, prin care să fie susținute principiile non-discriminării și ale egalității de șanse (conform *Strategiei Guvernului României de incluziune a cetățenilor români aparținând minorității rome - pentru perioada 2014-2020*);
- dezvoltarea competențelor profesionale ale personalului din instituțiile publice de cultură în domeniul educației interculturale.

În ceea ce privește activitatea instituțiilor publice, se recomandă implicarea acestora în activități educaționale pentru copii și tineri și parteneriatele cu școlile și ONG-urile culturale de profil, sub forme diverse: programele de rezidențiat artistic în școli și instituții publice, oferirea spațiilor instituțiilor publice pentru realizarea de activități cultural-artistice dedicate copiilor și tinerilor de către ONG-uri și de către alți parteneri, programe dedicate de educație culturală realizate de instituții etc.

Va fi lansat un program național de susținere a educației culturale și a pedagogiilor creative, sub forma unei colaborări între MC, MENCS și alți parteneri, care își va propune:

(1) dezvoltarea competențelor cadrelor didactice de a utiliza abordări pedagogice care mizează pe cultură ca resursă strategică de dezvoltare a elevilor și ca instrument educațional, care valorifică artele și patrimoniul cultural ca resurse în predare;

(2) dezvoltarea de programe și proiecte care să ofere experiențe culturale pentru elevi, prin contactul direct cu artiști, mediatori și educatori culturali în context

curricular sau extracurricular, în cadrul unor parteneriate între școli, artiști și operatorii culturali (de exemplu: organizare de tabere artistice, rezidențe pentru artiști în școală etc.);

(3) sprijinirea de cercetări care să fie orientate către identificarea nevoilor de educație culturală și artistică, pe de o parte, și, pe de altă parte, către investigarea posibilităților de angrenare a operatorilor culturali (cu precădere a celor de proximitate) în furnizarea unei oferte culturale integrate în curiculă sau ca activități extracurriculare;

(4) dezvoltarea de programe de educație în domenii creative, în context formal sau non-formal în vederea asigurării competențelor creative necesare pieței muncii și pregătirii pentru ocupațiile viitorului (conform proiectului strategic de țară *România competitivă*);

(5) reanalizarea și avansarea de propuneri privind revizuirea standardelor ARACIS în vederea racordării învățământului național și a calității profesioniștilor la standardele europene din domeniile artistice, culturale sau în domeniile legate de conservarea și restaurarea patrimoniului;

(6) promovarea rolului instituțiilor culturale (biblioteci, teatre, muzee, cinematografe etc.), al artiștilor și ONG-urilor culturale în procesul educațional.

În cadrul acestui program vor fi încurajate:

- parteneriatele cu sistemul de învățământ vocațional pentru adaptarea ofertei educaționale, astfel încât aceasta să răspundă nevoilor pieței muncii din SCC (în special în ceea ce privește pregătirea antreprenorială și managerială, dar și pentru meseriile din domeniul patrimoniului cultural);
- parteneriatele instituțiilor culturale cu instituțiile de învățământ la nivel local în vederea stimulării formării de competențe culturale și creative în context non-formal;
- parteneriatele instituțiilor culturale cu instituții de învățământ superior în vederea adaptării ofertei educaționale a acestora la nevoile pieței muncii din SCC, în special în vederea creării unor specializări care lipsesc (precum cele de manager, impresar sau agent al artiștilor);
- parteneriatele intersectoriale pentru realizarea de proiecte-pilot de ucenicie și formare profesională în meșteșugurile și ocupațiile tradiționale și în alte domenii ale patrimoniului cultural;
- realizarea unei consultări naționale pentru a defini viitorul cadru de referință pentru educația culturală și artistică.

Obiectiv general 2 Dezvoltarea creativității contemporane

Creativitatea este un drept fundamental al omului, afirmă *Convenția europeană privind drepturile omului* sau *Carta drepturilor fundamentale ale Uniunii Europene*. Pentru aceasta, este necesară garantarea libertății de exprimare și de gândire, protejarea și promovarea artiștilor și creatorilor, așa cum propune și *Recomandarea privind condiția artistului* (UNESCO, 1980) sau *Declarația finală a Congresului*

Mondial asupra aplicării Recomandărilor privind condiția artistului (UNESCO, 1997). Expresiile culturale contemporane sunt forme ale creativității artistice și, prin susținerea acestora, publicul are acces la experiențe valoroase, la nivel personal și comunitar. De asemenea, creativitatea este considerată din ce în ce mai mult, inclusiv la nivelul instituțiilor internaționale și al politicilor UE, drept o sursă de creștere economică și de inovație în mai multe domenii ale vieții sociale, de îmbunătățire a calității vieții, de dezvoltare durabilă, inteligentă și incluzivă, de păstrare și promovare a identităților culturale și a diversității.

Protejarea și promovarea expresiilor culturale contemporane din perspectiva drepturilor și libertăților trebuie să devină punctul nodal al tuturor politicilor instituționale din domeniul cultural. MC consideră necesară această schimbare de optică în România și își asumă rolul de a promova și de a sensibiliza operatorii culturali și mediul economic cu privire la importanța acestora.

Planul de măsuri prin care MC dorește să susțină diversitatea și noutatea expresiilor și formelor culturale vizează, pe de o parte, stimularea creșterii economice a două dintre sectoarele culturale și creative competitive – cinematografia și cultura scrisă - și, pe de altă parte, sprijinirea activității artistice, cu o atenție deosebită pentru ecosistemele artistice fragile ale dansului și muzicii contemporane, prin asigurarea condițiilor materiale pentru valoare culturală nouă.

Industria cinematografiei este o prioritate pentru România și deoarece studiourile de producție de peste 250.000 de metri pătrați și prezența echipamentelor pentru prelucrare și post-producție au capacitatea de a produce circa 30 de lungmetraje anual, din care 20 de producții internaționale (față de 6,6 filme/an, cât a fost media în perioada 2008-2012). La aceste date se adaugă faptul că cineaștii români au realizat performanțe pe plan național și internațional. În ciuda efervescentei creative care se manifestă în acest domeniu, producția națională de filme este fluctuantă de la un an la altul și se menține scăzută per ansamblu. Conform datelor INS, în 2011 au fost produse 14 filme de mediu și lungmetraj, iar în 2014 au fost produse 29 (vezi Tabel 41 din Anexă). Producția de filme documentare (și științifice) este și mai scăzută, în 2011 fiind realizate 2 astfel de filme; în 2014 au fost realizate 10. În ceea ce privește premierele, numărul filmele românești este mult mai mic decât filmele europene și cele americane, acestea din urmă dominând ecranele românești (vezi Tabel 45 din Anexă). În condițiile în care cinematografia reprezintă un vector de imagine important al României în lume, este nevoie de adoptarea unor măsuri care să susțină industria cinematografică locală, de la educație vizuală în școli la programe coerente de finanțare pentru producția de film, astfel încât aceasta să devină profitabilă economic și cultural pe plan local și atractivă pentru investitori străini (prin coproducții).

Calitatea acestei cinematografii și vizibilitatea ei se sprijină pe eforturi individuale și finanțări private și internaționale, dar și pe accesarea de finanțări și prin colaborări europene. În perioada 2007-2014, cineaștii au obținut fonduri din programul MEDIA 2007-2013 în valoare de peste 7 mil. de euro, pentru proiecte de

formare, dezvoltare, distribuție sau festivaluri de film. În aceeași perioadă, producția de film a înregistrat o evoluție fluctuantă, cu o tendință de creștere în privința filmelor de mediu și lungmetraj. Această creștere nu este neapărat reflectată de datele disponibile, ce iau în calcul numai filmele finalizate/comunicate public și nu ponderează aceste date cu numărul de filme aflate în producție sau cu proiectele câștigătoare la sesiunile de finanțare ale CNC, ceea ce ar fi de natură să prezinte o imagine mai corectă a dimensiunii activităților din acest subsector.

În ceea ce privește valoarea internațională a expresiilor culturale din zona culturii scrise, numeroasele premii primite de scriitorii români în ultimii ani au confirmat valoarea literaturii române contemporane. Numai în 2016, scriitorii români și-au adjudecat câteva importante premii internaționale: Premiul „Jean Monnet” al festivalului Littératures Européennes, pentru Matei Vișniec, Premiul Uniunii Europene pentru literatură, pentru Claudiu M. Florian, Premiul FERIA Internacional del Libro (FIL) din Guadalajara, Mexic, pentru Norman Manea, Marele Premiu „Gregor von Rezzori” al Festivalului Scriitorilor din Toscana, pentru Mircea Cărtărescu.

Dezvoltarea noilor expresii culturale poate avea un impact considerabil asupra economiei, educației, inovației, cercetării și, în general, pentru crearea unui mediu cultural dinamic și conectat la evoluțiile lumii contemporane. În România, unele forme artistice contemporane sunt dezvoltate mai degrabă de sectorul independent decât de instituțiile publice de cultură. Dansul contemporan, spre exemplu, este susținut de o singură instituție publică de cultură dedicată, Centrul Național al Dansului București (CNDB), aflat în subordinea Ministerului Culturii, și este integrat în programul unora dintre teatrele publice. Cu toate că dansul contemporan este inserat în circuitul internațional în cadrul unor festivaluri din străinătate, prin coregrafi sau dansatori care și-au construit o carieră internațională, prin organizarea unor festivaluri cu participare internațională consistentă, artiștii români nu beneficiază de spații suficiente și adecvate și de finanțări care să susțină realizarea de producții noi, iar organizațiile culturale din sectorul nonprofit își desfășoară activitatea în condiții precare. În general, sectorul independent se confruntă cu o serie de probleme specifice, generate de lipsa spațiilor, de lipsa fondurilor dedicate și a unui cadru de reglementare adaptat, de fluctuația ocupării în organizațiile neguvernamentale active în domeniul cultural.

Alte probleme care afectează vitalitatea sectorului cultural de a dezvolta noi expresii culturale sunt migrația talentelor și a tinerilor creatori, practicile de planificare bugetară care nu permit programarea și implementarea unor programe multianuale, de anvergură, lipsa unor mecanisme de piață sustenabile care să sprijine difuzarea produsului cultural pe plan național, sub-salarizarea personalului care lucrează în sectorul cultural, tendința excesivă de susținere a festivalurilor în detrimentul producției artistice, a experimentului și a cercetării artistice. De asemenea, la nivelul sistemului de finanțare există în continuare inegalități foarte mari între instituțiile publice de cultură și operatorii culturali non-profit, care au acces exclusiv la programe de finanțare cu un buget total foarte mic în raport cu fondurile alocate la nivel central și local, deși proiectele și programele pe care unii operatori culturali le realizează

sunt considerate foarte importante în documentele și strategiile culturale realizate în ultimii ani.

Pentru dezvoltarea creației contemporane este nevoie de crearea unor spații de producție, de resurse umane, de contexte de întâlnire cu publicul, de stimulare a receptivității acestuia față de formele culturale cu care este mai puțin familiar, de formare adecvată a profesioniștilor, de expunere și circulație, de încurajarea instituțională a abordării unor forme artistice transdisciplinare, experimentale, colaborative, a cercetării și documentării.

Pentru aceasta este necesară o abordare transsectorială la nivelul politicilor publice, care să recunoască beneficiile creativității pentru toate domeniile vieții sociale și care să țină cont de interesele și nevoile creatorilor, ale publicului, ale producătorilor și persoanelor sau instituțiilor care mediază accesul la cultură în România. Pentru exprimarea talentului creativ și a stimulării originalității și calității, este nevoie de mecanisme financiare, cum ar fi introducerea unui sistem de burse, granturi și rezidențe artistice care să încurajeze conectarea la cultura internațională.

Dintre toate tipurile de creatori (artiști, manageri, producători etc.), tinerii reprezintă o resursă de inovare importantă, dar aceștia nu dețin, de cele mai multe ori, resursele necesare pentru a o pune în valoare și au nevoie de o mai mare susținere și vizibilitate. Aceștia reprezintă de asemenea un grup-țintă important în calitate de utilizatori potențiali ai infrastructurii culturale, de consumatori de bunuri și servicii culturale și de beneficiari direct vizați de educația prin și pentru cultură. Prin urmare, este important să se urmărească atât creșterea accesului și participării acestora la viața culturală, cât și susținerea proiectelor dedicate creșterii implicării lor în viața culturală și, în general, dezvoltării tinerelor talente în România.

Utilizarea noilor tehnologii de informare și comunicare este o sursă considerabilă de creativitate și inovație. Digitizarea resurselor culturale, dezvoltarea formatelor interactive bazate pe tehnologii digitale, diversificarea canalelor de comunicare între artiști, public și instituții permit realizarea de acțiuni transdisciplinare, o mai rapidă racordare la expresiile culturale diferite, creșterea participării la actul de cultură.

MC dorește să susțină creația contemporană în cât mai multe domenii și să încurajeze o diversitate de stiluri și genuri, de forme și expresii culturale, a experimentului, originalității, spiritului critic, a calității: în muzică, teatru, artă video, design, dans, literatură etc. Sprijinirea creației independente, a talentelor emergente, dar și a celor consacrate este importantă pentru reconfigurarea unei oferte culturale de calitate, pentru generarea de noi idei și dezvoltarea practicilor creative, a unor noi moduri de a gândi și de a explora realitatea socială. În ceea ce privește stimularea creativității contemporane în domeniul cinematografului și al culturii scrise, domeniul competitiv economic, măsurile propuse mai jos se completează cu cele propuse în cadrul Axei prioritare 3: Economia creativă.

Priorități de finanțare și direcții recomandate pentru activitatea operatorilor culturali privați și a instituțiilor publice de cultură

Vor fi susținute prin finanțare dedicată activitatea, proiectele și programele operatorilor culturali publici și privați care urmăresc, în principal:

- creșterea accesului tinerilor la noile tehnologii informatice și de comunicare (TIC) și utilizarea acestora în scopul producției și consumului cultural;
- stimularea inițiativelor tinerilor și a celor manifestate cu predilecție în sectoarele non-profit, acești agenți culturali având un semnificativ potențial de dinamizare și diversificare a consumului și producției culturale;
- promovarea artei tinerilor și expunerea noilor produse artistice în showcase-uri (naționale și internaționale);
- integrarea demersurilor și a rezultatelor activității de cercetare în practicile instituțiilor artistice și culturale;
- utilizarea noilor tehnologii informatice și de comunicare (TIC) pentru creație, distribuție și acces la cultură;
- activarea și antrenarea artiștilor și organizațiilor culturale care își desfășoară activitatea în mediul rural și mic-urban;
- constituirea unor centre de experimentare, în cadrul cărora orice membru al unei comunități să poată genera și dezvolta idei artistice, cu scopul de a atrage atenția asupra unor probleme specifice, a realităților imediate, a inechităților sociale;
- organizarea unor festivaluri și evenimente cultural-artistice de anvergură care includ: realizarea de noi producții artistice, vizite de studiu și pentru acumulare de noi experiențe de lucru între participanți și formarea profesională a acestora;
- participarea tinerilor talentați din mediile defavorizate la activitățile inițiate și organizate de către instituțiile de formare artistică profesioniste (*Strategia națională în domeniul politicii de tineret 2015-2020*);
- încurajarea tinerilor creatori prin promovarea inovării și experimentului ca premisă a dezvoltării de programe dedicate diversificării formelor și expresiilor culturale specifice acestora;
- implementarea unor noi formate/instituii de cultura menite să sprijine pe plan național dezvoltarea creației contemporane în domeniul dansului, muzicii și artelor vizuale cu accent pe creația contemporană.

Obiectiv general 3 Creșterea vitalității formelor culturale specifice minorităților naționale și ale noilor grupuri etnice de pe teritoriul României

Încurajarea expresiilor specifice minorităților naționale și ale noilor grupuri etnice de pe teritoriul României este un act necesar unei conviețuirii bazate pe respectarea reciprocă a drepturilor culturale și pe sporirea diversității culturale, prin facilitarea manifestării potențialului creativ al membrilor unei comunități. *Declarația universală privind diversitatea culturală* (UNESCO, 2001) a contribuit fundamental la schimbarea felului în care diversitatea culturală este văzută, ca vector esențial al dialogului între națiuni, al democrației și păcii. În continuarea acesteia, *Convenția*

privind protecția și promovarea diversității expresiilor culturale (UNESCO, 2005) definește diversitatea culturală ca multiplicitate a formelor prin care se exprimă culturile grupurilor și societăților și pledează pentru integrarea culturii în politicile naționale și internaționale de dezvoltare și cooperare, pentru măsuri de protejare, valorizare și promovare a diversității expresiilor culturale, de încurajare a dialogului între culturi.

Potrivit *Convenției-cadru pentru protecția minorităților naționale* (Consiliul Europei, 1995), o societate democratică este aceea în care drepturile minorităților sunt respectate și în care sunt create condițiile pentru exprimarea, păstrarea și dezvoltarea culturii și identității, respectiv limba, religia, tradițiile și patrimoniul cultural. În România, Constituția recunoaște și garantează dreptul minorităților etnice la identitate etnică, culturală, lingvistică și religioasă (Art. 6, paragraful 1) și accesul la cultură (Art. 33). Protejarea și promovarea diversității culturale și lingvistice sunt, de asemenea, obiective cuprinse în programul-cadru *Europa Creativă 2014-2020* al UE.

Unul dintre principiile MC este „susținerea, respectarea și protejarea dreptului la diversitate culturală, religioasă și lingvistică, recunoscut ca atare de Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (2012) și „protejarea și respectul identităților culturale“ (conform HG nr. 90/2010, art. 3, lit. c), h)).

Aceste drepturi fac parte dintr-o categorie mai largă a drepturilor culturale care, în viziunea unor instrumente juridice internaționale cum sunt Declarația universală a drepturilor omului (ONU, 1948), Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale (ONU, 1966) și Declarația universală privind diversitatea culturală (UNESCO, 2001), cuprind:

- dreptul de acces la cultură;
- dreptul de a participa la viața culturală;
- dreptul fiecărei persoane de a beneficia de protecția intereselor morale și materiale care decurg din orice producție științifică, literară sau artistică, al cărei autor este;
- dreptul la libertatea de exprimare, de creație și de cercetare.

Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (2012) face, de asemenea, referire la o serie de drepturi culturale, printre care:

- libertatea de gândire, de conștiință și de religie;
- libertatea de exprimare și de informare;
- libertatea artelor și științelor, inclusiv libertatea academică;
- proprietatea intelectuală;
- diversitatea culturală, religioasă și lingvistică.

MC va proteja aceste drepturi și va promova dialogul cultural, diversitatea, cunoașterea reciprocă, toleranța, empatia, ospitalitatea, integrarea socială, încurajând acele practici artistice care contribuie la combaterea stereotipurilor, a excluziunii sau discriminării și a altor factori care cauzează tensiuni sociale și discriminare.

În România, minoritățile naționale reprezintă resursa cea mai importantă a diversității culturale. Conform ultimului recensământ (INS, 2012), România are un 20.121.641 de locuitori, dintre care 16.792.868 se declară de etnie română (83,45%), 1.227.623 maghiari (6,5%), 621.573 romi (3,29%) și restul de alte naționalități: ucraineni, germani, turci, ruși-lipoveni, tătari, sârbi, croați, sloveni, slovaci, bulgari, greci, evrei, cehi, polonezi, armeni. Regiunile istorice cu cea mai mare diversitate etnică sunt Transilvania, Banatul, Bucovina și Dobrogea.

În contextul globalizării, care aduce cu sine mișcări importante de populație și apariția unor grupuri marginalizate, dezavantajate sau în pericol de excluziune socială, dar și fenomene de uniformizare sau, din contră, de diversificare culturală, nevoia de dialog social și de deschidere culturală reprezintă o provocare nouă. Printr-o serie de măsuri specifice dedicate diversității culturale, MC dorește să încurajeze acele demersuri care vizează creșterea dialogului intercultural și să afirme o viziune multiculturală a societății. Guvernul României are doi membri în grupul de experți „Dialog intercultural în contextul crizei migratorii și a refugiaților”, organizat la nivel european, și a creat un grup de lucru dedicat integrării culturale, parte a Comitetului interministerial Coaliția Națională pentru Integrarea Refugiaților, înființat în 2015. În plus, în cadrul *Strategiei naționale privind imigrația 2015-2018*, una dintre direcțiile de acțiune pentru facilitarea integrării cetățenilor statelor terțe este promovarea dialogului intercultural și a contactelor la toate nivelurile societății prin organizarea de activități multiculturale.

În acest sens se impune o cartografiere a nevoilor culturale ale grupurilor etnice și ale altor minorități (de gen, imigranți ș.a.), protejarea patrimoniului cultural al acestora, încurajarea expresiilor culturale specifice, asigurarea educației și formării astfel încât artiștii și membrii grupurilor minoritare să contribuie la renașterea sau afirmarea culturilor tradiționale sau actuale în context intercultural, dezvoltarea cooperării transfrontaliere în domeniul cultural cu țările în care se află comunități de români sau din care provin minorități etnice, dezvoltarea schimburilor culturale și turistice în localitățile de graniță.

Instituțiile publice de spectacole și concerte, muzeele, bibliotecile și cinematografele trebuie să își mențină rolul de instituții accesibile unui număr din ce în ce mai mare de cetățeni, indiferent de poziția socială sau de apartenența etnică a acestora. Autoritățile vor încuraja accesul la valorile din patrimoniul cultural național în vederea conștientizării apartenenței la un spațiu cultural comun. În același timp, trebuie ținut cont de faptul că exercițiul drepturilor culturale nu poate fi disociat de exercițiul celorlalte drepturi ale omului. Pentru aceasta este nevoie de protecție din partea statului, dar și de o atitudine proactivă din partea indivizilor și comunităților. Susținerea unor programe specifice de educare și formare dedicate drepturilor culturale ar fi un prim pas în sensul conștientizării acestor drepturi de către minoritățile naționale și de către noile grupuri etnice, dar și de societate în ansamblul ei.

În conformitate cu prevederile *Strategiei Guvernului României de incluziune a cetățenilor români aparținând minorității rome pentru perioada 2015-2020*, vor fi urmărite următoarele direcții de acțiune, acordând o atenție deosebită tinerilor:

(1) organizarea unor expoziții tematice care să reflecte aspecte ale vieții și istoriei romilor pe teritoriul României, în vederea înființării unui muzeu de profil;

(2) sprijinirea proiectelor culturale privind păstrarea și promovarea culturii rome, a evenimentelor culturale inspirate din folclorul și cultura romă, a cercetărilor interculturale și a lucrărilor cultural-științifice referitoare la romi;

(3) fondarea unui ansamblu artistic-muzical în cadrul CNCR și a unui repertoriu specific, atragerea unor muzicieni care să constituie un atelier de creație muzicală specifică;

(4) facilitarea manifestării artei teatrale și cinematografice cu tematică romă sau în limba romani, în instituțiile de cultură locale;

(5) valorificarea contribuțiilor muzicale ale lăutarilor și muzicanților romi, organizarea de festivaluri anuale, la nivel local.

Priorități de finanțare și direcții recomandate pentru activitatea operatorilor culturali privați și a instituțiilor publice de cultură

Vor fi susținute prin finanțare dedicată activitatea, proiectele și programele operatorilor culturali publici și privați care urmăresc, în principal:

- conservarea, dezvoltarea și punerea în valoare a patrimoniului material și imaterial al minorităților tradiționale și al grupurilor etnice;
- promovarea diversității și facilitarea exprimării culturale a minorităților și a grupurilor etnice;
- valorizarea culturii noilor grupuri etnice, a imigranților și refugiaților, inclusiv a expresiilor culturale ale acestora – sprijinirea proiectelor care abordează probleme sociale și economice specifice integrării acestor grupuri în societatea românească;
- colaborarea și promovarea dialogului și a competențelor interculturale pentru realizarea de noi producții culturale;
- educația interculturală, atât prin participare la stagii de formare și învățare în alte țări, prin intermediul schimburilor de tineri, cât și prin asigurare de oportunități de cunoaștere a culturii minorităților etnice din propria țară (conform *Strategiei naționale în domeniul politicii pentru tineret, 2015-2020*);

Studii și cercetări

Va fi sprijinită realizarea unor studii de cartografiere a practicilor de consum cultural ale noilor grupuri etnice și ale minorităților culturale de pe teritoriul României, precum și a unor cercetări consacrate identificării unor elemente care să reflecte specificitatea și dinamica patrimoniului cultural și ale expresiilor culturale ale acestora.

Obiectiv general 4 Amplificarea intervențiilor culturale pentru grupurile vulnerabile

Cultura are un potențial emancipator și de reducere a inegalității sociale, de semnalare a unor probleme sociale, iar prin măsuri de extindere a accesului la mijloacele de creație și la oferta culturală se poate asigura coeziunea și incluziunea socială, combaterea stereotipurilor, creșterea dialogului social și îmbunătățirea calității vieții. Intervenția culturală, prin crearea unor cadre de întâlnire, acțiuni comune și dialog între persoanele aparținând grupurilor vulnerabile și diverși operatori culturali, este unul dintre mecanismele prin care se poate asigura accesul și participarea tuturor la cultură.

Strategia națională privind incluziunea socială și reducerea sărăciei pentru perioada 2015-2020 identifică mai multe grupuri care se confruntă cu excluziunea socială, în special din cauze economice, dar nu numai: persoanele sărace, copiii și tinerii lipsiți de îngrijire și sprijin parental, persoanele vârstnice sau dependente, romii, persoanele cu dizabilități, cei care trăiesc în comunități marginalizate și alte grupuri vulnerabile (deținuți, familii monoparentale, imigranți, victime ale violenței domestice și ale traficului de persoane ș.a.). Această populație riscă să suporte efectele cumulate ale vulnerabilității sociale și economice, așa cum confirmă numeroase studii sociologice și la care se face referință și în strategia menționată; în aceasta se observă, printre altele, faptul că la nivelul grupurilor marginalizate se înregistrează rate de ocupare a forței de muncă mai scăzute față de restul populației: spre exemplu, persoanele cu dizabilități sunt active pe piața muncii într-un procent foarte mic (7,25%), deși există măsuri legislative care încurajează angajarea acestora.

În ceea ce privește populația de etnie romă, recensământul din 2002 a înregistrat 535.140 de persoane, dintre care 60,1% trăiesc în zonele rurale. Conform recensământului din 2011, numărul persoanelor de etnie romă este de 621.573. Alte statistici estimează numărul acestora ca fiind mult mai mare: spre exemplu, raportul de monitorizare al CE din 2004 estima numărul celor de etnie romă la 1,8 – 2,5 milioane. Tot în 2004, conform unui studiu al Băncii Mondiale, aproximativ 74,3% din populația romă se confrunta cu un înalt risc de excluziune socială, ca rezultat al decalajelor cronice de dezvoltare economică, determinate de menținerea unei atitudini discriminatorii față de aceasta. *Strategia Guvernului României de incluziune a cetățenilor români aparținând minorității romă pentru perioada 2015-2020* recunoaște faptul că „atât politicile culturale pentru ansamblul populației, cât și elementele specifice pentru minoritățile etnice se bazează pe câteva principii, precum: participarea populației la activitățile culturale, aspirația către egalitatea accesului la cultură și înțelegerea faptului că sectorul cultural poate avea efecte economice și sociale benefice atunci când programele sunt de succes“. În acest sens, sunt propuse o serie de direcții de acțiune și măsuri specifice politicilor culturale, care au ca efect combinat creșterea gradului de incluziune a populației române de etnie romă.

Pentru îmbunătățirea vieții persoanelor cu dizabilități, *Strategia europeană pentru persoane cu dizabilități: un angajament reînnoit pentru o Europă fără bariere*,

2010-2020 identifică o serie de domenii de acțiune: accesibilitate, participare, egalitate, ocuparea forței de muncă, educație și formare, protecție socială, sănătate și acțiune externă, iar *Platforma europeană de combatere a sărăciei și a excluziunii sociale, un cadru european pentru coeziune socială și teritorială* prevede câteva acțiuni dedicate reducerii sărăciei și a excluziunii sociale la nivel european, printre care: protecție socială, educație, îmbunătățirea accesului la locuri de muncă. Aceste acțiuni se traduc în domeniul cultural prin următoarele măsuri:

- garantarea accesului la actul cultural / resursa culturală prin investiții în infrastructură și în dezvoltarea abordării strategice care privește grupurile vulnerabile;
- mărirea sferei audienței culturale, inclusiv prin elaborarea de studii și rapoarte la nivel local și regional;
- educație culturală pentru o arie vastă de beneficiari, în sensul întăririi prezenței culturii în viața comunității.

Odată cu ratificarea prin Legea nr. 221/ 2010 a Convenției privind drepturile persoanelor cu dizabilități, România recunoaște dreptul persoanelor cu dizabilități de a participa, în condiții de egalitate cu ceilalți, la viața culturală și se angajează să ia toate măsurile adecvate pentru a se asigura că persoanele cu dizabilități:

- a) beneficiază de acces la materialele culturale în formate accesibile;
- b) beneficiază de acces la programe de televiziune, filme, teatre și alte activități culturale, în formate accesibile;
- c) beneficiază de acces în locurile destinate reprezentațiilor sau serviciilor culturale, cum ar fi biblioteci, teatre, muzee, cinematografe și servicii turistice și, pe cât posibil, beneficiază de acces la monumente și situri de importanță culturală națională.

De asemenea, România s-a angajat să ia toate măsurile corespunzătoare, în conformitate cu legislația internațională, pentru a se asigura că legile care protejează drepturile de proprietate intelectuală nu constituie o barieră nerezonabilă sau discriminatorie pentru accesul persoanelor cu dizabilități la produsele culturale.

Strategia națională „O societate fără bariere pentru persoanele cu dizabilități“, 2016-2020 menționează un număr de 752.931 de persoane cu dizabilități în 2015. Dintre acestea, 48% trăiau în mediul rural, iar la finalul anului 2014, 70.493 erau copii. Unul dintre obiectivele generale ale acestei strategii este asigurarea participării depline a persoanelor cu dizabilități la toate domeniile vieții prin accesul la transportul public, la informație, mijloace de comunicare și alte facilități, ceea ce înseamnă inclusiv acces la viața culturală. Strategia multianuală amintește faptul că participarea la activități recreative sau sportive, libertatea persoanei de a-și dezvolta spiritualitatea și de a accede la valorile culturii naționale sau universale sunt garantate de Constituție și că autoritățile publice sunt obligate să faciliteze accesul persoanelor cu dizabilități la cultură, la obiectivele de patrimoniu, turistice, sportive sau de petrecere a timpului liber. Accesul limitat al persoanelor cu dizabilități la astfel de activități ține mai puțin de dificultățile acestora, cât de bariere exterioare, de mediu, de comunicare sau de

atitudine. Prin urmare, unul dintre obiectivele asumate de respectiva strategie îl reprezintă asigurarea accesului acestor persoane la programe de educație nonformală, activități sportive, culturale, de timp liber și recreative. De altfel, Legea nr. 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap prevede faptul că „autoritățile competente ale administrației publice au obligația să faciliteze accesul persoanelor cu handicap la valorile culturii, la obiectivele de patrimoniu, turistice, sportive și de petrecere a timpului liber”, inclusiv prin oferirea de gratuități pentru accesul la spectacole, muzee, manifestări artistice și sportive (pentru copii și pentru adulți cu handicap grav sau accentuat).

Operatorii culturali au nevoie să fie susținuți pentru a realiza programe care să vizeze grupurile vulnerabile, prin infrastructura adecvată, prin accesibilizarea unor spații de creație pentru aceștia, prin politici de angajare. De asemenea, este nevoie de o abordare integrată a acestor grupuri la nivelul fiecărei organizații care să se bazeze pe o mai bună înțelegere din partea personalului angajat cu privire la impactul și rolul acțiunilor de intervenție culturală pentru dezvoltarea socială și promovarea incluziunii, cu privire la rolul parteneriatelor prin care să se dezvolte programe comune. În afară de aceste măsuri, este necesară creșterea numărului de studii și cercetări cu privire la raportarea grupurilor vulnerabile la oferta culturală.

În ceea ce privește susținerea financiară a intervențiilor culturale, aceasta se realizează cu prioritate prin AFCN și prin unele finanțări locale, însă acestea nu sunt suficiente pentru a acoperi nevoile de la nivelul întregii țări (vezi Tabel 37 din Anexă). Este necesară extinderea ariei proiectelor de intervenție culturală, a numărului de beneficiari și de finanțare prioritară pentru acest domeniu.

Configurarea unor oferte culturale în care să se regăsească persoanele din grupurile vulnerabile trebuie să se facă cu implicarea actorilor comunitari. Pentru ca intervenția culturală să aibă un efect durabil, este necesară dezvoltarea competențelor echipelor comunitare sau mediatorilor/ facilitatorilor culturali pentru furnizarea serviciilor de educație culturală în cadrul grupurilor vulnerabile, întărirea colaborării comunităților cu creatori și artiști și atragerea sprijinului autorităților locale.

Priorități de finanțare și direcții recomandate pentru activitatea operatorilor culturali privați și a instituțiilor publice de cultură

Vor fi susținute prin finanțare dedicată activitatea, proiectele și programele operatorilor culturali publici și privați care urmăresc:

- realizarea de intervenții culturale dedicate grupurilor vulnerabile;
- oferirea de servicii culturale adaptate nevoilor individuale ale persoanelor cu dizabilități;
- conștientizarea problemelor cu care se confruntă grupurile vulnerabile și valorizarea expresiilor culturale ale acestora, inclusiv prin intermediul mass-media și TIC;
- asigurarea condițiilor de acces la cultură pentru persoanele cu dizabilități;

- promovarea ofertei culturale în rândul grupurilor vulnerabile, inclusiv prin formate adaptate;
- facilitarea accesului la evenimente culturale pentru categorii vulnerabile;
- accesul la cultură și educație culturală în închisori, școlile de corecție și școlile speciale din România;
- asigurarea de oportunități de afirmare artistică și culturală pentru tineri cu resurse economice limitate și care sunt expuși marginalizării sociale, precum și pentru tineri cu dizabilități (conform *Strategiei naționale în domeniul politicii pentru tineret, 2015-2020*);
- dezvoltarea competențelor profesionale ale personalului din instituțiile publice de cultură în domeniul activităților cu grupurile vulnerabile.

Studii și cercetări

Vor fi realizate studii și cercetări la nivel național pentru a identifica nevoile și practicile de consum cultural ale grupurilor vulnerabile. Aceste studii și cercetări vor putea sta la baza fundamentării ofertei de servicii culturale adaptate nevoilor speciale ale grupurilor vulnerabile.

Se va realiza un studiu-pilot privind modul în care politicile de patrimoniu și politicile culturale, relaționate cu politicile de peisaj și de protecție a ariilor naturale, precum și cu politicile din domeniul turismului, pot avea un impact pozitiv din punct de vedere socio-economic asupra zonelor defavorizate (de exemplu, în cazul orașului Petrița).

Parteneriat strategic

MC va realiza un parteneriat strategic la nivelul Guvernului cu ministerele de resort care au responsabilități legate de drepturile persoanelor și grupurilor vulnerabile, cu universități și alte instituții de învățământ. În această privință se poate astfel avea în vedere inclusiv promovarea unei duble specializări universitare în domeniul artelor și al asistenței sociale.

AXA PRIORITARĂ 4

CULTURA ROMÂNĂ ÎN CIRCUITUL CULTURAL INTERNAȚIONAL

CULTURA ROMÂNĂ ÎN CIRCUITUL CULTURAL INTERNAȚIONAL recunoaște importanța tot mai mare pe care cultura o are în dialogul internațional, în favorizarea toleranței, a cunoașterii celuilalt și a diversității. Prin dezvoltarea unei diplomații culturale bazate pe promovarea valorilor și a resurselor culturale românești, pe facilitarea dialogului și a colaborărilor internaționale între operatori culturali, cultura română poate căpăta o vizibilitate mai mare în afara granițelor, contribuind astfel la dezvoltarea competențelor interculturale, a economiei creative și a schimbului de valori.

Obiectiv general Creșterea prezenței operelor, creatorilor și operatorilor culturali români la nivel internațional

În planul politicii externe post-1989, obiectivul aderării României la UE s-a concretizat pe plan cultural prin extinderea posibilităților de cooperare în cadrul larg european și prin accesul la finanțare în domeniul culturii.

Dacă în context bilateral acțiunile derulate cu state din Europa vizează în principal schimburi de expoziții, organizarea în comun de evenimente culturale, formarea de profesioniști și schimburi de bune practici, aderarea României la UE înseamnă posibilitatea de integrare a culturii române într-un circuit largit de promovare, prin înființarea sau consolidarea unor rețele sau platforme de difuzare, prin circulația și distribuția (facilitată) a creațiilor culturale, prin accesul la audiență internațională odată cu participarea creatorilor și profesioniștilor români la proiecte desfășurate în comun în cadrul UE.

În ceea ce privește responsabilitatea elaborării de politici în domeniul culturii, aceasta revine statelor membre, iar UE poate, conform *Tratatului privind Funcționarea Uniunii Europene*, să contribuie la dezvoltarea culturii statelor membre, respectând în același timp diversitatea fiecăruia dintre acestea, atât la nivel național, cât și regional, și să pună în evidență patrimoniul cultural comun. UE are, totodată, competența de a sprijini, de a coordona și de a completa acțiunile statelor membre în ceea ce privește conservarea și promovarea patrimoniului cultural al Europei, ameliorarea cunoașterii reciproce și diseminarea culturii și istoriei europene, a creației artistice și literare, dar și în ceea ce privește schimburile culturale necomerciale. Pe de altă parte, pentru politica culturală implicațiile participării la Uniunea Europeană în calitate de membru se regăsesc în armonizarea legislației naționale cu *acquis-ul comunitar* în domenii precum dreptul de autor, audiovizualul sau patrimoniul cultural, prin transpunerea prevederilor actelor normative adoptate la nivel european.

Planul de lucru în domeniul culturii în perioada 2015-2018, adoptat de Consiliul Miniștrilor Culturii din UE în decembrie 2014, trasează patru priorități ale cooperării europene în sfera politicilor culturale: cultura accesibilă și incluzivă; patrimoniul cultural; sectoarele culturale și creative, economia creativă și inovarea; promovarea diversității culturale, a culturii în relațiile UE și a mobilității .

În domeniile care țin de competența statelor membre, cum este cazul politicii culturale, statele membre UE își pot coordona politicile printr-un proces de învățare reciprocă și schimb structurat de informații, aplicând Metoda Deschisă de Coordonare (MDC). MDC asigură astfel un nou cadru pentru cooperare între țările UE, ale căror politici naționale pot fi direcționate în acest fel spre anumite obiective comune. Unul dintre avantajele acestei metode interguvernamentale ar putea fi considerată posibilitatea ca țările UE să se evalueze reciproc („presiune *inter pares*“).

Finanțările din perioada de pre-aderare și cele din perioada ulterioare aderării au contribuit și contribuie în continuare la dinamizarea sectorului cultural. În acest sens, sunt disponibile fonduri europene structurale și de investiții (de exemplu, Programul Operațional Regional 2014-2020) și fonduri comunitare destinate cooperării și mobilității la nivel european (precum Europa Creativă, Erasmus+, Europa pentru Cetățeni).

Dincolo de colaborarea între statele membre UE în cadrul oferit de politicile și inițiativele convenite la nivel european, UE creează contextul necesar pentru dezvoltarea unor mecanisme europene de cooperare a statelor membre cu state din regiuni învecinate și nu numai, precum și pentru stabilirea unor relații privilegiate prin încheierea de parteneriate strategice. Spre exemplu, *Strategia UE pentru Regiunea Dunării (SUERD)* – inițiativă politică a României și Austriei - este un mecanism comunitar de cooperare a statelor din bazinul Dunării, destinat dezvoltării economice și sociale a macro-regiunii dunărene, prin consolidarea implementării în regiune a politicilor și a legislației UE. Unul dintre obiectivele prioritare ale SUERD se referă la promovarea culturii și a turismului, a contactelor directe dintre oameni, iar coordonarea acestei arii prioritare revine României și Bulgariei. Totodată, *Politica Europeană de Vecinătate a UE* oferă un cadru pentru multiplicarea inițiativelor comune inclusiv în plan cultural și implică, alături de statele membre UE, țări din vecinătatea estică și sudică a Uniunii Europene (Algeria, Armenia, Azerbaidjan, Belarus, Egipt, Georgia, Israel, Iordania, Liban, Libia, Moldova, Maroc, Palestina, Siria, Tunisia, Ucraina).

Exercitarea Președinției Consiliului Uniunii Europene pentru prima dată în anul 2019 va reprezenta un moment de referință pentru România, în calitate de stat membru al UE. Dincolo de implicarea în stabilirea unor priorități în jurul cărora va fi articulat proiectul României pentru Președinția Consiliului, MC va contribui la organizarea unor evenimente cu caracter cultural, care se vor derula în România în prima jumătate a anului 2019.

Cultura este tot mai mult recunoscută drept un motor al relațiilor internaționale. *Agenda europeană pentru cultură într-o lume în proces de globalizare* (2007) consideră cultura un vector important al dezvoltării sociale și economice durabile, un mijloc de promovare a dialogului intercultural și de menținere a păcii, și pledează pentru dezvoltarea cooperării în ceea ce privește patrimoniul cultural. Comunicarea *Către o strategie a UE privind relațiile culturale internaționale* (2016) propune acțiuni de consolidare a relațiilor cu state terțe în vederea sprijinirii cooperării culturale drept catalizator pentru dezvoltarea economică și socială, pentru promovarea culturii și a dialogului intercultural pentru pace, pentru dezvoltarea cooperării în domeniul

patrimoniului cultural.

Comisia Europeană consideră că programele Capitală Europeană a Culturii (CEaC) și Marca Patrimoniului European sunt inițiative emblematice ale UE, cu impact și vizibilitate extraordinare la nivel european. Obiectivele generale ale programului CEaC, instituit pentru perioada 2020-2033 prin Decizia nr. 445/2014, sunt: protejarea și promovarea diversității culturilor din Europa și evidențierea caracteristicilor comune, precum și creșterea sentimentului de apartenență la un spațiu cultural comun în rândul cetățenilor; stimularea contribuției culturii la dezvoltarea pe termen lung a orașelor în conformitate cu strategiile și prioritățile lor respective. Printre obiectivele specifice se remarcă, cu relevanță pentru tema culturii române la nivel internațional, „îmbunătățirea gamei, a diversității și a dimensiunii europene ale ofertei culturale în orașe, inclusiv prin intermediul cooperării transnaționale” și „conturarea mai fermă a profilului internațional al orașelor prin intermediul culturii”. În 2021 Timișoara va deține titlul de Capitală Europeană a Culturii, alături de un oraș din Grecia și de Novisad (Serbia). Obiectivul inițiativei *Marca Patrimoniului European* (MPE), instituite prin Decizia 1194/2011/UE, constă în evidențierea semnificației siturilor de patrimoniu pentru Europa pentru construcția europeană, pentru consolidarea sentimentului apartenenței la spațiul UE, definit prin repere și valori spirituale împărtășite. Pot fi desemnate MPE monumente, situri naturale, subacvatice, arheologice, industriale sau urbane, peisaje culturale, locuri comemorative, dar și bunuri și obiecte culturale cu o semnificație importantă pentru istoria europeană.

În România, Constituția afirmă că „statul trebuie să asigure păstrarea identității spirituale, sprijinirea culturii naționale, stimularea artelor, protejarea și conservarea moștenirii culturale, dezvoltarea creativității contemporane, promovarea valorilor culturale și artistice ale României în lume” (Art. 33, par. 3). MC își propune să dezvolte dimensiunea internațională a culturii române prin acțiuni orientate atât în interiorul, cât și în exteriorul spațiului național.

La ora actuală, cultura română este susținută instituțional pe plan internațional în principal prin acțiunile rețelei de institute culturale și de Ministerul Afacerilor Externe. Promovarea producțiilor culturale românești are nevoie să mizeze în mod echilibrat pe forme culturale tradiționale și pe creația contemporană, iar acordurile de cooperare culturală la nivel guvernamental trebuie să fie implementate astfel încât efectele acestora să fie vizibile și valorificate de către operatorii culturali români și de către public. Acest lucru se poate face prin dezvoltarea participărilor la târgurile de carte internaționale, prin promovarea industriei culturale și creative la importante manifestări de profil (de exemplu, la târgul internațional Le Marché du Film de la Cannes) sau în cadrul misiunilor economice (organizate de MECRMA), care au un rol important în sporirea vizibilității culturii române în lume. De altfel, artiști și organizații culturale din România au câștigat în ultimii ani premii importante la nivelul UE: *Premiul Uniunii Europene pentru patrimoniu cultural* în 2014, 2012, 2011, 2010, 2008, 2004, 2003, *Premiul Uniunii Europene pentru literatură* în 2016, 2013, 2010,

Premiul Uniunii Europene pentru muzică contemporană în 2012, 2011, fapt ce ar merita să fie mai bine cunoscut și promovat de către autoritățile publice.

Pentru dinamizarea prezenței culturale românești în străinătate este în primul rând necesară dezvoltarea unei abordări coordonate și strategice a MC, MAE, ICR și MECRMA pentru întărirea și diversificarea relațiilor culturale și diplomatice existente și pentru extinderea acestora. România este interesată de intensificarea relațiilor cu statele din cadrul Parteneriatului Estic (PaE), la acțiunile *Strategiei Uniunii Europene pentru Regiunea Dunării* (SUERD), la activitățile Organizației Cooperării Economice a Mării Negre (OCEMN), la Reuniunea Asia-Europa (ASEM) și de cooperarea cultural-economică China-Europa Centrală și de Est, cu parteneri strategici cum ar fi China, Coreea de Sud și Statele Unite ale Americii, dar și cu state din America Latină - Columbia, Peru, Brazilia.

Statul român a stabilit parteneriate strategice cu următoarele state:

- Statele Unite ale Americii (Declarația Comună privind Parteneriatul Strategic pentru Secolul XXI între România și Statele Unite ale Americii, 13 septembrie 2011);
- Republica Azerbaidjan (Declarația privind stabilirea unui parteneriat strategic între România și Republica Azerbaidjan, 28-30 septembrie 2009);
- Republica Populară Chineză (Parteneriatul amplu de prietenie și cooperare, 2004);
- Republica Coreea (Declarația comună privind stabilirea unui parteneriat strategic între România și Republica Coreea din 2008);
- Republica Franceză (Declarație comună a Președinților României și Republicii Franceze, 2004);
- Republica Italiană (Declarația Comună a miniștrilor afacerilor externe ai României și Republicii Italiene privind Parteneriatul Strategic Consolidat româno – italian, 2008);
- Japonia (Declarația de prietenie cooperare și parteneriat, 2002);
- Regatul Unit al Marii Britanii și al Irlandei de Nord;
- Republică Polonă (Declarația Comună a Președinților României și Republicii Polone, 7 octombrie 2009);
- Republica Turcia (Declarația Comună a Parteneriatului Strategic dintre România și Republica Turcia, 12-13 decembrie 2011);
- Republica Ungară (Declarația de parteneriat strategic dintre Guvernele României și Republicii Ungare pentru Europa secolului XXI, 29 noiembrie 2002);
- Regatul Spaniei (Decizia politică de situare a relației bilaterale la un nivel de parteneriat strategic, 22 iulie 2013);
- Republica India (Declarația comună privind stabilirea unui Parteneriat Extins între România și India, 8 martie 2013).

România are un interes particular pentru relația cu Republica Moldova. Liniile de bază ale relației bilaterale sunt stabilite prin *Declarația privind instituirea unui*

---

parteneriat strategic între România și Republica Moldova pentru integrarea europeană a Republicii Moldova (semnată la București, la 27 aprilie 2010), respectiv prin *Planul de acțiune între Guvernul României și Guvernul Republicii Moldova pentru aplicarea Declarației comune* (semnat la Iași, la 3 martie 2012). România își fundamentează relația cu Republica Moldova pe două coordonate majore: afirmarea caracterului special al acestei relații, conferit de comunitatea de limbă, istorie, cultură, tradiții; dimensiunea europeană a cooperării bilaterale, având la bază obiectivul strategic al integrării Republicii Moldova în Uniunea Europeană.

Participarea României la circuitul cultural internațional se realizează și prin statutul de membru în diverse rețele și organizații guvernamentale și interguvernamentale, spre exemplu: Rețeaua Europeană a Institutelor Culturale Naționale din Europa (EUNIC), Organizația Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură (UNESCO) (din 1956), Fondul Patrimoniului Cultural Mondial (din 1990), Consiliul Internațional al Muzeelor (din 1958), Institutul Internațional de Teatru (din 1957), Consiliul Internațional al Muzicii (1960), Federația Internațională a Asociațiilor de Bibliotecari (1961), Asociația Internațională a Teatrelor de Amatori (din 1993); Consiliul Internațional al Monumentelor și Siturilor Istorice (din 1970); Europae Archaeologiae Consilium (EAC) (din 2002); Federația Internațională a Consiliilor Artelor și a Agențiilor Culturale (IFACCA) (din 2005); Rețeaua Europeană pentru Memorie și Solidaritate (REMS) (din 2014); Rețeaua Traduki (din 2015); Observatorului European al Audiovizualului; ENCATC - European Network of Cultural Administration Training Centres (din 2016).

De asemenea, România a preluat la data de 8 martie 2016 președinția Alianței Internaționale pentru Memoria Holocaustului (IHRA), urmând să exercite această responsabilitate în perioada martie 2016 – martie 2017 prin MAE.

La un alt nivel de acțiune, MC vizează corectarea prezenței fluctuante a culturii române în afara granițelor prin crearea sau întărirea unor rețele de difuzare și distribuție a creațiilor și operelor, printr-o promovare și comunicare orientate înspre creșterea audienței internaționale, prin întărirea participării artiștilor, creatorilor și profesioniștilor români la schimburi culturale și prin facilitarea circulației creațiilor. Comunitățile de români din străinătate reprezintă un public, dar și o resursă culturală care trebuie valorificată și activată mai mult din această perspectivă.

Succesele înregistrate de artiști și de cinematografia română, prin participări și premii la importante festivaluri din lume, dar și participarea organizațiilor artistice la rețele și platforme europene, uneori chiar prin generarea de astfel de formate colaborative de lucru, demonstrează că domeniul cultural și expresia artistică contemporană pot fi ambasadori ai României și ne pot conecta la un discurs și la o dinamică globală, culturală, civică și economică. Co-organizarea de festivaluri internaționale sau susținerea traducerilor sau a coproducțiilor reprezintă forme de colaborare care pot asigura o prezență constantă și consistentă a României pe harta culturală a lumii și pot aduce beneficii sociale și economice. Promovarea mai susținută a artei și artiștilor români în afara țării, prin organizarea de expoziții

itinerante, programe de rezidență și de mobilitate ar aduce beneficii incontestabile creatorilor și imaginii culturale a țării.

De asemenea, este nevoie de o intensificare a colaborărilor internaționale ale muzeelor din România. Deși statisticile artă că numărul de vizitatori al muzeelor este în creștere (vezi Grafic 16 din Anexă), în România ajung foarte rar expoziții cu circuit internațional. Acest lucru se întâmplă din mai multe motive: costurile de organizare foarte mari (cheltuielile de asigurare), care depășesc capacitatea bugetară a muzeelor românești; anticiparea unor venituri scăzute ca urmare a posibilului dezinteres al publicului; itinerariul unor asemenea expoziții este planificat cu cel puțin doi ani înainte de primul vernisaj, iar muzeele românești nu își pot asuma cheltuieli foarte mari decât cel mult pentru anul următor; dificultatea protejării operelor, numărul redus de spații de expunere și a unor posibilități tehnice adecvate.

Pentru atragerea publicului și a profesioniștilor străini în România este nevoie de dezvoltarea unor programe sau evenimente care să mizeze pe multiculturalitate și deschidere internațională. Festivalul George Enescu, Romanian Design Week, Astra Film Festival de la Sibiu, Festivalul Internațional de Film Transilvania sau Festivalul Internațional de Teatru de la Sibiu sunt exemple de evenimente de anvergură internațională. Astfel de evenimente sunt o oportunitate pentru consolidarea relațiilor cu țări față de care România are interese strategice, pentru îmbunătățirea imaginii țării, pentru consolidarea încrederii românilor în valorile naționale, pentru promovarea artiștilor români, a culturii române, a tinerilor și a formelor artistice alternative (cum ar fi arta urbană). Astfel de evenimente pot fi promovate la diverse târguri și evenimente în afara țării și pot contribui la creșterea turismului cultural și la creșterea participării și a interesului publicului local față de evenimente culturale.

Eforturile de cunoaștere și de consolidare a imaginii culturii române trebuie direcționate și către cercetarea și promovarea patrimoniului cultural și către atragerea unui public internațional în România. Faptul că Timișoara va fi în 2021 Capitală Europeană a Culturii, după ce Sibiu a obținut acest statut în 2007, reprezintă o recunoaștere a potențialului cultural pe care îl au diverse orașe din România. Acțiuni de tipul înfrățirii între orașe/localități europene, care presupun cooperare într-o gamă largă de domenii - cultură, educație, economie, servicii sociale ș.a. – sunt un exemplu de bună practică în domeniul schimburilor culturale și de creștere a turismului cultural, care merită promovată și extinsă. Programul *Europa pentru Cetățeni* și alte programe, precum cele de finanțare a cooperării transfrontaliere sunt instrumente care pot susține aceste obiective. Valorificarea patrimoniului cultural în mediul virtual, realizarea de investiții în e-cultură pentru a promova turismul cultural, oferirea de către instituții de conținuturi on-line și în limbi de circulație internațională pentru a facilita accesul la resursele culturale naționale, formarea personalului instituțiilor publice de cultură în scopul unei mai bune comunicări a informației culturale către un public străin, realizarea de campanii mass-media de promovare în străinătate, dezvoltarea turismului cultural, susținerea extinderii programelor de tipul înfrățirilor culturale între orașe, organizarea de expoziții itinerante reprezintă câteva măsuri prin care se poate realiza acest deziderat.

Pentru o mai bună racordare a culturii române la dinamica internațională este de asemenea nevoie: de încurajarea informării cu privire la varietatea posibilităților de finanțare pentru proiecte internaționale, astfel încât operatorii culturali să se orienteze către cele care îi pot sprijini în cea mai mare măsură; să fie susținută participarea acestora la rețele profesionale și artistice și la proiecte transnaționale; de dezvoltarea programelor de cooperare și de creare a unor rețele culturale; de încurajarea cooperării culturale directe. Pentru pregătirea inițiativelor-cheie care au o dimensiune internațională și poziționează România ca actor global în circuitul valorilor culturale, este esențială bugetarea multianuală a cheltuielilor pentru a crea posibilitatea asumării și onorării angajamentelor față de partenerii internaționali.

Parteneriate strategice

Este necesar un plan comun de acțiuni între MC, MAE și ICR, care să urmărească în principal:

- capacitatea rețelei de institute culturale române la nivel internațional pentru a realiza acțiuni culturale bazate pe dialog intercultural și pentru a facilita colaborarea cu artiști și operatori culturali români;
- capacitatea rețelei de institute culturale române la nivel internațional pentru a realiza acțiuni culturale bazate pe dialog intercultural și pentru a facilita colaborarea cu artiști și operatori culturali români;
- conservarea tradițiilor și obiceiurilor naționale, atât pe teritoriul României, cât și în afara acestuia, în cadrul comunităților românești din diaspora (atât a celor create după 1990, cât și a celor existente de mai mult timp, în Ungaria, Ucraina, Valea Timocului sau Voivodina în Serbia etc.);
- conjugarea eforturilor pentru apropierea culturală a românilor de pretutindeni, dezvoltarea și manifestarea sentimentului de apartenență culturală a vorbitorilor de limba română de pretutindeni, indiferent de locul unde aceștia trăiesc și lucrează;
- implicarea unor personalități ale diasporei române, cu un prestigiu solid în statele de reședință și pe plan internațional, în domeniile culturii, științei, învățământului, mass-mediei, pentru a deveni promotori și vectori de imagine ai culturii române și ai României;
- consolidarea prezenței României în cadrul unor manifestări internaționale și generarea unor inițiative și programe proprii, atât în țară, cât și în străinătate pentru a promova într-o mai mare măsură și într-o manieră cât mai diversificată și de calitate cultura României în lume, cu scopul de a atrage turiști în România și de a stabili contacte profitabile cu mediul de afaceri;
- promovarea culturilor minorităților naționale ca parte a culturii române și a culturii române în limbile minorităților;
- capacitatea studenților și a bursierilor străini în România ca vectori de imagine pentru cultura română și România în țările lor de origine;
- capacitatea studenților și a bursierilor români în străinătate ca vectori de promovare a imaginii României;

- promovarea operatorilor culturali lideri și parteneri și a proiectelor de cooperare culturală și în domeniul audio-vizualului realizate cu fonduri naționale și europene (în special cele finanțate din programele Europa Creativă și Europa pentru Cetățeni).

Direcție de acțiune Promovarea pe plan internațional a valorilor culturale ale României

Atașamentul față de valorile democratice, față de afirmarea drepturilor culturale și față de apartenența la spațiul european are nevoie să fie susținut prin măsuri specifice, care mizează pe cunoașterea patrimoniului, a ofertei culturale și a potențialului creativ al României.

Priorități de finanțare și direcții recomandate pentru activitatea instituțiilor publice de cultură

Vor fi susținute prin finanțare dedicată activitatea, proiectele și programele operatorilor culturali publici și privați care urmăresc, în principal:

- cercetarea, difuzarea și promovarea internațională a producțiilor culturale românești;
- promovarea internațională a experiențelor relevante pentru protejarea patrimoniului cultural din România prin acordarea de burse pentru studenți ai țărilor mai puțin dezvoltate, prin sprijin pentru protejarea patrimoniului cultural al unor astfel de țări, urmând exemplul unor state precum Norvegia sau Olanda, al căror prestigiu internațional este semnificativ grație unor astfel de politici cu impact pe plan internațional; bursele și programele de sprijin sunt cuprinse în programele și bugetele anuale ale Comisiei Naționale a României pentru UNESCO, cu avizul comun al MC și al MAE (conform *Codului Patrimoniului Cultural*);
- promovarea internațională a turismului cultural în România.

Direcție de acțiune Susținerea mobilității practicienilor culturali și a participării operatorilor culturali români la rețele, proiecte și programe internaționale bazate pe cooperare

Priorități de finanțare și direcții recomandate pentru activitatea instituțiilor publice de cultură

Vor fi susținute prin finanțare dedicată activitatea, proiectele și programele operatorilor culturali publici și privați care urmăresc, în principal:

- crearea și dezvoltarea de oportunități (rezidențe artistice, burse, vizite de lucru, stagii în instituții și organizații neguvernamentale etc.) pentru profesioniștii din țară și din străinătate cu scopul producției culturale, cercetării, formării profesionale, schimbului de experiențe;
- participarea organizațiilor culturale din România la proiecte finanțate în cadrul programului Europa Creativă – subprogramul Cultura, printr-un program de cofinanțare dedicat, cu fonduri de la bugetul de stat;

- promovarea și valorizarea participării organizațiilor culturale din România la proiecte culturale internaționale bazate pe cooperare și a participării la rețele, alianțe, coaliții și platforme internaționale;
- cunoașterea și protejarea patrimoniului cultural de importanță universală în contextul amplificării colaborărilor internaționale;
- participarea la rețele și platforme internaționale culturale, cu scopul schimbului de experiență, al lobby-ului, al cercetării și al facilitării educației culturale, al susținerii noilor producții culturale și al distribuției la nivel european a acestora;
- investigarea și documentarea situației sectorului cultural din România, a practicilor sale manageriale și artistice și promovarea rezultatelor cercetărilor la nivel internațional, cu scopul facilitării cooperării culturale;
- organizarea de evenimente și proiecte de tip *match-making* între operatori culturali români și străini, cu scopul dezvoltării de proiecte și programe culturale realizate în colaborare;
- colaborări culturale prioritare cu țările în care trăiesc comunități importante de români, respectiv cu țările din care provin migranți în România.

Vor fi încheiate acorduri de cooperare cu diverse țări, care să faciliteze realizarea de producții culturale noi, inclusiv de coproducții audio-vizuale. Aceste colaborări vor fi transpuse în programe anuale de tipul „sezon cultural“ sau festival, dedicate contactului cu expresiile culturale ale țării invitate.

AXA PRIORITARĂ 5

CAPACITATEA SECTOARELOR CULTURALE ȘI CREATIVE

Măsurile propuse pentru a susține CAPACITATEA SECTOARELOR CULTURALE ȘI CREATIVE au un rol transversal raportat la construcția acțiunii strategice, contribuind la realizarea obiectivelor aferente promovării rolului culturii în contextul dezvoltării durabile, susținerii economiei creative, încurajării accesului la cultură și a diversității expresiilor culturale și al integrării culturii române în circuitul cultural internațional. Această axă abordează problemele legate de creșterea calității serviciilor publice prestate de administrația publică în cultură și a funcționării instituțiilor culturale, dezvoltarea infrastructurii culturale, finanțarea publică a sectoarelor culturale și creative, condiția creatorului, utilizarea noilor tehnologii ale informației și comunicării în cultură și formarea profesională în domeniu.

Obiective generale

1. Îmbunătățirea serviciului public în domeniul culturii
2. Extinderea și modernizarea infrastructurii culturale
3. Debirocratizarea și actualizarea cadrului de reglementare și a practicilor de finanțare a SCC
4. Îmbunătățirea statutului socio-profesional și a condiției creatorului
5. Creșterea rolului TIC în cultură
6. Dezvoltarea competențelor practicienilor culturali și a atractivității SCC ca arie ocupațională pentru alegerea unei profesii

Obiectiv general 1 Îmbunătățirea serviciului public în domeniul culturii

Guvernul României recunoaște nevoia unei guvernante bazate pe integritate, eficiență, transparență și pe participarea cetățenilor la luarea deciziilor publice. Prin înființarea MCPDC acest angajament a fost asumat la cel mai înalt nivel și oferă sprijin administrației pentru realizarea proceselor participative și pentru asigurarea transversalității deciziilor care privesc procese de lucru integrate, cum poate fi cazul în ceea ce privește activarea potențialului economic al SCC, dezvoltarea durabilă, protecția drepturilor de autor, digitizarea, conservarea și punerea în valoare a patrimoniului, pentru a da doar câteva exemple. Inițiative legate de eficientizarea livrării de servicii publice prin simplificare și prin integrarea serviciilor IT în administrația publică sprijină de asemenea creșterea performanței; coroborate cu măsurile de prevenire a corupției (prevăzute în *Strategia Națională Anticorupție 2016-2020*), acestea se aliniază principiilor *Cartei Albe a Guvernantei Europene (2001)*: deschidere, participare, responsabilitate, eficacitate și coerență.

Operatorii culturali din România au semnalat în diferite ocazii nevoia îmbunătățirii practicilor administrației publice din România, atât în ceea ce privește activitatea sa de gestionare a fondurilor nerambursabile, cât și în ceea ce privește cadrul legislativ, activitățile specifice protecției patrimoniului cultural, dar și în ceea ce privește informarea despre reglementările specifice domeniului, oportunitățile de

formare și de accesare a fondurilor disponibile, facilitarea participării la deciziile publice prin informări adaptate cu privire la propunerile legislative sau de politică publică etc.

Din partea administrației publice și a instituțiilor publice de cultură, pentru a putea răspunde corespunzător acestor nevoi și a-și realiza activitatea în mod eficient, sunt necesare măsuri de natură să consolideze și să sprijine un management instituțional cultural de calitate, să stimuleze integrarea de personal calificat, motivat financiar corespunzător responsabilităților și suficient numeric pentru a realiza obiectivele prevăzute, să fie încurajat comportamentul integru și să se investească în formarea profesională continuă a angajaților. În cazul instituțiilor publice de cultură se impune găsirea unei soluții pentru a răspunde problemelor asociate procesului de evaluare de către autorități a activității managerilor culturali, precum și lipsei de specialiști în domeniu (conform raportului Conferinței managerilor culturali, organizată de INCFIC în 2015). Această problemă structurală, coroborată cu restricțiile de acces la concursurile pentru managementul instituțiilor publice de cultură, întreține o stare de tensiune în rândul managerilor culturali și alimentează conflicte care creează o percepție negativă generală asupra profesionalismului întregului sector.

În contextul discuției despre **descentralizare** și al scopului declarat al *Strategiei Generale de Descentralizare* privind „transferul de noi competențe de la nivel central la nivel local, cu scopul de crea premisele creșterii calității și eficienței serviciilor publice prestate cetățenilor, precum și a dezvoltării locale”, MC consideră că patrimoniul cultural național - ca parte a identității naționale, poate fi administrat în mod descentralizat, dar că activitățile de reglementare, avizare, inventariere, supraveghere și control trebuie gestionate în mod unic, inseparabil de autoritatea centrală, direct sau prin serviciile sale deconcentrate din teritoriu. Atribuțiile serviciilor publice deconcentrate ale Ministerului Culturii materializează misiunea autorității centrale de specialitate reunind, într-o perspectivă coerentă, coordonată și unitar aplicată, competențe în următoarele domenii:

- aplicarea reglementărilor legale specifice;
- monitorizarea stării de conservare a patrimoniului cultural;
- evidența obiectivelor de patrimoniu și gestionarea intervențiilor urmând politicile publice naționale;
- semnalarea deficiențelor în administrarea patrimoniului cultural și a încălcării prevederilor legale referitoare la protejarea patrimoniului.

Divizarea necorelată a atribuțiilor serviciilor publice deconcentrate ale ministerului nu ar conduce la eficiență în administrație - idee ce stă la baza principiului descentralizării -, ci, dimpotrivă, la asigurarea unor servicii publice în mod neunitar de către autorități nespecializate și ar genera conflicte de interese, aspecte ce nu corespund unui model de bună administrare, fiind în deserviciul beneficiarilor. Este nevoie de investiții pentru ca DJC să devină instituții publice capabile să își

realizeze misiunea în domeniul patrimoniului și să devină centre de resurse județene pentru alte domenii, cum ar fi digitizarea.

În cazul instituțiilor publice de cultură descentralizate după 1996, unul dintre efecte a fost acela că infrastructura culturală a pierdut casele de cultură, majoritatea fiind utilizate ulterior în alte scopuri, iar în 2005, când unele teatre nu au putut fi susținute de administrația publică locală, acestea s-au întors la MC. De asemenea, se constată în ultimii ani probleme generate de intruziunea autorității locale (de regulă, lipsită de experți în domeniu) în structura organizatorică ori a programelor acestor instituții, confundându-se uneori raportul de subordonare administrativă cu prerogative de dispoziție în privința formelor de dezvoltare a activității. Au avut astfel loc tăieri arbitrare de posturi, interzicerea ocupării altor posturi, deși exista finanțare pentru ele, comasări de entități ori compartimente fără luarea în considerare a necesităților instituțiilor etc. Reglementările birocratice/legislative permit rareori intervenția eficientă pentru rezolvarea acestor situații. Așadar, este nevoie de o nouă discuție asupra descentralizării în sistemul cultural public din România.

În ceea ce privește **nivelul de ocupare în sectorul cultural**, în perioada 2011-2015, numărul total al salariaților din domeniul cultural a rămas relativ constant (vezi Tabel 48 din anexă), cu evoluții negative pentru personalul din biblioteci și evoluții pozitive pentru personalul din instituțiile de spectacole și muzee. Cu toate acestea, trebuie remarcat faptul că numărul total de funcții din cadrul acestor instituții a crescut în perioada 2013-2015.

În domeniul patrimoniului național, fără a lua în calcul aparatul central al MC, acestea provin de la nivelul INP, precum și de la nivelul serviciilor deconcentrate ale ministerului (Direcțiile Județene de Cultură), ambele structuri confruntându-se cu o acută lipsă de personal: la nivelul INP, în anul 2013 existau 54 de specialiști, dintre care numai 24 se ocupau de restaurarea monumentelor istorice (vezi Tabel 49 din Anexă), în timp ce la nivelul celor 42 de servicii deconcentrate, numărul total al posturilor aprobate a scăzut de la 386, în anul 2011, la 308, în 2016 dintre care doar 257 sunt finanțate (vezi Grafic 21 din Anexă). Reducerea numărului de angajați s-a realizat pe fondul unor comasări instituționale care au vizat cu precădere specialiștii din domeniul patrimoniului (atât imobil, cât și mobil și imaterial): în anul 2009 a fost înființat Institutul Național al Patrimoniului prin comasarea Institutului Național al Monumentelor Istorice cu Oficiul Național al Monumentelor Istorice, în timp ce în anul 2011, INP a preluat și CIMEC – Institutul de Memorie Culturală. În cursul anului 2013, structurilor comasate în cadrul INP li s-a alăturat și Centrul Național pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale (CNCPCT), prin intermediul modificărilor introduse de HG nr. 1048/2013 pentru modificarea și completarea HG nr. 593/2011 privind reorganizarea și funcționarea INP. Astfel, dintr-un total de 206 specialiști în perioada anilor 2007-2008, din cauza comasărilor, reorganizărilor instituționale și restructurărilor, numărul acestora a scăzut la numai 98 în 2015 (vezi Grafic 20 din Anexă).

De remarcat este și faptul că, în ciuda percepției generale despre feminizarea pronunțată a domeniului cultural, în ansamblu, în perioada 2008-2010 personalul feminin era minoritar, în special la nivelul personalului de specialitate (vezi Tabel 46, Tabel 47 din Anexă).

MC, cu sprijinul celorlalte ministere, al Guvernului României și al principalilor parteneri instituționali responsabili de creșterea capacității instituționale și a angajaților din instituțiile publice, va acționa pentru ca în 2022 principalele problemele sesizate să fie ameliorate în sensul unei mai bune informări și participări a artiștilor, organizațiilor și instituțiilor publice de cultură la luarea deciziilor și la elaborarea politicilor publice culturale, a creșterii performanței în sectorul cultural public prin practici integre și mai bine conectate la nevoile și aspirațiile operatorilor culturali și ale cetățenilor și a consolidării capacității de implementare de politici publice și de asigurare a unor servicii culturale de calitate la nivel local.

Direcție de acțiune Sprijinirea performanței administrației și a instituțiilor publice de cultură

Măsuri legislative și alte reglementări

1. Pentru punerea în aplicare a prevederilor legale și a obiectivelor strategice în privința monumentelor istorice, atât la nivel central, cât și la nivel local, cât și a cercetării și formării culturale, se va urmări:
  - dezvoltarea unui sistem coerent și articulat de competențe, responsabilități, instrumente și resurse;
  - creșterea numărului de posturi de specialitate la serviciile publice deconcentrate cu minim 100 de posturi, ținând cont de numărul de ore necesare realizării atribuțiilor prevăzute de lege;
  - creșterea salariilor personalului serviciilor publice deconcentrate;
  - creșterea salariilor personalului INP și INCFC;
  - înființarea unui departament în cadrul Ministerului Culturii pentru situații de urgență în vederea securizării și optimizării structurii fizice a monumentelor istorice aflate în prezent în stare de (pre)colaps structural, în colaborare cu instituții de control, pentru ajutorarea sau sancționarea proprietarilor;
  - corelarea regimurilor de monitorizare, gestiune și sancționare între toate formele și expresiile patrimoniului cultural (conform *Codului Patrimoniului Cultural*);
  - includerea explicită între principiile de funcționare ale comisiilor de specialitate a regulii fundamentării recomandărilor acestora numai pe baza prevederilor legale și normative în vigoare, dublate de principiile științifice, tehnice și de specialitate ale cartelor relevante (conform *Codului Patrimoniului Cultural*);
  - întărirea capacității administrative a MC privind instituirea regimului de protecție, privind avizarea, inspecția și monitorizarea prin asigurarea resurselor financiare, umane și logistice necesare acestor activități în teritoriu (conform *Codului Patrimoniului Cultural*);

- întărirea capacității administrative a instituțiilor subordonate și serviciilor publice deconcentrate ale Ministerului Culturii în vederea aplicării unitare, la nivelul țării, a politicilor publice naționale și a prevederilor normative în vigoare și pentru creșterea bunăstării naționale (conform *Codului Patrimoniului Cultural*);
  - asigurarea fondurilor necesare pentru plata membrilor comisiilor zonale pentru monumentele de for public;
  - publicarea on-line a stadiului de avizare a documentației depuse pentru monumentele istorice;
  - revizuirea procedurii de acreditare a specialiștilor sau experților pe patrimoniu mobil la nivel local și zonal, pentru a sprijini procedura de eliberare a certificatelor de export;
  - implementarea unui sistem electronic de plată a taxelor pentru avizele emise de Direcțiile Județene pentru Cultură;
  - posibilitatea ca extrasele de Carte Funciară să fie vizualizate on-line, din baza de date a OCPI, fără ca beneficiarul să prezinte varianta printată a acestui document;
  - plata taxelor prin proceduri on-line de transfer bancar;
  - realizarea unui soft și utilizarea sa pentru gestionarea și urmărirea circulației actelor în interiorul instituțiilor cu evidențierea termenelor de finalizare;
  - depunerea actelor solicitate la Direcțiile Județene pentru Cultură în format electronic, on-line;
  - întocmirea unui registru electronic de gestionare a circuitului avizelor, care poate fi accesat de persoanele cu atribuții în domeniu și care poate fi folosit ca bază de date pentru informațiile publice ce vor fi publicate on-line;
  - refuncționalizarea paginilor de Internet ale ministerului, ale serviciilor publice deconcentrate ale acestuia și ale instituțiilor subordonate în vederea transmiterii la zi a informațiilor relevante și a implementării sistemelor electronice de avizare și comunicare;
2. Pentru îmbunătățirea performanței actului managerial în instituțiile publice de cultură, se va urmări:
- modificarea legii managementului cultural în sensul debirocratizării administrării proiectelor și a programelor cuprinse în caietul de obiective;
  - creșterea numărului de posturi din sistemul cultural public, până la un nivel optim de funcționare;
  - acordarea de mărimi salariale în domeniul culturii, cât și posibilitatea de a evalua și încadra personalul în funcție de performanțele profesionale de către managerii instituțiilor publice de cultură;

- elaborarea unor criterii de diferențiere și de clasificare pe genuri de instituții culturale, cu incidență asupra prevederii legii managementului cultural;
- atragerea de persoane și organizații calificate și motivate să dezvolte servicii culturale în mediul rural prin reglementarea unui cadru legal pentru managementul așezămintelor culturale de către companii sau organizații de artiști independenți care demonstrează că au expertiza, mijloacele și motivația necesare;
- promovarea unei autonomii manageriale și administrative sporite pentru instituțiile publice de cultură performante, pe baza unei planificări-cadru multianuale, prin monitorizare doar la nivelul rezultatelor și impactului;
- delimitarea managementului administrativ de managementul artistic în instituțiile publice de cultură și profesionalizarea acestora;
- reintroducerea sporului de doctorat (la fel ca în instituțiile de învățământ și cercetare), prin motivația clară de a atrage personal înalt calificat în instituțiile de cultură și pentru a încuraja dezvoltarea acestora către cercetare și inovație în domeniul culturii, artei și administrației culturale;
- impulsivarea managementului instituțiilor publice de cultură pentru susținerea formării profesionale a personalului în domenii ca incluziunea socială, diversitatea culturală;
- modificarea Legii bibliotecilor (Legea nr. 334/2002) în vederea eficientizării activității Comisiei Naționale a Bibliotecilor.

3. Pentru îmbunătățirea performanței actului managerial în administrația publică cu atribuții în domeniul culturii, se vizează:

- creșterea competențelor celor care dețin posturi de conducere în cadrul departamentelor de cultură de la nivelul administrațiilor locale, prin elaborarea unor standarde profesionale cu valoare de recomandare de către MC și prin formare profesională dedicată;
- creșterea calității deciziilor luate de comisiile de cultură din cadrul consiliilor locale și județene, prin elaborarea unor resurse de formare și informare pentru consiliere cu privire la managementul cultural, politicile culturale și promovarea rolului culturii pentru dezvoltarea locală;
- înființarea unei structuri administrative dedicate asigurării interfeței cu organismele internaționale responsabile cu implementarea convențiilor – UNESCO, Consiliul Europei - și coordonarea acestora în comun de către MC și MAE (conform *Codului Patrimoniului Cultural*);
- creșterea capacității de a face aprecieri asupra nevoii de inovare: cartografierea solicitării raportate la eforturile curente, scanarea opțiunilor tehnologice și evaluarea tehnologiilor (conform *Strategiei naționale de cercetare, dezvoltare și inovare, 2014-2020*);

4. Pentru a încuraja atragerea de tineri în instituțiile publice de cultură și pentru a crește diversitatea profilului angajaților, se vizează:

- reducerea numărului de contracte de muncă încheiate pe perioadă nedeterminată în instituțiile de spectacol și înlocuirea acestora cu contracte individuale pe perioade dictate de specificul activităților;
- stabilirea și urmărirea unor obiective legate de echilibrul de gen și diversitatea culturală în cadrul instituțiilor;

5. Pentru creșterea eficienței și calității proceselor de acordare de subvenții pentru funcționare și de fonduri nerambursabile pentru proiecte culturale și editoriale, se vizează:

- reducerea birocrăției aferente solicitării, contractării, implementării și raportării tehnice și financiare aferente proiectelor și programelor cu finanțare nerambursabile;
- planificarea bugetară multianuală în instituțiile publice de cultură și la nivelul MC, respectiv acordarea de finanțări nerambursabile alimentate de la bugetul de stat, de la bugetele locale și județene și din alte surse de către instituții publice și de către administrația publică locală și națională pentru proiecte și programe multianuale.

6. Pentru sprijinirea parteneriatelor public-private în domeniul culturii, se vizează:

- eficientizarea procesului de monitorizare a situației din domeniul artelor spectacolului, prin reorganizarea Registrului Artelor Spectacolului și prin formarea angajaților din administrația publică locală și centrală pentru a lucra cu acesta;
- elaborarea unor acte normative restante, cum sunt normele pentru externalizarea de către instituțiile de spectacole sau concerte, în condițiile legii, a unor servicii, inclusiv a celor tehnice, administrative și de producție;
- elaborarea unor acte normative restante, cum sunt normele pentru externalizarea de către instituțiile publice de cultură, instituțiile de spectacole sau concerte, în condițiile legii, a unor servicii, inclusiv a celor tehnice, administrative și de producție.

7. Pentru asigurarea în mod unitar a atribuțiilor serviciilor publice deconcentrate ale MC, se va urmări aplicarea unui concept de dezvoltare al acestora, complementar activităților de avizare, inventariere, supraveghere și control în domeniul patrimoniului cultural național, prin proiecte și programe dedicate, astfel:

- stabilirea potențialului fiecărui județ în ceea ce privește digitizarea, antreprenoriatul, intervenția culturală, educația;
- dezvoltarea în cadrul DJC-urilor a unui birou specializat în funcție de potențialul identificat;

- întărirea capacității DJC-urilor prin angajarea de personal prin proiect/ acordarea de sporuri personalului implicat în proiect.

Realizarea unui program pentru creșterea calității serviciilor publice în cultură și a elaborării/implementării/monitorizării și evaluării politicilor culturale la nivel local de către MC în colaborare cu MDRAP, cu MCPDC, cu reprezentanți ai administrației publice locale și cu reprezentanți ai SCC, cu privire la o serie de problematici-cheie pentru atingerea obiectivelor strategiei și pentru susținerea culturii ca demers-cheie pentru dezvoltare:

- conștientizarea responsabilităților cu privire la protejarea patrimoniului, a monumentelor istorice pe care le au autoritățile publice locale;
- articularea politicilor culturale cu obiectivele de dezvoltare teritorială, rolul culturii ca factor de dezvoltare durabilă;
- instrumentele avute la dispoziție de către instituțiile publice de cultură în relația cu cetățeanul, principiile care stau la baza acestora și specificul serviciilor culturale ca servicii publice, rolul organizațiilor neguvernamentale în ecosistemul cultural;
- creșterea competențelor personalului administrației publice locale cu atribuții în elaborarea și implementarea de politici culturale, managementul instituțiilor publice de cultură, managementul evenimentelor și proiectelor culturale, gestionarea fondurilor nerambursabile pentru proiecte culturale.

Direcție de acțiune Promovarea integrității în sectorul cultural public

În concordanță cu prevederile *Strategiei Naționale Anticorupție 2016-2020*, MC își asumă obiectivele acesteia și consideră prioritară aplicarea măsurilor/acțiunilor principale, în cooperare cu Guvernul României, celelalte ministere și alți parteneri instituționali:

1. Dezvoltarea unei culturi a transparenței pentru o guvernare deschisă; creșterea transparenței instituționale și a procedurilor, precum și a administrației resurselor publice.

Acțiuni:

- revizuirea și publicarea în format deschis a tuturor procedurilor de alocare a resurselor publice;
- creșterea numărului de informații, rapoarte și bugete publicate.

2. Creșterea integrității instituționale: includerea măsurilor de prevenire a corupției ca elemente obligatorii ale planurilor manageriale și evaluarea lor periodică.

Acțiuni:

- gestionarea eșecului de management prin instrumente specifice: audit intern, revizuirea actelor normative secundare și terțiare privind controlul managerial intern și transparența instituțională;
- aplicarea metodologiei standard pentru evaluarea riscurilor de corupție;
- dezvoltarea de mecanisme instituționale de evaluare *ex-post* a incidentelor de integritate și promovarea de măsuri preventive;

- publicarea listei incidentelor de integritate și a măsurilor de remediere;
  - implementarea unui standard de raportare anual referitor la modul de utilizare a banilor publici pentru atingerea obiectivelor instituției publice;
  - stabilirea de ținte de management pentru funcțiile de conducere privind gradul de conformitate administrativă și de implementare a standardelor legale de integritate, precum și aplicarea corelativă de măsuri manageriale corective.
3. Remedierea lacunelor și a inconsistențelor legislative cu privire la standardele de integritate și la interdicțiile post-angajare (*pantouflage-ul*)
- Acțiuni:
- evaluarea necesității reglementării judicioase și coerente a standardelor de integritate și *pantouflage-ului* în domeniul cultural și în instituțiile de cultură;
  - completarea cadrului normativ prin extinderea ariei de aplicare a interdicțiilor privind migrarea angajaților din sectorul public în cel privat și reglementarea mecanismelor de control al respectării acestor interdicții, precum și a cadrului sancționator.
4. Consolidarea mecanismelor de control administrative
- Acțiuni:
- consolidarea autonomiei operaționale a structurilor de control intern și alocarea resurselor adecvate;
  - valorificarea rezultatelor activității Curții de Conturi și ale structurilor de control intern prin sesizarea organelor judiciare competente;
  - aplicarea de sancțiuni disciplinare cu caracter disuasiv în cazul încălcării standardelor etice și de conduită anticorupție la nivelul tuturor funcțiilor publice de conducere și de execuție.
5. Creșterea gradului de educație anticorupție a personalului de la nivelul ministerului, al instituțiilor subordonate și al celorlalte instituții de cultură
- Acțiuni:
- participarea, cu caracter obligatoriu, a personalului cu funcții de conducere la programe de formare profesională pe teme privind integritatea în funcția publică;
  - facilitarea participării la programe de creștere a gradului de conștientizare și a nivelului de educație anticorupție în rândul personalului din minister, instituții subordonate și alte instituții de cultură.

În vederea combaterii corupției în domeniul cultural, vor fi realizate o serie de acțiuni de simplificare administrativă:

- punerea în practică a măsurilor de evaluare a cadrului legislativ primar, secundar și terțiar în vederea simplificării procedurilor administrative de la nivelul ministerului și al instituțiilor subordonate referitoare la oferirea de servicii publice;

- modificări ale legislației în domeniul de referință în vederea simplificării administrative.

Direcție de acțiune Încurajarea guvernării participative prin informarea și implicarea operatorilor culturali

Priorități de finanțare și direcții recomandate pentru activitatea instituțiilor publice de cultură

Pentru a asigura o guvernare participativă și transparentă, vor fi comunicate pe site-urile instituțiilor, într-o secțiune vizibilă și ușor accesibilă, informații despre:

- rapoartele anuale de activitate ale instituțiilor publice de cultură subordonate Ministerului Culturii, ale structurilor deconcentrate, grupurilor de lucru și comisiilor de specialitate organizate la nivelul Ministerului Culturii și al instituțiilor coordonate;
- sinteza proiectelor și planurilor de management pentru instituțiile publice de cultură, cât și rapoartele anuale de activitate;
- date referitoare la patrimoniu, oferite în format digital deschis;
- situația avizelor emise de MC pentru restaurarea monumentelor istorice;
- proiectele de acte normative aflate în consultare publică în domeniul culturii și al patrimoniului național;
- consultările și dezbaterile organizate de autorități ale administrației publice, în scopul implicării operatorilor culturali în procesul de luare a deciziilor.

Pentru a asigura accesul la informații care privesc cadrul de desfășurare al acțiunii culturale, se vor comunica și promova următoarele:

- oportunitățile de angajare în instituțiile de cultură, promovate pe site-ul ordonatorului de credit al instituției respective, într-o secțiune vizibilă și ușor accesibilă;
- cadrul normativ actualizat pentru SCC;
- condițiile legale pentru mobilitatea practicienilor culturali din România la nivel internațional și a celor străini în România;
- condițiile legale care privesc activitatea internațională a operatorilor culturali;
- condițiile de accesare a fondurilor pentru proiecte și programe culturale, din bugetul local sau de la bugetul de stat.

Vor fi susținute oportunitățile de formare profesională pentru persoanele responsabile cu realizarea obligațiilor legate de transparență în luarea deciziilor publice, dialogul social tripartit specific în administrația publică și în instituțiile publice de cultură și transparența comunicării cu privire la activitățile realizate în acest sens.

Obiectiv general 2 Extinderea și modernizarea infrastructurii culturale

Cultura contribuie la vitalitatea teritoriilor, iar de felul în care este concepută amenajarea acestora depinde calitatea vieții locuitorilor. Pentru asigurarea acesteia este nevoie de o gestionare responsabilă a resurselor naturale și umane, dar și de dotări și servicii socio-culturale corespunzătoare. MC își propune să însoțească

procesul de consolidare a infrastructurii existente și de îmbunătățire și extindere a acesteia, cu scopul de a susține dezvoltarea umană a comunităților, de a crește calitatea vieții și de a promova valorile ecologice, peisagistice și culturale. Perspectiva MC este aceea că infrastructura culturală trebuie dezvoltată echilibrat pe tot teritoriul, astfel încât să se asigure accesul și participarea tuturor la cultură. De asemenea, pentru prestarea unor servicii culturale de calitate, este nevoie de condiții de muncă potrivite.

Oferta culturală este susținută în România în principal prin intermediul instituțiilor publice de cultură, finanțate majoritar din fonduri publice de către MC și autoritățile locale. În condițiile în care susținerea bugetară a instituțiilor culturale de către autoritățile locale sau centrale este insuficientă, acestea trebuie sprijinite pentru accesarea unor modalități alternative de finanțare, dar și pentru a depăși dificultatea care se constată uneori în privința adaptării la evoluțiile culturale contemporane, la concurența formelor culturale alternative și la emergența unui nou gen de public, mai divers. Pe de altă parte, mai ales în orașele mari, dar și în unele zone rurale, oferta culturală este dezvoltată din ce în ce mai mult prin inițiative private și din zona artistică independentă, însă acestea din urmă au insuficiente spații la dispoziție pentru desfășurarea activităților culturale, ceea ce duce la o fragilizare și la o discontinuitate a acestor demersuri. Dialogul și colaborarea între acești operatori culturali este încă insuficient susținută de către administrația publică.

În ceea ce privește infrastructura instituțională, aceasta este diversificată, însă inegal distribuită pe teritoriul țării, ceea ce determină un acces inegal la cultură. Disparitățile cele mai mari sunt teritoriale, între mediul urban și cel rural, în acesta din urmă infrastructura și oferta culturală fiind cvasi-inexistente. Conform ultimului recensământ (INS, 2014), populația rurală reprezintă 47,8% din populația României (9,19 milioane de locuitori), ceea ce înseamnă că un procent foarte mare din locuitorii țării nu are acces la cultură.

Numărul total al instituțiilor de spectacol a crescut constant în perioada 2011-2015, de la 162 la 254, conform datelor INS (vezi Tabel 10 din Anexă). Acestea includ instituții de spectacole dramatice (inclusiv teatru), de animație (inclusiv teatru), opere, muzicale de estradă și de operetă, filarmonică și orchestre simfonice, orchestre populare, ansambluri artistice și circ. Exceptând categoria instituțiilor muzicale de estradă și de operetă, al căror număr s-a diminuat în această perioadă, numărul celorlalte a crescut de la an la an sau s-a menținut constant. În ceea ce privește distribuția acestora pe regiuni de dezvoltare (vezi Tabel 11 din Anexă), se constată că în 2015, Regiunea Centru dispunea de cel mai mare număr de instituții de spectacole (64), iar Regiunea Sud-Vest Oltenia de cel mai mic număr (21). În ceea ce privește numărul de locuri (vezi Tabel 12 din Anexă), Regiunea București-Ilfov se remarcă prin deținerea celui mai mare număr de locuri (12.861 în 2015), iar Regiunea Sud-Muntenia, prin cel mai mic număr de locuri în sălile de spectacole și concerte, 2.565 în 2015.

Regiunea București-Ilfov se demarcă de restul regiunilor prin numărul mare de spectatori și auditori, 1.371.324 în 2015, iar regiunea Vest prin numărul cel mai mic, 337.520 (vezi Tabel 17 din Anexă). Din aceste informații se poate deduce că există disparități la nivelul dezvoltării infrastructurii culturale în funcție de regiuni; pe de altă parte, existența unui număr mai mare de instituții de spectacole și concerte nu este neapărat însoțită și de o frecvență mai crescută a acestora, alți factori fiind responsabili de diferențele de comportament în ceea ce privește consumul cultural. Creșterea exigenței publicului față de oferta culturală este una dintre ipotezele care se desprinde din Barometrul de Consum Cultural (2014) și care poate fi invocată în acest sens.

În ceea ce privește numărul spectatorilor și auditorilor în funcție de categoriile de instituții de spectacole și concerte (vezi Tabel 18 din Anexă), în 2015 ansamblurile artistice au avut cel mai mare număr de spectatori și auditori (2.117.170), urmate de instituții de spectacole dramatice, inclusiv teatru (1.706.581), iar cei mai puțini spectatori și auditori au fost la spectacole de circ și orchestre populare. Numărul total al spectatorilor și auditorilor (vezi Tabel 18 din Anexă) a fost în scădere în 2015 (5.806.605) față de anul precedent (6.237.216). Analiza numărului mediu de spectatori pe categorii de instituții și companii de spectacole sau concerte, în perioada 2011-2015 (vezi Tabel 19 din Anexă), arată că între 2013 și 2015 acesta a scăzut aproape la jumătate din cât reprezenta în perioada 2011-2012. Aceeași evoluție se constată și în ceea ce privește numărul mediu de spectatori pe spectacol (vezi Tabel 20 din Anexă), acesta fiind de 403 în 2011 și scăzând la 258 în 2015. Așadar, este de reținut faptul că atât numărul total cât și numărul mediu de spectatori pe categorii de instituții și companii de spectacole sau concerte, respectiv numărul mediu de spectatori pe spectacol au scăzut în 2013, 2014 și 2015 față de nivelul la care erau în 2011 și 2012. Se poate observa că această evoluție este inversă față de cea a numărului instituțiilor de spectacole și concerte, care a crescut în perioada 2013-2015. Această observație întărește constatarea privind nevoia de creștere a consumului cultural în spațiul public.

În ceea ce privește infrastructura cinematografică (vezi Tabel 5 din Anexă), datele INS indică o scădere constantă a cinematografelor și instalațiilor cinematografice de la an la an, ajungându-se de la 279 în anul 2000 la 78 în anul 2014 (vezi Grafic 11 din Anexă). Pentru a măsura gravitatea acestei situații merită menționat faptul că acestea erau în număr de 4637 în 1990. Regiunea București-Ilfov dispune de cel mai mare număr de cinematografe și instalații cinematografice comparat cu alte regiuni, adică 18 în anul 2014; ea este urmată de Regiunea Nord-Vest și de Regiunea Sud-Muntenia, cu câte 10 cinematografe și instalații cinematografice fiecare (vezi Tabel 4 din Anexă). Regiunea București-Ilfov se remarcă și prin numărul mare de spectatori în cinematografe multiecran și multiplexuri: 4.177.137 în 2015, față de 670.072 la nivelul Regiunii Centru (vezi Tabel 14 din Anexă). În ciuda acestei scăderi a numărului de cinematografe, numărul locurilor în sălile de cinematograf a crescut ușor în perioada 2009-2014 (vezi Grafic 12 din Anexă), la fel și numărul spectatorilor (vezi Grafic 15 din Anexă), al

spectacolelor de cinema (vezi Tabel 42, Tabel 43 din Anexă), al frecvenței per locuitor (vezi Tabel 15 din Anexă) și al numărului mediu de spectacole per cinematograful (vezi Tabel 44 din Anexă).

În ceea ce privește muzeele și colecțiile publice din România, acestea erau în număr de 738 în 2015, conform datelor INS (vezi Tabel 6 din Anexă). În funcție de tipul de muzeu (vezi Tabel 7 din Anexă), în 2015, cele mai numeroase la nivel național erau muzeele de etnografie și antropologie (119), urmate de muzeele de artă (96). În funcție de categoria de importanță (vezi Tabel 8 din Anexă), în 2015 existau 50 de muzee de importanță națională, 21 de importanță regională, 57 de importanță județeană și 303 de importanță locală. O analiză a distribuției muzeelor și colecțiilor în funcție de regiuni (vezi Tabel 9 din Anexă) relevă faptul că Regiunea București-Ilfov se află de data aceasta pe ultimul loc, cu 43 de muzee și colecții în 2015, iar Regiunea Centru pe primul loc, cu 153 de muzee și colecții. Numărul vizitatorilor a crescut în perioada 2010-2015, excepție făcând anul 2014, când s-a înregistrat o mică scădere față de anul precedent (vezi Grafic 16 din Anexă); și în această privință Regiunea Centru ocupă primul loc, cu 3.823.143 vizitatori în 2015, iar Regiunea Sud-Vest Oltenia ultimul loc, cu 849.581 vizitatori în 2015 (vezi Tabel 16 din Anexă). Conform *Culture Statistics* (Eurostat, 2016), în 2013, cele mai vizitate muzee din România au fost: Muzeul Național Bran (490 000 vizitatori), Complexul Național Muzeal "Astra" Sibiu (400 000 vizitatori), Muzeul Național al Satului "Dimitrie Gusti" (350 000 vizitatori), Muzeul Național de Istorie Naturală "Grigore Antipa" (350 000 vizitatori), Muzeul Național Peleş (286 000 vizitatori).

Numărul bibliotecilor din România a fost în continuă descreștere începând din 2007 (12 366) și până în 2015 (10 111), conform datelor INS (vezi Grafic 6 din Anexă). În această perioadă numărul bibliotecilor municipale și orașenești a scăzut de la 266 în 2007 la 259 în 2015 (vezi Grafic 7 din Anexă). Aceeași evoluție se constată și în cazul bibliotecilor comunale, care a scăzut de la 2.635 în 2007 la 2.052 în 2015 (vezi Grafic 8 din Anexă), cât și în cazul bibliotecilor specializate, care a scăzut în această perioadă de la 715 în 2007 la 536 în 2015 (vezi Grafic 9 din Anexă). O evoluție negativă se constată și în ceea ce privește numărul volumelor disponibile în biblioteci, care a scăzut în perioada 2011-2015 (vezi Grafic 10 din Anexă), cât și în privința numărului de volume eliberate cititorilor (vezi Grafic 13 din Anexă) și numărului de cititori activi la biblioteci (vezi Grafic 14 din Anexă). În 2015, s-a eliberat un număr mediu de 11 volume unui cititor, mai mic decât în 2011, când numărul mediu de volume eliberate a fost de 13 (vezi Tabel 13 din Anexă). Tendința scăderii utilizării bibliotecilor și a diminuării numărului acestora trebuie avută în vedere și în perspectiva schimbării practicilor de lectură în contextul noilor tehnologii ale informației și a redefinirii funcției bibliotecilor ca spații comunitare sau hub-uri culturale.

Conform unei cercetări întreprinse în anul 2008 de Centrul de Cercetare și Consultanță în Domeniul Culturii (CCCDC), care a sondat percepția locuitorilor cu privire la infrastructura culturală în zona în care locuiesc, a reieșit că orașul București dispune de cea mai diversă infrastructură culturală (muzee, teatre, cinematografe,

discoteci ș.a.), celelalte regiuni dispunând de resurse culturale asemănătoare, dar semnificativ mai puține decât capitala. Conform ultimului *Eurobarometru* privind *Percepția calității vieții în orașele europene* (Eurostat, 2016), care a sondat satisfacția locuitorilor a 83 de orașe europene cu privire la facilitățile culturale (biblioteci, săli de spectacole, teatre și muzee), 70% dintre bucureșteni se declarau în 2015 mulțumiți de acestea. Procentul este unul mare, însă mult mai scăzut dacă îl raportăm la alte capitale cum ar fi Praga (90%), Tallinn (88%) sau Berlin (87%). De remarcat este faptul că locuitorii orașului Cluj-Napoca se declarau în proporție de 87% mulțumiți de facilitățile culturale din orașul lor.

Conform evaluărilor respondenților din studiul întreprins de CCCDC în 2008, tipurile de infrastructură din România percepute ca fiind cele mai răspândite erau (în 2008), în ordine descrescătoare: căminele culturale/casele de cultură, bibliotecile și discotecile. Chioșcurile de distribuție a presei reprezentau resursa culturală cea mai uniform răspândită pe teritoriul țării. O observație interesantă a acestui studiu este aceea că cererea de facilități culturale și percepția privind necesitățile acestora sunt condiționate de expunerea anterioară la acestea și are efect asupra formării gusturilor culturale. Spre exemplu, dacă într-o localitate nu există biblioteci, acestea nu vor fi neapărat considerate necesare; în schimb, prezența acestora influențează pozitiv percepția cu privire la necesitatea lor. Din această observație se poate deduce că nevoile de facilități culturale și obișnuința de a le folosi, de a le aprecia sau de a le considera importante depind într-o anumită măsură de disponibilitatea efectivă a acestora.

Alte variabile care determină percepția cu privire la necesitatea de infrastructură culturală sunt vârsta și nivelul de educație: odată cu creșterea mediei de vârstă, scade numărul de tipuri de infrastructură considerată necesare, în timp ce un nivel scăzut de educație determină percepția conform căreia bibliotecile, muzeele sau teatrele sunt puțin necesare. De asemenea, nevoile de infrastructură culturală variază în funcție de dimensiunile localității urbane. Rezultatele studiului CCCDC întăresc ideea că infrastructura culturală este inegal răspândită pe teritoriul țării și că este nevoie de asigurarea unui acces mai bun la acesta, de o sensibilizare privind importanța ei și de o diversificare în raport cu nevoile cetățenilor.

În afară de răspândirea inegală a infrastructurii pe teritoriul țării, de disparitățile care se constată între macroregiuni, între mediul rural și cel urban, între orașele mari și orașele sau comunele mici sau între București și restul țării, altă problemă cu care se confruntă România este degradarea, folosirea inadecvată sau pierderea unor spații prin abandon, distrugere, privatizări, retrocedări, reconvertiri inadecvate, administrare iresponsabilă. Exemplele de modernizare și refuncționalizare reușite există, însă acestea sunt puține. Patrimoniul cultural, care se sprijină pe infrastructura culturală, este în general slab cercetat și pus în valoare, ceea ce poate avea efecte negative pe termen lung cu privire la felul în care populația sau autoritățile îl apreciază, protejează și valorizează.

Ținând cont de aceste date, dezvoltarea infrastructurii culturale înseamnă, pe de o parte, reabilitarea celei existente și dotarea adecvată și, pe de altă parte, construirea de noi spații culturale și facilități. Infrastructura culturală trebuie dezvoltată în mod complementar cu infrastructura care facilitează accesul la spațiile culturale - transportul public, parcări, rampe de acces pentru persoane cu dizabilități etc. - și printr-o colaborare strânsă între autorități publice, operatori culturali, mediul de afaceri și comunități. Infrastructura și nivelul de echipare sunt importante, însă trebuie ținut cont în dezvoltarea acestora și de calitatea organizării lor și de relația cu locuitorii - tradiții locale, nevoile acestora, etc.

Cultura este un instrument de revitalizare socială și economică și din acest punct de vedere este indispensabilă includerea ei în planurile de dezvoltare locală sau regională. Nivelul local sau regional, prin identitățile sale variate, joacă un rol important în protejarea și în promovarea identităților culturale și în susținerea creativității. La nivel local, politicile care au mizat pe refuncționalizarea culturală a unor spații abandonate sau pe crearea de clustere creative au dovedit că au avut un impact pozitiv în viața comunității și că merită să fie continuate și promovate.

În continuare, în România, este nevoie de creșterea participării și a ofertelor culturale de proximitate sau locale - în special acolo unde nu există - de spații pentru dezbateri, experimentare, inovare, întâlnire, în folosul publicului larg, al creatorilor, al ONG-urilor, al comunităților defavorizate sau al sectorului independent. Prin colaborarea cu aceștia pot fi identificate noi spații care să fie convertite în spații culturale, se pot genera idei valoroase de regenerare urbană, ceea ce poate contribui la reducerea disparităților teritoriale. Este necesar ca aceste demersuri să se fundamenteze pe cartografierea resursele culturale și a potențialului lor de dezvoltare.

Mărirea numărului și diversificarea instituțiilor de spectacole, al muzeelor, expozițiilor, bibliotecilor, cinematografele, modernizarea și promovarea acestora (programe de tipul Noaptea Muzeelor reprezintă un bun exemplu), conștientizarea de către autoritățile responsabile a nevoii de susținere a culturii populației din zona rurală sau din alte comunități, a evenimentelor locale (târguri, festivaluri, etc.), aducerea la standarde contemporane a spațiilor de expunere și conservare, schimbarea modului de abordare a relațiilor cu publicul și diversificarea activităților culturale de către instituțiile de spectacole reprezintă câteva dintre schimbările necesare în scopul dezvoltării culturale și sociale. *Studiul de fundamentare pentru elaborarea SDTR* recomandă, de altfel, investiții pentru mărirea patrimoniului construit pentru activitatea culturală, prin:

- cumpărarea unor clădiri existente cu valoare patrimonială pentru instituțiile culturale;
- construirea unor spații adecvate pentru activitățile culturale, construirea unor săli polivalente de dimensiuni medii;
- mărirea numărului teatrelor pentru adulți și pentru copii, al muzeelor, expozițiilor, bibliotecilor publice, amplasate în special în orașele mici și în mediul rural;

- susținerea amenajării unor zone culturale în centrele localităților și a realizării unor ansambluri cu monumente artistice (sculpturi, decorații, artă murală etc.);
- înființarea unor forme noi de servicii culturale, prin folosirea patrimoniului în aer liber;
- pentru zonele în transformare sau declin (cu deficiențe de structură): repararea sau construirea unor spații adecvate pentru activitățile culturale (cămine culturale, biblioteci publice, case de cultură ale studenților, școli de arte).

Pe lângă programe cu fonduri nerambursabile de la bugetul de stat și Uniunea Europeană, alocări financiare consistente pentru finalizarea construcției, renovarea sau reabilitarea clădirilor culturale de interes public din România sunt realizate de către Ministerul Culturii prin UMP (vezi Tabel 50 din Anexă pentru alocarea totală a programului). În cadrul Proiectului F/P 1572 (2006) privind finalizarea construcției, renovarea sau reabilitarea clădirilor culturale de interes public din România, alimentat din credite externe acordate de BDCE și bugetul de stat, s-au investit până în prezent 165.340.374 Euro, fără TVA, pentru următoarele obiective culturale (în ordine cronologică a finalizării lucrărilor):

- Teatrul Național "I.L. Caragiale" București, 58.907.000 Euro, fără TVA, finalizat în 2014;
- Noul sediu al Bibliotecii Naționale a României, 104.839.121 Euro, fără TVA, finalizat în noiembrie 2011;
- Teatrul Maghiar de Stat Cluj-Napoca, 1.594.253 Euro, fără TVA și s-a finalizat în 2008.

Beneficiarul patrimoniului cultural și al infrastructurii culturale trebuie să fie comunitățile, iar dezvoltarea infrastructurii culturale trebuie să aibă în vedere diversificarea ofertei culturale pentru public în calitate de participant și consumator. Pentru a susține dezvoltarea echilibrată a infrastructurii culturale este nevoie de studierea nevoilor culturale ale membrilor comunității, de implicarea acestora în planificarea culturală, de asocierea acestora la protejarea și valorizarea patrimoniului local.

Măsuri legislative și alte reglementări

Vor fi inițiate măsuri legislative care să permită:

- concesiunea spațiilor instituțiilor publice de spectacol către operatori culturali privați care desfășoară activități de natură să susțină realizarea misiunii culturale a respectivelor instituții;
- gestionarea spațiilor aferente obiectivelor culturale în cadrul unor parteneriate public-private;
- deschiderea și administrarea de centre culturale alternative în cadrul unor parteneriate public-private;
- acordarea de facilități fiscale pentru proprietari ai fostelor spații industriale din marile aglomerări urbane - scutirea pe o perioadă de 3 ani de la plata impozitului aferent veniturilor încasate de proprietari din închirierea acestor spații către

entități ce desfășoară activități în folosul comunității în care profitul este reinvestit (conform documentului MCPDC – *Propuneri de măsuri de politică publică privind valorificarea spațiilor abandonate cu potențial de revitalizare a spiritului comunitar*);

- cunoașterea situației așezămintelor culturale din țară, prin înființarea Registrului așezămintelor culturale.

Priorități de finanțare și direcții recomandate pentru activitatea instituțiilor publice de cultură

Vor fi susținute prin finanțare dedicată activitatea, proiectele și programele operatorilor culturali publici și privați care urmăresc:

- utilizarea de spații alternative pentru dezvoltarea de clustere creative sau incubatoare de afaceri pentru SCC;
- realizarea unor acțiuni culturale care propun utilizarea monumentelor și siturilor istorice ca spații pentru proiecte culturale interdisciplinare;
- promovarea exemplelor de bune practici legate de dezvoltarea și îmbunătățirea infrastructurii culturale.

Vor fi derulate proiecte de investiții cu incidență directă asupra consumului cultural cu prioritate, astfel:

- pentru a susține distribuția bunurilor și serviciilor culturale, se va urmări consolidarea, dezvoltarea și susținerea infrastructurii culturale specifice (biblioteci, librării, cinematografe, teatre etc.), inclusiv muzee și colecții locale, publice și private (orășenești, sătești, ale bisericilor, ale altor organizații, ale persoanelor particulare (conform studiului de fundamentare pentru elaborarea *SDTR*);
- în vederea familiarizării cu diversele forme de expresie culturală, încurajarea talentelor și dezvoltarea abilităților creative, se vor urmări dezvoltarea și ameliorarea infrastructurii instituționale de proximitate (cămine culturale, case de cultură, școli populare, cercuri creative din cadrul școlilor);
- pentru a asigura informarea cu privire la localizarea patrimoniului cultural sau a rutelor turistice, se vor realiza și monta indicatoare sau panouri, se vor realiza aplicații multimedia, hărți interactive cu monumente;
- pentru creșterea accesului la resursele instituțiilor culturale, se vor introduce sisteme informatice specifice, inclusiv pentru dezvoltarea transmisiilor de tip streaming on-line ale spectacolelor;
- pentru realizarea activităților de educație artistică și educație culturală, se vor dota corespunzător bibliotecile, muzeele și teatrele;
- pentru oferirea de servicii adaptate utilizatorilor cu dizabilități, se vor dota corespunzător bibliotecile, teatrele, cinematografele și muzeele;
- pentru asigurarea accesului la cultură în mediu rural și mic urban, construirea de sedii pentru așezăminte culturale în localitățile unde nu există asemenea instituții, precum și pentru reabilitarea, modernizarea, dotarea și finalizarea lucrărilor de construcție a așezămintelor culturale de drept public.

Vor fi realizate investiții pentru a ajunge la următoarele rezultate:

- modernizarea infrastructurii bibliotecilor publice, inclusiv a filialelor bibliotecilor publice nou înființate;
- amenajarea spațiilor existente ale instituțiilor culturale pentru a fi utilizate în proiecte interdisciplinare și creative;
- construirea sau modernizarea unor spații dedicate spectacolelor sau concertelor;
- dezvoltarea spațiilor destinate expunerii și depozitării în condiții corespunzătoare a elementelor de patrimoniu cultural;
- reabilitarea și utilizarea unor imobile pentru activități dedicate direct patrimoniului imaterial;
- construirea/modernizarea de noi spații dedicate experimentării, inovării și antreprenoriatului cultural;
- realizarea de proiecte de infrastructură culturală care utilizează noi tehnologii, materiale de construcție inovatoare și ecologice și care propun o arhitectură originală;
- dezvoltarea unei aplicații conținând informații privind localizarea tuturor spațiilor nefolosite din marile aglomerări urbane, al căror proprietar este statul sau unitatea administrativ-teritorială (conform documentului MCPDC – *Propuneri de măsuri de politică publică privind valorificarea spațiilor abandonate cu potențial de revitalizare a spiritului comunitar*);
- revitalizarea infrastructurii culturale prin intermediul căreia se livrează bunuri și servicii culturale cu valoare adăugată mare din SCC și redarea acesteia circuitului de consum public: cinematografe, instituții de spectacole și concerte, spații care se pot constitui în hub-uri culturale și creative și incubatoare de afaceri în domeniul SCC;
- rezolvarea situațiilor critice ale muzeelor cu sedii retrocedate sau în pericol de retrocedare;
- îmbunătățirea evidenței patrimoniului mobil din muzee și de la alți deținători de bunuri culturale, programe de evidență a patrimoniului mobil din afara instituțiilor specializate;
- amenajarea unor depozite de patrimoniu zonale pentru cazuri de calamități naturale sau acțiuni umane ostile, care implică evacuarea colecțiilor muzeale.

Studii și cercetări

Vor fi realizate studii și cercetări care conduc la următoarele rezultate:

- cartografierea nevoilor de infrastructură culturală, inclusiv în noile zone rezidențiale, ținându-se cont de potențialul infrastructurii culturale existente de a livra servicii culturale de calitate și de cerințele comunității, inclusiv ale grupurilor vulnerabile;
- identificarea posibilității și oportunității reabilitării în scopuri culturale a unor spații sau clădiri dezafectate aflate în domeniul public sau în domeniul privat al statului;
- fundamentarea de lucrări de modernizare și/sau construire a unor săli de spectacole și concerte adecvate cu cererea la nivelul comunității.

Obiectiv general 3 Debirocratizarea și actualizarea cadrului de reglementare și a practicilor de finanțare a SCC

În cadrul *Planului de lucru în domeniul culturii 2015-2018* al UE se subliniază importanța concentrării asupra ecosistemului financiar pentru SCC și asupra examinării instrumentelor financiare și a finanțării alternative: fondurile rezultate din susținerea parteneriatelor public-private; investitorii providențiali; capitalul de risc; finanțarea participativă; sponsorizarea; donațiile și acțiunile filantropice etc. În perioade de criză, în încercarea de a minimiza cheltuielile publice, SCC se află primele pe lista celor pentru care se solicită o reducere a finanțării. Aceste măsuri de austeritate au afectat anumite industrii creative, iar în perioada 2008-2010, artele, serviciile dedicate recreării și divertismentului au înregistrat o scădere mult mai drastică decât activitățile TIC, de pildă (Reid, B.; Albert, A.; Hopkins, L., 2010). Cele mai afectate industrii sunt cele care depind în mare măsură de subvențiile guvernamentale, dar și acelea care sunt puternic dependente de activitățile tradiționale, a căror contracție a generat la rândul său o reducere a producției firmelor din SCC (De Propriis, L., 2012).

MC și instituțiile subordonate gestionează mai multe programe de finanțare nerambursabilă și acordă fonduri în baza unor legi speciale, pentru nevoi culturale de urgență, pentru proiecte care sunt parte a programului cultural prioritar (v. secțiunea Instrumente de finanțare). Acestea li se adaugă ICR, DRI, MDRAP, MAE, MECRMA, care acoperă nevoi specifice legate de promovarea culturii române în străinătate, susținerea exportului de bunuri culturale și creative și a meșteșugurilor din România, reabilitarea și modernizarea infrastructurii culturale etc.

O analiză a celor mai importante finanțări nerambursabile pentru proiecte sau programe culturale din fonduri de la bugetul de stat, din fonduri europene comunitare sau fonduri SEE arată următoarea situație:

- În perioada 2010-2015 prin PNR s-au decontat 191.318.073 lei pentru 1409 monumente istorice intrate în restaurare (vezi Tabel 26 din Anexă).
- În ceea ce privește participarea organizațiilor culturale din România la programele *Europa Creativă* și *Europa pentru Cetățeni*, informațiile disponibile pe paginile de Internet ale instituțiilor europene responsabile de gestionarea programelor nu permit decât o evaluare orientativă a bugetelor, respectiv a granturilor aferente acestora. Este de remarcat însă că în cazul subprogramului *Cultura* al programului *Europa Creativă*, unde proiectele se bazează pe cooperare, iar cofinanțarea este de minim 40%, constatăm deocamdată o tendință de scădere a participării organizațiilor culturale din România față de primii ani ai fostului cadru de finanțare - programul *Cultura* 2007-2013 (vezi Grafic 17, Grafic 18, Grafic 19, Tabel 32, Tabel 33 din Anexă). Una dintre explicațiile date de operatorii culturali este dificultatea asigurării cofinanțării în țară, motiv pentru care MC va reînființa începând cu 2017 fondul de cofinanțare, oprit în 2014.

- Fluctuația valorii Fondului Cultural Național în perioada 2010-2015 a depins, pe de o parte, de capacitatea de colectare a veniturilor proprii directe la fond și, pe de altă parte, de retragerea (în 2012) și apoi de reintroducerea sursei de finanțare directe de la Loteria Națională către AFCN, pentru proiectele culturale. Astfel, în 2014 și în 2015, când s-a reverberat efectul retragerii procentului de 2% din veniturile Loteriei Naționale, fondurile pentru finanțarea nerambursabilă a proiectelor culturale a fost de 8.000.000 lei, respectiv de 4.704.984 lei (vezi Tabel 37 din Anexă). Nu același lucru poate fi spus despre finanțarea proiectelor editoriale de către AFCN, care beneficiază de altă schemă de alimentare a bugetului disponibil: în perioada 2010-2015 sumele au oscilat între un maxim anual de 1.651.880 lei în 2010 și un maxim de 3.781.000 lei în 2012, valoarea din 2015 fiind foarte aproape de maximum perioadei, respectiv 3.727.250 lei (vezi Tabel 38 din Anexă).
- MC acordă finanțări pentru nevoi culturale de urgență, pentru proiecte consolidate, ale minorităților și ale uniunilor de creație, pentru cercetare arheologică, pentru proiecte dedicate Zilei Culturii Naționale și, până în 2014, pentru cofinanțarea participării la programul *Cultura* 2007-2013. Valoare totală a acestora a fost în perioada 2011-2015: Programul de Cercetare Arheologică - 3.008.000 lei, Programele prioritare - 42.505.000 lei; Cofinanțare națională proiecte *Cultura* 2007-2013 - 2.213.000 lei; Nevoi culturale de urgență - 2.956.740 lei.
- Acestor surse de finanțare li se adaugă în perioada 2013-2015 finanțările gestionate de Unitatea de Management al Proiectului (UMP) din cadrul MC, în cadrul Mecanismului SEE: Programul PA16/RO12 *Conservarea și revitalizarea patrimoniului cultural și natural* - valoare disponibilă a bugetului programului de 83.030.828 lei și Programul PA17/RO13 *Promovarea diversității în cultură și artă în cadrul patrimoniului cultural european* - valoare disponibilă a bugetului programului de 36.099.266 lei.
  - o Finanțarea proiectelor culturale prin programul PA16/RO12 *Conservarea și revitalizarea patrimoniului cultural și natural* se încheie în aprilie 2017 și prin intermediul său sunt finanțate 29 de proiecte începând cu anul 2014 și aflate în diverse stadii de implementare. Până la finalul lunii august 2016 au fost finalizate cu succes 16 proiecte, care au avut printre rezultate: restaurarea și reintroducerea în circuitul public a 3 monumente istorice, conservarea și restaurarea picturilor murale din incinta bisericii din Dârjiu, elaborarea unui document de planificare strategică integrată și intervenții de reabilitare prudentă a centrului istoric al Municipiului Turda, studii, inventarii, metodologii și planuri de afaceri pentru patrimoniul local, o platformă de tip e-learning dedicată limbii aromâne, crearea unei rețele a celor 7 biserici fortificate din Transilvania (patrimoniu UNESCO), cursuri de limba aromână pentru copii și adulți, tabere de creație artistică, ateliere de lucru meșteșugărești, 17 filme (documentare sau scurt metraje); baza

de date digitizate, spații expoziționale nou create și un muzeu virtual, expoziții itinerante.

- Prin programul PA17/2013 *Promovarea diversității în cultură și artă în cadrul patrimoniului cultural european* sunt finanțate 81 de proiecte și până în mai 2016 fuseseră realizate peste 120 de seminarii culturale în care au fost implicați peste 703 artiști internaționali, peste 322 de filme (documentare sau scurt metraje), peste 21 de reprezentații teatrale și 66 de concerte muzicale, 39 de spectacole de dans și 10 studii de cercetare relevante).

În 2010, 81% din cheltuielile publice pentru cultură au fost realizate la nivel local și județean, și doar 19% la nivel central (Compendium, 2010). De altfel, concluzia studiului „Vitalitatea culturală a orașelor din România“ (INCF, 2010), care a centralizat date financiare din 2009, a fost că, din bugetele de la nivel local, doar 109 RON/cetățean sunt alocați pentru cultură, recreere și religie. Analiza a fost realizată pe 46 de orașe, capitale de județ și orașe cu mai mult de 50.000 locuitori. În medie, acestea alocă aproximativ 6,3% pentru cultură din bugetele proprii. În contextul interesului administrației locale din România față de cultură (14 orașe au înaintat dosare de candidatură pentru titlul de Capitală Europeană a Culturii/CEaC, au elaborat strategii culturale locale și au declanșat procese de planificare participativă și au crescut cheltuielile pentru proiecte și evenimente dedicate), dar și al întăririi orașelor și regiunilor ca actori competitivi în economia globală, politicile publice culturale vor trebui să vizeze dezvoltarea relației dintre local și național, pentru coerență și complementaritate.

În contextul politicii guvernamentale privind debirocratizarea instituțiilor din administrația publică (v. OU nr. 41/2016 privind stabilirea unor măsuri de simplificare la nivelul administrației publice centrale și pentru modificarea și completarea unor acte normative), simplificarea procedurilor și transparentizarea sunt unele dintre preocupările principale ale MC. Cele mai importante probleme cu care se confruntă MC și care ar fi pozitiv influențate de măsuri specifice de debirocratizare sunt asociate procesului de avizare în relație cu activitatea de protecție a patrimoniului cultural și gestionarea fondurilor nerambursabile pentru proiecte și programe culturale, unde interesul este ca fondurile să fie cât mai eficient, obiectiv și transparent folosite. În ceea ce privește derularea proceselor de depunere a cererilor de finanțare, realizarea evaluărilor și publicarea rezultatelor aferente programelor derulate de MC și instituțiile subordonate în domeniul patrimoniului cultural (restaurări), este necesară construcția unei platforme on-line funcționale astfel încât întreg procesul de depunere și evaluare a proiectelor să se poată face on-line. De asemenea, îmbunătățirea proceselor de avizare și gestionare a fondurilor nerambursabile are nevoie să fie însoțită de o ameliorare a managementului intern al MC privind gestionarea documentelor.

Acțiunile filantropice și de mecenat pot reprezenta de asemenea surse importante de finanțare ale industriilor și domeniilor creativ-culturale în România, pot oferi și bunuri

și servicii pe lângă contribuțiile financiare. Principalul motiv pentru nivelul scăzut al sponsorizărilor este lipsa sau insuficiența scutirilor fiscale de care pot beneficia finanțatorii în România, însă, pe lângă avantajele de ordin fiscal, companiile care donează sume importante de bani industriilor creativ-culturale au beneficii semnificative de imagine. Încurajarea sponsorizării, donațiilor și mecenatului poate face ca fondurile astfel colectate de organizațiile culturale și persoanele fizice implicate în actul cultural să devină o resursă semnificativă pentru anumite tipuri de proiecte și inițiative, complementare finanțărilor publice pentru cultură.

Facilități fiscale

Vor fi avute în vedere:

- facilitarea și susținerea ansamblului de activități de protejare a monumentelor și bunurilor culturale clasate de către deținătorii privați;
- susținerea directă a activității IMM-urilor active în SCC: aceeași cotă TVA redusă pentru produsele culturale fizice și pentru bunurile și serviciile culturale oferite on-line, cote de deductibilitate, garantarea creditelor etc.;
- stimularea responsabilității sociale corporatiste, precum și a sponsorizării / mecenatului / filantropiei în beneficiul operatorilor din SCC;
- reintroducerea mecanismelor de recuperare a TVA pentru achizițiile și prestările de servicii din cadrul proiectelor de finanțare nerambursabilă desfășurate de organizațiile neguvernamentale.

Noi mecanisme de finanțare

Vor fi avute în vedere:

- introducerea unui sistem de facilități financiar-fiscale pentru persoanele declarate Tezaure Umane Vii (conform *Codului Patrimoniului Cultural*);
- oferirea de subvenții de funcționare pentru centre culturale independente și pentru alte organizații culturale neguvernamentale strategice selectate în urma unor apeluri publice. Acest nou sistem de finanțare-pilot bazat pe competitivitate și finanțare multi-anuală va oferi șanse de dezvoltare pentru operatorii culturali privați și vor putea fi oferite subvenții anuale operatorilor culturali interesați (inclusiv pentru plata echipei, plata chiriilor și a cheltuielilor structurale) pentru implementarea unor programe anuale și multianuale pe baza unui caiet de sarcini clar care să includă printre activități câteva obiective prioritare - susținerea producției artistice, formarea diversificarea publicului, dezvoltarea infrastructurii culturale (noi spații pentru producție și difuzare, studiouri de artiști etc);
- introducerea unui mecanism de cofinanțare pentru susținerea participării operatorilor români din SCC la proiecte de cooperare culturală europeană (subprogramul *Cultura* al programului *Europa Creativă*);
- constituirea de fonduri locale/regionale de protejare a patrimoniului cultural, alimentate transparent, din taxele de autorizare a construcțiilor sau prin transferarea la bugetele locale a cotelor prelevate de Inspectoratul de Stat în Construcții, spre exemplu (conform *Codului Patrimoniului Cultural*);

- subvenționarea unor costuri legate de obligațiile contemporane care vizează diverse cerințe de calitate pe care un bun cultural trebuie să le îndeplinească (higrotermică, siguranță la seism etc.), cu condiția respectării principiului protejării autenticității patrimoniului cultural, astfel încât îmbunătățirile necesare să poată fi aduse fără a afecta elementele purtătoare de valoare culturală (conform *Codului Patrimoniului Cultural*).

Îmbunătățirea și consolidarea capacității de acordare de finanțare nerambursabilă în domeniul culturii, prin:

- încurajarea folosirii taxei de timbru cultural pentru a sprijini financiar producția artistică independentă, definită ca producție realizată de operatori privați non-profit și de către artiști independenți;
- sporirea surselor de constituire a Fondului cinematografic (din care se finanțează creația, producția și distribuirea filmului românesc) și reglementarea proporțiilor din Fond, pe fiecare categorie de sprijin;
- acordarea unor ajutoare de stat pentru producția de film prin subvenții, respectând astfel practica europeană în vigoare;
- diversificarea surselor de alimentare a Fondului Cultural Național, în calitate de principal finanțator național pentru sectorul culturii și realizarea unei campanii de comunicare adresată operatorilor economici care au obligații în acest sens;
- flexibilizarea birocratică în acordarea finanțărilor pentru proiecte culturale și editoriale;
- considerarea eligibilității costurilor administrative (salariile, de întreținere a sediilor și punctelor de lucru – chirie, gaz, apă, curent electric etc.) în cadrul finanțărilor nerambursabile din fonduri publice pentru proiectele și programele culturale;
- introducerea unor secțiuni distincte pentru finanțarea nerambursabilă a evenimentelor de anvergură și a festivalurilor și a unor criterii specifice de evaluare;
- profesionalizarea activității de evaluare a cererilor de finanțare pentru proiecte culturale și editoriale din fonduri de la bugetul de stat și alte fonduri nerambursabile;
- crearea unor mecanisme mai flexibile pentru asigurarea unor fonduri pentru subvenționarea dobânzilor la creditele necesare lucrărilor de conservare/restaurare a patrimoniului cultural tangibil. Tradiția românească consemnează istoric astfel de mecanisme, comparabile cu funcționarea Fundației Nobel, care generează venituri destinate finanțării unor premii sau a unor cercetări în domenii fundamentale. Astfel de fonduri au fost create și au funcționat precum legatele Elias sau Dales (sau Gojdu în Budapesta, sec. XIX) care au permis Academiei Române (sau Fundației Gojdu) să finanțeze spitale, centre culturale, burse de studii pentru tineri ș.a. În acest sens se va redefini finanțarea publică prin intermediul Loteriei Naționale și/sau a operatorilor privați de jocuri de noroc, bazat pe tradiția legislativă românească din domeniu – legile loteriilor din 1883 sau 1934 care instituiau ca scop al acestora, printre altele, finanțarea artelor (conform *Codului Patrimoniului Cultural*);

- asigurarea accesului în mod egal la programele de finanțare pentru formele de asociere reprezentate de autoritățile statului și pentru cele ale organizațiilor neguvernamentale - fundații sau asociații cu obiect de activitate în domeniul protejării patrimoniului cultural (conform *Codului Patrimoniului Cultural*);
- recomandarea utilizării unei fracții din bugetele instituțiilor publice de cultură pentru programe și proiecte realizate de ONG-uri culturale cu profil similar sau de către artiști;
- documentarea și corelarea diferitelor scheme de finanțare existente pentru SCC la nivel național;
- acordarea de finanțări pentru acțiuni culturale, destinate exclusiv artiștilor independenți persoane fizice și grupurilor de inițiativă culturală, neconstituite ca persoane juridice.

Bugetarea multianuală va deveni unul dintre principiile desfășurării activității publice în SCC, cât și al acordării finanțărilor nerambursabile pentru proiecte și programe culturale realizate de operatori culturali publici și privați.

Parteneriate strategice

MC va colabora cu MECRMA pentru promovarea practicilor de sponsorizare și mecenat pentru proiecte culturale și creative, pentru îmbunătățirea practicilor de finanțare rambursabilă și nerambursabilă pentru proiecte și programe culturale și creative.

Obiectiv general 4 Îmbunătățirea statutului socio-profesional și a condiției creatorului

Elaborarea de măsuri și politici culturale care să contribuie la dezvoltarea unui mediu favorabil pentru libertatea de exprimare artistică și care să asigure condițiile materiale pentru facilitarea exprimării talentului creator este necesară pentru a asigura un rol proeminent al culturii în societate. Recomandarea privind Condiția Artistului (UNESCO – Belgrad, 1980), Declarația finală a Congresului Mondial asupra aplicării Recomandărilor privind Condiția Artistului (UNESCO – Paris, 1997) și Conferința „Politici pentru dezvoltare în cultură” (UNESCO – Stockholm, 1998) sunt doar câteva repere care indică nevoia definirii clare a tuturor drepturilor care derivă din funcția socială a creatorului, precum și a drepturilor și libertăților care se cuvin oricărui cetățean (morale, economice sau de securitate socială etc.) inclusiv prin crearea unor condiții materiale și sociale care să faciliteze exprimarea talentului creativ.

Conform studiului *Statutul Artiștilor în Europa* (Policy Department Structural and Cohesion Policies – Culture and Education), activitatea artistică este caracterizată de următoarele trăsături:

- logică atipică: de regulă, proiectele artistice nu au drept scop ieșirea din șomaj sau obținerea de venituri, ci reprezintă expresia unor forțe creative;
- mod de angajare atipic: artiștii trec cu ușurință de la o formă de angajare pe piața muncii la alta (liber profesioniști, angajați, antreprenori etc.);
- mobilitate atipică, sporită;

- structuri economice atipice: există nenumărați artiști care lucrează individual și concurează pe piață cu mari companii;
- influență atipică asupra ciclurilor economice – influența artiștilor depășește cu mult sfera culturală, punându-și amprenta asupra majorității activităților economice;
- mod de evaluare atipic a rezultatelor muncii;
- finanțare atipică – activitatea culturală nu se poate autofinanța din profitul obținut, ci sunt necesare finanțări publice și contribuții individuale, private.

În România există o lege specială cu caracter reparatoriu, necontributiv, respectiv Legea nr. 8/2006 privind instituirea indemnizației pentru pensionarii sistemului public de pensii, membri ai uniunilor de creatori legal constituite și recunoscute ca persoane juridice de utilitate publică, cu modificările și completările ulterioare. Cuantumul indemnizației reprezintă echivalentul a 50% din pensia cuvenită titularului sau, după caz, aflată în plată la data solicitării, dar nu poate depăși două salarii de bază minime brute pe țară, garantate în plată. Cuantumul indemnizației se modifică ori de câte ori se modifică pensia titularului, ca urmare a modificării valorii punctului de pensie.

Uniuni recunoscute ca fiind de utilitate publică:

- Uniunea Scriitorilor din România (Decretul nr. 267/1949);
- Uniunea Compozitorilor și Muzicologilor (Decretul nr. 271/1950);
- Uniunea Artiștilor Plastici din România (Decretul nr. 266/1950);
- Uniunea Teatrală din România (HG nr. 746/2000, publicată în MO nr. 443/6.09.2000);
- Uniunea Cineaștilor din România (HG nr. 1.184/2003, publicată în MO nr. 716/14.10.2003);
- Uniunea de Creație Interpretativă a Muzicienilor din România (HG nr. 1.242/2000, publicată în MO nr. 634/06.12.2000);
- Uniunea Autorilor și Realizatorilor de Film din România (HG nr. 822/2003, publicată în MO nr. 522/21.07.2003);
- Uniunea Arhitecților din România (HG nr. 1.361/2000, publicată în MO nr. 710/30.12.2000);
- Uniunea Ziariștilor Profesioniști din România (HG nr. 472/2008, publicată în MO nr. 362/12.05.2008).

Diversele situații din statele membre pot servi ca punct de plecare în crearea unor măsuri legislative suplimentare menite să protejeze artistul în funcție de disponibilitățile financiare existente și reprezintă exemple de bună practică:

- constituirea unor fonduri de securitate socială pentru artiști, care garantează artiștilor o subvenție pentru contribuțiile la asigurările sociale până într-o anumită sumă maximă, dacă veniturile obținute de aceștia se încadrează într-un anumit interval (Austria);

- încadrarea artiștilor fie în categoria angajaților, fie în categoria persoanelor fizice autorizate, beneficiind totodată de o reducere a sumelor datorate cu titlu de contribuții la asigurările sociale, tocmai pentru a compensa costurile apărute ca urmare a acestei încadrări (Belgia);
- alocațiile pentru copii și concediile artiștilor pot fi suportate de către bugetul de stat (Belgia);
- scutirea de taxe pe venituri pentru anumite sume mici, care nu depășesc un anumit prag (Belgia);
- existența unei perioade minime de activitate pentru a beneficia de ajutor de șomaj (Bulgaria);
- dreptul la asigurare socială și de sănătate dacă veniturile medii pe o anumită perioadă de timp sunt inferioare veniturilor obținute de artiștii angajați sub contract individual de muncă (Croatia);
- sindicalizare în cadrul uniunilor artiștilor (Estonia);
- accesul, în ciuda caracterului discontinuu al activității, la diverse măsuri de securitate socială (Franța);
- finanțarea de către guvern a contribuției datorate de către angajat, într-o anumită limită, prin intermediul unei subvenții (Germania);
- scutirea artiștilor de la plata TVA și diminuarea taxelor datorate pe veniturile obținute pentru opere originale (Portugalia).

Un demers în acest sens a avut loc în România în 1998, la inițiativa Alianței Naționale a Uniunilor de Creatori (ANUC), care a elaborat *Statutul creatorilor de artă și artiștilor interpreți în România*, document semnat de către MC și de mai multe organizații profesionale (Uniunea Arhitecților, Uniunea Artiștilor Plastici, Uniunea Cineaștilor, Uniunea Compozitorilor și Muzicologilor, Uniunea Scriitorilor, UNITER, Asociația Artistilor Fotografi, Asociația REFLEX, ASPRO, Fundația ARTEXPO, Uniunea de Creație Interpretativă a Muzicienilor din România, Filiala România a Uniunii Federațiilor Europene de Caricatură, Uniunea Artiștilor Păpușari și Marionetiști). În acea declarație comună se afirma nevoia unei schimbări de optică asupra rolului și locului în societate a creatorilor, faptul că dimensiunea culturală întărește identitatea națională și că statul își asumă protejarea și promovarea artiștilor. Planul de acțiune agreat atunci conținea o serie de direcții de acțiune, printre care și „asigurarea protecției sociale a creatorilor și artiștilor interpreți prin: recunoașterea statutului de liber-profesionist pentru creatorii de artă și artiștii interpreți și realizarea cadrului legislativ în materie de protecție socială al acestui statut”.

Artiștii din România au nevoie să le fie recunoscut caracterul specific al activității creatoare. Pe lângă statutul de creatori, aceștia realizează adesea activități specifice managementului cultural, promovării și distribuției bunurilor și serviciilor culturale, se implică în activități de educație culturală și de cercetare. De asemenea, condiția lor materială depinde de viabilitatea organizațiilor culturale publice și private care administrează, promovează, produc, distribuie și educă publicul pentru cultură. Prin

aceste organizații actul de cultură ajunge la public și tot prin aceste organizații artiștii ajung să lucreze și să se dezvolte profesional.

Conform Eurostat (2016), în România cei care lucrau în 2014 în domeniul culturii reprezentau doar 1,1% din totalul celor angajați, cel mai mic procent din UE. Alte informații relevante despre piața de muncă culturală din România: 6% mai mulți tineri lucrează în cultură decât în alte domenii, aceasta fiind cea mai semnificativă diferență la nivelul UE; doar 76% dintre artiști și scriitori au contracte de muncă pe perioadă nedeterminată, față de 86%, media europeană. Analize similare realizate în România, incluzând toate SCC, arată o imagine mai bună: totalul angajaților în firme active în SCC în 2014 era de 152.035, reprezentând 3,85% din totalul salariaților din România.

Principalele probleme cu care se confruntă artiștii români în prezent sunt: definirea neclară a statutului de liber-profesionist al artistului, cu toate implicațiile juridice și economice ce decurg din această stare de fapt; lipsa protecției sociale a artistului; slaba garantare a drepturilor de autor și a drepturilor conexe (în conformitate cu Legea nr. 8/1996); cuantumul redus al alocațiilor acordate pentru dezvoltare culturală; insuficiența articulare a măsurilor legate de scutirea/recuperarea de TVA pentru serviciile utilizate în proiectele culturale; finanțarea precară a creației și a diseminării culturale; inexistența unui cadru coerent de susținere și de creare a unor noi programe educaționale artistice la toate nivelurile de învățământ (învățământ obligatoriu, secundar, terțiar), dublate de o pregătire antreprenorială corespunzătoare, în special în contextul necesității activării pe piață a artiștilor; existența unor structuri asociative ineficiente care nu sunt încă în măsură să asigure o protecție minimală a liber-profesioniștilor. *SCPN 2016-2022* propune o serie de măsuri de natură legislativă și financiară dedicate acestor probleme.

Măsuri legislative și alte reglementări

Va fi proiectat un sistem coerent de protecție socială inspirat de modelele de bună practică din spațiul comunitar. Reglementările legale și fiscale vor ține cont de o serie de considerente, de tipul:

- natura intermitentă a muncii acestei categorii socio-profesionale;
- necesitatea corelării remunerației cu performanța în instituțiile publice de cultură;
- recomandarea de a institui plafoane minime de plată cu valoare orientativă pentru serviciile artistice;
- adaptarea sistemului de asigurări de sănătate în raport cu riscurile asociate unor meserii specifice (dansator, restaurator etc.).

Acestea vor fi completate în principal cu:

- măsuri fiscale specifice pentru favorizarea concesiunii spațiilor publice și private pentru a putea fi utilizate ca ateliere de creație pentru artiști independenți și ONG-uri culturale;

- măsuri prin care să se acorde finanțări pentru acțiuni realizate de artiști independenți, persoane fizice, și grupurilor de inițiativă culturală neconstituite ca persoane juridice;
- reduceri de impozit pe venituri mai mici de un anumit plafon anual, care urmează să fie stabilit pentru fiecare domeniu cultural în parte - un exemplu european este exceptarea de la plata taxelor pentru artiști și PFA-uri pentru un impozit mai mic de 15.000 euro/an;
- reglementări în vederea protejării drepturilor de proprietate intelectuală, adaptate dinamicii producției și consumului cultural în contextul TIC și tendințelor de deschidere a datelor publice și ținând cont de necesitatea armonizării legislației naționale în materie cu acquis-ul comunitar;
- oferirea de consiliere juridică artiștilor și organizațiilor culturale în problematici cum ar fi condițiile de lucru, stabilirea relațiilor contractuale de colaborare și angajare, vizele de lucru, asigurările de sănătate și nivelul taxelor care trebuie plătite de organizații culturale și instituții publice de cultură pentru artiștii străini care derulează proiecte culturale în România și pentru artiștii români și organizațiile culturale din România care activează la nivel internațional.

Priorități de finanțare și direcții recomandate pentru activitatea administrației publice locale și a instituțiilor publice de cultură

Se are în vedere dezvoltarea unui sistem de premii și burse care să valorizeze creația și să asigure recunoașterea socială a creatorului. Va fi acordată prioritate susținerii artiștilor din micile orașe de provincie din România (comunități cu populație între 50.000 și 100.000 de locuitori) prin crearea unor contexte menite să îi ajute să își dezvolte creațiile artistice - granturi, concursuri prin care să facă vizibile și să pună în valoare comunitățile de care aparțin. MC și autoritățile locale vor colabora pentru elaborarea unor programe dedicate acordării unor burse de creație regionale, prin organizarea de concursuri axate pe concepte artistice, care să le ofere posibilitatea artiștilor independenți (neasociați în ONG-uri sau alte forme juridice) de a aplica atât la nivel național, cât și la nivel regional, în raport cu localitatea de rezidență (la care pot avea mai multe șanse de reușită, într-un context național tot mai competitiv). În acest context, vor fi finanțate cu predilecție programe, proiecte și activități specifice organizațiilor care dețin un rol de reprezentare a breslelor culturale și creative, altele decât uniunile de creație, și care pot să participe la dezvoltarea și reglarea pieței culturale.

De asemenea, se va realiza o campanie de informare și promovare a dreptului de proprietate intelectuală în contextul Pieței Unice Digitale, a reformei audio-vizualului la nivel european și datelor deschise, realizat de MC alături de MECRMA, ORDA și OSIM.

Obiectiv general 5 Creșterea rolului TIC în cultură

Într-o societate în care revoluția tehnologică produce schimbări rapide, modalitățile de accesare, producere, comunicare și difuzare a conținutului cultural se transformă.

Modelul european ia tot mai mult în calcul potențialul TIC pentru educația culturală, economia creativă sau incluziunea socială, iar digitizarea resurselor culturale este considerată un factor-cheie, care va contribui la îmbunătățirea accesului la informații într-o societate și economie bazate tot mai mult pe inovare și cunoaștere. Informatizarea societății și utilizarea pe scară largă a TIC pentru a facilita accesul la serviciile publice și la conținutul cultural este o parte integrantă a *Strategiei Europa 2020*, care promovează o dezvoltare inteligentă, sustenabilă și incluzivă.

Agenda Digitală pentru Europa 2020 prevede ca obiective conectate cu domeniul cultural creșterea gradului de alfabetizare digitală, a competențelor și incluziunii digitale, iar unul dintre pilonii *Strategiei privind piața unică digitală pentru Europa* (2015) este îmbunătățirea accesului consumatorilor și al întreprinderilor la bunuri și servicii digitale în toată Europa. Aceste obiective sunt preluate și în *Agenda digitală pentru România 2020*, care își propune mai multe obiective legate de digitizarea conținutului cultural național. În afară de aceasta, *Strategia națională privind Agenda Digitală pentru România 2020* stabilește următoarele obiective pentru anul 2020: acoperire de cel puțin 80% prin rețele de comunicații în bandă largă (cu viteze de peste 30 Mbps); cel puțin 60% din români să utilizeze cu regularitate Internetul; cel puțin 30% din români să facă achiziții on-line și cel puțin 35% din cetățenii români să utilizeze sistemele de e-guvernare. Rolul TIC devine din ce în ce mai important și în ceea ce privește procesele de debirocratizare și eficientizare a practicilor administrației și instituțiilor de cultură și în ceea ce privește comunicarea cu cetățenii. Nu în ultimul rând, producția culturală este transformată de utilizarea noilor tehnologii și de comportamentele de consum cultural digital.

În România, se constată un acces inegal la TIC, ceea ce face ca o parte importantă a populației să fie marginală în raport cu oferta culturală disponibilă on-line. Conform Eurostat, în 2015, aproximativ 70% dintre gospodăriile din România aveau acces la Internet, sub media europeană de 83%. În 2015 (conform *Strategiei privind piața unică digitală pentru Europa*, 2015), 52% dintre români utilizau Internetul cu regularitate (față de 76% la nivelul UE), dar 32% (față de 16% în UE) nu l-au utilizat niciodată; deși utilizarea Internetului este destul de răspândită, doar 46% din forța de muncă posedă competențe digitale, față de 72% la nivelul UE.

Un aspect pozitiv este acela că România performează la viteza conexiunii la Internet. În cadrul celor 27 de state membre al Uniunii Europene, România se clasează pe locul 2 la viteza de Internet și pe locul 3 în ceea ce privește utilizarea rețelelor de socializare. Cu toate acestea, conform unui studiu al Băncii Mondiale privind gradul de alfabetizare digitală, deși România are un potențial uman ridicat în acest sector, 39% din locuitori nu au utilizat niciodată Internetul. Fenomenul *digital divide* (fractura digitală) vizează în special mediul rural.

Conform Eurobarometrului realizat în 2013, 9% dintre români au utilizat zilnic Internetul pentru scopuri culturale, procentul fiind apropiat de cel calculat la nivel european, de 11%; diferențe mai mari se observă la categoria celor care nu au utilizat deloc Internetul în astfel de scopuri, adică 36% dintre români, față de media

europăeană de 29%. De asemenea, un procent mare dintre români, 25%, nu are acces la Internet, față de 14 % la nivelul EU27. Dintre cei care utilizează Internetul în scopuri culturale, 55% o fac pentru a citi articole de presă (mai mult decât media europeană, de 53%), 47% pentru a asculta muzică sau radio (42% la nivel EU), 33% ca să descarce muzică (față de 31% la nivelul EU27). Diferențe semnificative între practicile românilor și cele înregistrate la nivelul EU se observă la nivelul căutării de informații despre produse sau evenimente culturale (23% în România, 44% la nivelul EU) și la nivelul cumpărării de produse culturale cum ar fi cărți, Cd-uri sau bilete de teatru (6% dintre români fac asta, față de 27% media europeană).

În 2014 (conform Eurostat, 2016), cei mai mulți români (70%, față de media europeană de 28%) au utilizat Internetul (în ultimele 3 luni) pentru a citi știri sau articole on-line și 26% pentru a asculta radio (față de 31% media europeană). În 2015, procentul românilor care au utilizat Internetul ca să cumpere produse culturale a rămas scăzut față de media europeană (EU28). Conform ultimului Barometru de Consum Cultural (2014), un procent semnificativ de români utilizează cu precădere mass-media, Internetul sau fac apel la prieteni pentru informare în momentul deciziei de a viziona un spectacol sau de a vizita obiective de patrimoniu, muzee; mai mult de 50% utilizează Internetul zilnic pentru a petrece timp pe rețelele de socializare, 38% pentru a asculta radio, 34 % pentru a se informa, 28% pentru a viziona filme on-line.

La nivelul instituțiilor de cultură, facilitățile TIC sunt prezente într-o măsură variabilă (spre exemplu, accesul la calculatoare este prezent în 65-70% dintre bibliotecile publice din România, conform *Strategiei naționale pentru agenda digitală a României 2020*), iar digitizarea conținutului cultural se desfășoară într-un ritm lent. Pe 26 august 2016, România publicase în www.europeana.eu 152.594 resurse, cu mult sub obiectivul de 750.000 resurse stabilite pentru finalul lui 2015. Instituțiile care au încărcat cele mai multe obiecte digitizate sunt: Biblioteca Centrală Universitară „Lucian Blaga” din Cluj-Napoca (56.188), INP (51.921), Biblioteca Academiei Române (9.422), TVR (6.079) și Biblioteca Națională a României (4.657).

În instituțiile din România, infrastructura informațională nu este încă clar definită, iar gradul de interoperabilitate este redus, astfel că mai multe instituții din domeniul culturii dețin și gestionează separat diferite baze de date (INP, Arhivele Naționale, bibliotecile naționale și universitare). Bazele de date existente au un pronunțat grad de redundanță, conținutul lor se suprapune parțial și sunt actualizate din surse de informații diferite și cu frecvență diferită din cauza lipsei unor documente de formalizare și standardizare a fluxurilor informaționale. Aceste distorsiuni apar ca urmare a lipsei unor canale adecvate de transmitere a informațiilor și din cauza absenței unui set de norme și reglementări unitare, precum și din cauza comunicării reduse dintre instituțiile implicate.

O mare parte a resurselor culturale digitale sunt înregistrate la nivelul bibliotecilor, dar mărimea colecțiilor deținute de acestea variază în funcție de tipul bibliotecii și, la nivel local, de bugetul aprobat pentru funcționarea acestora. Infrastructura informatică și proiectele de digitizare la nivelul bibliotecilor diferă în

funcție de bugetul fiecărei biblioteci. Resursele electronice achiziționate la nivelul bibliotecilor sunt reduse - baza de date de legislație românească, baza de date *Oxford Journals*, EBSCO etc. (conform „Studiului de fezabilitate privind digitizarea, prezervarea digitală și accesibilitatea on-line a resurselor bibliotecilor“, BNR, 2007). La nivel național, digitizarea se manifestă încă prin inițiative de mică amploare, chiar dacă valoroase, realizate preponderant cu fonduri europene sau ale SEE.

De asemenea, activitățile administrației publice din domeniul culturii sunt relativ modest susținute de aplicații informatice operaționale și eficiente. Interacțiunea operatorilor culturali, a administrațiilor locale, a mediului de afaceri sau a organizațiilor neguvernamentale cu administrația centrală din sectorul cultural se realizează, încă în mare măsură, pe căi tradiționale. Interacțiunea prin Internet și apelarea la tehnici de stocare, arhivare și inventariere digitală n-au fost încă suficient asimilate la nivelul aparatului administrativ din domeniul culturii (conform Proiectului PODCA *Acces la cultură – Biblioteca digitală a României*). În contextul politicii guvernamentale privind debirocratizarea instituțiilor din administrația publică, simplificarea procedurilor și transparentizarea sunt sprijinite prin utilizarea TIC. Cele mai importante probleme cu care se confruntă ministerul și care ar fi pozitiv influențate de măsuri specifice de debirocratizare sunt asociate procesului de avizare în relație cu activitatea de protecție a patrimoniului cultural și gestionării fondurilor nerambursabile, cărora li se adaugă nevoia de ameliorare a managementului intern al Ministerului Culturii privind gestionarea documentelor. Instrumentele specifice TIC pot sprijini soluțiile identificate.

Digitizarea resurselor culturale și apelarea într-o mai mare măsură la TIC ar putea facilita atât desfășurarea activităților personalului administrativ și specialiștilor din domeniul culturii, cât și îmbunătățirea calității și rapidității serviciilor pe care aceștia le oferă publicului. Societatea și economia bazate pe cunoaștere și inovare presupun o dezvoltare bazată pe un cadru național unitar, armonizat cu standardele și prevederile europene și internaționale din domeniu. Pe baza exemplelor de bună practică implementate la nivelul unor țări din UE, se relevă că un astfel de cadru va facilita nu numai sporirea gradului de interoperabilitate și eficiență la nivelul administrației publice, dar și creșterea calității conținutului bazelor de date specifice unui sistem de management cultural modern (conform „Studiului de fezabilitate privind digitizarea, prezervarea digitală și accesibilitatea on-line a resurselor bibliotecilor“, BNR, 2007).

Chiar în condițiile unui dinamism accentuat la nivelul instituțiilor publice de cultură, este necesar ca acestea să se adapteze mai rapid transformărilor tehnologice profunde din societatea contemporană. Prin susținerea TIC în cultură, MC își propune să contribuie la conservarea moștenirii culturale, naționale și europene, să o facă accesibilă în țară și în străinătate, să asigure un public național și internațional pentru aceasta, să susțină educația culturală, noile expresii culturale și economia creativă bazate pe noi tehnologii, o nouă comunicare și guvernanță între niveluri locale, regionale, naționale și internaționale.

O direcție importantă cu privire la ameliorarea infrastructurii culturale o reprezintă dezvoltarea și modernizarea infrastructurii de conservare, difuzare și distribuție a bunurilor și serviciilor culturale și crearea de conținut digital. Digitizarea conținuturilor culturale este o modalitate prin care se poate asigura dezvoltarea sustenabilă a culturii, atragerea unui public nou, internaționalizarea accesului la resurse culturale, îmbunătățirea relaționării cu utilizatorii, facilitarea circulației informației. Muzeele, arhivele, bibliotecile și alte instituții care gestionează patrimoniul cultural trebuie susținute în vederea digitizării conținutului și accesării acestuia on-line.

Un element esențial în domeniul digitizării îl va reprezenta dezvoltarea Bibliotecii Digitale a României, conectată la Biblioteca Digitală Europeană (Europeana.eu), astfel încât să se asigure păstrarea în format digital a resurselor culturale naționale (filme, opere de artă, documente de arhivă ș.a.) și difuzarea către un public cât mai larg. La nivel european, Biblioteca Digitală Europeană este considerată a fi un mijloc adecvat pentru a pune la dispoziția utilizatorilor, în sistem on-line, într-un mod cât mai facil cu putință, la un nivel tehnic corespunzător, un volum cât mai mare de informații (conform „Studiului de fezabilitate privind digitizarea, prezervarea digitală și accesibilitatea on-line a resurselor bibliotecilor“, BNR, 2007). În anul 2008, MC a elaborat o politică publică în domeniul digitizării, aprobată prin HG nr. 1676/2008 privind crearea Programului național pentru digitizarea resurselor culturale și crearea Bibliotecii Digitale a României. Este necesar să se continue eforturile în sensul adoptării la nivel național a unui set coerent de măsuri menite să sprijine digitizarea și prezența românească în cadrul Bibliotecii Digitale Europene. În acest mod se respectă principiile libertății de informare și ale accesului universal la informație și se stimulează prezervarea moștenirii culturale naționale. De altfel, decizia de înființare a Bibliotecii Digitale a României reprezintă răspunsul la nevoia de dezvoltare a sectorului culturii pentru a oferi acces cetățenilor la propria cultură prin mijloace moderne. Parteneriatul și schimbul bidirecțional de date și practici cu Biblioteca Digitală Europeană reprezintă unul dintre beneficiile primare ale existenței unei platforme la nivel național, în condițiile în care Europeana.eu nu este un depozitar de resurse, ci un catalog mai elaborat al resurselor care se află în domeniile instituțiilor partenere. Biblioteca Digitală a României are, de asemenea, rolul de protejare și prezervare pe termen lung a resurselor digitale.

Instituțiile de cultură nu pot să ignore faptul că în prezent tot mai multă lume creează și împărtășește conținut digital, urmărește concerte sau filme on-line și că, în general, utilizarea Internetului pentru scopuri culturale este tot mai mare. E-accesibilitatea presupune adaptarea la aceste noi practici creative și de consum și determină creșterea participării culturale, prin educație și formare care să vizeze îmbunătățirea competențelor digitale și prin susținerea în special a implicării grupurilor defavorizate în crearea de conținut digital. Programe precum *Biblionet* (realizat în cadrul unui parteneriat între IREX, Asociația Națională a Bibliotecarilor și Bibliotecilor Publice din România, autorități locale și naționale și bibliotecile din țară),

Sunetul paginilor și DReam (Digital Resources - easy to access and manage) - ultimele două realizate de BNR - au vizat creșterea accesibilității informației, inclusiv pentru persoanele cu dizabilități, sau îmbunătățirea competențelor digitale în cadrul bibliotecilor publice.

O altă direcție în care utilizarea TIC în instituțiile culturale trebuie susținută este cea a comunicării interne și externe, prin creșterea prezenței pe rețele de socializare, îmbunătățirea paginilor web ale instituțiilor, dezvoltarea unor instrumente care să permită colaborarea și interacțiunea între specialiști din instituții, autorități, artiști sau public, definirea unor circuite informaționale care să permită armonizarea bazelor de date.

În concordanță cu *Strategia națională privind Agenda Digitală pentru România 2020*, obiectivele culturale ale României (de realizat în parteneriat cu MCSCI) sunt:

- dezvoltarea arhivelor digitale ale României și contribuția la dezvoltarea Europeana (cu scopul inițial de a expune, până la finalul anului 2015, 750.000 de elemente digitale în cadrul Bibliotecii Digitale Europene, Europeana.eu);
  - o trecerea în format digital a patrimoniului cultural român;
  - o realizarea contribuției minime la Europeana;
- promovarea creației de conținut original digital, specific comunităților din România;
  - o digitizarea conținutului cultural specific comunităților române, în funcție de regiune;
- îmbunătățirea interacțiunii dintre bibliotecă sau arhive publice care conțin informații referitoare la patrimoniul cultural național și cetățean, prin resurse TIC;
  - o implementarea unei infrastructuri TIC moderne în cadrul bibliotecilor publice și arhivelor publice care conțin informații referitoare la patrimoniul cultural național cu conținut de interes național;
  - o promovarea evenimentelor culturale prin intermediul TIC.

Priorități de finanțare și direcții recomandate pentru activitatea operatorilor privați și a instituțiilor publice de cultură

Vor fi susținute prin finanțare dedicată activitatea, proiectele și programele operatorilor culturali publici și privați care urmăresc:

- digitizarea patrimoniului cultural, inclusiv a arhivelor patrimoniului imaterial, prin dezvoltarea de parteneriate cu MCSI și cu autoritățile publice locale;
- crearea de e-muzee (muzee digitale) și crearea de e-biblioteci (biblioteci digitale), cu scopul de a promova un acces cât mai larg la cultură prin mijloace digitale;
- promovarea principiului datelor deschise în (re)folosirea materialului cultural digitizat, acolo unde acest lucru este posibil din punct de vedere legislativ;
- sprijinirea utilizării instrumentelor digitale în vederea creșterii nivelului de transparență și a diseminării prin web și TIC a informațiilor deținute de instituțiile cu competențe în domeniul monumentelor istorice;
- utilizarea creativă a mijloacelor de comunicare media;

- elaborarea unor baze de date în care obiectul de patrimoniu digitizat să fie asociat cu toate analizele științifice, studiile și publicațiile referitoare la acesta;
- digitizarea documentației privind starea, proprietarii, documentațiile avizate anterior, fișa monumentului, obligația de folosință – pentru monumentele istorice - și organizarea într-o bază de date interoperabilă;
- încărcarea resurselor digitizate în Biblioteca Digitală a României;
- documentarea și conservarea prin tehnici digitale a artefactelor și practicilor privind oricare posibilă formă de expresie materială sau imaterială și trimiterea acestor resurse pentru a fi disponibile în cadrul Bibliotecii Digitale a României;
- asigurarea prezervării digitale pentru colecțiile digitale constituite, pentru a le asigura supraviețuirea timp îndelungat;
- stabilirea de infrastructuri digitale la nivel local, care să joace rolul de agregatoare de memorie locală.

În ceea ce privește activitatea instituțiilor publice, va fi încurajată abordarea managerială care pune accentul pe:

- comunicarea prin intermediul instrumentelor digitale;
- deschiderea datelor de patrimoniu existente și încurajarea contribuției private la digitizarea patrimoniului material și imaterial;
- constituirea unei evidențe care să adune date despre resursele digitizate în cadrul instituțiilor de cultură din subordinea MC, care sunt proiectele de digitizare în care au participat finalizate cu digitizarea unor resurse și care sunt echipamentele achiziționate și starea acestora;
- crearea unor programe antreprenoriale de digitizare de stat sau private prin care digitizarea se autofinanțează sau contribuie la veniturile instituției publice de cultură prin revânzarea informației digitale;
- deschiderea accesului la datele bibliografice existente în biblioteci, arhive și muzee.

În concordanță cu *Planul Național de Acțiune 2016-2018 pentru Parteneriatul pentru o Guvernare Deschisă*, MC își asumă:

- dezvoltarea unei platforme on-line de catalog partajat și de bibliotecă digitală, disponibilă tuturor instituțiilor culturale din România, precum și publicului larg;
- digitizarea și expunerea în Biblioteca Digitală a României și în Biblioteca Digitală Europeană a peste 750.000 de bunuri culturale (texte, imagini, audiograme, videograme, obiecte digitale 3D ș.a.);
- analiza și realizarea unui plan de acțiune în vederea dezvoltării unui instrument colaborativ privind publicarea resurselor culturale digitizate ale instituțiilor publice de cultură din subordinea MC în format deschis, sub o licență liberă.

Ținând cont că orice document de arhivă este supus degradării, instituțiile culturale vor fi susținute și monitorizate de către MC, astfel încât:

- să-și digitizeze colecțiile, să le gestioneze, să le mențină și să-și actualizeze arhivele periodice;

- să publice materialele în formate prelucrabile automat, în conformitate cu standardele deschise, sub licențe libere (Creative Commons CC-0 și CC-BY), la rezoluții înalte și să le încarce în Biblioteca Digitală a României;
- să folosească standarde internaționale de catalogare și metadate bilingve (română-engleză) descriptive pentru orice obiect cultural digitizat, pe care să le trimită agregatorului național (INP) și european (Europeana.eu);
- să excludă utilizarea filigranării (watermark) sau a altor măsuri de protecție vizuală care reduc gradul de utilizare a operelor din domeniul public;
- să ofere accesul ușor, liber și integral la arhive, fără nevoia de a depune și semna documente în off-line;
- să ofere accesul prin taxe ce nu depășesc costul marginal de a pune la dispoziție resursele (reproducere, difuzare);
- să promoveze valoarea culturală și creativă a reutilizării operelor digitale atât în scopuri necomerciale, cât și comerciale;
- să crească accesibilitatea și vizibilitatea materialelor digitale prin ralierea la rețele culturale tematice naționale și internaționale.

Vor fi realizate **investiții**, astfel ca:

- Biblioteca Digitală a României, cu interfață în limbile română și engleză, să permită accesul la resursele din depozitul național, cât și la alte resurse „de interes românesc” din depozitele străine;
- constituirea unui Centru național pentru digitizare și dezvoltare a colecțiilor digitale (cu filiale la nivel regional) ale României;
- crearea unui sistem informațional pentru evidența și gestiunea bunurilor culturale, mobile și imobile;
- informatizarea completă a activităților și serviciilor de bibliotecă, inclusiv conversia cataloagelor în format electronic;
- conectarea bazelor de date ale instituțiilor de cultură la Biblioteca Digitală sau utilizarea direct a acestora de către instituțiile care nu au soft propriu;
- sisteme automatizate pentru muzee și biblioteci, care să permită partajarea resurselor, lucrul în rețea și dezvoltarea de noi servicii pentru utilizatori;
- instituirea depozitului legal pentru resursele culturale digitale;
- stabilirea de infrastructuri digitale la nivel local, care să joace rolul de agregatoare de memorie locală.

Vor fi dezvoltate/accesate **oportunități de formare profesională** pentru digitizarea patrimoniului cultural sub forma unui program național de formare și acreditare adresat personalului instituțiilor de patrimoniu, curatori, studenți și alte persoane interesate în digitizarea oricărui tip de patrimoniu cultural. De asemenea, este necesară accesarea de oportunități de formare profesională a personalului din instituțiile culturale în vederea creșterii nivelului utilizării instrumentelor digitale. În relație cu aceste măsuri, este oportună și introducerea în Codul Ocupațiilor din România a unor noi meserii caracteristice funcționării și dezvoltării carierei profesionale a specialiștilor responsabili de procesul de digitizare.

Măsuri legislative și alte reglementări

În ce privește reglementarea, se va acționa pentru:

- modificarea Legii Depozitului legal nr. 111/ 1995, republicată în 2007, în vederea extinderii prevederilor și la publicațiile electronice;
- modificarea Legii 186/2003 privind susținerea și promovarea culturii scrise, în vederea includerii cărții electronice;
- reglementări legislative care să permit achiziția de carte electronică de către biblioteci;
- reglementarea împrumutului de cărți și publicații electronice;
- promovarea valorii culturale a domeniului public și a reutilizării operelor digitale;
- limitarea utilizării filigranării și a taxelor dedicate practicate de unele instituții în cazul materialelor digitale;
- încurajarea finanțării complementare public-privată pentru susținerea procesului de digitizare.

Obiectiv general 6 Dezvoltarea competențelor practicienilor culturali și a atractivității SCC ca arie ocupațională pentru alegerea unei profesii

Un climat social favorabil creativității, inovării, creșterii calității vieții se sprijină pe un sistem competitiv de educație și formare permanentă. MC dorește să promoveze sectorul cultural și creativ ca opțiune de studiu și carieră și să încurajeze formarea pe tot parcursul vieții. Valorificarea potențialului resurselor umane și dezvoltarea unor specializări în domeniul cultural sunt puse în slujba creșterii calității serviciilor publice în domeniul cultural și a ocupării în acest domeniu.

În România, angajatorii (inclusiv instituțiile publice) sunt obligate să asigure angajaților cursuri de formare profesională (prin Codul Muncii, Legea 53/2003), însă aceasta nu se întâmplă sistematic. *Strategia națională de învățare pe tot parcursul vieții, 2015-2020* recunoaște faptul că importanța învățării pe tot parcursul vieții - în care intră educația și formarea profesională - nu este cunoscută la scară largă în România și, pentru ca politicile privind acest drept garantat prin lege (Legea nr. 1/2011 – a educației naționale) să capete coerență, este nevoie de o mai bună coordonare între mai multe ministere, inclusiv cu MC, furnizori de servicii de educație și formare profesională și alți parteneri. Aceeași Strategie constată că furnizorii de educație și formare profesională oferă programe și produc competențe care nu reflectă pe deplin cerințele angajatorilor și că pe piața muncii angajații nu au adesea acces la informații privind oportunitățile de formare, iar angajatorii nu beneficiază de suficiente stimulente pentru a oferi formare profesională.

Conform unei anchete privind educația adulților (*Adult Education Survey*, Eurostat, 2011), citată de *Strategia națională de învățare pe tot parcursul vieții, 2015-2020*, în România angajații au acces limitat la informațiile privind oportunitățile de formare și un procent mare de persoane (30%), mult peste media europeană (8%) a

declarat că lipsa sprijinului angajatorului reprezintă o piedică privind participarea la programe de educație și formare.

Conform studiului *Nevoile de formare profesională în instituțiile publice de cultură* (INCFC, 2015), care a sondat nevoile de formare profesională în domeniul cultural printr-un chestionar aplicat managerilor a 144 de biblioteci, instituții de spectacole, muzee, direcții județene pentru cultură, majoritatea angajaților sunt interesați să participe la cursuri de formare profesională. Totuși, numărul angajaților care au beneficiat de astfel de cursuri în ultimii doi ani a fost mai degrabă scăzut. Un procent mare de manageri motivează ca neparticiparea personalului la cursuri de formare ține în principal de lipsa resurselor financiare (81% din respondenți) și, în al doilea rând, de lipsa de oferte de cursuri de formare/perfecționare specifice. În ceea ce privește nevoile de formare profesională, acestea vizează în principal activități din categoria managementului cultural: administrarea și managementul instituțiilor publice de cultură, accesarea de fonduri europene, evaluarea proiectelor ș.a.

În instituțiile publice de cultură ar trebui dezvoltate prioritar competențele manageriale, întrucât pe acestea se sprijină elaborarea unei strategii instituționale solide. Conform unei analize a CCCDC din 2012 (*Analiza capacității și nevoilor de finanțare din perspectiva Strategiei sectoriale în domeniul culturii și patrimoniului național pentru perioada 2014-2020*), majoritatea conducătorilor de instituții publice de cultură din România nu semnalau la momentul respectiv managementul și cunoașterea tehnicilor de conducere organizațională printre nevoile și problemele prioritare din domeniul lor de activitate, considerând mai importante satisfacerea unor nevoi care țin de realizarea de achiziții, reabilitarea de noi spații, dotarea cu echipamente culturale, asigurarea numărului necesar de personal calificat. Lipsa de proceduri manageriale sau a competențelor în domeniul marketingului și a unui buget special dedicat acestora întârzie dezvoltarea instituțională.

Monitorizarea mai recentă a nevoilor de formare în domeniul cultural (*Nevoile de formare profesională în instituțiile publice de cultură*, INCFC, 2015) relevă faptul că percepția referitoare la managementul cultural s-a schimbat, acesta fiind considerat în prezent un domeniu în care formarea este necesară. Un alt aspect interesant pus în evidență de acest studiu este și faptul că aproape jumătate dintre cei care ocupă o funcție de conducere activează în aceeași instituție de peste 16 ani, această imobilitate profesională riscând să producă efecte de stagnare instituțională, în asociere cu lipsa de interes pentru dezvoltarea de competențe transversale sau a învățării pe tot parcursul vieții.

În ceea ce privește tinerii și oferta ocupațională din domeniul cultural, este informativă analiza distribuției studenților din sistemul terțiar educațional care studiază în domenii culturale: arte, științe umaniste, jurnalism și arhitectură. Potrivit datelor furnizate în raportul *Culture statistics* (Eurostat, 2016) la nivelul UE, în anul 2014, unul dintre șase studenți a studiat în domenii corelate cu sectoarele culturale, ceea ce echivalează cu un număr total de circa 3 milioane studenți. Procentul studenților din domeniul cultural în UE a fost, în medie, 16%, cele mai mari valori

(19%) fiind înregistrate în Regatul Unit al Marii Britanii și Italia. Țara care a înregistrat cea mai mică proporție a studenților din domeniul cultural a fost Bulgaria (cu o pondere de 10%). În România, procentul este de 13,1%, sub media UE 28.

Ponderea tinerilor europeni în cadrul locurilor de muncă din SCC diferă considerabil în cadrul țărilor din UE. Potrivit aceluiași raport tinerii cu vârste între 15 și 29 ani care au lucrat în SCC în 2014 au reprezentat 18% din totalul locurilor de muncă ocupate în domeniu, ponderea fiind foarte apropiată de cea a acestei grupe de vârstă în totalul populației ocupate (19%). La nivelul statelor membre UE, ponderea tinerilor în cadrul locurilor de muncă culturale varia între 10%, în Italia, și 31%, în Malta. În 16 dintre statele membre ale UE ponderea tinerilor cu vârste cuprinse între 15 și 29 ani a fost peste media din UE 28, în timp ce în 4 dintre acestea a fost cu cel puțin 5 puncte procentuale mai mare comparativ cu media UE: este vorba despre Estonia, Malta, Regatul Unit al Marii Britanii, dar și de România.

Pentru dezvoltarea educației pe tot parcursul vieții, a formării și reconversiei profesionale, este nevoie de o acțiune conjugată între mai mulți parteneri, publici sau privați. Structurile asociative și sectorul independent trebuie încurajate să preia din nevoile de formare și să contribuie la oferta educativă. Atragerea mediului de afaceri în parteneriate care să susțină formarea profesională poate asigura dezvoltarea de aptitudini și competențe care să încurajeze inovarea și inițiativele antreprenoriale.

Cursurile și programele de reconversie profesională în domenii conexe celui cultural, destinate în mod special absolvenților de învățământ artistic sau celor aparținând comunităților defavorizate ar asigura o mai bună inserție a acestora pe piața muncii și crearea de noi oportunități profesionale.

Din perspectiva obiectivului de creștere a accesului la cultură, oferta de formare profesională ar trebui să se concentreze pe îmbunătățirea abilităților angajaților instituțiilor de a atrage un public nou, de a comunica în jurul unui eveniment cultural, de a transmite cunoștințe și aptitudini către generațiile tinere și către un public cât mai divers. Pentru ameliorarea funcționării instituțiilor de cultură, ar trebui încurajate în special programe de formare în managementul cultural, marketing sau utilizarea noilor tehnologii.

Pe lângă diversificarea ofertei de formare profesională și extinderea numărului de beneficiari, se impune și o actualizare a nomenclatorului meseriilor, astfel încât să corespundă segmentării actuale a pieței creative și culturale. Este necesară, de asemenea, dezvoltarea unui sistem de formare și recunoaștere profesională pentru ocupații precum cea de impresar, mediator, facilitator, animator sau educator cultural și dezvoltarea unor forme de învățământ tehnic și profesional care să contribuie la diversificarea forței ocupaționale. Introducerea unui sistem de burse și granturi este o altă măsură care poate susține perfecționarea celor care activează în domeniul cultural.

Măsuri legislative și alte reglementări

Vor fi formulate reglementări care să vizeze, în principal:

- recunoașterea formală a competențelor dobândite în profesii și meserii culturale și creative pe alte căi decât cele formale;
- completarea și actualizarea Codului Ocupațiilor din România și a Nomenclatorului Calificărilor pentru a include și a defini cât mai clar ocupațiile și meseriile neincluse încă în repertoriul SCC;
- revizuirea și actualizarea competențelor specialiștilor și experților atestați de MC în domeniul protecției și restaurării monumentelor istorice;
- revizuirea, împreună cu MENCS și cu Agenția Română de Asigurare a Calității în Învățământul Superior (ARACIS), a programelor de învățământ din aria culturii și patrimoniului cultural în vederea unei mai bune adaptări a viitorilor specialiști la cerințele pieței și ale pieței culturale în particular;
- introducerea unor reglementări clare privind finanțarea unor forme de instruire și perfecționare profesională a meșterilor specializați de către firmele cu activitate în domeniile în care sunt formulate exigențe clar definite în domeniul specializării în intervenția asupra patrimoniului cultural (conform *Codului Patrimoniului Cultural*);
- condiționarea dreptului de intervenție asupra patrimoniului cultural național tangibil doar de către firmele care pot proba că, pentru toată durata necesară, respectivele lucrări de intervenție beneficiază de personal angajat calificat și atestat pentru categoria de lucrări vizate (conform *Codului Patrimoniului Cultural*).

Priorități de finanțare

Vor fi susținute prin finanțare dedicată acele proiecte și programe care își propun să ofere:

- ocazia de a participa la evenimente și programe de formare sau perfecționare a celor care activează în domeniul cultural;
- oportunități de formare specifice învățământului tehnic și profesional: ateliere, stagii sau ucenicii, cursuri în diverse domenii culturale, în special cel al meșteșugurilor și ocupațiilor tradiționale;
- expertiză și acreditare profesională: organizații sau centre de pregătire profesională;
- consolidarea expertizei furnizorilor de formare profesională din domeniul culturii: activitatea rețelelor de instituții de învățământ pentru arte și meserii tradiționale;
- servicii de orientare profesională a absolvenților de arte, inclusiv în ceea ce privește dezvoltarea capacității de a livra servicii de consiliere de către centrele de consiliere și orientare profesională ale universităților de profil și în mediu preuniversitar (licee de arte, muzică);
- servicii de sprijinire a inserției și integrării profesionale pe piața muncii: dezvoltarea bibliotecilor ca spații comunitare. Prin promovarea funcției bibliotecii ca spațiu comunitar se încurajează conectarea acesteia la nevoile culturale și educaționale ale comunității, rolul în învățarea pe tot parcursul vieții și rolul de liant social al bibliotecii;
- adaptarea ofertei universitare la nevoile pieței muncii din SCC, în special prin introducerea unor specializări care lipsesc, dar și prin sprijinirea dezvoltării unor

ocupații specifice educației prin și pentru cultură (spre exemplu, educator muzeal);

- introducerea unei dimensiuni internaționale în formarea profesională a practicienilor culturali, care să asigure cunoașterea și valorizarea experiențelor și bunelor practici în ceea ce privește digitizarea resurselor culturale, managementul cultural, practici artistice și curatoriale etc.;

Este nevoie în continuare de **cercetări cu privire la nevoile de formare profesională** în sectorul public, atât în ceea ce privește activitatea de specialitate, cât și activitatea de management, administrație și gestiune financiară, marketing, comunicare și relații publice, ca activități de suport și dezvoltare strategice.

INIȚIATIVE, PROIECTE ȘI PROGRAME CHEIE

Proiectul major al Ministerului Culturii pentru perioada următoare este **redactarea Codului Patrimoniului**, în respectul principiilor enunțate în cadrul Tezelor Codului Patrimoniului adoptate prin Hotărâre de Guvern, precum și susținerea activă a acestuia în vederea **adoptării de către Parlamentul României**. Codul Patrimoniului reprezintă un act legislativ de o importanță majoră, reprezentând o schimbare fundamentală de paradigmă în care patrimoniul național, parte din Strategia națională de apărare a țării pentru perioada 2015-2019, devine una din resursele fundamentale de dezvoltare socio-economică. Patrimoniul național este privit ca un proiect colectiv, protejarea acestuia revenind atât administrației centrale sau locale cât și comunităților.

O prioritate majoră a Ministerului Culturii pe perioada 2016-2022 este implicarea și colaborarea permanentă în cadrul **Unităților Governamentale de Asistență Tehnică – Roșia Montană, Valea Jiului, județele Iași și Vaslui** – zone defavorizate în care patrimoniul și cultura pot reprezenta resurse de regenerare socială și economică. În acest sens înscrierea *scoarței* pe lista patrimoniului imaterial UNESCO nu poate fi privită decât ca un bun început al unui program coerent de prezervare și dezvoltare a acestei practici și arte istorice, artă ce poate deveni un motor de dezvoltare în măsura în care se vor înființa școli de meserii coordonate de specialiști în patrimoniu. Roșia Montană este și ea parte din lista indicativă UNESCO, fapt ce poate fi privit ca o resursă economică bazată fie pe includerea sa în rutele culturale europene fie, ca și în cazul Scoarța, prin recuperarea tradițiilor și meșteșugurilor locale ca sursă de dezvoltare prin profesionalizare. În cadrul programului prioritar al Guvernului, reprezentat în teritoriu de Unitatea Governamentale de Asistență Tehnică Roșia Montană, Ministerul Culturii va avea ca prioritate și reactivarea Programului Național Alburnus Maior. Valea Jiului, parte a patrimoniului istoric industrial al României, necesită o abordare integrată și coerentă în care menținerea variilor straturi ale memoriei comunității trebuie reactivate și dezvoltate.

Continuarea implementării Convenției Patrimoniului Mondial rămâne în continuare una din preocupările permanente ale Ministerului Culturii. Această direcție majoră de acțiune implică mai multe programe esențiale. Înființarea unui **centru de coordonare UNESCO** la nivelul INP reprezintă proiectul cheie în acest sens. Acest centru va avea ca scop principal realizarea și implementarea planurilor de gestiune și protecție a siturilor, coordonarea intervențiilor de punere în valoare a patrimoniului, coordonarea programelor de dezvoltare a zonelor aferente siturilor patrimoniu UNESCO ca zone de dezvoltare integrată. Totodată el va finaliza revizuirea listei indicative UNESCO și va sprijini și promova atât siturile înscrise în lista patrimoniului mondial - UNESCO - cât și cele în curs de nominalizare (Calea Eroilor – Târgu-Jiu, Roșia Montană, Rîmetea, Sibiu).

În acest sens va fi implementat proiectul-pilot **Managementul integrat al sitului UNESCO Sighișoara în contextul peisajului teritorial cultural și natural**, proiect ce are ca scop, dincolo de dezvoltarea locală a zonei Sighișoara - satele cu biserici

fortificate, dezvoltarea unui model de dezvoltare locală integrată ce are ca punct de pornire protejarea și valorificarea patrimoniului UNESCO. Obiectivele majore ale proiectului sunt asigurarea sustenabilității peisajului cultural prin formarea unui consiliu consultativ în parteneriat cu instituții de specialitate, pentru a asigura sustenabilitatea acestui peisaj prin intervenții de management; asigurarea coeziunii teritoriale între satele din jurul Sighișoarei și oraș prin planificarea teritorială intercomunitară – de la un plan comun de mobilitate teritorială până la planul local de peisaj intercomunitar; înscrierea în COR a unor meșteșuguri tradiționale și revitalizarea acestora prin programe de tipul „les Compagnons du devoir” sau a „Calfelor călătoare” ca parte din noul învățământ dual; monitorizarea patrimoniului asigurată prin guvernare deschisă, participativă, protecția patrimoniului prin date deschise, utilizând platforma IT (Radarul Patrimoniului); eficientizarea administrației publice și E-guvernare locală prin parteneriate eficiente între instituțiile responsabile, precum și între sectorul public și cel privat (profit și non-profit), ca formă de asumare comună a importanței sale pentru identitatea națională și coeziunea socială.

Programul Național „Limes” (2015-2019) este un program de cercetare și valorificare a rezultatelor cercetării în vederea realizării documentației necesare pentru clasarea ca monument istoric și înscrierii pe Lista indicativă a Patrimoniului Mondial UNESCO a obiectivelor de patrimoniu cultural imobil ce au constituit frontiera Imperiului Roman, pe teritoriul României. Coordonarea și răspunderea științifică a Programului Național „Limes” este asigurată de Comisia Națională Limes, numită prin OMC. Comisia asigură coordonarea managerială și monitorizarea siturilor care vor face parte din strategia de nominalizare. Programul de inventariere a monumentelor din cadrul graniței romane situate pe teritoriul României presupune mai multe etape, având totodată un plan complex de activități planificate pentru cinci ani. Conform acestuia, în primul rând trebuie determinată localizarea precisă a monumentelor, apoi stabilite limitele siturilor și zona lor de protecție. În paralel este necesară comunicarea constantă și corelarea demersurilor cu INP, DJC-urile, precum și cu autoritățile locale, pentru stabilirea regimului juridic al terenurilor, includerea lor în viitoarele documentații de urbanism și strategii de dezvoltare, în vederea punerii în valoare și a monitorizării adecvate a acestora (sursa: <http://cultura.ro/articol/1180>). Acest program, precum și Programului Național *Munții Orăștiei* (program de arheologie cu privire la cetățile dacice, proiect prioritar al Guvernului) fac parte dintr-un efort mai larg de intensificare a Programul National de Cercetare Arheologică, reluat după un an de absență în 2016

Participarea României, ca stat invitat de onoare, la Festivalul Internațional de Artă EUROPALIA

Participarea la EUROPALIA, unul dintre cele mai importante festivaluri de artă din lume, corespunde obiectivelor de promovare și de stimulare a creativității, a creației contemporane și moștenirii culturale, a patrimoniului material și imaterial, prin intermediul diplomației culturale. Organizarea ediției din anul 2019 a festivalului va fi realizată de EUROPALIA International, organizație internațională nonprofit, și, pentru România, de către MC, în colaborare cu MAE, ICR, Cancelaria Prim-Ministrului și

MECRMA prin ANT. Prezența României la această manifestare culturală de anvergură și notorietate internațională constituie, dincolo de oportunitatea de consolidare a unor contacte și a unei rețele instituționale în sfera cultural-artistică, un excelent prilej de promovare a patrimoniului și culturii românești, prin toate formele de expresie artistică. De asemenea, aceasta poate atrage un important capital de imagine, în continuarea exercițiului Președinției Consiliului UE, prevăzut pentru România în primul semestru al anului 2019. Cheltuielile aferente pregătirii și participării României la Festivalul EUROPALIA se asigură, în perioada 2017-2020, de la bugetul de stat, prin bugetele instituțiilor implicate în gestionarea participării României la festival.

Programul „Centenar“, inițiat de Guvernul României și coordonat de Departamentul Centenar de la nivelul Cancelariei, este un demers multianual (urmând să se desfășoare din 2017 până în prima parte a anului 2020) de marcarea a 100 de ani de la Marea Unire și de la formarea Statului român modern. Centenarul va fi nu doar ocazia celebrării evenimentelor din 1918, ci și o platformă pentru generarea unui proiect de țară, motiv pentru care va fi un „efort de societate“, în care MC va fi implicat alături de alte autorități și instituții publice, operatori privați și personalități din România și străinătate. Programul „Centenar“ va avea o dimensiune memorialistică, educațională, instituțională și științifică, o componentă dedicată românilor din afara granițelor și una pentru minoritățile din România, precum și o componentă de omagiere a contribuției personalităților străine la Marea Unire și una axată pe propunerea unui nou proiect de țară, adresată noilor generații.

Sezonul cultural România – Franța este un amplu program bilateral de diplomație culturală ce marchează Centenarul Marii Unirii și al creării Statului român modern și se va desfășura timp de șase luni (1 decembrie 2018 – 30 iunie 2019) în cele două țări. Sezonul, pentru care responsabil de program este MC, este organizat, din partea României, împreună cu MAR, MapN și ICR, iar din partea Franței, de Institutul Francez, MC și MAE. În ceea ce privește partea română, activitățile artistice, culturale, științifice și diplomatice ale Sezonul cultural se vor desfășura pe șase linii directoare: „Arte contemporane“, „Cinema și audio-vizual“, „Mari evenimente“, „Orașe, muzee, patrimoniu“, „Știință, inovație, industrii creative“ și „Centenar“). Contribuția din bugetul de stat este estimată la 1,5 milioane de euro, partenerii francezi urmând să participe cu o sumă egală, din fonduri publice și mecenat.

Programul Orașe europene a fost lansat în 2016 de MC ca un proiect dedicat orașelor care au candidat în prima și a doua etapă a competiției pentru titlul de CEaC 2021 în România și nu au câștigat – Alba Iulia, Arad, Baia-Mare, Bacău, Brăila, Brașov, București, Cluj-Napoca, Craiova, Iași, Sfântu Gheorghe, Suceava, Târgu Mureș. MC definește împreună cu reprezentanți APL ai acestor orașe un program de susținere cât mai clar și mai adaptat nevoilor de dezvoltare culturală și de protejare a patrimoniului construit ale fiecărui oraș. Programul Orașe Europene se articulează în jurul a patru direcții propuse de MC: acordarea patronajului MC pentru un proiect de dimensiune europeană care a făcut parte din programul de candidatură; inițierea unor programe de formare dedicate atât managerilor, cât și programatorilor culturali;

elaborarea unei publicații dedicate orașelor candidate pentru a contura profilul și identitatea lor; revitalizarea în fiecare oraș a unui cinematograful de artă. De asemenea, este afirmată importanța colaborării cu zona teatrului independent.

În perioada **ianuarie – iunie 2019 România va deține Președinția Consiliului UE**. Conform sistemului introdus de Tratatul de la Lisabona în 2009, România va lucra împreună îndeaproape cu Austria (care va deține președinția în perioada iulie-decembrie 2018) și cu Finlanda (care va deține președinția în perioada iulie-decembrie 2019).

Proiectul e-cultura, implementat de MC cu sprijinul instituțiilor de cultură și al DJC-urilor și cu finanțare prin Programul Operațional Competitivitate – Acțiunea 2.3.3 „Îmbunătățirea conținutului digital și a infrastructurii TIC sistemice în domeniul e-educație, e-incluziune, e-sănătate și e-cultură”. Acesta este un proiect predefinit cu un buget aproximativ de 11 mil. euro. UMP va coordona scrierea, depunerea și implementarea proiectului, MC considerându-l proiect național major. Obiectivele acestuia sunt: 1. Dezvoltarea unei platforme informatice on-line de catalog partajat și bibliotecă digitală, disponibilă tuturor instituțiilor culturale din România, precum și publicului larg; 2. Digitizarea și expunerea on-line (până în 2020) în Biblioteca Digitală a României și în Biblioteca Digitală Europeană (europeana.eu) a peste 750.000 de bunuri culturale (texte, imagini, audiograme, videograme, obiecte digitale 3D). Proiectul reprezintă un exercițiu de digitizare masivă, în principal a obiectelor de patrimoniu mobil.

România va participa la acțiunea **Marca Patrimoniului European**, inițiativă europeană care constă în evidențierea semnificației siturilor de patrimoniu pentru Europa și construcția europeană, precum și în consolidarea sentimentului apartenenței la spațiul UE, definit prin repere și valori spirituale împărtășite. Pot fi desemnate monumente, situri naturale, subacvatice, arheologice, industriale sau urbane, peisaje culturale, locuri comemorative, dar și bunuri și obiecte culturale cu o semnificație importantă pentru istoria europeană. Valoarea adăugată a **Mărcii de Patrimoniu European**, în comparație cu alte inițiative din sfera patrimoniului cultural (Lista patrimoniului mondial UNESCO, Programul „Itinerarii culturale” al Consiliului Europei) se concretizează în promovarea și facilitarea accesului la situri, precum și în inter-relaționarea dintre acestea, în vederea schimbului de bune practici și a inițierii unor proiecte comune.

Comisia Europeană a adoptat, în data de 30 august 2016, propunerea pentru o decizie privind **2018 - Anul European al Patrimoniului Cultural**, ale cărei obiective vizează conștientizarea rolului deținut de patrimoniul cultural în incluziunea socială, creșterea economică și valorificarea patrimoniului în contextul cooperării internaționale cu state din afara UE. Obiectivul global de a încuraja și susține demersurile UE, ale statelor membre, ale autorităților regionale și locale de protejare, salvagardare, reutilizare, valorificare și promovare a patrimoniului cultural european în UE poate fi atins prin măsuri la nivel european, național, regional și local, precum și prin conferințe/inițiative destinate conștientizării importanței patrimoniului cultural,

campanii de informare și educație pentru transmiterea valorilor asociate diversității patrimoniului, schimburi de bune practici și experiență, derularea de studii, cercetări și activități de inovare.

Având în vedere Decizia nr. 445/2014/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 16 aprilie 2014 de instituire a unei acțiuni a Uniunii în favoarea evenimentului „**Capitale Culturale Europene**“ (CEaC) pentru anii 2020-2033, MC este desemnat autoritatea de management responsabilă de organizarea și gestionarea acțiunii „Capitale Culturale Europene“ pentru anul 2021 în România. Titlul de Capitală Culturală Europeană în anul 2021 **reprezintă o prioritate pentru România și generează avantaje substanțiale în domeniile cultural, social și economic, atât pe parcursul anului respectiv cât și ulterior**. CEaC 2021 este un program național multianual, **MC sprijinind acțiunea CeaC 2021 cu șase ani în avans**, pentru a oferi orașelor candidate timp suficient pentru pregătire. Începând cu anul 2017, după nominalizarea orașului Timișoara drept CeaC 2021, MC împreună cu juriul CEaC vor asigura procesul de monitorizare a punerii în practică a planului de acțiune a strategiei culturale asumată în dosarul de candidatură și vor realiza evaluarea *ex-post* a acțiunii CEaC în România, până inclusiv în anul 2022. MC face demersuri pentru a adopta măsurile necesare pentru alocarea la bugetul operațional al orașului câștigător a unui procent de cofinanțare națională pentru CEaC pentru perioada 2017-2022. De asemenea, Comisia Europeană va acorda, prin programul *Europa Creativă*, Premiul Melina Mercouri în valoare de 1.5 mil. de euro orașului nominalizat Capitala Europeană a Culturii pentru anul 2021. De asemenea, în eventualitatea în care se va lua în calcul contribuția de la bugetul de stat la cheltuielile de capital ale orașului câștigător, MC va colabora cu Ministerul Finanțelor Publice pentru a identifica cele mai potrivite soluții și abordări.

MC organizează standul național la târgurile internaționale de carte de la Ierusalim, Leipzig, Bologna, Budapesta, Praga, Frankfurt, Belgrad, Istanbul și Sofia. Participarea la târgurile internaționale de carte asigură o deschidere industriei editoriale din România către piața internațională. Scriitorii români au ocazia să participe la evenimente alături de colegii lor de breaslă din diverse țări, în fața celor mai influenți jurnaliști culturali și editori la nivel internațional. Pentru perioada următoare, deosebit de importantă este participarea României ca țară invitată de onoare, în anul 2018, la Târgul Internațional de Carte de la Leipzig, al doilea târg de carte ca număr de vizitatori din lume, după cel de la Frankfurt. Târgul Internațional de Carte de la Leipzig oferă autorilor prezenți șansa deosebită de a se face cunoscuți pe cea mai mare piață de carte europeană, cea germană, în valoare de aproximativ 10 mld. de euro. Numeroasele traduceri din română în germană publicate în ultimul deceniu ne încurajează să credem că tinerii autori români pot deveni și ei cunoscuți în Germania printr-o participare bine structurată și pusă în practică la Târgul de la Leipzig.

Bienala de la Veneția este unul dintre cele mai prestigioase evenimente culturale internaționale dedicate manifestărilor artistice din domeniile arte vizuale, arhitectură, muzică, teatru, dans, cinematografie. Fiecare ediție organizată oferă un melanj

eclectic de proiecte artistice reprezentative fiecărei țări participante. Prezența României la Bienala de la Veneția ilustrează un dialog cultural cu lumea artei contemporane internaționale inițiat acum mai bine de 100 de ani, când a avut loc prima sa participare la acest eveniment. Prin prezența la Bienala de Artă de la Veneția, România și-a câștigat o poziție respectată pe podiumul internațional al artei contemporane, artiștii români devenind parte dintr-un nod cultural format din iubitori ai artei, curatori, colecționari și alți operatori culturali. De asemenea, recente participări la Bienala de Arhitectură de la Veneția au subliniat potențialul creator al arhitecților români în contextul armonizării spațiului construit în mediul înconjurător. Bienala de la Veneția reprezintă pentru România oportunitatea fructificării unor schimburi intelectuale și artistice și a promovării producției culturale locale.

Festivalul Internațional „George Enescu” și Concursul Internațional „George Enescu”

Festivalul Enescu este organizat o dată la doi ani, în luna septembrie, de către ARTEXIM, instituție publică aflată în subordinea Ministerului Culturii, înființată în 1990 și finanțată din venituri extrabugetare. Pregătirea fiecărei ediții începe cu mulți ani înainte, pentru a putea asigura prezența unora dintre cele mai bune orchestre ale lumii în program. Sintetic vorbind, Festivalul Enescu are un concept clar stabilit, care nu se schimbă și pentru care este solicitat sprijinul tuturor instituțiilor și autorităților statului, având în vedere că un public de peste 100.000 de persoane – din țară și din străinătate - vine la concertele organizate: concerte și recitaluri au loc în Sala Mare a Palatului, la Ateneu și în Piața George Enescu, iar evenimente culturale conexe se desfășoară în câteva spații publice și în galerii de artă în cadrul „Bucureștiului Creativ”, pe o temă declinată din muzica lui George Enescu. Concursul Internațional „George Enescu” este dedicat selectării și promovării celor mai buni artiști tineri ai momentului, concomitent cu promovarea muzicii lui Enescu. Începând cu anul 2014, concursul se desfășoară alternativ cu Festivalul, fiind într-o dezvoltare continuă. Astfel, în acest an peste 300 de tineri artiști din întreaga lume s-au înregistrat la acest Concurs. Majoritatea probelor de concurs, precum și toate recitalurile extraordinare ale artiștilor invitați și gala de deschidere au loc la Ateneul Român, ceea ce contribuie la prestația acestei competiții, singura din România recunoscută de cel mai important for internațional de specialitate, „World Federation of International Music Competitions”. Festivalul „George Enescu” a devenit în timp un foarte bun instrument de diplomatie publică și culturală al României, precum și un instrument de dezvoltare economică, prin turism.

INSTRUMENTE DE FINANȚARE

MC – autoritate finanțatoare pentru sectoarele culturale și creative, din fonduri de la bugetul de stat sau fonduri externe nerambursabile

Programul național de finanțare a cercetării arheologice sistematice finanțează proiecte selectate din Planul anual al cercetărilor arheologice sistematice din România, propus de către Comisia Națională de Arheologie (CNA) și aprobat prin ordin al ministrului culturii. Programul are următoarele obiective: a) cercetarea interdisciplinară; b) protejarea patrimoniului arheologic prin cercetarea arheologică sistematică și conservarea primară a siturilor de pe teritoriul României și a siturilor din zonele de interes arheologic prioritar; c) promovarea folosirii metodelor arheologice în cadrul cercetării și protejării vestigiilor arheologice; d) promovarea și punerea în valoare a siturilor arheologice unde se execută cercetări arheologice sistematice; e) îmbogățirea colecțiilor publice ale muzeelor cu bunuri culturale descoperite în cadrul cercetărilor arheologice sistematice; f) popularizarea, vizibilitatea și promovarea rezultatelor cercetărilor arheologice sistematice. Programul este gestionat de MC și funcționează pe baza OMC nr. 2134/01.03.2016.

MC acordă sprijin **financiar nerambursabil anual și multianual proiectelor consolidate, proiectelor uniunilor de creație și proiectelor minorităților** în cadrul unui program cultural prioritar, în baza OG nr. 51/1998 privind îmbunătățirea sistemului de finanțare a programelor, proiectelor și acțiunilor culturale, pe baza unor criterii stabilite și a agreării unor norme metodologice stabilite prin ordine de ministru. Exemple de proiecte consolidate astfel finanțate: Festivalul Național de Teatru, Festivalul Internațional de Film Transilvania, Festivalul Internațional de Teatru de la Sibiu, Astra Film Festival, Salonul Internațional al Cărții Bookfest, Bienala națională de arhitectură. În 2016, aceste criterii au fost: 1. Au anvergură regională, națională sau internațională; 2. Răspund unor nevoi culturale bine definite sau se adresează politicilor de promovare și susținere a culturii și artei naționale; 3. Se adresează unui public larg și au vizibilitate foarte bună în plan cultural, social și în media; 4. Asigură continuitate și posibilitate de dezvoltare a unor creații și expresii artistice de valoare; 5. Au un public-țintă bine definit; 6. În cadrul programului oficial al programului/proiectului cultural sunt invitate să participe personalități naționale și/sau internaționale; 7. Derularea programului/proiectului cultural contribuie la întărirea legăturilor profesionale de breaslă; 8. Desfășurarea programului/proiectului cultural contribuie la dezvoltarea dialogului între profesioniștii aparținând mai multor domenii culturale. În 2016 criteriile și normele metodologice au fost stabilite prin OMC nr. 2116 din 26.02.2016.

MC constituie un fond pentru finanțarea nerambursabilă a nevoilor culturale de urgență reprezentând un procent de până la 8%, dar nu mai puțin de 2% din bugetul anual destinat proiectelor culturale, conform legii. Finanțarea nevoilor culturale de urgență se realizează în baza OG nr. 51/1998 privind îmbunătățirea sistemului de finanțare a programelor, proiectelor și acțiunilor culturale, pe baza

unor criterii stabilite și a agreării unor norme metodologice stabilite anuale prin ordine de ministru. Nevoia culturală de urgență este definită astfel: „cerința de produse sau servicii culturale, exprimată explicit ori implicit de persoane fizice sau juridice, a cărei nesatisfacere poate prejudicia interesele imediate ale unei comunități”. Exemple de inițiative finanțate în baza aprecierii unei nevoi culturale de urgență: Festivalul Internațional de Teatru Undercloud, Street Delivery, Festivalul Internațional de Film Anonimul, Festivalul Internațional de Literatură București. În 2016 criteriile în baza cărora s-a acordat finanțarea au fost: a. impactul iminent al ofertei culturale asupra comunității căreia i se adresează; b. impactul direct al ofertei culturale asupra evoluției profesionale a specialiștilor din domeniul în care a fost elaborată; c. specificitatea/unicitatea/necesitatea ofertei culturale, raportată la sistemul de valori, regional/european/internațional, din domeniul în care a fost elaborată; d. unicitatea ofertei culturale în cadrul ofertelor culturale existente în comunitatea căreia i se adresează, în perioada avută în vedere; e. contribuția determinantă a ofertei culturale la creșterea calității vieții și la asigurarea coeziunii sociale, în comunitatea căreia i se adresează. În 2016 criteriile și normele metodologice au fost stabilite prin OMC nr. 2116/26.02.2016.

Programul Cultural Național pentru susținerea financiară a taberelor de creație plastică naționale și internaționale susține producerea de bunuri culturale, în cadrul unor evenimente naționale sau internaționale organizate pe teritoriul României și destinate exclusiv artiștilor profesioniști. La sesiunea de selecție poate participa orice persoană fizică autorizată sau persoană juridică de drept public sau privat, română sau străină, cu sediul în România, care să îndeplinească calitatea de operator cultural, denumită în continuare solicitant, cu excepția persoanelor juridice de drept public aflate în subordinea MC, finanțate integral sau parțial de la bugetul de stat. Programul a funcționat în 2015 în baza OMC nr. 2334/25.05.2015.

MC acordă **sprijin financiar nerambursabil pentru proiectele culturale organizate cu prilejul Zilei Culturii Naționale (15 ianuarie)**, pe baza Legii nr. 238/2010 privind declararea zilei de 15 ianuarie Ziua Culturii Naționale, normele metodologice de desfășurare a concursului de proiecte fiind elaborate de către direcțiile de specialitate din minister și aprobate prin ordin de ministru. Obiectivul general al Programului este să sprijine financiar organizarea de manifestări cultural-artistice și de acțiuni social-culturale dedicate sărbătorii acestei zile. Pot depune proiecte în cadrul acestui program orice persoane juridice de drept public sau privat, române, autorizate, respectiv înființate în condițiile legii române, care desfășoară programe, proiecte și activități culturale. În 2016 criteriile și normele metodologice au fost stabilite prin OMC nr. 2803 din 14.12.2015.

Programul ACCES reprezintă un instrument de finanțare menit să susțină acțiuni și proiecte culturale din următoarele domenii: arte vizuale/arhitectură, cultură scrisă, cinematografie/audiovizual, artele spectacolului, dialog intercultural, patrimoniu imaterial/patrimoniu cultural mobil. Inițiat în 2016 de către MC, Programul ACCES se desfășoară în baza OG nr. 51/1998 privind îmbunătățirea sistemului de finanțare a programelor, proiectelor și acțiunilor culturale și a unor norme metodologice stabilite

prin ordine de ministru. Comisiile de validare a proiectelor câștigătoare sunt alcătuite din specialiști pe fiecare domeniu, iar secretariatul comisiei este asigurat de funcționarii publici din minister. Are drept scop valorificarea potențialului cultural și creativ existent la nivel național și integrarea acestuia în sfera de circulație a valorilor culturale universale. Principalele sale obiective sunt: promovarea valorilor culturale contemporane din România și stimularea valorificării acestora prin intermediul acțiunilor și proiectelor culturale în domenii diverse precum arte vizuale, arhitectură, cultură scrisă, cinematografie/audiovizual, artele spectacolului, dialog intercultural, patrimoniu imaterial/patrimoniu cultural mobil; sprijinirea dialogului intercultural și a acțiunilor de cooperare culturală ale comunităților etnice la nivel național, în domeniile mai sus amintite; valorificarea potențialului creativ al tinerei generații, evidențiindu-se astfel contribuția creativă și inovatoare a acesteia la patrimoniul cultural național; susținerea valorilor culturale contemporane românești și integrarea acestora în patrimoniul cultural universal.

Programul CultIN, inițiat de MC în 2016, are ca principale obiective: a) Stimularea creativității și a talentului indivizilor, valorificat prin inițiative personale sau organizat în companii, hub-uri (spații de lucru/discuții, asociații din mediul creativ și cultural), incubatoare de proiecte și afaceri (instituții/spații/asociații care urmăresc crearea unui mediu favorabil pentru firme cu potențial de dezvoltare), studiouri de creație (spații/ateliere/instituții/asociații care au ca scop creația și exploatarea proprietății intelectuale), care au potențialul de a genera prosperitate prin valorificarea proprietății intelectuale; b) Sprijinirea sistemului de funcționare colaborativ prin antrenarea mai multor actori proveniți din domenii diverse ale industriilor culturale și creative (cluster culturale și creative); c) Încurajarea identificării unor piețe noi de distribuție a serviciilor și produselor realizate prin contribuția creativă și inovatoare a artiștilor, creatorilor și antreprenorilor din domeniul industriilor culturale și creative. Programul se desfășoară în baza OG nr. 51/1998 privind îmbunătățirea sistemului de finanțare a programelor, proiectelor și acțiunilor culturale, și a unor norme metodologice stabilite prin ordine de ministru.

MC acordă **sprijin financiar nerambursabil pentru editarea revistelor și publicațiilor culturale** în baza Legii nr. 136/2015 pentru finanțarea revistelor de cultură reprezentative din România. Aceste finanțări se acordă distinct pentru revistele uniunilor de creatori din România, membre ale Alianței Naționale a Uniunilor de Creatori (ANUC), respectiv pentru cele propuse de alte persoane juridice.

- Conform legii, „revistele uniunilor de creatori din România, membre ale Alianței Naționale a Uniunilor de Creatori, sunt finanțate de la bugetul de stat, prin bugetul Ministerului Culturii, cu suma de minimum 4.500 mii lei, sumă indexabilă anual”. Din suma alocată de la bugetul de stat, uniunile de creatori din România, membre ale ANUC, fiecare pentru domeniul său, stabilesc lista revistelor care urmează a fi finanțate, precum și sumele necesare.
- Pentru finanțarea editării revistelor și publicațiilor culturale, altele decât cele propuse de uniunile de creatori din România, se organizează o sesiune de selecție, iar revistele și publicațiile propuse pentru finanțare de către o comisie

formată din specialiști în domeniu sunt aprobate prin OMC. Valoarea bugetului anual acordat acestora reprezintă un procent de 25%, raportat la suma prevăzută pentru revistele uniunilor de creatori și se alocă suplimentar acesteia. Din finanțarea acordată se pot acoperi următoarele categorii de cheltuieli eligibile: cheltuieli de personal; cheltuieli administrative; drepturi de autor; costuri materiale și servicii; cheltuieli pentru tipărire și difuzare; premii decernate de reviste. Programul a funcționat în 2016 în baza OMC nr. 2073/10.02.2016.

Programul național pentru achiziția de cărți din categoria culturii scrise își propune să sprijine completarea și actualizarea colecțiilor din bibliotecile publice aflate sub autoritatea consiliilor locale ori județene, prin acordarea de sprijin financiar pentru achiziția de cărți din categoria culturii scrise în baza Legii nr. 186/2003 privind susținerea și promovarea culturii scrise. Programul are ca obiect achiziția de cărți care au caracter literar-artistic și tehnico-științific, ale autorilor editați în România în ultimii ani.

Programul TEZAURE UMANE VII, una dintre inițiativele UNESCO privind salvagardarea, păstrarea și transmiterea patrimoniului cultural imaterial, vizează, pe de o parte, creșterea gradului de recunoaștere și vizibilitate a păstrătorilor și transmițătorilor elementelor de patrimoniu cultural imaterial în cadrul comunităților din care fac parte, al specialiștilor și al publicului larg, iar, pe de altă parte, identificarea acelor persoane care, făcând dovada caracterului excepțional al performării, sunt capabile să transmită un anumit element de patrimoniu imaterial, în forma și cu mijloacele tradiționale nealterate, contribuind astfel la asigurarea viabilității acestuia. Titlul de TEZAUR UMAN VIU este viager, personal și netransmisibil și se acordă pentru România de către Comisia națională pentru salvagardarea patrimoniului cultural imaterial. Programul funcționează în baza OMC nr. 2491/27.11.2009 pentru aprobarea Regulamentului de acordare a titlului de TEZAUR UMAN VIU.

Programul de mobilitate al Ministerului Culturii a existat în perioada 2005-2009 și urmează să fie relansat în 2017. Programul finanțează granturi de călătorie individuală, în interes cultural, pentru artiști, manageri, producători culturali care participă la evenimente în afara țării.

Programul de asigurare a cofinanțării nerambursabile pentru participarea operatorilor culturali români la Programul Cultura 2007-2013 a vizat proiectele culturale cu beneficiari români selectate de Uniunea Europeană în cadrul acestui Program. Programul s-a derulat în perioada 2011-2013 în baza unui OMC și urmează să fie relansat în 2017 pentru a susține participare la programul *Europa Creativă* – subprogramul *Cultura*. Prin acest program, MC a avut ca principal obiectiv promovarea valorilor culturale din România, vizând o prezentare activă a diversității conținuturilor și expresiilor artistice. Eligibilă era orice persoană juridică de drept public sau privat, română, autorizată, respectiv înființată în condițiile legii române, care, potrivit actelor constitutive, desfășoară programe, proiecte și activități culturale

(de exemplu: organizații neguvernamentale, instituții publice etc.) și a obținut finanțare de la UE în cadrul Programului *Cultura* 2007-2013.

Program pentru acoperirea costurilor lucrărilor de protejare și de intervenție asupra monumentelor istorice aflate în proprietatea persoanelor fizice sau juridice de drept privat prin acordarea de finanțări nerambursabile, credite cu dobândă redusă sau dobândă zero. Programul are ca bază legală HG nr. 1430/2003 și HG nr. 610/2003.

Programul PA16/RO12 Conservarea și revitalizarea patrimoniului cultural și natural, implementat de UPP din cadrul MC în cadrul unui parteneriat cu Consiliul Artelor Norvegia, în conformitate cu Acordul Spațiului Economic European (SEE) dintre Uniunea Europeană și Islanda, Norvegia și Lichtenstein se va încheia în aprilie 2017. Obiectivul general al Programului este protejarea și conservarea patrimoniului cultural și natural pentru generațiile viitoare și facilitarea accesului la patrimoniu a publicului larg, cu obiectivele specifice: „protejarea și valorificarea patrimoniului cultural din România; dezvoltarea orașelor și regiunilor prin creșterea atractivității turistice și investiționale a acestora, datorită conservării, restaurării și valorificării patrimoniului cultural și natural; conservarea și valorificarea patrimoniului imaterial în vederea susținerii identității culturale a minorităților etnice și culturale, inclusiv a populației rome” (sursa: www.fonduri-patrimoniu.ro).

Programul PA17/RO13 Promovarea diversității în cultură și artă în cadrul patrimoniului cultural european, implementat de UPP din cadrul MC în cadrul unui parteneriat cu Consiliul Artelor Norvegia, în conformitate cu Acordul Spațiului Economic European (SEE) dintre Uniunea Europeană și Islanda, Norvegia și Lichtenstein, se va încheia în aprilie 2017. Scopul programului este „sporirea dialogului cultural și protejarea identității europene prin înțelegerea diversității culturale; reducerea disparităților economice și sociale în cadrul Spațiului Economic European; consolidarea relațiilor bilaterale dintre statele donatoare și România” (sursa: www.fonduri-diversitate.ro).

Programul Antreprenoriat cultural, patrimoniu cultural și schimburi culturale. Programul va fi gestionat de UMP din cadrul Ministerului Culturii, în conformitate cu Acordul Spațiului Economic European (SEE) dintre Uniunea Europeană și Islanda, Norvegia și Lichtenstein și se va focaliza pe rolul patrimoniului cultural și al culturii în dezvoltarea locală și regională, cu accent pe gradul de ocupare, formarea vocațională și incluziune socială. Va susține de asemenea proiecte care urmăresc documentarea istoriei culturale a grupurilor și minorităților sociale, etnice și culturale.

Programul România Creativă, în cadrul Program Operațional Capital Uman, Axa prioritară 3: „Locuri de muncă pentru toți”, Obiectiv tematic 8: „Promovarea unor locuri de muncă durabile și de calitate și sprijinirea mobilității lucrătorilor”, Prioritatea de investiții 8.iii „Activități independente, antreprenoriat și înființare de întreprinderi, inclusiv a unor microîntreprinderi și a unor întreprinderi mici și mijlocii inovative”. Sunt eligibile persoane fizice care intenționează să înființeze o afacere în industrii culturale și creative în zona urbană într-una din regiunile mai puțin dezvoltate. Principalele

etape și grupe de activități din cadrul programului: mentorat și formare profesională a beneficiarilor în domeniul antreprenoriatului, adaptate specificului sectoarelor culturale și creative; consiliere/consultanță pentru dezvoltarea planului de afaceri; sprijin pentru inițierea și demararea unei afaceri într-un domeniu cultural-creativ; exploatarea și sustenabilitatea ideii de business (activități specifice fiecărui domeniu în parte). Obiectivul programului este dezvoltarea antreprenoriatului și înființarea de noi întreprinderi non-agricole în zona urbană în domeniile culturale și creative.

Fonduri gestionate de MC pentru reabilitarea monumentelor istorice și finalizarea construcției, renovarea sau reabilitarea clădirilor culturale de interes public din România

Proiectele F/P 1562 (2006) privind reabilitarea monumentelor istorice din România și F/P 1572 (2006) privind finalizarea construcției, renovarea sau reabilitarea clădirilor culturale de interes public din România sunt co-finanțate de Guvernul României în parteneriat cu Banca de Dezvoltare a Consiliului Europei prin două Acorduri-cadru de împrumut parafate în decembrie 2006, respectiv mai 2007. Valoarea cumulată a proiectelor este de 348.858.000 Euro, fără TVA. Suma este destinată finanțării consolidării, restaurării / construcției, reconstrucției și modernizării unui număr de 21 de monumente istorice și edificii ce adăpostesc instituții publice de cultură de maximă relevanță, aflate în subordinea Ministerului Culturii și care au fost selectate pe baza importanței și în conformitate cu criteriile de finanțare ale Băncii. UMP a fost înființată în martie 2007 în cadrul Ministerului Culturii, ca o consecință obligatorie a parafării Acordului-cadru de împrumut dintre România și BDCE pentru finanțarea celor două programe. În 2016 UMP a demarat lucrările de refacere a clădirii Muzeului Național al Țăranului Român, iar împreună cu Ministerul Finanțelor Publice a inițiat procedurile de încheiere a unui nou parteneriat cu Banca de Dezvoltare a Consiliului Europei, care să permită restaurarea Muzeului Național de Istorie a României, a Teatrului și Operei Clujene și a Sălii Palatului din București. Valoarea estimată a proiectului este de 180 milioane Euro.

Instituții subordonate MC care acordă finanțări nerambursabile pentru programe și proiecte culturale, precum și fonduri provenite din alte surse și alocate pentru acțiuni culturale

Administrația Fondului Cultural Național (AFCN) este o instituție publică autonomă înființată prin HG nr. 802/2005 cu scopul de a gestiona **Fondul Cultural Național**, de a finanța programele, proiectele și acțiunile culturale organizate în țară și/sau în străinătate, precum și pentru a susține relațiile culturale internaționale ale României. Prin finanțarea de programe și proiecte culturale, AFCN facilitează accesul publicului la manifestări culturale, artistice și educaționale variate, precum: festivaluri, evenimente multiculturale și interdisciplinare, expoziții, concerte, reprezentații de teatru, spectacole, performance-uri, happening-uri, workshop-uri, seminarii, conferințe, lansări de carte și publicații periodice, cursuri de artă pentru toate categoriile de public (sursa: www.afcn.ro). De asemenea, în vederea achiziționării de opere de artă contemporană și a bunurilor culturale clasate în categoria tezaurul

patrimoniului cultural național mobil, se constituie **Fondul Brâncuși**, gestionat de AFCN. Bani Fondului Brâncuși provin din donații și alte liberalități și din sponsorizări, iar în completarea surselor de finanțare a Fondului, MC poate aloca AFCN, prin transfer, subvenție de la bugetul de stat.

Centrul Național al Cinematografiei (CNC) susține și promovează filmul românesc și încurajează dezvoltarea cinematografiei. Printre altele, CNC organizează concursul de proiecte cinematografice și acordă sprijin financiar din **Fondul cinematografic** pentru dezvoltarea de proiect și producția de film, pentru promovarea și distribuția națională în cinematografe sau pentru promovarea în străinătate a filmelor românești, pentru modernizarea și digitizarea cinematografelor, pentru cinematografele de artă, pentru programe de cultură și educație cinematografică, pentru participarea filmelor și a cineaștilor români la manifestări interne și internaționale de profil, inclusiv prin organizarea de standuri, manifestări și acțiuni promoționale în cadrul acestora, pentru finanțarea realizării unor proiecte cinematografice în regim de coproducție (sursa: www.cnc.ro).

Institutul Național al Patrimoniului (INP) este responsabil de fundamentarea și elaborarea **Programului Național de Restaurare (PNR)**, finanțat de la bugetul de stat, prin bugetul MC. Prin PNR, INP gestionează fondurile destinate cercetării, consolidării, restaurării și punerii în valoare a monumentelor istorice. Pot fi incluse în PNR următoarele categorii de monumente istorice: 1) obiective aflate în proprietatea publică sau privată a unităților administrativ-teritoriale; 2) obiective aflate în proprietatea cultelor religioase recunoscute de lege; 3) imobile cu statut juridic similar celor menționate în paragrafele anterioare care fac parte din monumente istorice aflate în categoriile ansambluri sau situri. Elaborarea și derularea PNR se face potrivit normelor metodologice adoptate prin OMC nr. 3765/2016.

Centrul Național al Dansului București (CNDB) încurajează și sprijină producerea și difuzarea de spectacole de dans contemporan, dezvoltarea artistică și profesională, activitățile de documentare și cercetare din domeniul dansului contemporan, precum și mobilitatea artiștilor și a creațiilor acestora. Prin organizarea concursurilor de **programe și proiecte coregrafice produse sau co-produse de CNDB**, acesta dorește să participe direct la realizarea acelor proiecte coregrafice care contribuie la îmbogățirea domeniului dansului contemporan, atingând: o dimensiune națională și internațională; un grad crescut al potențialului de vizibilitate a unor proiecte relevante; un impact puternic cu referință directă la formarea unui public specializat cât mai larg; un grad crescut de profesionalizare a artiștilor din domeniu. În 2016 categoriile de finanțare sunt: Producția și difuzarea de spectacol - producții coregrafice originale și difuzare; Dezvoltare artistică și profesională a artiștilor - organizarea de cursuri de pregătire și ateliere pentru profesioniști, pe teritoriul național; participarea profesioniștilor din domeniu la cursuri și ateliere de formare în străinătate; Cercetare și documentare în domeniul coregrafic (istoric sau actual), rezidențe, studii de practici contemporane, documentare, prezervarea și valorificarea patrimoniului imaterial al dansului modern și contemporan românesc (sursa: www.cndb.ro).

Programe de cooperare europeană din fonduri europene comunitare pentru 2014-2020 relevante pentru sectoarele culturale și creative

Programul Europa Creativă are un buget total de 1,46 mld. de euro pentru perioada 2014-2020 și este gestionat de Comisia Europeană prin Agenția Executivă pentru Educație, Audiovizual și Cultură, care primește și evaluează aplicațiile. Europa Creativă are două subprograme, MEDIA și Cultura, și o componentă transsectorială, dedicată garantării creditelor bancare pentru sectoarele culturale și creative și cooperării în domeniul politicilor culturale. Obiectivele generale ale programului sunt: (a) păstrarea, dezvoltarea și promovarea diversității lingvistice și culturale europene și promovarea patrimoniului cultural al Europei; (b) consolidarea competitivității sectoarelor culturale și creative europene, în special competitivitatea sectorului audiovizual, cu scopul de a promova o creștere inteligentă, durabilă și favorabilă incluziunii.

Subprogramul Cultura oferă finanțare pentru: proiecte de cooperare între minimum trei țări; rețele europene ce contribuie la profesionalizarea operatorilor din sectoarele culturale și creative; platforme europene dedicate mobilității și promovării creatorilor și operelor culturale; traduceri din literatura europeană. În subprogramul *Cultura* sunt eligibili toți operatorii din sectoarele culturale și creative, însemnând organizații neguvernamentale, instituții publice și companii private cu activitate în domeniu. Toate entitățile care depun proiecte sau care sunt parteneri în proiecte trebuie să aibă minimum doi ani de existență juridică (sursa: www.europa-creativa.eu/cultura).

Subprogramul Media sprijină capacitatea industriei cinematografice europene de a se dezvolta, de a distribui și de a promova operele audiovizuale. Se oferă finanțare pentru festivaluri, distribuție automată, distribuție selectivă, dezvoltare-proiect unic, dezvoltare-portofoliu proiecte, dezvoltarea publicului, sprijin pentru fonduri de coproducție internaționale (sursa: www.media-romania.eu/).

Mecanismul de garantare pentru sectoarele culturale și creative are următoarele priorități: (a) facilitarea accesului la finanțare pentru IMM-urile din sectoarele culturale și creative; (b) îmbunătățirea capacității intermediarilor financiari participanți de a evalua riscurile asociate IMM-urilor din sectoarele culturale și creative, precum și proiectelor acestora, inclusiv prin măsuri de asistență tehnică, de consolidare a cunoștințelor și de colaborare în rețele (sursa: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=CELEX:32013R1295&from=RO>).

Programul Europa pentru Cetățeni este programul comunitar derulat de Direcția Generală Migrație și Afaceri Interne din cadrul Comisiei Europene care își propune să promoveze cetățenia europeană activă prin implicarea societății civile în construirea unei Europe unite, bazată pe valori istorice și rememorarea unui trecut comun, pe aprofundarea dialogului intercultural și pe concepte precum toleranța, solidaritatea, democrația, egalitatea de șanse și înțelegerea reciprocă. În

cadru **obiectivului global de a aduce UE mai aproape de cetățeni, obiectivele generale ale programului** sunt următoarele: (1) să ajute cetățenii să înțeleagă mai bine Uniunea, istoria și diversitatea ei; (2) să promoveze cetățenia europeană și să îmbunătățească, la nivelul Uniunii, condițiile de participare civică și democratică (<http://europapentru cetateni.eu/>).

Orizont 2020 este programul UE dedicat cercetării și inovării, având un buget de 80 de mld. de euro pentru perioada 2014 - 2020. În cadrul priorității „Europe in a changing world – inclusive, innovative and reflective societies”, apelul „Reflective Societies: Cultural Heritage and European Identities” explorează diversitatea culturală europeană și oportunitățile create de aceasta. Această componentă își propune să contribuie la dezvoltarea unei societăți creative și inovative. De asemenea, este stimulat potențialul utilizării tehnologiilor digitale în vederea modelării, analizei, înțelegerii și prezervării patrimoniului cultural, permițând astfel interpretări mai diverse, experiențe îmbogățite ale consumatorului, precum și reutilizarea creativă.

COSME 2014-2020 este programul UE care se adresează în special IMM-urilor, antreprenorilor și autorităților publice responsabile cu politicile și reformele în domeniul competitivității și inovării. Domeniile de intervenție vizează sprijinul IMM-urilor prin facilitarea accesului la finanțare, internaționalizare și acces la piețe, crearea unui mediu favorabil competiției și promovarea culturii antreprenoriale.

Erasmus+ este programul UE pentru educație, formare, tineret și sport pentru perioada 2014-2020, care sprijină formarea profesională continuă, finanțând învățarea formală, nonformală și informală. În același cadru, sunt stimulate cooperarea și acțiunile de mobilitate în special în domeniile învățământului superior și tineretului.

Programe de Cooperare Transfrontalieră, Interregională, Transnațională din fonduri europene* relevante pentru sectoarele culturale și creative

*sursa informațiilor sintetice de la această categorie: www.fonduri-structurale.ro

Programul Interreg V-A România-Bulgaria 2014 - 2020 susține crearea unor comunități competitive și sustenabile prin folosirea într-un mod eficient a resurselor, promovarea inițiativelor profitabile și a oportunităților oferite de dezvoltarea fluxurilor transversale și orizontale în zona coridorului Dunăre - Marea Neagră. Aria eligibilă din România este reprezentată de județele Mehedinți, Dolj, Olt, Teleorman, Giurgiu, Călărași, Constanța. Axa prioritară 2: O regiune verde include OS 2.1 Îmbunătățirea utilizării durabile a patrimoniului natural și a resurselor și patrimoniului cultural.

Programul IPA de Cooperare Transfrontalieră România-Republica Serbia 2014-2020 vizează dezvoltarea socio-economică echilibrată și durabilă a regiunii de graniță dintre România și Republica Serbia prin intermediul proiectelor comune transfrontaliere și acțiunilor comune ale partenerilor români și sârbi. Aria eligibilă din România este reprezentată de județele Timiș, Caraș-Severin, Mehedinți. Axa prioritară 4: Atractivitate pentru un turism sustenabil include OS 4.1 Dezvoltarea

economiei turismului local de-a lungul graniței, pe baza promovării unei valorificări sustenabile a patrimoniului local natural și cultural, promovarea creșterii cererilor naționale și internaționale pentru servicii de turism, crearea de atracții turistice și culturale integrative, îmbunătățirea atractivității rețelelor și traseelor turistice transfrontaliere.

Programul Operațional Comun România - Ucraina 2014 - 2020 susține promovarea dezvoltării economice și sociale prin abordarea provocărilor comune în mediu, sănătate publică, siguranță și securitate și vizează promovarea mobilității persoanelor, a bunurilor și capitalurilor în regiunile de pe ambele părți ale frontierelor comune. Aria eligibilă din România este reprezentată de județele Botoșani, Suceava, Tulcea, Maramureș, Satu-Mare. Obiectivul tematic 3: Promovarea culturii locale și protejarea patrimoniului istoric include PI 2.1 Promovarea și conservarea patrimoniului cultural și istoric.

Programul de Cooperare Transfrontalieră Ungaria - Slovacia - România - Ucraina 2014 – 2020 se bazează pe efortul de planificare în comun a celor patru țări participante și vizează să ofere un cadru pentru activitățile care vor conduce la o cooperare mai intensă între regiunile Ucrainei și cele ale statelor membre care împart granițe comune, în scopul de a iniția progrese în dificultățile existente în domeniile social, economic, de infrastructură și de mediu. Aria eligibilă din România este reprezentată de județele Maramureș, Satu Mare și Suceava. Obiectivul tematic 3: Promovarea culturii locale și protejarea patrimoniului istoric include PI 1 Promovarea culturii locale și a istoriei cu accentuarea funcției de turism.

Programul Operațional Comun „Bazinul Mării Negre” 2014 – 2020 își propune îmbunătățirea nivelului de trai al oamenilor din regiunile din Bazinul Mării Negre prin creștere sustenabilă și protecția în comun a mediului. În România, aria eligibilă a programului este Regiunea Sud-Est. Obiectivul tematic 1: Promovarea afacerilor și a antreprenoriatului în Bazinul Mării Negre include PI 1.1 Promovarea în comun a afacerilor și antreprenoriatului în sectoarele turism și cultură.

Programul Interreg Europa 2014-2020 susține agenda politică a UE și promovează acțiuni menite să transforme teritoriul european într-un spațiu cu un grad sporit de inovare, sustenabilitate și incluziune. Organizații de pe întreg teritoriul României sunt eligibile. Deși programul nu se adresează explicit sectoarele culturale și creative, acestea pot fi integrate prin contribuția acestora la atingerea obiectivelor generale corespunzătoare următoarelor axe prioritare: Axa prioritară 1: Cercetare, dezvoltare tehnologică și inovare; Axa prioritară 2: Competitivitatea întreprinderilor mici și mijlocii; Axa prioritară 3: Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de dioxid de carbon în toate sectoarele; Axa prioritară 4: Mediu și utilizarea eficientă a resurselor.

Programul Operațional URBACT III facilitează schimbul de cunoștințe și bune practici între orașe și alte niveluri de guvernare cu scopul este de a promova dezvoltarea durabilă integrată și de a îmbunătăți eficacitatea politicii regionale și de coeziune. Organizații de pe întreg teritoriul României sunt eligibile. Deși programul nu

se adresează explicit SCC, acestea pot fi integrate prin contribuția acestora la atingerea obiectivelor generale legate de susținerea dezvoltării durabile, prin intermediul celor patru obiective specifice: OS 1.1 Îmbunătățirea capacității orașelor de a gestiona politicile și practicile pentru dezvoltarea urbană durabilă într-o manieră integrată și participativă; OS 1.2 Îmbunătățirea modului de elaborare a strategiilor de dezvoltare urbană și a planurilor de acțiune în orașe; OS 1.3 Îmbunătățirea implementării planurilor integrate pentru dezvoltarea urbană durabilă; OS 1.4 Creșterea accesului profesioniștilor în domeniu și al actorilor implicați în luarea deciziilor la toate nivelurile (UE, național, regional și local) la cunoștințe și know-how din cadrul URBACT privind toate aspectele legate de dezvoltarea urbană în scopul îmbunătățirii politicilor de dezvoltare urbană.

Programul Interreg V-A România - Ungaria 2014 – 2020 susține realizarea de intervenții integrate cu accent transfrontalier și strategic puternic, în vederea exploatării potențialurilor comune și a abordării provocărilor comune. Aria eligibilă din România este reprezentată de județele: Satu Mare, Bihor, Arad și Timiș. Axa prioritară 1: Protejarea în comun și utilizarea eficientă a valorilor comune și resurselor (Cooperarea în domeniul valorilor comune și resurselor) include OS 1.2 Utilizarea durabilă a patrimoniului natural, istoric și cultural în aria eligibilă, iar Axa prioritară 6: Promovarea cooperării transfrontaliere între instituții și cetățeni (Cooperarea instituțiilor și comunităților) include OS 6.1 Intensificarea cooperării durabile transfrontaliere a instituțiilor și comunităților.

Programul de Cooperare INTERACT III 2014-2020 este un program operațional al obiectivului de Cooperare Teritorială Europeană, o parte a componentei de cooperare interregională, și este configurat pentru a consolida eficacitatea politicii de coeziune prin promovarea schimbului de experiență privind identificarea, transferul și difuzarea bunelor practici și a abordărilor inovatoare în ceea ce privește implementarea programelor de cooperare teritorială și a acțiunilor referitoare la cooperarea teritorială și la utilizarea Grupării Europene de Cooperare Teritorială (EGTC). Organizații de pe întreg teritoriul României sunt eligibile. Deși programul nu adresează explicit sectoarele culturale și creative, acestea nu sunt excluse iar programul poate fi relevant din perspectiva îmbunătățirii managementului, capacității de coordonare și cooperare pentru strategiile și planurile integrate la nivel regional.

Programul Operațional Comun România - Republica Moldova 2014 – 2020 contribuie la atingerea obiectivelor Instrumentului European de Vecinătate (ENI) prin promovarea culturii locale și a conservării patrimoniului cultural, prin dezvoltarea sistemului de sănătate la nivelul zonei vizate, a infrastructurii, și, nu în ultimul rând, dezvoltarea educației și prevenirea și combaterea problemelor de securitate și siguranță. Aria eligibilă din România este reprezentată de județele: Botoșani, Iași, Vaslui, Galați. Obiectivul tematic 3: Promovarea culturii locale și protejarea patrimoniului istoric include PI 2.1 Conservarea și promovarea patrimoniului cultural și istoric.

Programul Transnațional Dunărea 2014-2020 susține finanțarea proiectelor implementate de un parteneriat transnațional extins și care vor avea ca obiectiv îmbunătățirea politicilor publice și a cooperării instituționale. Organizații de pe întreg teritoriul României sunt eligibile. Axa prioritară 2: Responsabilitatea față de mediu și cultură în Regiunea Dunării include OS 2.2 Sprijinirea folosirii sustenabile a moștenirii naturale și culturale și a resurselor și OS 2.3 Sprijinirea restaurării și managementului coridoarelor ecologice.

Programul ESPON are drept scop promovarea și stimularea dimensiunii teritoriale europene în dezvoltarea și cooperarea prin furnizarea evidențelor, a transferului de cunoștințe și a modului de realizare a politicilor autorităților publice și a altor actori din domeniul politicilor publice de la toate nivelurile. Organizații de pe întreg teritoriul României sunt eligibile. Deși programul nu se adresează explicit sectoarelor culturale și creative, acestea nu sunt excluse, iar programul poate fi relevant din perspectiva obiectivelor sale specifice.

Programe de finanțare alimentate din fonduri structurale și de coeziune pentru România gestionate la nivel național de alte instituții decât MC și instituțiile subordonate

Programul România Start-up plus, în cadrul Programului Operațional Capital Uman 2014-2020, Axa prioritară 3 – Locuri de muncă pentru toți – 8iii. Activități independente, antreprenoriat și înființare de întreprinderi, inclusiv a unor microîntreprinderi și a unor întreprinderi mici și mijlocii inovatoare. Sunt eligibile persoane fizice care intenționează să înființeze o afacere (spre exemplu, șomeri/inactivi/persoane care au un loc de muncă și înființează o afacere în scopul creării de noi locuri de muncă). Sprijinul acordat acestora se referă la acordarea de sprijin financiar pentru înființarea de afaceri – sumă nerambursabilă care poate fi completată prin produse financiare (tipul acestora va fi evidențiat prin analiza ex-ante împreună cu furnizarea de servicii personalizate de consiliere/consultanță (spre exemplu, elaborare plan de afaceri, consultanță juridică, contabilitate, marketing, îmbunătățirea practicilor și dezvoltarea afacerilor etc.), formare profesională antreprenorială și alte forme de sprijin (de exemplu, mentorat), atât în faza de înființare a afacerii, cât și post-înființare. Obiectivul programului este creșterea ocupării prin susținerea întreprinderilor cu profil nonagricol din zona urbană.

Programul Operațional Regional, Axa prioritară 5 - Îmbunătățirea mediului urban și conservarea, protecția și valorificarea durabilă a patrimoniului cultural, Prioritatea 5.1 – Conservarea, protejarea, promovarea și dezvoltarea patrimoniului natural și cultural, acceptă propuneri din partea unităților administrativ-teritoriale, autorităților administrației publice centrale, unităților de cult, organizațiilor neguvernamentale și parteneriatelor între aceste entități. Valoarea maximă a proiectului este de 5 mil. euro, și de 10 mil. euro în cazul obiectivelor de patrimoniu înscrise pe lista UNESCO. Valoarea minimă a proiectului este de 100.000 euro, indiferent de clasificarea monumentului istoric.

Programul Național pentru Dezvoltare Rurală 2014-2020 include Submăsura 7.6: Investiții asociate cu protejarea patrimoniului cultural. Scopul investițiilor sprijinite în cadrul acestei submăsuri este de protejare a patrimoniului cultural sau/și de conservare a moștenirii de interes local, a așezămintelor monahale, inclusiv de modernizare a așezămintelor culturale. Obiectivele Submăsurii 7.6 sunt: 1) Susținerea investițiilor de restaurare, conservare și accesibilizare a patrimoniului cultural imobil de interes local, a așezămintelor monahale, inclusiv a așezămintelor culturale; 2) Punerea în valoare a moștenirii culturale locale, promovarea turismului rural, conducând astfel la creșterea nivelului de trai în zonele rurale; 3) Dezvoltare locală sustenabilă.

De asemenea, **Programul Național pentru Dezvoltare Rurală 2014-2020** prin Măsura 19: Sprijin pentru dezvoltarea locală LEADER (DLRC - Dezvoltarea locală plasată sub responsabilitatea comunității) oferă sprijin pentru implementarea operațiunilor în cadrul strategiei de dezvoltare locală plasată sub responsabilitatea comunității (Submăsura 19.2) și pentru pregătirea și punerea în aplicare a activităților de cooperare ale grupului de acțiune locală (Submăsura 19.3). Aceste operațiuni și activități de cooperare pot fi dedicate patrimoniului și activităților culturale relevante locale.

Programe de finanțare alimentate din fonduri publice de la bugetul de stat gestionate la nivel național de alte instituții decât MC și instituțiile subordonate

ICR-ul acordă, prin programul **CentenArt**, finanțări nerambursabile pentru proiecte culturale în domeniile: arte vizuale (arte plastice, arte decorative, design, noile media, fotografie, performance) și artele spectacolului (teatru, muzică, dans), pentru o serie de evenimente organizate în afara țării, cu scopul de a evoca 100 de ani de la formarea României Mari (sursa: <http://icr.ro/paris/programul-de-finantare-si-de-parteneriate-culturale-centenart-pentru-anul-2016>).

MAE - Departamentul Politici pentru Relația cu Românii de Pretutindeni dezvoltă **programe de finanțare dedicate românilor care traiesc în străinătate**: Cultură – „Constantin Brâncuși”; Mass-media – „Mihai Eminescu”; Educație – „Nicolae Iorga”; Spiritualitate și tradiție – „Andrei Șaguna”; Societatea civilă – „Dimitrie Gusti”. Pot solicita fonduri asociații, fundații, organizații, instituții, persoane fizice sau juridice din străinătate și din România, legal constituite, în condițiile în care dezvoltă programe, proiecte sau acțiuni în sprijinul românilor de pretutindeni.

Departamentul pentru Relații Interetnice (DRI) acordă anual finanțări pentru **proiecte interetnice, de promovare a identității culturale, lingvistice, religioase și a drepturilor cetățenilor aparținând minorităților naționale, precum și de combatere a intoleranței**, pe baza unor priorități anunțate la fiecare sesiune de concurs. În 2016 aceste priorități au fost: a) promovarea diversității etnice, lingvistice, culturale și religioase; b) cultivarea bunei cunoașteri și înțelegeri între minoritățile naționale, precum și între majoritate și minoritățile naționale; c) perfecționarea cadrului legislativ și instituțional privind minoritățile naționale; d) promovarea unor politici de combatere a intoleranței pe criterii rasiale, etnice și religioase; e)

continuarea parteneriatului cu societatea civilă, instituțiile publice și autoritățile locale în vederea dezvoltării și promovării bunelor relații interetnice; f) participarea la diferite programe și colaborări europene și internaționale din sfera relațiilor interetnice.

Programul Național de Dezvoltare Locală (PNDL) este un program multianual, coordonat de MDRAP, prin care se pot accesa fonduri alocate bugetelor locale, de la bugetul de stat, destinate dezvoltării locale. Acest program vizează creșterea accesibilității la resurse și a calității vieții pentru toți locuitorii României. PNDL este compus din trei subprograme: Subprogramul *Modernizarea satului românesc*; Subprogramul *Regenerarea urbană a municipiilor și orașelor*; Subprogramul *Infrastructură la nivel județean*. Obiectivul general PNDL vizează echiparea unităților administrativ-teritoriale cu toate dotările tehnico-edilitare, de infrastructură educațională, de sănătate și de mediu, sportivă, social-culturală și turistică, administrativă și de acces la căile de comunicație, astfel încât, pe termen mediu, fiecare localitate să atingă standardele prevăzute de Legea nr. 350/2001 privind amenajarea teritoriului și urbanismul (Ghidul de implementare al Programului Național de Dezvoltare Locală, 2016).

MECRMA gestionează o serie de programe dedicate întreprinderilor mici și mijlocurii, prin care oferă ajutoare de stat SCC-urilor:

- Programul național multianual pentru susținerea meșteșugurilor și artizanatului;
- Schema de ajutor de stat pentru stimularea investițiilor întreprinderilor mici și mijlocii;
- Programul național multianual pentru înființarea și dezvoltarea întreprinderilor mici și mijlocii în mediul rural;
- Programul de dezvoltare a activităților de comercializare a produselor și serviciilor de piață;
- Programul pentru dezvoltarea abilităților antreprenoriale în rândul tinerilor și facilitarea accesului acestora la finanțare START;
- Programul pentru stimularea înființării și dezvoltării microîntreprinderilor de către întreprinzătorii debutanți în afaceri 2016.

METODOLOGIE

SCPN 2016-2022 a fost elaborată de specialiști din cadrul MC și colaboratori, cu sprijinul INCFC și al personalului angajat al ministerului, în perioada martie-octombrie 2016.

SCPN 2016-2022 reprezintă un efort de revizuire și completare a *Strategiei Sectoriale în Domeniul Culturii și Patrimoniului Național pentru Perioada 2014-2020 (SSCPN 2014-2020)*, elaborată de Centrul de Cercetare și Consultanță în Domeniul Culturii (2013). Față de documentul din 2013, au fost operate o serie de schimbări, dintre care le amintim pe cele mai importante:

- Corelarea cu obiective și măsuri relevante pentru acțiunea în sectorul cultural, prezentate în alte documente strategice la nivel național a fost o prioritate pentru SCPN 2016-2022, pentru a poziționa domeniul într-o relație de interdependență cu celelalte acțiuni ale planificării publice și pentru a promova coordonarea și colaborarea interministerială pentru atingerea scopurilor prioritare legate de creșterea capacității de livrare a serviciilor publice în domeniul culturii, de promovarea accesului la cultură și a diversității expresiilor culturale, a susținerii rolului culturii ca factor de dezvoltare durabilă, a economiei creative sau a prezenței culturii române la nivel internațional. Documentele strategice naționale integrate în SCPN 2016-2022 sunt următoarele:

- *Strategia de dezvoltare teritorială a României. România policentrică 2035. Coeziune și competitivitate teritorială, dezvoltare și șanse egale pentru oameni;*
- *Strategia națională „O societate fără bariere pentru persoanele cu dizabilități”, 2016-2020;*
- *Proiectul strategic „România competitivă: un proiect pentru o creștere economică sustenabilă”;*
- *Strategia națională privind incluziunea socială și reducerea sărăciei pentru perioada 2015-2020;*
- *Strategia națională de învățare pe tot parcursul vieții, 2015-2020;*
- *Strategia educației și formării profesionale din România, 2016-2020*
- *Strategia națională în domeniul politicii pentru tineret, 2015-2020;*
- *Strategia națională privind Agenda Digitală pentru România 2020;*
- *Strategia națională de cercetare, dezvoltare și inovare, 2014-2020;*
- *Strategia națională a locuirii 2030;*
- *Strategia Guvernului României de incluziune a cetățenilor români aparținând minorității rome pentru perioada 2015-2020;*
- *Strategia națională și Planul de acțiune pentru conservarea biodiversității, 2014-2020;*
- *Orientările strategice naționale pentru dezvoltarea durabilă a zonei montane defavorizate, 2014-2020;*

- *Strategia Națională pentru Dezvoltare Durabilă a României Orizonturi 2013–2020–2030;*
  - *Strategia guvernamentală pentru dezvoltarea sectorului întreprinderilor mici și mijlocii și îmbunătățirea mediului de afaceri din România - Orizont 2020;*
  - *Strategia națională privind imigrația, 2015-2018;*
  - *Strategia Națională Anticorupție, 2016-2020;*
  - *Strategia Generală de Descentralizare, 2015-2016;*
  - *Planul Național de Acțiune 2016-2018 pentru Parteneriatul pentru o Guvernare Deschisă.*
- Datele statistice cu privire la sectorul cultural au fost actualizate prin adăugarea unor informații recente sau s-a recurs la introducerea unor informații noi, în măsura în care acestea au fost disponibile. Aceste date au fost incluse, în parte, ca anexe ale documentului și au fost amintite în corpul documentului, ca interpretare a situației de fapt sau a unor evoluții recente. Datele au fost puse la dispoziție de INCFC, INS, INP, CNC și AFCN au fost prelucrate de către membrii echipei și au fost prezentate sub formă de tabele sau grafice prin care s-au evidențiat unele dintre evoluțiile și tendințele menționate în textul strategiei. Anexele au rolul de a oferi o imagine asupra stării de fapt din domeniul culturii și patrimoniului național. S-a observat cu această ocazie nevoia revizuirii indicatorilor de date statistice despre cultură de către INS și completarea acestora cu o serie de noi indicatori care ar putea oferi o imagine mai clară asupra ecosistemului cultural. În acest sens, MC remarcă sprijinul pe care l-a oferit INCFC pentru fundamentarea strategiei și pentru informarea sectorului cultural cu privire la practicile de consum ale românilor, în 2016 fiind publicată a zecea ediție a Barometrului de Consum Cultural, cel mai important și mai consistent demers de acest gen din România. Pentru monitorizarea și evaluarea rezultatelor acțiunilor și politicilor publice derivate din prezenta strategie este nevoie de generarea unor demersuri de cercetare care să cuprindă un spectru mai larg de date cantitative și calitative;
- Partea de analiză teoretică cuprinsă inițial în *S SCPN 2014-2020* a fost diminuată în prezentul document, care optează pentru o prezentare succintă a mizelor dezbaterilor privind anumite problematici culturale. Utilizarea studiilor și cercetărilor este considerată esențială și în actuala strategie, motiv pentru care au fost introduse distinct recomandări de studii și cercetări necesare pentru fundamentarea acțiunii manageriale și a deciziilor publice ca parte a profilului planificării strategice;
- Formularea indicatorilor a urmărit în *SCP 2016-2022* recomandările Ghidului de monitorizare și evaluare (Guvernul României, Direcția de Politici Publice, 2009), unde se consideră că „indicatorii generali de performanță sunt acei indicatori de care trebuie să se țină seama ori de câte ori se monitorizează și evaluează o politică publică”. Principalii indicatori generali de performanță sunt indicatorii referitori la resurse și activități (indicatorii de input), indicatorii de

ieșire (indicatori de output), indicatorii de rezultat (indicatori de outcome) și indicatorii de impact;

- Planificarea acțiunii strategice nu mai este structurată prin formularea unor obiective sectoriale și a unor obiective transversale, *SCPN 2016-2022* optând pentru o abordare transversală a domeniului cultural: patru axe prioritare formulate în jurul unor problematici care vizează rolul culturii în societate, și o axă transversală, dedicată capacității SCC-urilor, cu rol de suport în realizarea obiectivelor aferente celorlalte axe. Acestor axe li se subsumează obiective generale, direcții de acțiune și propuneri de măsuri.

În ceea ce privește **obiectivele generale**, structurarea informației s-a făcut urmărindu-se:

- Racordarea la recomandările cuprinse în documente ale UE și alte documente internaționale referitoare la domeniul cultural, cât și corelarea cu alte documente strategice de planificare a acțiunii publice;
- Prezentarea celor mai semnificative transformări din ultimii ani din sectorul cultural, a situației actuale, dar și a principalelor tendințe internaționale: pe baza observațiilor din *S SCPN 2014-2020*, alte studii recente și a interpretării unor date cantitative și calitative disponibile despre infrastructură, finanțări, consumul cultural, ocuparea în sectorul cultural și economia creativă;
- Identificarea unor nevoi care reclamă un efort instituțional de acțiune conjugat: la nivelul Guvernului, între nivelul central și cel local sau între operatorii publici și cei privați;
- Sinteza celor mai importante direcții de acțiune sau măsuri care vor fi întreprinse și viziunea cărora le corespund.

Direcțiile de acțiune propun o subdivizare a unor obiective complexe pe mai multe domenii și orientări care necesită o atenție susținută. **Direcțiile de acțiune** și **măsurile** aferente au fost preluate din *S SCPN 2014-2020* și reformulate conform evoluțiilor recente din domeniul cultural sau sunt rezultatul propunerilor avansate în cadrul consultărilor interne și externe realizate în procesul de revizuire. De asemenea, au fost luate în considerare rezultatele unor consultări recente ale sectorului cultural, în special în cadrul Conferinței Managerilor Culturali și al evenimentului ONG Cultural 1.0, ambele organizate de INCFC. **Măsurile** sunt grupate urmând o tipologie a intervențiilor publice specifice administrației publice, astfel:

- măsuri legislative și alte reglementări;
- elaborarea de politici publice și a unor cadre de reglementare;
- priorități de finanțare pentru operatori culturali publici sau privați;
- recomandări pentru orientarea activității instituțiilor publice de cultură;
- realizarea de studii și cercetări;
- colaborări instituționale majore pentru acțiuni conjugate la nivelul Guvernului în domeniul culturii;
- inițiative, programe și proiecte cheie ale MC (o secțiune dedicată în corpul strategiei);

- instrumente de finanțare (o secțiune dedicată în corpul strategiei).
- A fost introdus un Glosar de termeni, prin care s-au definit sintetic câțiva dintre termenii care au fost frecvent utilizați;
- Au fost reformulați indicatorii de monitorizare și evaluare a acțiunii și ai rezultatelor politicii publice;
- Capitolul dedicat Finanțării SCC-urilor a fost restructurat, parte din informații fiind incluse în axa transversală dedicată capacității SCC-urilor, informațiile statistice fiind incluse parțial în anexe și în măsurile propuse subsumate obiectivelor și direcțiilor de acțiune corespondente.

SCPN 2016-2022 devine operațional prin acțiunea operatorilor culturali publici și privați și prin elaborarea de programe, politici și măsuri în domeniul culturii și patrimoniului național în România de către autoritățile publice la nivel național și local. Prin structurarea sa în jurul unor teme care ilustrează rolul de interes public al intervenției în domeniul culturii, strategia reorientează deciziile în beneficiul culturii ca decizii în beneficiul societății și al cetățenilor săi și poziționează actul cultural drept un act important pentru o dezvoltare durabilă, inteligentă și incluzivă.

PROCESUL DE COORDONARE A IMPLEMENTĂRII

În scopul asigurării caracterului integrat al *SCPN 2016-2022*, acțiunile instituțiilor publice și ale actorilor privați ale căror decizii influențează dezvoltarea culturală necesită o corelare strânsă. Unul dintre principiile care stau la baza procesului de implementare a strategiei este reprezentat de cooperarea instituțiilor publice la nivel central și local.

Principalele categorii de instituții relevante pentru implementarea *SCPN 2016-2022* sunt:

- Ministere și autorități publice centrale aflate în subordinea/ autoritatea / coordonarea ministerelor;
- Direcțiile Județene de Cultură;
- Structuri asociative ale autorităților publice locale;
- Consilii județene;
- Consilii locale;
- Mediul academic și de cercetare (universități și institute de cercetare);
- Organizații neguvernamentale active în SCC;
- Instituții publice de cultură, la nivel național și local;
- IMM-uri active în SCC.

Stabilirea unui mecanism interinstituțional de cooperare pe orizontală și verticală presupune:

- Cooperarea strânsă între instituțiile relevante în procesul de stabilire și detaliere a acțiunilor necesare pentru *SCPN 2016-2022* sub forma unui Plan de acțiune, elaborat până la 1 septembrie 2017;
- Atribuirea unor competențe clare privind implementarea *SCPN 2016-2022*;
- Integrarea prevederilor *SCPN 2016-2022* la nivelul planurilor și programelor derulate pe diferite paliere administrative. Acest lucru presupune:
  - Atât politicile publice la nivel național și local cu referire la SCC, cât și strategiile de dezvoltare ale instituțiilor din domeniul culturii și programele de finanțare pentru SCC trebuie să facă dovada corelării prevederilor lor cu *SCPN 2016-2022*;
  - Dezvoltarea unui mecanism de monitorizare în acord cu obiectivele generale stabilite la nivelul strategiei și monitorizarea implementării de către MC, etapele de monitorizare și evaluare intermediară (2020) și finală (2023) ale strategiei se vor realiza de către Unitatea de Politici Publice (UPP) din cadrul MC, cu sprijinul INCF, INP și al cel puțin unui expert independent;
  - Dezvoltarea unor ghiduri metodologice dedicate implementării prevederilor *SCPN 2016-2022* la nivel central, respectiv la nivel local, prin programe, planuri și propuneri de politică publică.

MONITORIZARE ȘI EVALUARE

Formularea indicatorilor a urmărit recomandările cuprinse în *Ghidul de monitorizare și evaluare* (Guvernul României, Direcția de Politici Publice, 2009), unde se consideră că „indicatorii generali de performanță sunt acei indicatori de care trebuie să se țină seama ori de câte ori se monitorizează și se evaluează o politică publică”. Principalii indicatori generali de performanță sunt:

- indicatorii de resurse și activități (indicatorii de input);
- indicatorii de ieșire (indicatori de output);
- indicatorii de rezultat (indicatori de outcome);
- indicatorii de impact.

În cazul SCPN 2016-2022, **indicatorii de resurse și activități (input)** presupun:

- monitorizarea și evaluarea valorii cheltuielilor de la bugetul de stat și de la bugetele locale pentru cultură, sub forma investițiilor, alocării de fonduri nerambursabile, acordării de subvenții de funcționare;
- aplicarea măsurilor de ordin legislativ și a altor reglementări propuse în cadrul strategiei;
- realizarea unor acțiuni de tipul sezoane culturale, campanii naționale, parteneriate strategice (cu măsuri aferente specifice în ceea ce privește educația, economia, dezvoltarea durabilă etc.) și alte proiecte și programe guvernamentale;
- integrarea recomandărilor care privesc direcționarea activității instituțiilor publice de cultură către atingerea obiectivelor și direcțiilor de acțiune stabilite.

Monitorizarea progresului și, eventual, aprecierea succesului implementării strategiei trebuie evaluate pe baza corelațiilor existente între resurse și activități integrate în sistem (input), rezultatele acțiunilor (output) și rezultatele politicii (outcome). Prin maniera în care au fost proiectate axele prioritare, obiectivele generale și direcțiile de acțiune, s-a realizat o intercalare a rezultatelor de tip outcome, măsurile susținându-se în primul rând între Axa dedicată capacității SCC-urilor, și celelalte Axe, contribuind împreună la atingerea obiectivelor generale.

Sursele de colectare a informațiilor care stau la baza măsurării indicatorilor sunt reprezentate atât de datele statistice colectate la nivel național, prin intermediul INS, sau al instituțiilor aflate în subordinea MC, precum Institutul INCFC sau INP, dar și de o serie de date ce vor trebui preluate direct de la nivel local. O parte dintre indicatori vor avea la bază măsurători ale percepției publicului asupra unui domeniu anume sau vor necesita o colectare dedicată de date specifice, fie de la nivel național, fie de la nivel local. Având în vedere toate aceste aspecte, etapele de monitorizare și evaluare intermediară (2020) și finală (2023) ale strategiei se vor realiza de către UPP din cadrul MC, cu sprijinul INCFC, INP și al cel puțin unui expert independent.

În continuare prezentăm atât principalii indicatori identificați pentru fiecare axă strategică, cât și tendința de evoluție pe care o promovează strategia (creștere, scădere, diversificare, îmbunătățire, după caz). Considerăm că aspectul dinamic este relevant atât pentru elaborarea liniilor directoare ale strategiei, cât și pentru

monitorizarea progresului înregistrat pe termen scurt, mediu și lung în timpul implementării strategiei, fapt care permite o actualizare periodică a țintelor strategice în raport cu progresul atins și, respectiv, în raport cu factorii de conjunctură care pot interveni

	Indicatori ai rezultatului acțiunilor măsurilor de politică publică (output)	Indicatori ai rezultatului politicii (outcome)
A1 - CULTURA – FACTOR DE DEZVOLTARE DURABILĂ		
A1O1D1	<p>(Creșterea) Numărul și profilul strategiilor de dezvoltare locală și regională care includ SCC-uri</p> <p>(Creșterea) Numărul de avize emise de MC anual pentru planurile urbanistice zonale ale zonelor construite protejate</p> <p>(Creșterea) Numărul de zone de protecție ale monumentelor istorice delimitate în baza unor repere topo-cadastrale, nu a razei 100/200/500 m în jurul monumentului istoric</p> <p>(Creșterea) Numărul de construcții/spații noi cu destinație culturală în mediul urban și rural</p> <p>(Creșterea) Numărul programelor de gestiune și protecție ale siturilor UNESCO aprobate</p> <p>(Creșterea) Numărul planurilor integrate de dezvoltare urbană aprobate, care se referă la obiective de patrimoniu cultural și la reconversia culturală a unor zone abandonate</p> <p>(Creșterea) Numărul PUG care identifică construcții și/sau elemente de peisaj de valoare culturală locală, neclasate în lista monumentelor istorice</p> <p>(Scadere) Numărul mediu de reveniri ale documentațiilor de urbanism la Comisia națională a monumentelor istorice până la obținerea unui aviz</p> <p>(Creșterea) Numărul participanților la cursuri de formare profesională în domeniul protejării patrimoniului din cadrul -instituțiilor cu atribuții</p>	<p>(Creșterea) Calitatea prestației în profesii și meserii specifice intervențiilor de protejare a monumentelor istorice și patrimoniului mobil</p> <p>(Creșterea) Quantumul cheltuielilor publice în cultură la nivel local și regional</p> <p>(Creșterea) Quantumul cheltuielilor private în cultură la nivel local și regional</p>

	Indicatori ai rezultatului acțiunilor măsurilor de politică publică (output)	Indicatori ai rezultatului politicii (outcome)
	<p>în protejarea patrimoniului cultural (ex: Poliția, Vama, Parchetul)</p> <p>(Creșterea) Numărul participanților la cursuri de formare profesională în domeniul protejării patrimoniului din cadrul MC, al instituțiilor subordonate acestuia și al serviciilor deconcentrate</p> <p>(Creșterea) Numărul angajaților MC, al instituțiilor subordonate acestuia și al serviciilor deconcentrate care au atribuții referitoare la protejarea monumentelor istorice</p> <p>(Creșterea) Numărul de angajați care au atribuții referitoare la protejarea monumentelor istorice din mediul rural și din orașele mici</p> <p>(Creșterea) Numărul participanților la cursuri de formare profesională pentru profesii și meserii specifice intervențiilor de protejare a monumentelor istorice și a patrimoniului mobil</p>	
A1O1D2	<p>(Creșterea) Numărul traseelor cultural-turistice active</p> <p>(Creșterea) Numărul itinerariilor culturale tematice conectate la nivel național și european</p> <p>(Creșterea) Numărul monumentelor istorice și al peisajelor cultural-naturale incluse în traseele realizate de operatorii de turism naționali și internaționali</p> <p>(Creșterea) Numărul de expoziții care pun în valoare patrimoniul cultural local, inclusiv cel aflat în proprietate privată</p> <p>(Creșterea) Numărul și profilul proiectelor care pun în valoare patrimoniul cultural comun transnațional și transfrontalier</p>	<p>(Îmbunătățirea) Gradul de implicare a comunităților locale în realizarea ofertei turistice care pune în valoare resurse culturale</p> <p>(Creșterea) Gradul de utilizare a serviciilor de infrastructură de informare turistică</p> <p>(Creșterea) Gradul de cunoaștere a patrimoniului cultural național, cât și a celui cultural comun transnațional și transfrontalier</p> <p>(Creșterea) Gradul de apreciere a patrimoniului cultural național și a celui cultural comun transnațional și transfrontalier</p>
A1O1D3	(Creșterea și diversificarea) Numărul de clădiri cu destinație culturală	(Creșterea) Numărul tinerilor artiști și producători culturali care

	Indicatori ai rezultatului acțiunilor măsurilor de politică publică (output)	Indicatori ai rezultatului politicii (outcome)
	<p>modernizate și dotate din mediul rural și orașele mici</p> <p>(Creșterea și diversificarea) Numărul parteneriatelor dintre APL și ONG-uri culturale pentru cesionarea spațiilor disponibile pentru activitate culturală</p> <p>(Creșterea) Numărul acțiunilor culturale realizate la nivel local în mediul rural și în orașele mici, prin implicarea operatorilor culturali de proximitate</p> <p>(Creșterea) Numărul de cămine culturale și case de cultură care și-au păstrat misiunea culturală, din mediul rural și mic urban</p>	<p>accesează spații ale instituțiilor publice de cultură sau spații de cultură pentru a genera producții culturale</p> <p>(Creșterea) Numărul colecționarilor de bunuri de patrimoniu cultural mobil local în mediul rural</p> <p>(Creșterea și diversificarea) Numărul și profilul clusterelor creative locale active</p>
A102	<p>(Creșterea) Numărul documentelor strategice care privesc patrimoniul cultural care includ și elemente de patrimoniu natural</p> <p>(Creșterea) Numărul de zone de protecție a monumentelor istorice pentru care există documentații de urbanism</p> <p>(Creșterea) Numărul de mărci tradiționale omologate</p> <p>(Creșterea) Numărul obligațiilor de folosință elaborate pentru monumentele istorice</p> <p>(Creșterea) Numărul normelor de evaluare elaborate pentru patrimoniul mobil</p> <p>(Creșterea) Numărul ONG-urilor implicate în realizarea monitorizării și în controlului intervențiilor asupra patrimoniului cultural construit</p> <p>(Creșterea) Număr de peisaje culturale naturale și mixte inventariate</p> <p>(Creșterea) Numărul monumentelor istorice și al imobilelor din zonele</p>	<p>(Creșterea) Gradul de cunoaștere a situației patrimoniului cultural construit (stare de conservare, cadastru, regimul de proprietate etc.) de către INP și DJC-uri</p> <p>(Creșterea) Numărul siturilor culturale, naturale sau mixte din România înscrise pe Lista UNESCO (în context european)</p> <p>(Creșterea) Numărul siturilor ce dețin European Heritage Label (Marca Patrimoniului European) în România</p> <p>(Creșterea) Numărul de elemente de patrimoniu imaterial înscrise de România în Lista Reprezentativă a Patrimoniului Cultural Imaterial al Umanității (evoluție și context european/internațional)</p> <p>(Creșterea) Gradul de operativitate a instrumentelor de evidență informatică interoperabilă utilizate pentru patrimoniul mobil</p> <p>(Creșterea) Gradul de operativitate al sistemului național de</p>

	Indicatori ai rezultatului acțiunilor măsurilor de politică publică (output)	Indicatori ai rezultatului politicii (outcome)
	<p>protejate pentru care s-a realizat cadastrul specializat</p> <p>(Creșterea) Numărul de monumente istorice pentru care sunt disponibile în format electronic fișa analitică și de inventariere, precum și informații privind avizarea intervențiilor (platforma on-line)</p> <p>(Creșterea) Numărul monumentelor restaurate prin Programul Național de Restaurare</p> <p>(Scăderea) Numărul monumentelor istorice vandalizate și/sau distruse</p> <p>(Scăderea) Numărul monumentelor aflate în stare de colaps și precolaps</p> <p>(Scăderea) Numărul incendiilor care afectează monumentele istorice</p> <p>(Creșterea) Numărul de bunuri culturale mobile clasate</p> <p>(Creșterea) Numărul bunurilor de patrimoniu cultural mobil nou achiziționate de către statul român și administrația locală</p> <p>(Creșterea) Numărul obiectivelor culturale dotate cu sisteme de pază și protecție</p> <p>(Creșterea) Numărul bunurilor de patrimoniu mobil supuse retrocedării pentru care s-a asigurat despăgubire în bani</p> <p>(Creșterea) Numărul siturilor arheologice delimitate prin puncte stereo 1970 și înscrise în cadastrul siturilor arheologice</p>	<p>înscrisie în cartea funciara a imobilului a servituților impuse de clasarea unui monument istoric și de includerea unui imobil într-o zonă protejată</p> <p>(Creșterea) Gradul de operativitate a platformei on-line de identificate și monitorizare a intervențiilor aplicate monumentelor istorice</p> <p>(Creșterea) Numărul colaborărilor cu GAL pentru reabilitarea fondului construit tradițional</p> <p>(Creșterea) Numărul colaborărilor cu ONG-uri pentru programe de educație, promovare, monitorizare și restaurare de urgență</p>
A2 – ECONOMIA CREATIVĂ		
A201	(Creșterea) Numărul acțiunilor de promovare a oportunităților de	(Creșterea) Contribuția SCC la valoarea adăugată brută

Indicatori ai rezultatului acțiunilor măsurilor de politică publică (output)		Indicatori ai rezultatului politicii (outcome)
	<p>finanțare publică și a facilităților fiscale existente pentru SCC</p> <p>(Creșterea) Gradul de accesare a ofertei educaționale de formare profesională pentru profesii și meserii creative, inclusiv reconversie profesională</p>	<p>(Creșterea) Numărul de firme active în SCC</p> <p>(Creșterea) Gradul de ocupare în sectorul SCC</p> <p>(Creșterea) Cifra de afaceri a firmelor din SCC</p>
A2O2	<p>(Creșterea) Numărul proiectelor care vizează dezvoltarea economică prin patrimoniu</p> <p>(Creșterea) Numărul programelor și operatorilor privați, profit și non profit, care valorifică bunuri culturale digitizate</p> <p>(Creșterea) Numărul proiectelor de promovare teritorială bazat pe resurse culturale</p> <p>(Creșterea) Numărul și valoarea financiară a campaniilor de informare despre importanța protejării patrimoniului cultural</p>	<p>(Creșterea) Numărul de start up-uri nou înființate de tineri în SCC</p> <p>(Creșterea) Rata de supraviețuire a start up-urilor înființate în SCC</p> <p>(Creșterea) Numărul de comunități creative, clustere creativ-inovative active și distribuția lor națională</p> <p>(Creșterea) Numărul de ONG-uri și IMM-uri stabile cu impact local și național în domeniul cultural-creative</p>
A2O3	<p>(Creșterea) Numărul IMM-urilor și ONG-urilor din SCC care participă la evenimente de promovare de profil la nivel național și internațional</p> <p>(Creșterea) Numărul acțiunilor de promovare a reglementărilor specifice comerțului exterior pentru actorii culturali din SCC</p>	<p>(Creșterea) Valoarea exporturilor produselor și serviciilor SCC din România</p> <p>(Creșterea) Numărul organizațiilor prezente pe piața internațională a SCC</p>
A3 - ACCES LA CULTURĂ ȘI DIVERSITATEA EXPRESIILOR CULTURALE		
A3O1D1	<p>(Creșterea și diversificarea) Numărul și tipul de activități specifice dezvoltării publicului realizate de către instituțiile publice de cultură</p> <p>(Creșterea) Numărul de voluntari implicați în activități culturale</p>	<p>(Creșterea) Consumul cultural al adulților și tinerilor din România</p> <p>(Creșterea) Numărul de organizații ale tinerilor artiști și producători culturali</p>
A3O1D2	<p>(Scăderea) Valoarea taxelor aferente biletelor la evenimentele</p>	

	Indicatori ai rezultatului acțiunilor măsurilor de politică publică (output)	Indicatori ai rezultatului politicii (outcome)
	<p>culturale</p> <p>(Scăderea) Valoarea taxelor și impozitelor aplicate proprietarilor privați de monumente istorice care facilitează accesul publicului la patrimoniu</p> <p>(Creșterea) Numărul și profilul proiectelor care promovează patrimoniul cultural</p>	<p>(Creșterea) Gradul de participare al tinerilor artiști și producători culturali la evenimente culturale naționale și internaționale</p> <p>(Creșterea) Implicarea în activități culturale în rândul populației în general – hobby-uri artistice, participare la cursuri și alte proiecte culturale care reclamă o implicare activă</p> <p>(Creșterea) Gradul de participare al voluntarilor în cultură</p>
A3O1D3	<p>(Creșterea) Numărul și profilul ofertei de cursuri de educație artistică și de patrimoniu cuprinse în învățământul formal preuniversitar</p> <p>(Creșterea) Numărul de monumente istorice deschise accesului publicului</p> <p>(Completarea și diversificarea) Oferta de formare profesională inițială și continuă a cadrelor didactice din învățământul preuniversitar, pentru a moderniza predarea disciplinelor culturale și pentru a integra arta și patrimoniul în predarea altor materii</p> <p>(Completarea și diversificarea) Oferta de formare profesională pentru educație interculturală pentru cadrele didactice din învățământul universitar și preuniversitar</p> <p>(Completarea și diversificarea) Numărul parteneriatelor dintre școli și operatori culturali publici și privați pentru realizarea de activități culturale pentru elevi</p>	<p>(Creșterea) Consumul cultural al persoanelor cu dizabilități din România</p> <p>(Creșterea) Ponderea cheltuielilor pentru cultură în cheltuielile totale de consum pe o gospodărie</p> <p>(Creșterea) Timpul petrecut pentru experiențe culturale în spațiul public și pentru consumul cultural domestic</p> <p>(Creșterea) Participarea la evenimente culturale</p> <p>(Creșterea) Numărul opțiunilor (curriculum la decizia școlii) cu profil cultural de la nivelul școlilor din România</p> <p>(Creșterea) Numărul elevilor implicați în activități culturale în context extrașcolar</p>
A3O2	<p>(Creșterea și diversificarea) Numărul și tipologia ofertei culturale noi în mediul rural și mic urban</p> <p>(Creșterea) Numărul de tineri artiști și producători culturali activi în</p>	<p>(Creșterea) Consumul cultural în rândul populației tinere și adulte, în mediul rural și mic urban</p>

Indicatori ai rezultatului acțiunilor măsurilor de politică publică (output)		Indicatori ai rezultatului politicii (outcome)
	<p>producția culturală</p> <p>(Creșterea și diversificarea) Numărul și tipul acțiunilor culturale realizate de tinerii artiști și producători culturali</p>	
A3O3	<p>(Creșterea și diversificarea) Numărul și profilul acțiunilor culturale ale minorităților naționale și a noilor grupuri etnice</p> <p>(Creșterea și diversificarea) Numărul și profilul ofertelor de formare profesională pentru dezvoltarea de competențe interculturale</p>	<p>(Creșterea) Gradul de integrare culturală al noilor grupuri etnice de pe teritoriul României și al refugiaților</p>
A3O4	<p>(Creșterea și diversificarea) Numărul și profilul acțiunilor (evenimente, programe și proiecte) care urmăresc incluziunea socială și participarea la actul de cultură a grupurilor vulnerabile</p>	<p>(Creșterea) Consumul cultural în rândul grupurilor vulnerabile</p> <p>(Îmbunătățirea) Calitatea relațiilor intracomunitare în cadrul comunităților în care au avut loc intervenții culturale</p> <p>(Dezvoltarea) Competențele artiștilor și educatorilor culturali interesați de activitatea socială</p>
AXA 4 - CULTURA ROMÂNĂ ÎN CIRCUITUL CULTURAL INTERNAȚIONAL		
A4O1D1	<p>(Creșterea) Numărul acțiunilor culturale care au ca public țintă diaspora românească</p> <p>(Creșterea) Numărul acțiunilor culturale care își propun să încurajeze dialogul intercultural și dezvoltarea de competențe interculturale</p> <p>(Creșterea) Numărul acțiunilor culturale care promovează la nivel internațional oferta culturală românească</p>	<p>(Creșterea) Gradul de participare al operatorilor culturali români în cadrul unor alianțe, rețele și platforme culturale internaționale</p> <p>(Creșterea) Numărul rezidențelor, mobilităților și colaborărilor culturale internaționale realizate cu participarea artiștilor și operatorilor culturali români</p> <p>(Creșterea) Numărul operatorilor culturali străini care promovează la nivel internațional oferta culturală românească</p>
A4O1D2	<p>(Creșterea) Numărul și tipul acțiunilor culturale care decurg din parteneriate semnate între statul român și alte state</p>	

	Indicatori ai rezultatului acțiunilor măsurilor de politică publică (output)	Indicatori ai rezultatului politicii (outcome)
	(Creșterea) Numărul și tipul acțiunilor culturale realizate internațional de către instituții publice din România	
A5 – CAPACITATEA SECTOARELOR CULTURALE ȘI CREATIVE		
A5O1D1	<p>(Creșterea) Numărul de posturi din sistemul cultural public</p> <p>(Creșterea) Valoarea salariilor în sistemul cultural public și aplicarea unor scheme de încurajare a performanței în rândul angajaților</p> <p>(Creșterea) Gradul de integrare a tehnologiei informației în procesele de comunicare și gestiune a documentelor – în relație cu responsabilitățile MC și DJC legate de patrimoniul cultural</p>	(Creșterea) Gradul de satisfacție al cetățenilor cu privire la serviciile publice furnizate de administrația publică în domeniul culturii
A5O1D2	<p>(Creșterea) Situația publicării în format deschis a procedurilor de alocare a resurselor publice și a valorii și repartizării acestora</p> <p>(Îmbunătățirea) Situația participării la programe de formare profesională pe teme privind integritatea în funcția publică</p>	<p>(Diminuarea) Numărul incidentelor de integritate în instituțiile publice de cultură și la nivelul MC</p> <p>(Creșterea) Gradul de satisfacție al operatorilor culturali cu privire la transparența și profesionalismul alocării de fonduri nerambursabile pentru proiecte culturale</p>
A5O1D3	<p>(Creșterea) Numărul acțiunilor de promovare și informare cu privire la oportunitățile de formare profesională, reglementările din domeniul SCC, oferta de mobilitate culturală, prioritățile europene, oportunitățile de angajare în instituțiile de cultură</p> <p>(Creșterea) Numărul dezbaterilor și consultărilor publice realizate de MC și autoritățile locale pe teme culturale</p> <p>(Creșterea) Numărul resurselor digitale publicate în format deschis</p>	(Creșterea) Gradul de participare la dezbateri și consultări publice de către organizațiile culturale – artiști, instituții, ONG-uri, IMM-uri

	Indicatori ai rezultatului acțiunilor măsurilor de politică publică (output)	Indicatori ai rezultatului politicii (outcome)
	(Creșterea) Numărul rapoartelor anuale de activitate și al bugetelor publicate în format deschis de către administrația și instituțiile publice de cultură	
A5O2	<p>(Creșterea) Numărul spațiilor instituțiilor de cultură concesionate către operatori culturali privați</p> <p>(Creșterea) Numărul și diversificarea distribuției centrelor culturale gestionate în cadrul unor parteneriate public-private</p> <p>(Creșterea) Numărul și distribuția noilor construcții și proiectelor de reabilitare de infrastructură culturală în mediul rural și în orașele mici</p> <p>(Creșterea) Numărul și distribuția clusterelor creative și incubatoarelor de afaceri creative care își desfășoară activitatea în spații alternative</p> <p>(Creșterea) Numărul și distribuția indicatoarelor și panourilor de semnalare a obiectivelor culturale</p> <p>(Îmbunătățirea) Numărul și calitatea dotărilor instituțiilor de cultură pentru realizarea activităților de educație culturală</p> <p>(Creșterea) Numărul și starea infrastructurii de distribuție a cărților și revistelor în mediul urban și rural</p> <p>(Creșterea) Numărul obiectivelor de infrastructură culturală dotate pentru a facilita accesul persoanelor cu dizabilități</p> <p>(Creșterea) Numărul de cinematografe în funcțiune</p> <p>(Creșterea) Numărul de locuri în sălile de cinema</p> <p>(Creșterea) Numărul așezămintelor culturale înscrise în Registrul</p>	<p>(Creșterea) Consumul cultural</p> <p>(Creșterea) Numărul instituțiilor culturale active în mediul rural și în orașele mici</p> <p>(Creșterea și diversificarea) Situația ofertei culturale în mediul rural și în orașele mici</p> <p>(Creșterea) Numărul de proiecții ale filmelor românești și europene în cinematografele din România</p> <p>(Creșterea) Participarea la activități de educație culturală</p>

	Indicatori ai rezultatului acțiunilor măsurilor de politică publică (output)	Indicatori ai rezultatului politicii (outcome)
	așezămintelor culturale	
A5O3	<p>(Creșterea) Gradul de valorificare a facilităților financiar-fiscale pentru cei care au primit titlul de „Tezaur Uman Vii”</p> <p>(Creșterea) Numărul și profilul proiectelor finanțate din fondurile rezultate din colectarea timbrului cultural</p> <p>(Îmbunătățirea) Gradul de utilizare a planificării bugetare multianuale de către MC și instituțiile de cultură subordonate</p> <p>(Creșterea) Gradul de recuperare a TVA pentru achizițiile și prestările de servicii din cadrul proiectelor cu finanțare nerambursabilă desfășurate de ONG</p> <p>(Creșterea) Valoarea subvențiilor de funcționare acordate pentru centrele culturale independente și pentru alte ONG-uri</p> <p>(Creșterea) Valoarea sumelor acordate drept cofinanțare pentru susținerea participării operatorilor români din SCC la proiecte de cooperare culturală europeană (subprogramul Cultura al programului Europa Creativă)</p> <p>(Creșterea) Valoarea fondurilor locale/regionale de protejare a patrimoniului cultural</p> <p>(Creșterea) Valoarea Fondului Cultural Național</p> <p>(Creșterea) Valoarea Fondului Cinematografic</p> <p>(Creșterea) Valoarea sumelor alocate din bugetul instituțiilor publice de cultură pentru proiecte realizate de ONG-uri culturale sau de către artiștii de profil</p>	<p>(Creșterea) Numărul organizațiilor culturale din România care participă la proiecte cofinanțate din programul Europa Creativă – subprogramul Cultura</p> <p>(Creșterea și diversificarea) Numărul și tipul de proiecte și programe culturale realizate de operatori culturali privați</p> <p>(Creșterea) Valoarea sumelor colectate de artiști și organizații culturale din sponsorizări, donații și mecenat</p> <p>(Creșterea) Gradul de satisfacție al operatorilor culturali beneficiari de fonduri nerambursabile gestionate de MC, AFCN și CNC</p> <p>(Creșterea) Numărul de monumente istorice protejate prin utilizarea fondurilor locale/regionale</p> <p>(Creșterea) Durata medie de viață a centrelor culturale independente</p> <p>(Creșterea) Durata medie de viață a ONG-urilor culturale stabile</p> <p>(Creșterea) Impactul proiectelor culturale finanțate de către AFCN</p> <p>(Creșterea) Impactul proiectelor de cinema finanțate de către CNC</p> <p>(Creșterea) Numărul și tipul fondurilor disponibile pentru ONG-uri culturale și artiști independenți la nivel local și național</p>

	Indicatori ai rezultatului acțiunilor măsurilor de politică publică (output)	Indicatori ai rezultatului politicii (outcome)
A504	<p>(Creșterea) Numărul proiectelor și programelor ONG-urilor care primesc subvenții de funcționare</p> <p>(Creșterea) Numărul de spații publice și private care sunt concesionate cu titlu gratuit pentru artiști și ONG-uri culturale</p> <p>(Creșterea) Valoarea fondurilor nerambursabile acordate artiștilor persoane fizice (burse de creație, fonduri de mobilitate etc.)</p>	<p>(Creșterea) Perioada de viață a ONG-urilor culturale</p> <p>(Creșterea) Numărul de organizații active din SCC, altele decât uniunile de creație</p> <p>(Creșterea) Valoarea drepturilor de autor aferente activității artistice</p> <p>(Creșterea) Venitul mediu al practicienilor culturali</p> <p>(Creșterea) Numărul persoanelor active lucrativ în SCC</p>
A505	<p>(Creșterea) Numărul fișelor introduse în cadrul catalogului partajat on-line</p> <p>(Creșterea) Numărul bunurilor culturale digitizate înscrise în <i>Biblioteca Digitală Europeană</i></p> <p>(Creșterea) Numărul de biblioteci în care sunt funcționale sisteme automatizate de management al colecțiilor și serviciilor oferite către public</p> <p>(Scăderea) Numărul bunurilor culturale din domeniul public digitizate cu filigran</p>	<p>(Îmbunătățirea) Gradul de utilizare a TIC în activitatea instituțiilor publice de cultură</p> <p>(Creșterea) Gradul de accesare a resurselor culturale digitizate în cadrul Bibliotecii Digitale a României/ <i>Biblioteca Digitală Europeană</i></p>
A506	<p>(Creșterea și diversificarea) Oferta de servicii comunitare a bibliotecilor</p> <p>(Creșterea) Gradul de accesare a serviciilor de formare profesională pentru educatorii și mediatorii culturali</p> <p>(Creșterea) Gradul de valorificare a oportunităților de formare</p>	<p>(Creșterea) Gradul de utilizare a tehnologiilor digitale în educația culturală și marketingul cultural de către instituțiile publice de cultură</p> <p>(Creșterea) Satisfacția publicului instituțiilor publice de cultura</p> <p>(Creșterea) Numărul studenților care absolvă studii universitare</p>

Indicatori ai rezultatului acțiunilor măsurilor de politică publică (output)	Indicatori ai rezultatului politicii (outcome)
<p>profesională continuă de către angajații și colaboratorii instituțiilor de cultură</p> <p>(Creșterea) Gradul de accesare a serviciilor de orientare profesională de către studenții și absolvenții facultăților cu profil cultural și creativ</p> <p>(Creșterea) Gradul de accesare a oportunităților de formare profesională pentru integrarea tehnologiilor digitale în educația și marketingul cultural</p>	<p>la nivel de licență și masterat în domeniile culturale și creative</p> <p>(Creșterea) Numărul absolvenților de studii universitare de specialitate în domeniile culturale și creative care lucrează în domenii relevante (traseul profesional al absolvenților)</p>

GLOSAR

Animatori culturali sunt acele persoane care contribuie la promovarea operelor, prestațiilor artistice, bunurilor și serviciilor culturale. Animatorii culturali nu beneficiază încă de recunoaștere a statutului profesional în România, iar termenul nu dispune încă de o definiție unanimă, fiind folosit în sens asemănător cu cel de *mediator* sau *educator cultural*.

Amator este considerată, într-o accepțiune largă, în domeniul cultural, o persoană care își exercită talentul ca hobby și care poate fi plătită pentru activitatea sa, fără ca aceasta să reprezinte o sursă constantă de venit.

Artist este considerată orice persoană care creează sau participă prin interpretarea sa la crearea sau re-crearea de opere de artă. Artistul consideră creația artistică drept o parte esențială a vieții și contribuie la dezvoltarea artei și culturii. Calitatea de artist este recunoscută sau se încearcă a fi recunoscută, fie că este legată sau nu în mod explicit prin anumite raporturi de muncă sau de asociere (conform UNESCO, 1980).

Artizan poate fi creatorul sau meșteșugarul cu activitate constantă sau ocazională și care își valorifică, direct sau indirect, propriile creații de artă (populară).

Așezăminte culturale sunt instituțiile publice de cultură care desfășoară activități și în domeniul educației permanente, organizate în afara sistemului național de învățământ formal, în colaborare cu acesta, având drept scop păstrarea și promovarea culturii tradiționale (conform Legii 292/2003 privind organizarea și funcționarea așezămintelor culturale). Conform acestei legi, așezămintele culturale sunt: căminul cultural, casa de cultură, universitatea populară, școala populară de artă și meserii, centrul de cultură, formația și ansamblul profesionist pentru promovarea culturii tradiționale, centrul zonal pentru educația adulților, centrul județean pentru conservarea și promovarea culturii tradiționale, Centrul Național pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale.

Biblioteca este instituția, compartimentul sau structura specializată ale cărei atribuții principale sunt: constituirea, organizarea, prelucrarea, dezvoltarea și conservarea colecțiilor de cărți, publicații seriale sau a altor documente de bibliotecă și a bazelor de date, pentru a facilita utilizarea acestora în scop de informare, cercetare, educație sau recreere; inițierea, organizarea și desfășurarea de proiecte și programe culturale, inclusiv în parteneriat cu autorități și instituții publice, cu alte instituții de profil sau prin parteneriat public-privat (conform Legii nr. 334/2002 – Legea bibliotecilor, actualizată în 2016).

În cadrul societății bazate pe cunoaștere și inovare biblioteca are un rol de importanță strategică. În raport cu forma de constituire bibliotecile pot fi *de drept public* sau *privat*, iar după forma de organizare pot fi *cu sau fără personalitate juridică*.

Biblioteca Digitală Europeană (www.Europeana.eu) a fost creată în anul 2005 și asigură accesul la câteva milioane de obiecte digitizate (cărți, hărți, fotografii, filme, ș.a.), care provin de la diverse instituții ale statelor membre ale Uniunii Europene – arhive, biblioteci, muzee, fonduri audio-vizuale - și care reprezintă patrimoniul cultural și istoric al Europei.

Buna guvernare nu beneficiază de o definiție unanim acceptată și nici de o metodologie uniformă. Diferitele tentative de definiție elaborează ideea că aceasta este un sistem de proceduri, practici și principii de guvernare - echitate, participare, pluralism, transparență, informare deschisă, responsabilizare - care ia în calcul relațiile dintre diferite sectoare de activitate, dintre persoane, activități umane și ecosisteme, plecând de la realitatea unui teritoriu sau spațiu, cu scopul de a ameliora funcționarea instituțiilor publice și pentru bunăstarea indivizilor și a colectivităților.

Căminul cultural este instituția publică, având personalitate juridică, fără scop lucrativ, care funcționează în toate centrele de comună, sub autoritatea consiliului local (conform Legii privind organizarea și funcționarea așezămintelor culturale - Legea 292/2003).

Cinematograful este o unitate culturală dotată cu echipament cinematografic (stabil sau mobil) în vederea prezentării publice a unui film, prin proiecție (conform definiției date de INS). În funcție de echipamentul cinematografic, această unitate culturală poate fi: *stabilă* - când are asigurată în permanență o sală sau gradină de spectacole cu ecran și echipament aferent; *mobilă* (caravana cinematografică) – atunci când se deplasează dintr-o localitate în alta pentru a prezenta spectacole cinematografice.

Clasare procedura prin care se conferă regim de monument istoric unui bun imobil, în cazul *patrimoniului imobil*; în cazul *patrimoniului mobil*, procedura de stabilire a bunurilor culturale mobile care fac parte din categoriile juridice ale patrimoniului cultural național mobil, tezaur și fond (conform Legii 182/2000, Legii 422/2001 și a OMC 2260/2008).

Clasa creativă desemnează un termen introdus în anul 2002 de către Richard Florida prin care se desemnează persoanele creative implicate în diverse sectoare de activitate (științe, inginerie, arhitectură, design, educație, arte, muzică, divertisment, etc) care generează noi idei, tehnologii, și respectiv, un nou conținut creativ. Clasa creativă include două categorii: prima se referă la persoanele “super-creative” (oameni de știință, artiști, ingineri, designeri și romancierii etc); cea de-a

doua categorii se referă la profesioniștii creativi care activează într-o mare diversitate de domenii bazate pe cunoaștere și inovare.

Clusterul din sectoarele cultural-creative se referă la regruparea unor industrii în cadrul unor clustere funcționale care se bazează pe o colaborare intensă între diferiți actori și instituții corelate din sectoarele cultural creative. În astfel de contexte, concurenții se angajează frecvent în activități de cooperare.

Colecțiile publice sunt colecțiile accesibile publicului și specialiștilor, indiferent de titularul dreptului de proprietate, care reunesc bunuri semnificative prin valoarea lor artistică, documentară, istorică, științifică, culturală și memorialistică (conform Legii muzeelor și a colecțiilor publice – Legea 311/2003).

Cultura înaltă sau elitistă se caracterizează prin creația de produse unice, cu un înalt grad de conținut estetic și care reclamă un nivel înalt de educație precum și stăpânirea unui limbaj estetic. ESS-Net Culture include în această categorie teatrele, instituțiile de muzică clasică și balet, galerii și muzee de artă. Distincția între cultura înaltă/elitistă și cultura de masă este operaționalizată de Barometrul Cultural cu scopul de a ilustra și explica diferențele de participare ale publicului la artele spectacolului (teatru, operă/operetă, concerte de muzică clasică, spectacole de divertisment/muzică, festivaluri, etc).

Cultura de masă se referă la producția și consumul de bunuri culturale care au o complexitate redusă și limbaj estetic simplificat și care devine astfel accesibilă publicului larg, indiferent de nivelul de educație și expertiză în domeniu. În această categorie pot intra forme care țin de media, benzi desenate, jocuri video, anumite genuri de muzică și film (conform *Barometrului de Consum Cultural*, INCF, 2014).

Digitizarea constă în transpunerea unui document din format tradițional (fizic) în format digital sau organizarea documentelor digitizate în baze de date sau sisteme.

Ecologia creativă este un termen care a fost introdus în anul 2012 de către John Howkins pentru a prefigura un domeniu de nișă în cadrul căruia cetățenii se exprimă într-un mod sistemic și adaptat, utilizând idei pentru a produce noi idei. Termenul este înrudit cu cel de economie creativă definit de Howkins în 2001 (Howkins, 2001)

Economia creativă este un concept de natură holistă interdisciplinară care sugerează interacțiunile existente între economie și creativitate. Economia creativă include sectoarele cultural-creative, comunitățile creative și persoanele creative.

Economia digitală este rețeaua globală de activități economice și sociale care au loc prin apelarea pe scară largă la TIC (tehnologiile informaționale și de comunicare).

Economia urbană este o ramură a economiei spațial-teritoriale care are drept obiect de analiză orașelor și comunităților urbane investigate pe baza activităților economice care se desfășoară în cadrul acestora.

eBiblioteca (Biblioteca electronică) oferă acces on-line la resurse digitizate, audio, video sau scrise.

eGuvernare (Guvernarea electronică) definește utilizarea noilor tehnologii informatice și de comunicare de către administrația publică centrală și locală, în scopul eficientizării activității aparatului administrativ și a creșterii calității serviciilor publice (conform *Strategiei Naționale privind Agenda Digitală pentru România 2020*).

Finanțarea nerambursabilă constă în alocarea de fonduri, prevăzute distinct în bugetele autorităților finanțatoare, pentru acoperirea parțială sau, după caz, integrală, a cheltuielilor necesare producerii și/sau exploatarea de bunuri culturale (conform OG 51/1998)

Fond categorie juridică a patrimoniului cultural național mobil alcătuită, prin intermediul procedurii de clasare, din bunuri culturale cu valoare deosebită pentru România (conform Legii 182/2000, art.4 și art.10).

Excluziune socială se referă, într-un sens larg, la excluderea parțială sau integrală a indivizilor sau grupurilor de la participarea la interacțiunile, practicile și drepturile societății în care trăiesc (locuință, sănătate, educație, cultură ș.a.). Unul dintre principalii factori care duce la excluziune socială este sărăcia.

Grupuri vulnerabile sunt grupurile expuse riscului de excluziune socială. Conform *Strategiei naționale privind incluziunea socială și reducerea sărăciei pentru perioada 2015-2020*, principalele grupuri vulnerabile din România sunt: persoanele sărace, copiii și tinerii lipsiți de îngrijire și sprijin parental, persoanele vârstnice singure sau dependente, rromii, persoanele cu dizabilități, persoane care trăiesc în comunități marginalizate și alte grupuri vulnerabile.

Guvernarea deschisă vizează ameliorarea eficacității și responsabilității modalităților publice de guvernare prin creșterea accesului la documente și decizii, pentru creșterea transparenței și a posibilității cetățenilor de a controla, superviza și lua parte la decizii. Conform *Parteneriatului pentru o Guvernare Deschisă*, guvernele țărilor participante, printre care și România, trebuie să se angajeze în promovarea transparenței, combaterea corupției și utilizarea noilor tehnologii pentru a consolida actul de guvernare și dialogul cu cetățenii.

Guvernarea participativă este un ansamblu de mecanisme și procese care se referă consultarea, ascultarea, luarea în calcul a intereselor cetățenilor și implicarea lor în luarea deciziilor, prin punerea în practică a unor canale de comunicare cu aceștia. Aceasta se fondează pe o filozofie a împărțirii autorității și responsabilității

între actori publici (instituționali) și privați (comunități, organizații non-guvernamentale, ș.a.).

Incluziunea socială reprezintă ansamblul de măsuri și acțiuni din domeniul protecției sociale, ocupării forței de muncă, locuirii, educației, sănătății, informării-comunicării, mobilității, securității, justiției și culturii, destinate combaterii excluziunii sociale și asigurării participării active a persoanelor la toate aspectele economice, sociale, culturale și politice ale societății (conform Legii asistenței sociale – Legea 292/2011).

Incubatoarele de afaceri sunt acele organizații menite să accelereze creșterea și succesul companiilor antreprenoriale prin concertarea efectelor sinergice ale unei serii de resurse și servicii de sprijinire a afacerilor (spațiul fizic, capitalul, formarea, serviciile comune, conexiunile comerciale etc).

Indicele Global al Antreprenoriatului (GEI) este un indice anual utilizat pentru a cuantifica sănătatea ecosistemelor antreprenoriale în cadrul țărilor pentru care se calculează.

Intervenția culturală este un tip de acțiune culturală care vizează îmbunătățirea vieții unor indivizi, grupuri sau comunități, de obicei a celor care prezintă un risc de excludere socială. Sensul acestui termen este apropiat de cel de *mediere culturală*, însă în România nu există o definiție unanim acceptată a acestora. Potrivit Ghidului AFCN, sfera intervenției culturale cuprinde proiecte de intervenție socială care se implementează prin diferite metode: arta socială, intervenție socială, artă pentru schimbare socială, arta publică, arta urbană, regenerare urbană, teatru-forum, teatru invizibil, animație stradală, artă comunitară.

Instituțiile de spectacole sau concerte sunt teatrele, filarmonicile, orchestrele și ansamblurile artistice care au functionat în anul de referință (conform INS). Teatrele, filarmonicile, orchestrele și ansamblurile artistice prezintă publicului spectacole dramatice, lirice, coregrafice, de divertisment, folclorice, de varietati, de circ, de păpuși sau marionete, precum și concerte, indiferent de gen, sau orice alt tip de reprezentație în care interpretările și execuțiile artiștilor interpreți sau executanți sunt prezentate direct publicului. În cazul când o instituție de spectacol prezintă spectacole concomitent în mai multe săli sau atunci când în aceeași sală se prezintă alternativ spectacole în limbi diferite, personalul artistic se grupează pe colective artistice. Dacă sub aceeași conducere administrativă există colective artistice care dau spectacole în genuri artistice diferite sau limbi diferite, acestea se consideră ca fiind unități artistice separate.

Învățarea pe tot parcursul vieții desemnează, într-un sens larg, accesul la educație pentru oricine, fără discriminări, pe tot parcursul vieții. Conform *Strategiei naționale de învățare pe tot parcursul vieții 2015-2020*, aceasta este un proces continuu de oportunități flexibile de învățare, corelând învățarea și competențele dobândite în

instituțiile formale cu dezvoltarea competențelor în contexte non-formale și informale, în special la locul de muncă. Strategia menționată include formarea și educația profesională în procesul de învățare pe tot parcursul vieții.

Liber-profesionistul este considerat, în raport cu statutul profesional al creatorului/artistului, o persoană acreditată ca persoană fizică autorizată, calitate similară persoanelor juridice de drept privat (conform *SSCPN 2014-2020*).

Lista monumentelor istorice (conform OMC nr. 2.828/2015) este listă instituită de MC, realizată, după 1989, într-o primă formă, în 1992, modificată, completată și publicată în Monitorul Oficial al României în 2004, actualizată în 2010 și 2015, care cuprinde monumentele istorice clasate, pentru fiecare județ și pentru municipiul București. Lista este structurată în patru categorii în funcție de natura monumentelor istorice (I. Arheologie, II. Arhitectură, III. Monumente de for public, IV. Monumente memoriale/funerare).

Lista Patrimoniului Mondial: lista obiectivelor culturale și/sau naturale alcătuită în baza *Convenției privind protecția patrimoniului mondial, cultural și natural* (ONU, 1972) și a *Ghidului operațional de implementare a Convenției patrimoniului mondial*, care au valoarea universală excepțională (care transcende granițele naționale și care prezintă același caracter inestimabil pentru generațiile prezente și viitoare ale întregii umanități).

Lista Tentativă/Indicativă a Patrimoniului Mondial a unei țări: inventarul bunurilor situate pe teritoriul unui stat parte al Convenției patrimoniului mondial considerate de către acesta susceptibile a avea valoare universală și pe care respectivul stat intenționează să le înscrie în Lista Patrimoniului Mondial. Denumirile listei "tentativă" și "indicativă" vin pe filiera engleză, respectiv franceză.

Medierea culturală este un proces care urmărește facilitarea accesului – fizic și intelectual – al publicului la cultură/artă, prin crearea unor contexte de întâlnire, apropiere și dialog. Medierea culturală pleacă de la premisa că accesul la cultură al publicului larg nu este imediat sau direct și că pentru aceasta este nevoie de mediatori (animatori, educatori etc.) și de tehnici sau proceduri de mediere (elaborare de texte explicative, organizare de ateliere etc.)

Mediatorul cultural este o persoană specializată în comunicarea și crearea de relații între cultură/artă și public. A se vedea și **Animator cultural**.

Monumente istorice (conform L 422/2001, art 1, 3, 8) - bunuri imobile, construcții și terenuri semnificative pentru istoria, cultura și civilizația națională și universală care au dobândit această calitate prin clasare. Sunt definite trei categorii juridice de monumente istorice: „monument” (obiective individuale), „ansamblu” și „sit”. Monumentele istorice sunt împartite în două grupe valorice: A - monumente de

valoare nationala si universală și B – monumente istorice reprezentative pentru patrimoniul cultural local.

Muzeul este instituția publică de cultură aflată în serviciul societății, care colecționează, conservă, cercetează, restaurează, comunică și expune, în scopul cunoașterii, educării și recreării, mărturii materiale și spirituale ale existenței și evoluției comunităților umane, precum și ale mediului înconjurător (conform Legii muzeelor și a colecțiilor publice – Legea 311/2003, cu modificări și completări). Conform INS, în raport cu bunurile care alcătuiesc patrimoniul muzeal, muzeele și colecțiile publice pot fi: muzee sau colecții publice de artă; muzee de arheologie și istorie; muzee de știință și istorie naturală; muzee de știință și tehnică; muzee de etnografie și antropologie, specializate; muzee regionale, generale, mixte. Atât legea, cât și statistica INS includ în categoria muzeelor și a colecțiilor publice și grădinile botanice și zoologice, acvariile și rezervațiile naturale.

Nevoia culturală de urgență este cerința de produse sau servicii culturale, exprimată explicit sau implicit de persoane fizice sau juridice, a cărei nesatisfacere poate prejudicia interesele imediate ale unei comunități (conform OG 51/1998).

Non-consumatori sunt acele persoane care nu consumă deloc anumite produse sau servicii culturale. Această categorie este operaționalizată în cadrul *Barometrului de Consum Cultural* realizat de către INCFC.

Obiectivele de calitate peisajeră desemnează formularea de către autoritățile publice competente, pentru un anumit peisaj, a aspirațiilor populațiilor cu privire la caracteristicile peisajere ale cadrului lor de viață (conform *Convenției Europene a Peisajului* Art.1. c).

Patrimoniul cultural național cuprinde ansamblul bunurilor identificate ca atare, indiferent de regimul de proprietate asupra acestora, care reprezintă o mărturie și o expresie a valorilor, credințelor, cunoștințelor și tradițiilor aflate în continuă evoluție; cuprinde toate elementele rezultate din interacțiunea, de-a lungul timpului, între factorii umani și cei naturali (conform Legii 182/2000, art.1).

Patrimoniu cultural imobil reprezintă totalitatea elementelor de patrimoniu format din construcții și/sau terenuri ce sunt clasate ca monumente istorice sau asupra cărora este instituit un alt regim de protecție la nivelul autorităților publice locale, situri și zone arheologice și peisaje culturale, reprezentând zone protejate.

Patrimoniu cultural imaterial reprezintă totalitatea practicilor, reprezentărilor, expresiilor, cunoștințelor, abilităților - împreună cu instrumentele, obiectele, artefactele și spațiile culturale asociate acestora - pe care comunitățile, grupurile sau, după caz, indivizii le recunosc ca parte integrantă a patrimoniului lor cultural (conform Legii nr. 26/2008, art.2).

Patrimoniu cultural mobil este format din bunuri cu valoare istorică, arheologică, documentară, etnografică, artistică, științifică și tehnică, literară, cinematografică, numismatică, filatelică, heraldică, bibliofilă, cartografică și epigrafică, reprezentând mărturii materiale ale evoluției mediului natural și ale relațiilor omului cu acesta, ale potențialului creator uman și ale contribuției românești, precum și a minorităților naționale la civilizația universală (conform Legii 182/2000, art. 3).

Peisajul este o parte de teritoriu perceput ca atare de către populație, al cărui caracter este rezultatul acțiunii și interacțiunii factorilor naturali și/sau umani (conform Legii 451/2000).

Peisajul cultural reprezintă o formă sau o compoziție de forme de organizare spațială, formală și funcțională a modurilor de locuire, de producție și de exploatare a exploatării terenului și resurselor, reflectând modul specific de raportare a comunităților la mediu. Structura peisajului reflectă sistemele succesive de credințe, obiceiuri și norme privind organizarea socială, spațială, constructivă a comunităților precum și mișcările în teritoriu ale acestora.

Planul Teritorial de Peisaj este un instrument strategic ce oferă reguli generale și specifice și care stau la baza *Planurilor de amenajare a teritoriului*. Planul teritorial de peisaj are ca scop identificarea, delimitarea peisajelor diferite, definirii specificităților fiecăruia în parte, stabilirea tipurilor de protecție acolo unde este necesar (peisaj natural, peisaj cultural) și stabilirea de regului și principii de dezvoltare ce au la bază protecția peisajului sau, după caz, reabilitarea acestuia (conform *Codului Patrimoniului Cultural*, în baza *Convenției Europene a Peisajului*).

Planul Local de Peisaj este un instrument de planificare cu caracter de reglementare ce stă la baza *Planurilor urbanistice generale* și a *Planurilor urbanistice zonale*. *Planul local de peisaj* urmărește identificarea și delimitarea peisajelor distincte din cadrul teritoriului administrativ respectiv precum și a celor care depășesc limitele acestuia în vederea stabilirii regimului de protecție a peisajelor culturale și/sau naturale precum și în vederea stabilirii obiectivelor de calitate peisageră și a modurilor de intervenție în vederea atingerii acestor obiective (conform *Codului Patrimoniului Cultural*, în baza *Convenției Europene a Peisajului*).

Protecția peisajelor culturale se referă la salvarea, păstrarea și integrarea valorilor identitare naționale, regionale sau locale perceptibile ca elemente fundamentale ale dezvoltării durabile.

Revitalizarea urbană desemnează procesul prin care un oraș sau un cartier își îmbunătățește funcționalitatea și performanțele, în special după ce a traversat o perioadă în care s-a confruntat cu o situație indezirabilă.

Statutul artistului reflectă considerația acordată artiștilor într-o societate, pe baza importanței atribuite rolului pe care o au în cadrul acesteia, precum și recunoașterea

libertăților și drepturilor, inclusiv a celor morale, economice și sociale, cu referire la veniturile și securitatea socială de care artiștii ar trebui să se bucure.

Salariat (angajat) este, din punctul de vedere al statutului profesional al artistului/creatorului, acea persoană care are un statut protejat printr-un contract individual de muncă, pe o perioadă ne/determinată.

Sectoarele culturale produc și distribuie bunuri și servicii care, atunci când sunt create, sunt considerate ca având o caracteristică, utilizare sau scop specific care materializează sau transmite expresii culturale, independent de valoarea comercială pe care o pot avea (Cartea Verde, 2010). În afară de sectorul artelor tradiționale (artele spectacolului, artele vizuale, patrimoniul cultural – inclusiv sectorul public), sectoarele culturale includ filmele, DVD sau video, televiziunea și radiodifuziunea, jocurile video, noile mijloace de comunicare, muzica, presa și cărțile. Acest concept este definit în raport cu mijloacele de expresie culturale în contextul *Convenției privind protecția și promovarea diversității expresiilor culturale* (UNESCO, 2005).

Sectoarele creative utilizează cultura ca input și au o dimensiune cultural-creativă, chiar dacă producțiile lor sunt în principal funcționale. Aceste sectoare includ arhitectura și designul, care integrează elemente creative în procese mai ample, precum și subsectoare precum grafica, moda sau publicitatea (Cartea Verde, CE, 2010). Sunt considerate a desemna „orice activitate care realizează produse simbolice cu o puternică dependență față de elementele de proprietate intelectuală, destinată unei piețe cât mai largi” (UNCTAD, 2004).

Tânărul desemnează, din punct de vedere legal, o persoană cu vârsta cuprinsă între 18 și 35 de ani. *Barometrul de Consum Cultural* (INCFC) operează o clasificare a tinerilor în funcție de practicile și stilul de viață, în: adolescenți cu vârsta cuprinsă între 14 și 18 ani, tineri cu vârsta cuprinsă între 18 și 25 de ani și tineri cu vârsta între 25 și 35 de ani. Studiile sociologice confirmă existența unei identități de grup a tinerilor, a unei culturi sau sub-culturi specifice și faptul că practicile culturale ale acestora variază în funcție de mulți factori, cum ar fi : nivelul de educație, socializarea în cadrul familiei, accesul diferențiat la infrastructura culturală în funcție de resursele materiale și de timp liber, pendulare între consumul domestic, individual și conexiunea cu grupul, în spațiul public, datorată în special penetrării pe scară largă a noilor tehnologii informatice și de comunicare, ș.a.

Tezaurul se referă la acea categorie juridică a patrimoniului cultural național mobil alcătuită, prin intermediul procedurii de clasare, din bunuri culturale de valoare excepțională pentru umanitate (conform Legii 182/2000, art. 4 și art.10).

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

Articole, studii, cercetări, rapoarte

Internaționale

Agenția Executivă pentru Educație, Audiovizual și Cultură, *Educația artistică și culturală în școala europeană* (2009)

Albert, Alexandra; Reid, Benjamin; Hopkins, Laurence, Raportul „A Creative Block? The Future of the UK Creative Industries: A Knowledge Economy & Creative Industries“ (2010)

Bamford, Anne; Wimmer, Michael, *Audience building and the future Creative Europe Programme*, EENC Short Report (2012)

Banca Mondială - *The Atlas of Urban Marginalized Areas in Romania*, Washington, DC (2014)

Consiliul Europei, *Compendium of Cultural Policies and Trends in Europe* (2010)

Culture Action Europe, *Declarația Cultura și dezvoltarea urbană/teritorială* (2013)

De Propriis, Lisa, „How are creative industries weathering the crisis?“, *Cambridge Journal of Regions, Economy and Society*, vol. 6, issue 1 (2012)

EY, *Cultural times. The first global map of cultural and creative industries* (2015)

Eurobarometru, *Percepția calității vieții în orașele europene 2015* (2016)

Forumul Mondial de Competitivitate, *Raportul Mondial de Competitivitate 2016* (2016)

Grupul de lucru pentru sectoarele culturale și creative, *Raportul de bune practici pe tema exportului în sectoarele culturale și creative și strategiile de sprijinire a internaționalizării* (2014)

Comisia Comunităților Europene, *Raportul periodic asupra progreselor înregistrate de România în vederea aderării la UE* (2004)

UNESCO, *The Globalisation of Cultural Trade: A Shift in Consumption – International Flows of cultural goods and services 2004-2013* (2016) UNCTAD, *Creative Economy Report 2010* (2010)

UNCTAD, *Creative Industries and Development* (2004)

România

Bălșan, Bianca; Becuț, Anda; Chelcea, Liviu; Dărășteanu, Cătălin; Mucică, Delia, studiul „*Contribuția industriilor bazate pe copyright la economia națională pentru perioada 2006-2009*“, Caiete „*Culturadata*“, INCFC (2011)

Becuț, Anda; Cojanu, Valentin; Croitoru, Carmen (coordonatori); Bălșan, Bianca; Ceobanu, Ioana; Mucică, Delia; Pîslaru, Dragoș; Voicu, Ștefania, *SCC din România*.

Importanță economică și context competitiv, Caiete „Culturadata”, INCFC, Editura ProUniversitaria, București (2015)

Becuț, Anda; Dărășteanu, Cătălin, *Copyright și creativitate*, INCFC, în curs de publicare

BNR, „Studiu de fezabilitate privind digitizarea, prezervarea digitală și accesibilitatea on-line a resurselor bibliotecilor” (2007)

CCDC, *Analiza capacității și nevoilor de finanțare din perspectiva Strategiei sectoriale în domeniul culturii și patrimoniului național pentru perioada 2014-2020* (2012)

Cojanu, Valentin, „Avantajele competitive în producția globală de film: cazul României”, CCREI Working paper (2010)

D&D Research, *Raport de cercetare privind consumatorii urbani de artele spectacolului* (pregătit pentru BRD). Evaluarea complexă a percepțiilor, atitudinilor și comportamentelor de „consum” (2015)

Guvernul României, Direcția de Politici Publice, *Ghidul de monitorizare și evaluare* (2009)

INCFC, *Barometrul de Consum Cultural. Cultura, între global și local*, București (2015)

INCFC, *Barometrul de Consum Cultural. Cultura și noile tehnologii, între sedentarism și activism cultural*, București (2014)

INCFC, *Barometrul de Consum Cultural. Dinamica valorilor sub efectul crizei economice*, București (2010)

INCFC, *Dezvoltarea creativității și potențialului creativ pe segmentul tinerilor. Studiu de caz : participanții la Festivalul național de teatru tânăr Ideo Ideis*, București (2015)

INCFC, *Nevoile de formare profesională în instituțiile publice de cultură*, București (2015)

INCFC, *Unde și ce exportăm și de unde importăm cultură: analiza balanței comerciale a României în domeniul culturii*, Caiete „Culturadata” (2013)

INCFC, studiul „Vitalitatea culturală a orașelor din România”, Caiete „Culturadata” (2010)

Pîslaru, Dragoș, *Sectorul cultural și creativ în România. Rolul economic și potențial de creștere*, în Cojanu, Valentin, Carmen Croitoru, Anda Becuț (Coordonatori), Delia Mucică, Dragoș Pîslaru, Ioana Ceobanu, Ștefania Voicu, Bianca Bălșan, INCFC *Sectoarele culturale și creative din România. Importanța economică și contextul competitiv*, Editura ProUniversitaria, București pp. 58-87 (2015)

Stoian, Daniela; Peptenatu, D.; Pintilii, R; Schvab, A., *Territorial Distribution of Creative Poles in Romania*, Procedia Social and Behavioral Sciences (2014)

Studiul 21 – Infrastructuri culturale, elaborat în vederea fundamentării SDTR (2014)

Studiul 12 - Protecția patrimoniului cultural, natural și a peisajului, elaborat în vederea fundamentării SDTR (2014)

UEFISCDI, *Assessment of the Romanian Entrepreneurship Environment* (2015)

Cărți

Fanea, Ivanovici M., *Miza industriilor creative. O analiză a potențialului arhitecturii în România*, Editura ASE, București (2015)

Florida, R., *The Flight of the Creative Class: The New Global Competition for Talent*, New York, Harper Collins Publishers (2005)

Howkins, J., *The creative economy: How people make money from ideas*, London, Allen Lane, The Penguin Press (2001)

Iancu, A.; Suci, M. C. (coordonatori); Ivanovici, M., *Economia creativă și societatea bazată pe cunoaștere și inovare. Provocări și oportunități pentru România*, Editura ASE, București (2009)

Suci, M.C., *Economia și civilizația globală. Investiția și speranța în om*, Editura ASE din București (2002)

Suci, M.C.; Neagu, A., *Egalitatea de șanse, a managementului diversității și a dialogului intercultural în educație*, Editura Universitaria, București (2013)

Suci, M.C., *Noua economie și societatea bazate pe cunoaștere și inovare / New Economics and Knowledge based society*, ediție bilingvă română-engleză, Editura ASE din București, volumul I, capitolul 3 (2002), și volumul II, capitolele 16-19 (2004)

Reglementări în domeniul culturii

Documente strategice & Acorduri internaționale

UE

Strategia Uniunii Europene privind relațiile culturale internaționale (2016)

Planul de lucru în domeniul culturii 2015-2018 (2015)

Strategia privind piața unică digitală pentru Europa (2015)

Politica de coeziune a UE 2014-2020 (2014)

Regulamentul Parlamentului European și al Consiliului privind instituirea programului Programul Europa Creativă 2014-2020 (20134)

Rezoluția Parlamentului European privind promovarea sectoarelor culturale și creative europene ca surse de creștere economică și generatoare de locuri de muncă (2013)

Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene (2012)

Strategia Europa 2020 pentru o creștere inteligentă, durabilă și favorabilă incluziunii (2010)

Agenda Digitală pentru Europa 2020 (2010)

Cartea Verde *Eliberarea potențialului industriilor culturale și creative* (2010)

Platforma europeană de combatere a sărăciei și a excluziunii sociale: un cadru european pentru coeziunea socială și teritorială (2010)

Strategia europeană pentru persoane cu dizabilități: un angajament reînnoit pentru o Europă fără bariere, 2010-2020 (2010)

Cadrul strategic educație și formare profesională 2020 (2009)

Strategia UE pentru Regiunea Dunării/SUERD (2008)

Tratatul de la Lisabona de modificare a Tratatului privind Uniunea Europeană și a Tratatului de instituire a Comunității Europene (2007)

Agenda europeană pentru cultură într-o lume în proces de globalizare (2007)

Politica europeană de vecinătate/PEV (2004)

Agenda 21 pentru Cultură, demers al Comitetului pentru Cultură, parte a Universal Forum of Cultures, United Cities and Local Governments/UCLG (2004)

Carta Albă a Guvernanței Europene (2001)

UNESCO

Reshaping Cultural Policies. A Decade Promoting the Diversity of Cultural Expressions for Development (2015)

Declarația de la Hangzhou asupra culturii (2013)

Creative Economy Report 2013 Special Edition (2013)

Measuring the economic contribution of cultural industries (2009)

Convenția privind protecția și promovarea diversității expresiilor culturale (2005)

Convenția pentru salvagardarea patrimoniului cultural imaterial (2003)

Declarația universală privind diversitatea culturală (2001)

Conferința „Politici pentru dezvoltare în cultură“ (1998)

Declarația finală a Congresului mondial asupra aplicării Recomandării privind condiția artistului (1997)

Recomandare privind condiția artistului (1980)

Convenția privind protecția patrimoniului mondial cultural și natural (1972)

CONSILIUL EUROPEI

Convenția europeană a peisajului (2000)

Convenția-cadru pentru protecția minorităților naționale (1995)

Convenția pentru protecția patrimoniului arhitectural al Europei (1985)

Carta europeană a patrimoniului arhitectural (1975)

Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (1950)

ONU

Agenda 2030 de dezvoltare durabilă a Națiunilor Unite (2015)

Convenția privind protecția patrimoniului mondial, cultural și natural (1972)

Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale (1966)

Declarația universală a drepturilor omului (1948)

România

Principiile și Tezele prealabile ale *Codului Patrimoniului Cultural* (proiectul de HG pentru aprobare este supus dezbaterii publice până pe 31.10.2016)

Strategia de dezvoltare teritorială a României. România policentrică 2035. Coeziune și competitivitate teritorială, dezvoltare și șanse egale pentru oameni (proiectul de Lege privind aprobarea strategiei a fost aprobat în ședința de Guvern din 5 octombrie 2016 și a fost transmis Senatului pe 13 octombrie 2016)

Strategia națională „O societate fără bariere pentru persoanele cu dizabilități“, 2016-2020 (aprobată prin Hotărârea nr. 655/2016)

Proiectul strategic „România competitivă: un proiect pentru o creștere economică sustenabilă“ (lansat în consultare publică pe data de 5 iulie 2016)

Strategia națională privind incluziunea socială și reducerea sărăciei pentru perioada 2015-2020 (aprobată prin Hotărârea nr. 383/2015)

Strategia națională de învățare pe tot parcursul vieții, 2015-2020 (aprobată prin Hotărârea nr. 418/2015)

Strategia națională în domeniul politicii pentru tineret, 2015-2020 (aprobată prin Hotărârea nr. 24/2015)

Strategia națională privind Agenda Digitală pentru România 2020 (aprobată prin Hotărârea nr. 245/2015)

Strategia națională de cercetare, dezvoltare și inovare, 2014-2020 (aprobată prin HG nr. 929/2014)

Strategia educației și formării profesionale din România 2016-2020

Strategia națională a locuirii 2030 (2016 – în dezbateri publice)

Strategia Guvernului României de incluziune a cetățenilor români aparținând minorității rome pentru perioada 2015-2020 (aprobată prin HG nr. 18/2015)

Strategia națională și Planul de acțiune pentru conservarea biodiversității 2014-2020 (aprobată prin HG nr. 1081/2013)

Orientările strategice naționale pentru dezvoltarea durabilă a zonei montane defavorizate 2014-2020 (aprobată prin Memorandum în ședința Guvernului din 28.05.2014)

Strategia Națională pentru dezvoltare durabilă a României Orizonturi 2013–2020–2030 (aprobată prin HG nr. 1460/2008)

Strategia guvernamentală pentru dezvoltarea sectorului întreprinderilor mici și mijlocii și îmbunătățirea mediului de afaceri din România - Orizont 2020 (aprobată prin Hotărârea nr. 859/2014)

Strategia națională privind imigrația, 2015-2018 (aprobată prin Hotărârea nr. 780/2015)

Strategia Națională Anticorupție, 2016-2020 (aprobată prin Hotărârea nr. 583/2016)

Strategia generală de descentralizare 2015-2016 (aprobată în Comitetul Tehnic Interministerial pentru Descentralizare/CTID, în luna septembrie 2016)

Planul Național de Acțiune 2016-2018 pentru Parteneriatul pentru o Guvernare Deschisă (adoptat prin Memorandum în ședința Guvernului din 10.08.2016)

Strategia în domeniul Patrimoniului Cultural Național 2008-2013

Planul Național de Dezvoltare 2007-2013 (elaborat conform HG nr. 1115/2004 care reglementează cadrul instituțional și partenerial prin care instituțiile și organismele publice și private stabilesc obiectivele naționale prioritare de dezvoltare pe termen mediu pentru realizarea coeziunii economice și sociale, precum și programarea financiară a măsurilor prin care se realizează aceste obiective, în strânsă corelare cu orientările bugetare multianuale)

Declarația Comună privind stabilirea unui Parteneriat Extins între România și India (2013)

Decizia politică de situare a relației bilaterale la un nivel de parteneriat strategic între România și Regatul Spaniei (2013)

Declarația Comună a Parteneriatului Strategic dintre România și Republica Turcia (2011)

Declarația Comună privind Parteneriatul Strategic pentru Secolul XXI între România și Statele Unite ale Americii (2011)

Declarația Comună privind relansarea Parteneriatului Strategic dintre România și Marea Britanie (2011)

Declarația privind stabilirea unui parteneriat strategic între România și Republica Azerbaidjan (2009)

Declarația Comună a Președinților României și Republicii Polone (2009)

Declarația Comună a miniștrilor afacerilor externe ai României și Republicii Italiene privind Parteneriatul Strategic Consolidat Româno – Italian (2008)

Declarația Comună privind stabilirea unui parteneriat strategic între România și Republica Coreea (2008)

Declarație Comună a Președinților României și Republicii Franceze (2004)

Parteneriatul amplu de prietenie și cooperare România - Republica Populară Chineză (2004)

Declarația de parteneriat strategic dintre Guvernele României și Republicii Ungare pentru Europa secolului XXI (2002)

Declarația de prietenie, cooperare și parteneriat România – Japonia (2002)

Programul pentru stimularea înființării și dezvoltării microîntreprinderilor de către întreprinzătorii debutanți în afaceri (2016)

Ghidul de implementare al Programului Național de Dezvoltare Locală (2016)

Planul de acțiune între Guvernul României și Guvernul Republicii Moldova pentru aplicarea Declarației comune, semnat la Iași (2012)

Declarația privind instituirea unui parteneriat strategic între România și Republica Moldova pentru integrarea europeană a Republicii Moldova, semnată la București (2010)

Ghidul de implementare al Programului Național de Dezvoltare Locală (2016)

Programul multianual de dezvoltare a activităților de comercializare a produselor și serviciilor de piață (prin Ordinului nr. 696/2016 privind aprobarea Procedurii de implementare a schemei de ajutor de minimis prevăzute în cadrul Programului de dezvoltare a activităților de comercializare a produselor și serviciilor de piață)

Programul național multianual pentru susținerea meșteșugurilor și artizanatului (aprobat prin Memorandumul cu tema „Încadrarea schemei de ajutor de minimis – Programul național multianual pentru susținerea meșteșugurilor și artizanatului – în politicile economico-bugetare și financiare ale statului român”, 2016)

Schema de ajutor de stat pentru stimularea investițiilor întreprinderilor mici și mijlocii 2017-2020 (2016)

Programul pentru dezvoltarea abilităților antreprenoriale în rândul tinerilor și facilitarea accesului acestora la finanțare START (2015)

Programul național de salvagardare, protejare și punere în valoare a patrimoniului cultural imaterial (aprobat prin OM nr. 2436/2008)

Programul național multianual pentru înființarea și dezvoltarea întreprinderilor mici și mijlocii în mediul rural (*în dezbatere publică*)

Acte normative

ROMÂNIA

Constituția României, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 233 din 21 noiembrie 1991, aprobată prin referendumul național din 8 decembrie 1991

(modificată și completată prin Legea de revizuire a Constituției României nr. 429/2003, republicată de Consiliul Legislativ)

Ordonanța nr. 51/1998 privind îmbunătățirea sistemului de finanțare a programelor, proiectelor și acțiunilor culturale

Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 189/2008 privind managementul instituțiilor publice de cultură

HG nr. 1676/2008 privind crearea Programului național pentru digitizarea resurselor culturale și crearea Bibliotecii Digitale a României

HG nr. 802/2005 privind organizarea și funcționarea Administrației Fondului Cultural Național

HG nr. 1430/2003 pentru aprobarea Normelor metodologice privind situațiile în care Ministerul Culturii și Cultelor, respectiv autoritățile administrației publice locale, contribuie la acoperirea costurilor lucrărilor de protejare și de intervenție asupra monumentelor istorice, proporția contribuției, procedurile, precum și condițiile pe care trebuie să le îndeplinească proprietarul, altul decât statul, municipiul, orașul sau comuna

HG nr. 610/2003 pentru aprobarea Normelor metodologice privind procedura de acordare a creditelor necesare efectuării de lucrări de protejare la monumentele istorice deținute de persoanele fizice sau juridice de drept privat

Legea nr. 136/2015 pentru finanțarea revistelor de cultură reprezentative din România

Legea nr. 53/2015 pentru modificarea și completarea Legii nr. 8/1996 privind dreptul de autor și drepturile conexe

Legea nr. 292/2011 – Legea asistenței sociale

Legea nr. 40/2011 pentru modificarea și completarea Legii nr. 53/2003, referitoare la Codul Muncii, republicată

Legea nr. 1/2011 - Legea educației naționale

Legea nr. 221/2010 pentru ratificarea Convenției privind drepturile persoanelor cu dizabilități

Legea nr. 238/2010 privind declararea zilei de 15 ianuarie Ziua Culturii Naționale

Legea nr. 26/ 2008 privind protejarea patrimoniului cultural imaterial

Legea nr. 8/2006 privind instituirea indemnizației pentru pensionarii sistemului public de pensii, membri ai uniunilor de creatori legal constituite și recunoscute ca persoane juridice de utilitate publică

Legea nr. 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap, republicată în 2008

Legea nr. 311/2003 - Legea muzeelor și a colecțiilor publice

Legea nr. 292/2003 privind organizarea și funcționarea așezămintelor culturale

Legea nr. 53/2003, referitoare la Codul Muncii, republicată

Legea nr. 186/2003 privind susținerea și promovarea culturii scrise

Legea nr. 451/2002 pentru ratificarea Convenției europene a peisajului

Legea nr. 334/2002 – Legea bibliotecilor

Legea nr. 350/2001 privind amenajarea teritoriului și urbanismul

Legea nr. 182/2000 privind protejarea patrimoniului cultural național mobil, republicată în 2008

Legea nr. 8/1996 privind dreptul de autor și drepturile conexe

Legea nr. 111/1995, republicată în 2007 – Legea Depozitului legal

OMC nr. 2134/2016 privind finanțarea proiectelor selectate din Planul anual al cercetărilor arheologice sistematice din România, propus de către Comisia Națională de Arheologie (CNA), în cadrul Programului național de finanțare a cercetării arheologice sistematice

OMC nr. 3765/2016 pentru aprobarea Normelor metodologice privind elaborarea și derularea Programului național de restaurare a monumentelor istorice, finanțat de la bugetul de stat, prin bugetul Ministerului Culturii, și gestionat de Institutul Național al Patrimoniului

OMC nr. 2073/2016 privind finanțarea, în anul 2016, a revistelor și publicațiilor culturale, altele decât cele propuse de uniunile de creatori din România, membre ale Alianței Naționale a Uniunilor de Creatori

OMC nr. 2116/2016 privind criteriile și normele metodologice pentru acordarea unui sprijin financiar nerambursabil anual și multianual proiectelor consolidate, proiectelor uniunilor de creație și proiectelor minorităților în cadrul unui program cultural prioritar, în baza OG nr. 51/1998 privind îmbunătățirea sistemului de finanțare a programelor, proiectelor și acțiunilor culturale

Ordinul comun nr. 2456/M.13/537/C/2220/161/3097/304/740 din 2015/2016 al ministrului afacerilor externe, al ministrului apărării naționale, al ministrului justiției, al ministrului culturii, al ministrului afacerilor interne, al ministrului educației naționale și cercetării științifice, al ministrului sănătății și al ministrului mediului, apelor și pădurilor privind aprobarea Regulamentului de funcționare a Comisiei Naționale de Drept Internațional Umanitar

OMC nr. 2828/2015 pentru modificarea anexei nr. 1 la OMC nr. 2314/2004 privind aprobarea Listei monumentelor istorice, actualizată, și a Listei monumentelor istorice dispărute, cu modificările ulterioare din 24.12.2015

OMC nr. 2803/2015 privind normele metodologice privind finanțarea nerambursabilă pe anul 2016 a proiectelor culturale organizate cu prilejul Zilei Culturii Naționale (15 ianuarie)

OMC nr. 2334/2015 privind Programul Cultural Național pentru susținerea financiară a taberelor de creație plastică naționale și internaționale pentru susținerea producerii de bunuri culturale, în cadrul unor evenimente naționale sau internaționale organizate pe teritoriul României și destinate exclusiv artiștilor profesioniști

OMC nr. 2491/2009 pentru aprobarea Regulamentului de acordare a titlului de TEZAUR UMAN VIU (una dintre inițiativele UNESCO privind salvagardarea, păstrarea și transmiterea patrimoniului cultural imaterial)

OMC nr. 2260/2008 privind aprobarea Normelor metodologice de clasare și inventariere a monumentelor istorice

UE

Comunicarea Comisiei *Filmul european în era digitală – Crearea unei legături între diversitatea culturală și competitivitate* (2014)

Concluziile Consiliului privind patrimoniul cultural ca resursă strategică pentru o Europă durabilă (2014)

Concluziilor Consiliului și ale reprezentanților guvernelor statelor membre, reuniți în cadrul Consiliului, privind un plan de lucru în domeniul culturii, 2015-2018 (2014)

Concluziile Consiliului privind guvernanta participativă a patrimoniului cultural (2014)

Decizia Parlamentului European și a Consiliului de instituire a unei acțiuni a Uniunii în favoarea evenimentului „Capitale Culturale Europene” (CEaC) pentru anii 2020-2033 (2014)

Directiva de modificare a Directivei 2003/98/CE privind reutilizarea informațiilor din sectorul public (2013)

Concluziile Consiliului privind guvernanta culturală (2012)

Recomandarea Comisiei din 26 aprilie 2010 privind inițiativa de programare în comun a cercetării „Patrimoniul cultural și schimbările globale: o nouă provocare pentru Europa” (2010)

Recomandarea Comisiei Europene privind patrimoniul cinematografic și competitivitatea activităților industriale conexe (2005)

Comunicarea Comisiei *Spre o abordare integrată a patrimoniului cultural european* (2005)

Surse date

Administrația Fondului Cultural Național

Autoritatea Națională pentru Persoane cu Dizabilități

Biblioteca Digitală *Europeana*

Cultural Statistics in Europe – Compendium: Cultural Policies and trends in Europe

Centrul Național al Cinematografiei

European Statistical System Network on Culture (ESSnet-Culture)

Eurobarometru Standard 80 (2013), *Media Use in the European Union*

http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb80/eb80_en.htm

Eurostat (2016). *Culture Statistics*

Eurostat (2011). *Adult Education Survey*

GEI, Global Entrepreneurship Index <https://thegedi.org/global-entrepreneurship-and-development-index/>

Institutul Național pentru Cercetare și Formare Culturală

Institutul Național de Statistică

UNESCO Culture for Development Indicator Suite (Analytical Framework, 2011)